III. VYDÁNÍ.

KAFKŮV

ILLUSTROVANÝ PRŮVODCE PO ČECHÁCH.

KRKONOŠE A JIZERSKÉ HORY.

TISKEM A NÁKLADEM
Dra ED. GRÉGRA a SYNA v PRAZE

DÍL II. Cena Kč 15·—.

II.

KRKONOŠE A JIZERSKÉ HORY.

NAPSAL

JOS. KAFKA,

em. řed. I. geol. oddělení Nár. Musea.

TŘETÍ VYDÁNÍ,

S MAPAMI,
PLÁNKY A VYOBRAZENÍMI

PRAHA 1926.

NÁKLADEM A TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

PŘEDMLUVA.

Krkonoše nejsou sice dnes výhradným téměř cílem cizích turistů nicméně mají tito zde stále značnou převahu jak v létě tak i v zimním sportu. Jaký div, že cizota byla tu všude pánem, i na české půdě, dokonce že po převratě byl Čech i zahraničními turisty insultován. Než poměry se utěšeně obrací. Od těch dob, kdy čeští turisté častěji a hojněji na tyto velehory české putují, lepší se poměry po stránce národní pro české hosty, zejména na české půdě, kde učiněno opatření pro počeštění českých bud, pro české označení cest, aspoň v jistých obvodech, zavedení české obsluhy v hotelech.

Jizerské Hory, jež od Krkonoš dělí pouze údolí Jizery, nikoli však poloha zeměpisná a útvar geologický, jsou turisty našimi téměř úplně zanedbávány. Bylo by si přáti, aby také tato část pohraničných hor známější se stala. Jako je příroda s Krkonoši spojuje, sloučil jsem je s nimi i v tomto průvodci. Bylo by jen přáti si, aby naše kluby turistův o lepší přístupnost těchto hor s naší strany se staraly. Dosud učiněny jsou skrovné počátky ve skalách Muchovských a z východiště Želez. Brodu a Vysokého n. Jiz., jinak ovládá území německý spolek v Liberci a t. německý spolek Krkonošský. Právem a povinností naší jest hlásiti se jako vlastníci ke všem těm krajům, které k vlasti naší náležejí jako nedílný celek; nezkracovati plný požitek svůj z jejich krás, místo abychom je ponechávali živlu druhému a cizincům; mimoto pak všude vyhledávati v těch místech styk se živlem českým k jeho povzbuzení a zjednávati dle možnosti platnost a uznání národnosti. Potěšitelným zjevem jsou v malých těch místech státní školy, které budují pevnější oporu českému živlu, v některých místech vybudováno i nové české středisko společenské nebo se čeští turisté a letní hosté soustřeďují v hotelech a pensionátech, které se dostávají do českých rukou. Všude, kde schází se více lidí českých je dbáti české obsluhy, které bychom se ovšem s nebezpečím dovolávali v pruských boudách a místech.

Spisovatel.

Obří Důl. Dle akvarely prof. K. ryt. Kořistky.

KRKONOŠE A JIZERSKÉ HORY.

Severovýchodní hranici naší vlasti mezi třetihorní pánví Žitavskou a Žaltmanskými horami s kamenouhelnou pánví u Žacléře tvoří hřeben horský, nejvyšší část Sudetů, která průsmykem u Nového Světa rozdělena jest ve dvě části: západní *Jizerské Hory* a východní *Krkonoše.*

Jizerské Hory, ode dávna pod tímto jménem uváděné, jsou značně nižší (800—1100 *m*), a mnohem divočeji a nepravidelněji rozčleněny nežli Krkonoše. Ve středu jejich z několika pramenisk, hlavně z Malé a Velké Jizery, vzniká Jizera, která na jihu mezi Malou Skálou, Železným Brodem a Roprechticemi, na východě pak mezi Poniklou, Jabloncem a Kořenovem pohoří toto ohraničuje; odtud probíhá další jeho hranice průsmykem Novosvětským přes Mariino Údolí do Petrsdorfu ve Slezsku, na sever pak údolím Velké Cachly a Queisy ke Friedebergu a k Ostřici na Nise: Nisa ohraničuje Jizerské Hory na západě, odtud přes Hrádek a Krucov k Liberci a Rychnovu, odkudž hranicí hor dále přes Mukařov k Malé Skále sledovati možno. Zaujímají tedy Jiz. H. plochu 981·12 čtv. km.

Krkonoše, dosahují výšky 1200—1600 *m* n. m. rozčleněny jsou mnohem pravidelněji i jsou na západě ohraničeny průsmykem Novosvětským, na východě horami Žaltmanskými a pánví Žacléřskou; na severu Velkou Cachlou a rovinou Teplickou (Warmbrunnskou), do níž hřebeny Krkonošské náhle zapadají; na jihu pak táhne se hranice jejich od Trutnova k Mladým Bukům podle Úpy a dále přes Heřmanovy Seify k Vrchlabí, Hrabačovu, Jilemnici a Arnoštovu, odkudž část západní hranice jde podle Jizery ke Kořenovu. Celá rozloha Krk. v délce 40 a v šířce 27 km činí 936·5 čtv. km.

Jizerské Hory dělí se ve tři hlavní partie:

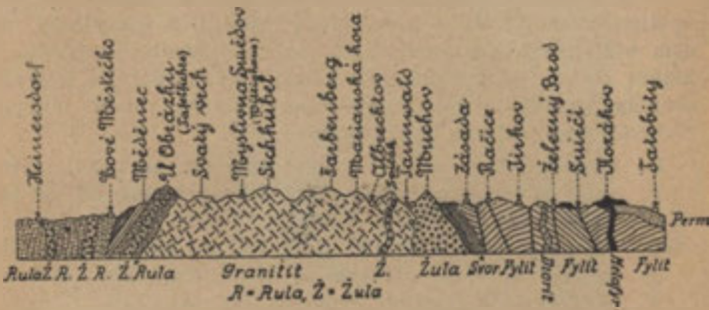
I. *Vysoký Hřeben,* hlavní kmen horský, jenž ve svém jádru zvedá se do výše 900—1000 *m*, nad níž ještě mnohé kupy vynikají; táhne se od *Smrku* (Tafelfichte 1122 *m*) přes *Zelenou Kupu* (Grüne Koppe — Hinterberg — 1126·5 *m*) k jihovýchodu na Schreiberhavu k *Vys. Kamenu* (1058 *m*) v délce 35 až 40 *km* a v šířce 20 *km*. Sedly odděleny jsou od něho na sever nižší *Kemnický Hřeben,* na jih pak *Střední Hřeben* s čedičovým kopcem *Buchbergem* (999 *m*) a *Lužický* (*Velšský*) *Hřeben* s Černou Horou (1034 *m*). Mezi oběma těmito posledními hřbety vybíhá *Malá Jizera,* mezi Středním a Vysokým hřbetem leží *Jizerská louka* s pramenisky *Velké Jizery*. Všechny tyto hřbety k severozápadu splývají v jedinou horskou hmotu, v níž vynikají vrchy *Jizera* (*Sieghübel*) (1121 *m*) a *Holubník* (1069 *m*) jako body nejvyšší.

II. Na sever přecházejí Jiz. H. v nižší pahorkatinu 300—350 *m* vys.), v níž některé malebné kupy jako imposantní *Vys. Hein* (491 *m*), *Humerichberg* (510 *m*), (Friedlandský *Zám. Vrch* (340 *m*) a p. tvořeny jsou čedičem.

III. K jihu přiléhají na hlavní hřeben jizerský dva nižší hřebeny:

1. *Hřbet Černé Hory* (*Studničné* Schwarzbrunnberg), průměrně 750 *m* vysoký a 6 *m* dlouhý, nad nějž některé kupy vynikají jako *Černá* (869 *m*) s pěknou vyhlídkou na Jizerské Hory a Krkonoše, *Muchov* (782 *m*), *Jirkov* (600 *m*) a p. Sedlem u Mukařova souvisí tento hřbet s pohořím Ještědu. (Viz díl: Lužické Hory a Ještěd.)

2. *Hřbet Přichovský,* jenž jako pokračování Lužického hřbetu táhne se od Kořenova k Loukovu. Vystupuje do výše 800 *m*, a padá příkře na západ ke Kamenici, na východ k Jizeře. Jeho výšina Buchštejnská (895 *m*) u Příchovic poskytuje skvostnou vyhlídku.

Geologický průřez Jizerskými Horami.

Ve své podstatě jsou Jizerské Hory pohoří žulové, v němž hlavně *granitit* (hrubě zrnitý s červeným živcem) a *vlastní* žula jsou rozšířeny. Od Vys. Hřebenu a Smrku na sever přikládá se k žule *rula,* tvořící hlavně hřbet Kemnický, již za hranicemi naší vlasti. Skrovně rozšířen jest *svor* v údolí Karolinině a na jihu u Šumburka; za to *krystalická břidlice a fyllit* v jižní části, zejména v posléz uvedených končinách převládá. Z jiných hornin vyskytují se *krystalické břidlice* (u Příchovic, Pasek), *jinorázové č. amfibolitové horniny* (Raspenava, Eichberg, Horní Wittig a p.) a *vápence,* jež u Raspenavy prosluly svým zeleným zbarvením (ophicalcit popsal prof. Frič, jako *Eozzon bohemicum).* Z minerál. pramenů dlužno připomenouti uhličnaté a ocelité vody u Liebwerdy a kyselku Vratislavickou. Malá Jizera jest proslulé naleziště českých polodrahokamů.

Květena Jizerských Hor souhlasí průměrem s podhorní květenou Krkonošů níže vylíčenou; květeny horské poloh vyšších se zde nedostává. Vzácnou výminku tvoří kleč v nižší poloze Jizerské louky, kde roste také *bříza nízká.*

Krkonoše, nejvelkolepější horský hřeben mezi Alpami a Skandinavií, jenž orograficky a geologicky spojuje západní a

střední Evropu s východní, představují horstvo, jež od jihu znenáhla k severu se zvedá a tuto příkře do roviny německé zapadá. Odtud lze proto dobře celé pohoří přehlédnouti, kdežto od jihu, na české straně sotva lze nalézti bod, odkud by to bylo možno. Nejlepší ještě přehled poskytuje *Zvičina* a částečný i Žalý u Jilemnice.

Jádro pohoří tvoří *Hlavní hřbet* (23 *km* dlouhý), s nejvyššími vrcholy, 200—400 *m*, místy také 1—2 *km* široký. Po něm běží hranice zemská, často také s rozvodím souhlasící a hlavní cestou turistickou provázená, kteráž spojujíc nejvyšší vrcholy, umožňuje nejsnažší seznání skladby tohoto horstva. Nejvyšší kupy hřbetu tvoří skupiny:

I. Skupina *Jíninošc* (Reifträger 1354 *m*), za hranicí zemskou severně od cesty tur. Jihovýchodně od ní leží Svinské a Tvarohové Kameny (Tvarožník).

II. Skupina *Vys. Kola (H. Rad.* 1507 *m*) se *Sněžnými Roklemi*, s *Vel. Šišákem* (Gr. Sturmhaube 1422 *m*), *Mužskými* a *Dívčími Kameny* (1422 *m*).

III. Skupina *Lahnbergu č. Stříbrného Hřbetu* (1500 mezi Sedlem u Špindlerovy Boudy a Planinou pod Sněžkou s *Poledním Kamenem* a *Malým Šišákem* (1416 *m*) a rybníky Krkonošskými.

IV. Skupina *Sněžky* (1599·5 *m*) s *Malou Kupou* (1333 *m*), *Rosenbergem* (1304 *m*) a *Černou Kupou* (1410 *m*).

V. Skupina *Schmiedeberského či Lesního Hřebene* (Fichtiglehne, Forstkamm) s *Lesním Vrchem* (Forstberg) a Měsíčnou Výš. (Mondhöhe) (1258 *m*).

Planina pod Sněžkou spojuje tento Hl. Hřbet s *rovnoběžným a kratším jižním hřbetem*, jenž u Špindl. Mlýna jest prolomen. Západ. od Špindl. Mlýna ovládá jej *Kotel* (1435 *m*), vybíhající na jih ve *hřeben Kotelský*; ke Kotli druží se západně *Lysá Hora* (Hint. Blech, Kahlenberg 1354 *m*) a Blechkamm (1186 *m*), k východu *Krkonoš* (1409 *m*) a Mísečná Hora (1240 *m*). Stranu na východ od Špindl. Mlýna ovládá *Hora Studničná* (Brunnberg 1555 *m*); k severovýchodu vybíhá tato hora v úzký hřeben, k němuž u Rennerovy Boudy pojí se *Kozí Hřbet*, s ostrou. 3 *km* dlouhou hranou, hřbet svého druhu v celém horstvu jediný.

Od těchto dvou rovnoběžných hřbetů vybíhají k jihu i severu příčné hřbety, z nichž důležitější na české straně jsou: *Vlčí Hřeben* (1150 *m*) u Rokytnice, *Žalský Hř.*, od Krkonoše k Vrchlabí vybíhající a zde *Žalým* (1035

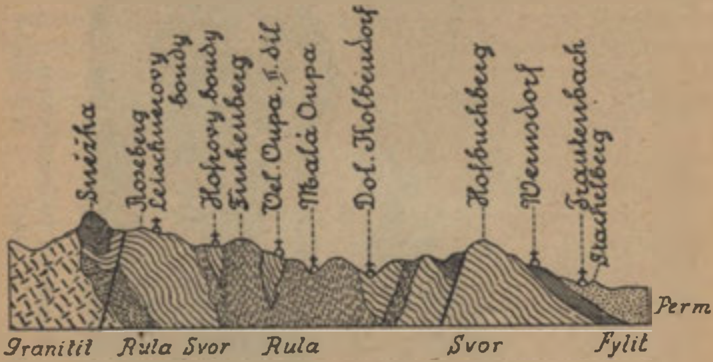
Pohled na Krkonoše od Teplic Slezských (Warmbrunnu).

Sněžka Planina V. Rybník M. Šišák V. Šišák Vys. Kolo Sněžné Jámy

Semmelstejn Brückenberg Giersdorf Kynast

m) ukončený; od Hory Studničné odbočuje na JZ. *Planinský Hřeben* (*Planur* 1189 *m*, *Wachur* 815 *m* a Stoh (č. *Heuschober*) 1308 *m*, na jih *Beernbergský Hřeben* (1306 *m*), na jihovýchod *Černohorský* s *Liščí Horou* (1299 *m*).

Také jádro Krkonošů jest žulové většinou z téhož *granititu* jako v Jiz. H. složené. K tomuto žulovému jádru plá-

Geologický průřez Krkonoš.

šťovitě přikládají se svory, břidlice a jiné horniny. Granitit často žilami křemene proložený, nestejnoměrně zvětrává křemenitá hnízda zachovávají, kdežto snadno zvětrávající živec se vydrobuje; tím povstávají skály podivuhodných tvarů, jimiž právě hřeben Krkonošský jest vyznačen a jímž různých jmen jako Dívčích a Mládenčích Kamenů, turní, Čarodějných a Čertových stěn a skal se dostalo. Kromě žuly nejvíce rozšířen jest *svor* na Jizeře a Úpě, a *břidlice krystalické a fylity* (na Jizeře a Vlčím Hřbetě). Kromě toho vyskytují se *malakolitovec* u Dol. Rokytnice, význačný pro ložisko rudní p. krásný prahorní vápenec, bílý neb růžový u Rokytnice Vrchlabí, Janských Lázní atd. Rud vyskytovalo se i vyskytuje se stříbrných, měděných, arsenových, olověných, železných a p. dost četně, nikdy však pro nepříznivé poměry uložení hornictví zde nerozkvětlo měrou značnější. Na některých místech najdeme stopy bývalého dolování. Na české straně mají Krkonoše jediný *minerální pramen* — teplý, jenž jest základem »Českého Gastýnu« — Janských Lázní. Na severní straně teplé prameny mají *Teplice* slezské (Warmbrunn).

Květena a vegetace. Krkonoše (Jizerské hory v to počítaje) jsou pohoří lesnaté, lesy udávají ráz jejich vegetace stejně jako na Šumavě, avšak květena jest tu daleko bohatší. Na předhoří a na svazích údolí byly to původně lesy *bukové,* jež do výše 800 až 1000 *m* (v západní části i výše, 1100 u Mísеček) buď čisté porosty, nebo společně s *jedlí* zarůstaly stráně horské. Dnes lesní hospodářství bučiny i jedliny z největší části vyhubilo a nahradilo porosty smrkovými. *Smrk* tvoří původní lesy všude ve vyšších polohách hor a

Skupina rázovitých rostlin Krkonošských.

1 Fialka žlutá (Viola lutea.) 2. Kapraď kadeřavý (Allosorus crispus). 3. Koniklec horský (Pulsatilla alpina). 4. Devětsil horní (Homogyne alpina). 5 Všivec krkonošský (Pedicularis sudetica). 6. Jestřábník horský (Hieracium alpinum). 7. Kropenáč (Sweertia perennis). 8. Lipnice (Bartsia alpina). 9. Škarda velkokvětá (Crepis grandiflora). 10. Jestřábník stopkatý (Hieracium sudeticum). 11. Ostřice černavá (Carex atrata). 12 Mochna zlatá (Potentilla aurea)

v hlubokých údolích horských, a jest jejich přední ozdobou. Bujná a pestrokvětá vegetace horských údolí, v níž statné přes metr vysoké byliny, jako modrý *mléčivec*, růžová *havez*, bělokvětý *pryskyřník platanolistý*, nachový *kakost lesní*, zlatožluté kytice *starčku hajního*, zelenavé laty širokolisté *kýchavice* a krásné vějíře *kapradin* zaujmou každého přítele krás přírodních, doplňuje scenerii horského lesa smrkového, okolo praménků, bystřin a říček. Smrkové lesy na předhoří jsou skoro vesměs porosty umělé a trpí proto různými škůdci (mniškou!). Vlastní podrost smrkového lesa horského tvoří koberce *mechové*, *borůvčí* a různé stínumilovné byliny, mezi nimiž vedle *šťavele* význačné místo zaujímá *podbělice horská* (s ledvinitými, tuhými listy) a kapraď *žebrovice*. Okolo 1200 *m* n. m. les řidne a záhy ustupuje útvarům vysokohorským. Vysokohoří Krkonošskému dodávají ráz hlavně dvě společenstva: porosty *klečové* (*Pinus pumilio*) a hole smilkové! *Nardeus*. *Kleč*, jež tvoří místy rozlehlé trpasličí »lesy«, jest nízká křovitá borovice, s poléhavými, zprohýbanými větvemi. Jest velice otužilá, a její pružné větve snášejí lehce tíži závějů sněhových. V zimě mnohý porost klečový zmizí úplně pod pokrývkou sněžnou a těší se tak nejúčinnější ochraně proti krutým mrazům. V podrostu jejím převládá opět borůvčí (s brusnicí) a často i třtina *Calamagrostis vilosa*. Tato tráva, jejíž plihé listy snadno se poddávají větru, tvoří na některých svazích, zejména v hlubších údolích a roklích, sama rozlehlé porosty, které již za mírného vánku se vlní a které svou pestrou květenou patří k nejpěknějším ozdobám vysokohorské vegetace. V nich setkáváme se s nádherným blankytně modrým *hořcem tolitovitým* (něm. Enzian), který sestupuje i do lesů a tvořívá tam zvlášť na pasekách překrásné skupiny, zde jsou domovem četné *jestřábníky*, *škarda velkokvětá* a p. Květnaté hole *borůvkové*, s nimiž se střídají, hostí *koniklec horský*, *sasanku narcisokvětou*, *mochnu zlatou*, vzácný *hvozdík ozdobný* a p. *Smilkové* hole zastupují klečové porosty namnoze na hřebenech a plošinách horských, jimž svou jednotvárností a chudobou vtiskují ponurý ráz. Tato tráva tvoří pevný, uzavřený koberec (zejména kde se kosí), do něhož jen tu a tam jednotlivé bylinky (jestřábník horský, koniklec a p.), dovedou se vloudití. Není pustšího útvaru v Krkonoších nad holí smilkovou. Jedině na svazích, kde netvoří smilka tak těsně semknutých drnů (zejména nejsou-li koseny), oživí a tyto porosty leckterý pestrý květ, mezi nimiž prha (*Arnica*), *prasetník jednoúborný* a řada *jestřábníků* jsou nejvýznač-

nějšími zjevy. Zabloudí-li naše kroky na některý z nejvyšších vrcholů horských, octneme se náhle jakoby přeneseni na severskou tundru: *lišejníková hole* (*Cetraria islandiaa, cucullata, nivalei, Thamnolia vermicularis, ladonie*), s četnými trsíky *metlice křivolaké*, propletené severskou *ostřicí tuhou* a svítící místy nesčetnými žlutými úbory a bílými »lucerničkami« *jestřábníku horského*, jest tu jediným porostem mělké kamenité půdy. Jen tu a tam krčí se k zemi přitisklá, od větrů až na dřevo ošlehaná kleč. Nejbujnější a nejkrásnější květenu stihneme v horských roklích, jako jsou Kotelné a Sněžné jámy, okolo rybníků a v Obřím dolu. Zde jsou domovem nejkrásnější květnaté hole třtinové a borůvkové, zde bují rozsáhlé porosty statných bylin (podobně jako při bystřinách lesních), kde obrovské vějíře *kapradin, havez, oměj šalamounek, stračka vysoká, starček hajní, mléčivec, lilie zlatohlavá, kýchavice, pcháč různolistý, bodlák lopuchovitý* a č. j. tvoří celé houštiny, v nichž záludně skryto jest moře balvanů. Hojné mokřady vyznačuje zde i jinde v pohoří našem *babí květ, kropenáč, vrbka ptačincolistá, nicí* a *horská* něžná

Primula minima.

violka dvoukvětá a pod Sněžkou památný *všivec krkonošský*, jehož nejbližší stanoviska jsou až na dalekém severu v zemi Samojedů (pozůstatek z doby ledové). Rokle lemovány jsou stěnami skalními, jež často zdobí něžná, růžová *prvosenka nejmenší*, zřídka též vzácná *vrba zakrsalá*. Tu a tam čnějí i skalky vápencové neb porfyrové, jež přechovávají nejvzácnější druhy horské: *lomikámen vstřícnolistý* (ve všech roklích na vápencích), *kopyšník a kuříčku jarní* (v Obřím dolu), *lomikámen pižmový, l. mechový a l. sněžní* (severský druh), *pochybek tupolistý, woodsii severskou* a *bruseník alpský* (vesměs pouze na čediči v Malé Sněžné jámě). Pod skalami

hromadí se rozsáhlá moře balvanů, která jsou však i rázovitým útvarem většiny vrcholů horských. Jen skromná vegetace lišejníková (zejména zelený lišejník zeměpisný) osazuje balvany, a zbývá-li místo mezi nimi volné, osadí je některá vyšší rostlina z okolí. V roklích je pro tyto ssutě význačný *kapraď kadeřavý*. Abychom si doplnili obraz vegetace krkonošské, musíme si zajíti na *rašeliny*, které pokrývají tu a tam sedla a pláně (zejména rozsáhlé na Labské, Pančavské, Hraniční, Bílé, Mechové a na obou Jizerských loukách). Stihneme je ve všech možných stadiích vývojových od hlubokých a záludných živých porostu rašeliníkových až na odumřelou rašelinu, již zaujalo již *borůvčí, klečoví* neb *smilková hole*. Nejedno vzácné kvítko chová tento osobitý útvar rostlinný, avšak nejvzácnější a nejrázovitější pro krkonošské rašeliny jest zajisté *moruška*, drobný to bilinný ostružinník, zejména na Labské a Pančavské louce velice hojný. Ačkoliv i v údolích a v pásmu lesním byly jistě alespoň dočasně vždy původní pralouky, přece bujné a květnaté louky (zejména v okolí osad a bud) v lesním pásmu i podél jeho hořejší hranice jsou namnoze louky umělé, jež skytají buďařům hojnost sena pro jeho dobytek. Louky ty mají mnohdy krásnou květenu; stačí zmíniti se o *jestřábníku rudokvětém* a *Violce žluté* (v Obřím dolu a okolí), které patří k pravým ozdobám květeny krkonošské.

A tak ať zajde si přítel přírody do kteréhokoliv zákoutí našich hor, vždy setká se s pěknými a zajímavými zjevy z říše rostlinné. Jest si jen přáti, aby nejen potěšení v něm vzbudila krása horské přírody, ale i pravý cit lásky k ní, jenž dovede se jí pokochat, jí se obdivovat, jenž však neničí. Chraňte krásy našich hor a zejména něžných dítek Flořiných! Netrhejte jich, nechte je žíti! *† Prof. dr. Schustler.*

Zvířena.

Jako květena vykazuje i zvířena mnohé tvary zajímavé a význačné; z vyšších připomínám pro případ jen ještěrku živorodou, z nižších pak vzácnější brouky (zejména střevlíky) a měkkýše, z nichž někteří jsou druhy rázu severského podobně jako rostliny v Sněžných jámách a někteří drobní tvorové ve vodách rybníků. Tento zjev souvisí s dějinami Krkonošů v nejmladší době geologické, kdy hory tyto byly kryty ledovci, jaké dnes ještě v Alpách spatřujeme. Ledovce tyto směrem do nižiny se pohybovaly a vybrázdily mnohá údolí a zanechaly stopy své činnosti v morénách, dnes zarostlých a oku neznalce málo patrných; takové ledovcové obvody tvoří zejména okolí Sněžných Jam, doliny Lomnice. Labe, Úpy,

Chuchelné a Jizery a kotliny, v nichž údolí tato končí, představují překrásný obraz nordických botnův; takovými jsou března v Mal. a Vel. Kotli, Sněžné Jámy samy, kotel, v němž Úpa své prameny sbírá, kotlina, do níž Labe a Pučava své vody pádem vrhají, doliny rybníků Krkonošských a pod. Na naší straně nalezeny morény v údolí Velké Úpy, v Modrém Dolu na úpatí Studničné Hory, v Zehgrundu, v údolí táhnoucím se na Lenzenberg (jedna z nejkrásnějších moren Krkonošských) v Hnědém dolu (Braunkessel), v Dlouhém Dolu u Špindl. Mlýna, v údolí Bílého Labe (Weisswasser) i v údolí obou Lomnic, na západní straně v Labském Dolu a v Jizerských Horách v údolí Malé Jizery.

S ledovou dobou Krkonoš souvisí i pozůstatky květeny a zvířeny, vykazující druhy krajin severních. Říkáme těmto druhům zvířena a květena reliktní.

Výzkum Krkonošů počíná teprve r. 1791, kdy vypravila sem král. čes. uč. společnost koňmo čtyřčlennou výpravu badatelů, mezi nimiž byl i *Tadeáš Haenke*, rodák ze Chřibské, od něhož pochází první dobrý floristický výzkum. Druhý důležitější spis pochází od dr. *Horera* ve Vídni, jenž tu cestoval roku 1803 a 1833 a spis po druhé cestě roku 1841 vydalo Národní Museum.

Z českých badatelů súčastnili se botanického výzkumu hr. *Kašpar Sternberg* (1815, jenž tu první objevil *Saxifraga nivalis* a *Rubus chamoemorus*, *Sv. Presl*, *Opitz*, hieraciolog *Tausch*, dr. *Jos. Velenovský*, *Karel Polák*, *G. Freyn*, dr. *J. Hansgiry*, prof. *J. Dědeček*, také moje maličkost tu za delšího pobytu r. 1884 objevila stanoviště pro Krkonoše nových rostlin (na př. *Listera cerdata* u Nov. Světa); zabýval jsem se tehdy i výzkumem zoologickým (hl. jezer) a geologickým. (Vypsáno ve Vesmíru, roč. XIV. sebr., herbář přešel rukama mého zetě dr. K. Toda do Nár. Musea.) Z botaniků dlužno zaznamenati ještě *Kablikovou*, jejíž herbář je uložen na střed. škole v Trutnově, z německých hieraciologů *Uechtritze* a *Fieka*. Znamenitě přispěl k poznání Krkonošů prof. dr. *Karel Kořistka* (popis s vyobr. v Archivu pro výzkum Čech, díl I.), výborný materiál petrografický sebral tu prof. dr. *Gustav Laube* (z něho i mnou a částečně Zippem sebraného sestavil jsem v Nár. Museu geol.-petrografickou sbírku Krkonošů a Jizerských Hor), nejnověji zabývá se veget. poměry Dr. J. Otenberger.

Hory Jizerské jsou lesnatější, upomínajíce spíše na Šumavu, ač nemají horských jezer a jen po skrovnu partie, jež

upomínají na šumavské pláně (náhorní partie mezi Hejnici a Smědovem a Jizerská Louka). Mají za to velký počet rozhleden přirozených i umělých na lesnatých vrcholech (jen jeden rozhled s chatou bez rozhledny je v rukou českých na Skalách Muchovských) a místy zařízení pro zimní sport lyžařský a sáňkařský. Jsou hojně a do vysokých poloh obydleny, jsouce sídlem sklářského a textilního průmyslu, jenž v Jablonci a Antoninově má svá centra a zasahuje do Železnobrodska, osazeného českými výrobci.

Krkonoše mají skutečný ráz horský nad hranicí lesů ve svých holích, v kterémž oboru s nimi závodí v republice Vys. Jeseník a Vys. Tatry. Až na tyto hole zasahuje ruch hospodářský chovem dobytka, jenž se provozuje v četných boudách, v podlesí na úpatí pak zaujímá vynikající místo průmysl textilní (výroba umělého hedvábí v okolí Hostinného a Vrchlabí), také částečně papírnický (Hostinné), a sklářský (Harachovy sklárny v Nov. Světě s četnými brusírnami zde a v Harachově).

Národnostní poměry nejsou valně příznivé. Na Krkonoších po převratě sice řada bud (s rs.) dostala se do českých rukou a v některých německých, které leží na hranici nebo na české půdě lze se dovolati i české obsluhy, ač našinci tak nečiní, v mnohých však nikoli, také ne v mnohých hotelech v podhoří; v boudách na německé půdě budí český ohlas přímo německý chauvinismus, takže i půtky nejsou tu vzácností.

Nejzajímavější body Jizerských Hor a Krkonošů.

A. Nejvyšší body, vyhlídky, slapý, turně, boudy, chaty.

Zkratky: *Rzh.* rozhledna, *adr.* adresa, *Rs.* restaurace, *N.* nocleh, *m* výška n. mořem, *V.* vyhlídka, *Ch.* Ochranná chata, *tel.* telefon, *tr.* telegraf, *lz.* koupel, *p.* pokoj, *l.* lůžko *Úst. t.* Ústřední topení.

Agnetendorfská Jáma Sněžná 1200 *m* (také Černá zv.). — Konec Hlubokého Příkopu (Tiefer Graben). Bludný balvan (Wanderstein) 15.000 *kg* těžký.

Barejtův Kopec 652 *m* u Vysokého n. J. Krásná V.

Bílé Labe (Weisswasser); prameny 1370 *m*. Webrova Cesta. Zajímavá cesta k Luční Boudě ze Špindler. Mlýna.

Bouda Adolfova nad Špindl. Mlýnem. Dobrý hot. (něm.)

Bouda Bradlerova pod Martinovou boudou. Dobrý hs. N.

Bouda Česká na Sněžce v prus. rukou, čsl. pošta, 12 N. Prapor ve dne, červ. svítilna v noci značí, že obsazeno. Viz Bouda Pruská.

Bouda Davidova u Špindl. Mlýna. N.

Bouda Dvorská, adr. Jar. Půhoný, pp. Hor. Rokytnice v Krkonoších.
Bouda Hamplova, 1258 *m*, nad boudou Rybničnou. Pruský hot. Dobrá Rs. lz. tel. N.
Bouda Jindřichova, 1410 *m*. ¼ hod. od Poled. Kamenů. Pruský hot. 30 p., tel., lz. Vyhl. na Rybníky.
Bouda Jíninoše (nový akc. hot. něm.).
Bouda Labská, 1280 *m*. Česká. N. (40 p., 120 l.), tel. Dobrá Rs. Stan. Kčs. T., Svazu lyžařů (adr. Boh. Hloušek, pp. Špindlerův Mlýn.)
Bouda Laišnerova (Richter) pod Sněžkou dosáhla přízní St. Poz. úř. upravu cesty od Sněžky k boudě. Prohlásil se v lib. nov. za Němce, který česky ani neumí a odmítl české pohlednice.
Bouda Liščí Velká Rs. N. Draho.
Bouda Luční, druhdy proslulé stanoviště botaniků, dnes pětipatrový hot., prostř. zařízený (něm.). 56 p. 110 l. Rs.
Bouda Martinova, česká, pod Vys. Kolem. 15 p., 35 l. Dobrá kuchyně (adr. Ferd. Nejedlý, pp. Špindlerův Mlýn).
Bouda Medvědí v Medvědím Dole. Dobrá rs. N.
Bouda Mumlavská. Jednod. obč. u slapu Mumlavy.
Bouda Obří, 1394 *m*. Něm. hot na čsl. straně (viz Slezský Dům), 35 p., 100 l.
Bouda Petrova, 1285 *m*. N. Velká Rs. Dobrá kuch. Tel. Nepředraženo.
Bouda prince Jindřicha viz *Bouda Jindřichova*.
Bouda Pruská na Sněžce, s v. pohodlím nežli česká téhož maj. Rs., pošta, tel. N.
Bouda Rennerova nad Kozím Hřbetem. Velmi dobrý hotel něm., 45 l. Velmi dobrá kuch.).
Bouda Schlingelova, 1067 *m*, na pruské straně celoročně otevř. Dobrá Rs. Koně k jízdě. Sáňkování do Krummhüblu.
Bouda Rybničná (Teichbaude) 1200 *m*. Jednod. obč.
Bouda Slezská Nová. 1195 *m* na Jíninoši na pruské straně. Dobrá Rs. N. Nový dům pro nocleliy, 80 l., tel., ústř. t. Nikoli draho.
Bouda Slezská Stará, 1168 *m*. Z nejstarších Rs., skoro ještě v pův. jednod. stavu. Na pruské straně. N. Rs.
Bouda u Sněžných Jam, 1490 *m*. Stará menší Rs. horská a nový hot. s věží, vyhl., 50 p., tr., tel., elektrické osvětlení, ústř. t., výborné zaopatření.
Bouda Špindlerova, 1208 *m* pod Malým Šišákem. Rs. Dobrá kuchyně i nápoje. Nyní hotel (něm.), (čes. obsl.). 30 p. Od maj. odmítnuty českoslov. pohlednice.
Bouda Vosecká, česká. 20 p., výb. Rs., tel. ústř. t. (adr. Vojt. Herčík, pošta Harrachov v Krkonoších.
Boudy Bobí nad Pecemi. 3 dobré hs. (něm.) N.
Boudy Daftovy. Hs.
Boudy Hoffmannovy u Jans. Lázní. Rs.
Boudy Hraniční (Grenzbauden pod Sněžkou, 1046 *m*. Velmi dobrý Tippeltův hot., ústř. t. Celnice.
Boudy Hrnčířské, dobrá rs. (něm.). N.
Boudy Kellovy. Hs. (něm.)
Boudy Misečné Přední a Zadní v rozkošné kotlině na Krakonošově cestě: 1050 *m* pod Misečnou Horou. V posl. hs. »U kotle« (něm., 17 l., stan. K. Čs. T. a Svazu lyžařů), dobrá kuch.
Boudy Pomezní (Grenzbauden) viz *Boudy Hraniční*.
Boudy Richtrovy Zadní pod Výrovkou. Hs. (něm.) N.
Boudy Töpfrovy, 1059 *m*. Jednod. Hs. 10 p.
Boudy Zinneckrovy, 1096 *m* u Janských Lázní. Hs. N.

Buchštein (958 *m*) u Příchovic. Rzh. Rohanova chata (něm.).
Černá (hora Studničná) (Schwarzbrunnberg) 873 *m*. Hřebenová cesta na Sněžku. Dobrý Hs. i v zimě otevř. Místo pro 800 osob. Rohačková trať do Jablonce. Rzh. se skvělou vyhl. Něm. tur. podnik.
Černá Skála, 1046 *m*. Rozhled jako ze Šeřína.
Čerťák *(Čertův Vrch)* 1007 *m* u Nov. Světa. Krásný pohled do údolí Jizery.
Čertovy díry (Teufelslochfelsen). Zast. Hemmrich. V.
Dívčí kameny (1405) malebné turné nad Petrovou Boudou.
Dvoračky, osada 2 hod. od Nov. Světa. 1200. Čes. Hs. 13 l. Noclehárna, nouzová lůžka. Velmi dobrá rs., tel. Stanice Kčs. T. i Svazu lyžařů. Krásný rozhl. do kotliny rokytnické. Horské louky s bohatou květenou.
Dlouhá Barva (Lange Farbe). Stan. Voigtsbach. V.
Finkstein u Smržovky s 30 *m* vys. skalní skupinou (křiž.) a t. zv. Čertovou Studní, největším a nejkrás. skalním výmolem Jiz. Hor.
Frýdlantský zám. Vrch. (Vys. Kámen) 340 *m*. Čedič. kopec. Rozhled. Zámek.
Haidstein 966 *m* V.
Hasenstein u Flinsbergu. Rzh.
Harrachova Skála 1040 *m* s pam. deskou. Skvostná vyhl.
Hein Vysoký 491 *m*. Čedič. kopec v krajině Frýdlandské.
Heufuder-Stoh 1107 *m*. Ch. V. jako se Smrku.
Hinterberg (viz Zelená Kupa) 1126·5 *m*. Již. vrchol Zel. Kupy. Nejvyšší bod Jiz. Hor. Sev. V. na Jiz. H. a Krkonoše.
Hochstein 1058 *m*. Vrchol s balvany žul. podobá se zřícenině. Rozhled s balvanu; lepší s Mal. Hochsteinu. Jen letní chata.
Holubník (Taubenhaus) 1069 *m*. Ukončen žul. skalou, jež poskytuje pěk. V. k Frýdlandu, Žitavě, Luži, Zemské Koruně, ke Krkonošům a Středohoří.
Honsberg u Liberce s Tirusem Vyhl. a Kralovkou.
Hora Studničná 1560 *m*. Druhý nejvyšší vrchol po Sněžce. (Viz Krakonošova Zahrádka).
Hrubý, kopec 502 *m* u Jilemnice s kr. Vyhl.
Huťský potok u Rokytnice. Slapy.
Humerichberg 510 *m*. Čed. kopec krajiny Frýdlandské.
Chlum (689 *m*) u Vys. n. Jiz. Krásný výhl.
Chuchelná (Kochel) Slapy ve výši 514 *m* na pruské straně. Rs.
Jizera. (Sieghübel, Siechhübel) 1120 *m* se žul., skupinou sedmištítem. Schody. Krásná vyhlídka. Přiroz. Rzh.
Jizerský Hřeben 1002 *m*. Viz Smrk a Stoh.
Jizerská Louka. Rašelinisko ve výši 829 *m*. Kosodřevina a zajímavá květena. Naleziště polodrahokamů.
Käulig (Raubschützenfels) u Liebverdy. Nový přístup opatřen zábradlím.
Jíninoš (Reifträger). Tvarohové (Quarksteine) a Svinské (Schweinsteine). Hot. 1362 *m*.
Krakonošova Vyhlídka u Bratrouchova (Jablonec n. J.). Útulna, nocleh.
Kotel 1434 *m* česky také *Kokrháč* zvaný. Nejlepší V. k jihu. Vděč. lokalita botanická v *Kotelných Jamách*.
Kozí Hřbety 1424 *m*. Pamětihodný ostrý hřbet nad Špindler. Mlýnem.
Kozinec (561 *m*). Vyl. Rs.
Krakonošova Zahrádka, obtížně přístupný svah Hory Studničné se vzácnou květenou.
Krkavčí Skála nad Jizerou a Riegr. stezkou. Skvostný pohled do údolí Jizery.
Královka (Königshöhe 858 *m*) u Honsbergu blíž Jablonce n. N. Rz. Rs.
Krásná Marie (Schöne Marie)

904 m u Liebverdy. Vyhlídka ohražená.
Krkonoš 1419 m. Vděčná V. do Čech.
Lahnberg viz Stříbrný Hřbet.
Labe, prameny 1350 m na Labské Louce. Zde roste nordická ostružina Rubus chamaemorus.
Labe, vodopád 1284 m 50 m vys. Za spuštění popl. 30 hal. za osobu.
Ladigova Výš (753 m) nad Janskými Lz. Rs. Krásný výhled do Čech.
Liščí Hora 1363 m rozhled. Viz Bouda Liščí.
Masarykova Vyhl. viz Sejkorská Kaplička.
Melzrův Důl. Tok a z jara vděčný vodopád Malé Lomnice. Přístup k Sněžce od severu.
Modré a Harfovy skály 954 m. V.
Mechovinec viz *Horachova skála*
Muchov 780 m. Chata K. Čs. T. Hřeben. cesta: Ještěd—Sněžka. Nádh. rozhl. Viz Šouf (Tereziina Výš.).
Nad Studnicí (Hochwiesenberg) 1554, nejvyšší bod hory Studničné.
Nussstein Oř 799 m u Liebverdy. Lezecká stezka. Kříž se zábradlím. Nové krásné přístupy.
Obří důl. Řečiště Úpy. Přístup k Sněžce od jihu.
Oelberg (876 m) přístupný od Hejnic a Honsbergu. V. do středu Hor Jiz. Oř.
Pančice slapy nad Labským Dolem. Nespouštějí se.
Planina pod Sněžkou (Koppenplan) 1445 m. Náhorní rovina s prameny Úpy a Bílého Labe.
Polední Kámen. 1423 m. Krásné skupení granititové na sev. svahu Stříbrného Hřbetu.
Polední Kameny. (Mittagssteine). Přístup od Hejnic. V.
Poledník (Mittagsberg). Zastávka Hemmrich. V.
Rybník Malý 1183 m. Jezero se pstruhy a zajímavou zvíř. Rybničná a Hamplova bouda (v l.).
Rybník Velký 1225 m. Jezero Horské. Roste v něm. šídlatka Isoetes lacutris jako v jezerech Šumavských. Kromě jiných tvorů nalezen též reliktní červ Monotus relictus.
Siebhübel (819 m).
Sejkorská Kaplička s Masarykovou vyhl. na Krkonoše s jedné a Kozákov s druhé strany. U Semil.
Slezský Dům, pruský hot. proti Obří Boudě (oba v rukou téhož maj.).
Smrk 1122 m. Rzh. Skrovná Rs. Chata.
Sněžka 1605 m. 2 Rs. N. Pošta, něm. i rak. telegr. a meteorologická stan. Skv. Rz. V. Rs. otevř. od května do září. Jindy přítomen hlídač a poskytne jednoduché občerstvení. Ceny vysoké.
Sněžné Jámy. Zajímavé stopy ledovcové (312 m hluboká rokle) se vzácnou reliktní (nordickou) květenou na čediči v Malé Jámě. Přístup shora zakázán.
Stoh viz Heufuder.
Stráž 774 m u Končin (Jablonec n. J.). Krásný výhled na přední pásmo Krkonoš s Kotlem a Lysou Horou.
Strážník (603 m) u Jilemnice. Krásný pohled do údolí Jizery.
Stříbrný Hřbet 1489 m (také Polední Hřeben nebo Lahnberg zv.). Viz Polední Kámen.
Supí Rozhled viz Výrovka.
Šeřín 1033 m. Vrchol se zábr. Pam. deska dr. A. Rašína (Němci brzy po odhalení zpustošena). Krásný rozhl. na vnitřní pásmo Krkonoš.
Šišák Malý 1436 m. Skvělá V. na Sedmidolí (Sieben Gründe).
Šišák Velký 1424 m. V. na všecky strany.
Šouf (Tereziina Výš.). Rzh. na Muchovských skalách (v l.).

Špičák 809 *m* *u* Tannwaldu. Rzh. Chata (něm.)

Tříč. u kříže 688 *m*. překrásný pohled na přední pásmo Krkonoš u Jablonce n. J.

Tvarohové K. 1332 *m*. (Tvarožník). Turně na Jíninoši.

Úpa, prameny 1433 *m* na Planině pod Sněžkou, t. zv. Bílá Louka.

Výrovka (Supí Rozhled, Geiergucke), 1363. křižovatka tur. stezek.

Vys. Kolo 1509 *m* na Hřebeně s mohylou Viléma I. (Relief a věnovací deska odstraněny).

Cachla vodopád. Velká Rs. a Kav. N. Spouští se.

Zlatá Vyhlídka. Spouští se nad Rokytnicí. V. do kotliny Rok.

Zlatá Vyhlídka u Benecka. (Adr. Fr. Raab, Vítkovice (Jilemnice).

Zimov (698 *m*) u Rokytnice n. J. Krásná V. Přír. rzhl.

Žalý. Rzh. Hot. s ls. Dobrá rs.

Žeř (Brandhöhe) na hoře Studničné. Krás. vyhl. na skupinu Sněžky.

B. Místa lázeňská, letní sídla i místa přírodnicky a historicky zajímavá.

Lz. lázně, *Ls.* letní sídlo, *Č.* v Čechách, *Zh.* za hranicemi.

Agnetendorf 500 *m*. Dobré východisko pro výlety s německé strany. Zh.

Antoninov, Ls. v údolí Kamenice (400—600 *m*). Stanice Josefodol-Maxov.

Arnoštov u stanice Sytová Háje. Přírodní divadlo. Regulovaná Jizerka.

Arnsdorf. Ls. Zh. Stanice dráhy Zillerthal-Krumhübel.

Bedřichov viz Špindlerův Mlýn.

Benecko 800 *m*. nejvyšší z českých Ls. Stanice Jilemnice. Dotazy na odb. N. J. S.

Branná 460 *m*. Ls. Stanice v místě. Ls. Dotazy na odb. N. J. S.

Brückenberg St. ve vysoké poloze (831 *m*) Zh.

Buková u Karlova, nejvyšší čedič. vrchol (999 *m*).

Černá Hora (Schwarzenberg) Ls 700—1096 *m* u Janských Lázní. Dosti bytů. Český hotel.

Erdmansdorf Ls. Zh.

Flinsberg 500 *m*. Lz. s ocelitými prameny. Zh. Nutný cest. pas.

Frýdland 290 *m*. Město s památ. děkan. chrámem a zámkem. Č.

Forstbad viz Lesní Lázně.

Giersdorf. Ls. Zh. omnibus do Teplic - Warmbrunnu. Zde levněji.

Hain, Ls. Zh. u Giersdorfu. Zh.

Harrachov, id. Ls. Č. ¼ hod. od Nov. Světa. 19 *km* od Tannwaldu. Spojení jako z Nov. Světa (v. I.)

Hejnice. Poutnické místo s velkým kostelem. Č.

Hemmrich (475 *m*). Zast. žel. jihoseveroněm. spoj. dr. Ls. Soukr. byty. Mysl. Host.

Hermsdorf pod Kynastem; příjemné položené východisko 2 h. Ls. Dobrý pobyt, ač ne všude levný. Zh.

Honsberg, stanice elektrické dráhy u Jablonce n. N. Vých. pěk. výletů.

Hostinné. Ls s čes. menšinou. Nár. dům.

Huť Josefinina. Východisko tratě hřebenové. Zh. (ze Schreiberhau).

Jablonec n. N., 495 *m* s Rychnovem, průmysl sklářský. Vděčné východisko.

Jablonec n. Jiz. Ls. Výborné východisko. Museum N. J. S.

Janské Lázně. 600 *m*. Lz. Teplé lázně (Český Gastýn) a klim. místo. Nikoli levné. Dobrý pobyt. Ač často přeplněny. Čes. Skalní hotel (Felsen-

burg) mimo láz. území v Černé Hoře.

Jilemnice České městečko. Ls. Dobré až vzdálenější východisko s české strany. Tur. a stud. noclehárna.

Jirkov a Střevelná. Ls. u Žel. Brodu. Hostince a letní byty.

Klausův Dol, krásné údolí Seifenbachu u Janských Lázní.

Krausův Mlýn (druhý) mezi Vrchlabím a Špindler. Mlýnem. Dobře zařízený hostinec. Ls. N.

Kořenov *(Wurzelsdorf* Ls. Klim. a sirné lz. Dobré středisko pro výlety do Jiz. Hor i Krkonoš.

Kreuzschenke, 632 *m*. Vlídný hostinec nad Úpou: východ. k Hraničným boudám a Pecím

Krumhübel. Lz. Hojně navštěvované. Zh. Dobrý pobyt. Pruské východ. krásným dolem na Sněžku.

Kynast, 657 *m*. Zřícenina hojně navštěvovaná (u Hermsdorfu).

Lesní Lázně (Forstbad) 8 *km* od Hostinného. Lz. č. Dobrý pobyt v příjemné poloze.

Liberec, 377 *m*. Průmyslové a obchodní město německé se značnou populací českou. Také východiště pro výlety do Lužických Hor a na Ještěd.

Liebwerda, 379 *m*. Lz. ocelité a kyselkové na úpatí Smrku.

Maffersdorf viz Vratislavice.

Maršov, 510 *m* (Marschendorf). Skrovnější Ls. Č. Východisko pro východní část Krkonošů z české strany.

Navarov, zříc. u Vys. n. Jiz.

Nistějka, zříc. hradu u Vys. nad Jiz.

Nový Svět. Záp. východisko na Hřeben krk. a do Pruska. Ls. Letní byty a láz. byty také v sousedním Harrachově. Spoj. letní autobusy do Polubného.

Paseky, čes. *Ls*. (658 *m*). ¾ hod. od st. Dol. Rokytnice. Dot. na Od. N. J. S Dějiště Raisových Zapadlých vlastenců.

Petr Sv. Starobylá ves na úpatí Kozího Hřbetu. Ls. V rozkošné chráněné poloze na Klausově Bystřině.

Petrsdorf, Ls. Pobyt dobrý, levnější než v Hermsdorfu. Dobré východisko z něm. strany. Zh.

Pece (Velká Úpa, díl III.), klim. stanice, horská ves při ústí Obřího Dolu. Ls. Pobyt levnější i nákladnější. Stanice povozů a autob.

Poříčí u Trutnova s elektr. centrálou, zaříz. na spalování mourového uhlí.

Rokytnice n. J., s čes. menš. Nár. dům s noclehárnou. Východisko na Kotel, Sněžné Jámy a Labský Vodopád.

Raspenava. Odb. do Bílého Potoka. Zajímavé lomy vápencové.

Semily. České město při ústí Volešovky do Jizery. Výlet na Kozákov. Východisko na Vysoké a Nový Svět údolím Jizery. Ls.

Schlag, 500 *m*. Ls. Pens. Lázně slatinné, elektr., sluneční a vzdušné, jehličnaté, parní Lz., dům otevřen i v zimě.

Schwarzbach, 540 *m*. Ls. s ocelitým pramenem.

Schmiedeberg, 442 *m*. Město. Stan. Ls. Zh.

Schreiberhava, 660 *m*. Ls. hojně navštěvované. Zh. Dobrý pobyt. Ne vždy levný. Četné vily. Východisko jako Novy Svět výhodné.

Smědov (Wittighaus). Dobrý středobod pro jizerské výlety. Myslivna s dobr. Rs. N. Nový Lovecký zámek.

Smržovka, město, oblíbené Ls. Sídlo sklářského průmyslu

Stanový, rodiště Antala Staška u Semil.

Svatoňovice Malé, slatinné a vodoléčebné Lz. Klim. léč. místo.

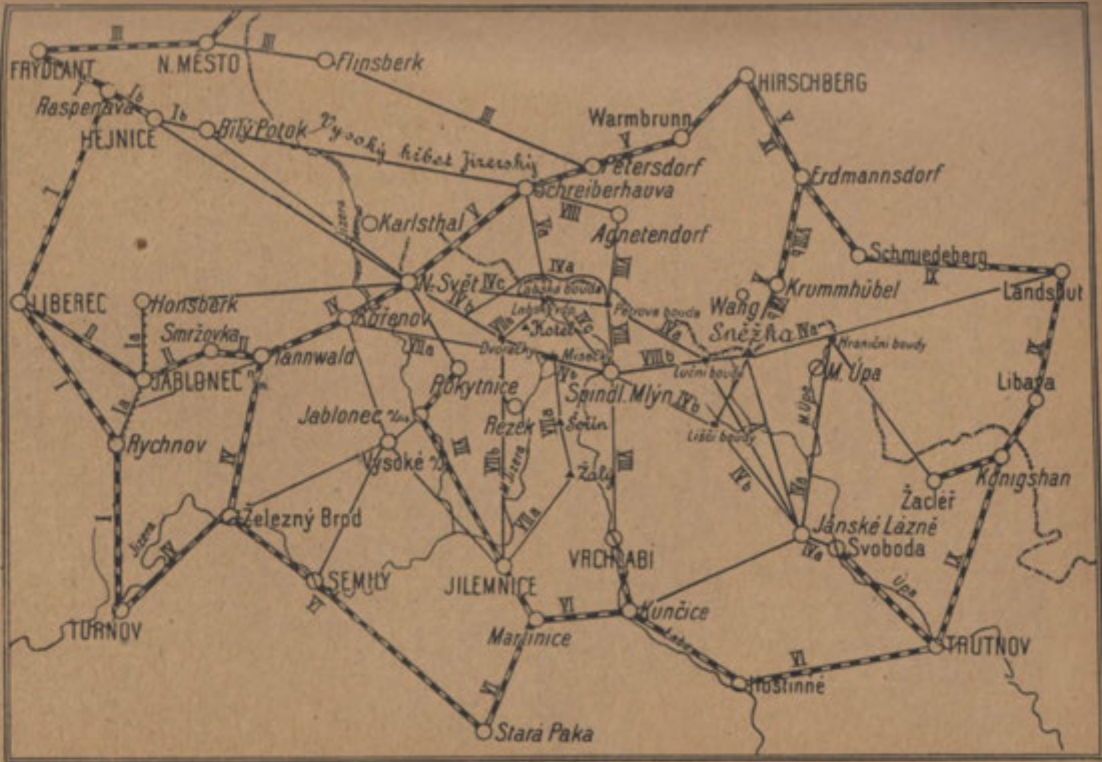
Svoboda (Vrajt Freiheit). Východisko na Janské L. (autobusové spoj.), do údolí obou Úp a do skupiny Sněžky.

ŠpindlerůvMlýn s Bedřichovem, 760 *m*. Ls. na úpatí Ko-

zího Hřbetu. Č. Četné vily. Pohodlný pobyt. Ne vždy drahý. Hojně navštěvováno. Středisko výletů všemi směry. Čes. hot. Slavie 15 p., 32 l.
Švarzentál. Ls. u Vrchlabí.
Šumburk n. D. Ls. s čes. menš. Velmi dobrý čes. hs. J. Mistra u nádr.
Tanwald (Jedlová). Ls. se znač. čes. menš. Čes. obsl. u Koruny.
Teplice viz Warmbrunn.
Tiefenbach, 484 *m*. Ls. Stan. Tiefenbach—Desná.
Trutnov, okr. město s četnou populací českou. Národní Dům. Česká menš. knihkup. Vzácný Krkonošský herbář Kablíkové v reálce. Odbočka do Svobody a trať na Königsbahn-Žacléř.
Úpa Malá. Ls. Mohornův Mlýn. Rs. mysl., fara. Dotazy v Rs.
Úpa Velká u Svobody. Ls. Viz též Pece.
Vichová. Ls. (516 *m)* u stanice Sytová neb Hrabačov. Byty skrovné bez nábytku.
Vítkovice *s Rezkem* Ls. na svahu Vlčího Hřebene 2½ hod. od Jilemnice. Výb. východiště.
Vlčice, starobylá ves u Trutnova, kde u Adama Zilvara býval hostem Jan Amos Komenský.
Voigtsbach, Ls., 448 *m*. Stan. Mníšek.
Vratislavice (Maffersdorf) u Liberce. Kyselka. Lz. Rs.
Vrchlabí s čes. menš. (484 *m*). Prům. město. Východisko na Špindl. Mlýn (autob. spoj.). — Rs. Kčs. T.
Vysoké n. Jiz. České prům. město (695 *m*), rod. dr. K. Kramáře. Ls. v příjemné poloze. Dobré byty i vzdálenější východisko pro střední část Krkonoš. Tur. chata Kčs. T. a Čes. Lyž. Svazu.
Wang (kostel). 874 *m*. Pravidelná zastávka turistů pro pěknou vyhlídku a zvláštní ráz a polohu kostela. Zh. Mezi Sněžkou a Warmbrunnem.
Warmbrunn. Teplice. Lz. Zh. Horké prameny 32—42°. Dobrý pobyt. Nejkrásnější přehled Krkonoš od severu.
Wiesental, Lučany, Lz. (slatinné lázně). 600 *m*.
Wittighaus, 814 *m*. viz Smědov.
Žacléř, středisko staré kamenouhelné pánve na úpatí Hor Žaltmanských. Početná čes. menšina.

Cestovní rozvrh.

Cestu Jizerskými Horami a Krkonoši lze podniknouti z různých východisk na české půdě: Frýdlandu, Raspenavy, Liebverdy, Liberce, Jablonce n. N., Jablonce n. J., Tanvaldu, Šumburku, Nov. Světa, Semil, Jilemnice, Vrchlabí, Špindlerova Mlýna, Svobody, Pecí, Vysokého n. J., Rokytnice n. J., Trutnova. Dobře také z některých východisk zahraničních jako Schreiberhavy, Petersdorfu, Teplic (Warmbrunnu), Hirschbergu, Erdmansdorfu, Arnsdorfu, Krumhüblu a Schmiedebergu. Dostihnouti některého z těchto míst ze středu země vyžaduje obyčejně několika hodin cesty drahou. Z Prahy možno počítati na jízdu tam a zpět, aspoň jeden den (nebo 2 noci), což v následujících rozvrzích není počítáno. Výjimku tu tvoří t. zv. turist. vlaky nebo výjimečné rychlíky. Na orientační mapce jest naznačeno, z které strany k východiskům se přijíždí. Při značnějším stoupání stačí počítati na den pěší chůze 6 hodin, jen statnější chodci mohou jíti 7—8—10 hodin. Stanovil jsme celkem XI. následujících hlavních tratí, jimiž také (dle římských číslic) označeny jsou tratě připojené orientační mapky, z nichž I.—III. vytýčeny jsou hlavně Jizerskými Horami, ostatní Krkonoši.

Orientační mapka turistických tratí v Jizerských Horách a Krkonoších.

I. Turnov, Liberec, Frýdlant.
a) Rychnov, Jablonec n. N., Honsberg.
b) Raspenava, Hejnice, Bílý Potok.
c) Raspenava, Liebverda, Smrk, Schreiberhava.
II. Liberec, Jablonec n. N., Tanvald, Šumburk.
III. Frýdlant, N. Město, Flinsberg, Petrsdorf.
IV. Turnov, Železný Brod (viz VI.) **Tanvald, Polubný (Nový Svět).**
a) Nový Svět, Hřebenová cesta, Sněžka, Obří Hřeben, Hraniční boudy, Janské Lázně, Svoboda.
b) Nový Svět, Krakonošova cesta, Špindlerův Mlýn, Liščí Boudy, Černý Důl, Janské Lázně, Svoboda.
c) Nový Svět, Harrachova cesta, Labská Bouda, Špindl. Mlýn.
V. Nový Svět, Schreiberhava (Jininoš, Labská Bouda, N. Svět), Petrsdorf, Warmbrunn, Hiršberg, Krumhübel, Sněžka, Obří Důl, Pece, Svoboda.
VI. Železný Brod, Semily (Vysoké n. J.), St. Paka, Martinice (viz VII. Jilemnice). **Kunčice** (viz VIII. Vrchlabí). **Hostinné, Trutnov** (Königshahn, Žacléř).
VII. Jilemnice, Rokytnice.
a) Jilemnice, Žalý, Šeřin, Mísečky, Hřeben.
b) Jilemnice, Rezek, Dvoračky, Labská Bouda.
VIII. Vrchlabí, Špindlerův Mlýn, Petrova Bouda, Agnetendorf, Schreiberhava.
Špindlerův Mlýn, Sněžka, Krumhübel (Erdmannsdorf), Wang, Warmbrunn, Kynast, Agnetendorf.
IX. Trutnov, Königshahn, (Žacléř) Landshut, Schmiedeberg, Hiršberg.

Kdo chce podniknouti nejkratší výlet a zároveň vystoupiti na Sněžku, jede do Vrchlabí a použije tratě VIII. přes Špindlerův Mlýn na Sněžku a zpět přes Janské Lázně do Svobody. Pro nejkratší výlet na hřeben bez výstupu na Sněžku, doporučuje se zvoliti za východisko Jilemnici, nastoupiti cestu přes Žalý, buď jen do Mísečk anebo až na Labskou Boudu s návratem přes Špindlerův Mlýn.

Kdo chce seznati celkově Krkonoše za dobu dle možnosti nejkratší, jede do Polubného a použije přes Nový Svět na Sněžku tratě IVa.

Kdo chce v čase nejkratším seznati celkově Jizerské Hory a Krkonoše, nechť jede do Raspenavy a použije odtud tratě I. c) do Schreiberhavy, vystoupí dle tratě V. a na hřeben a dle tratě IVa. pokračuje na Sněžku se sestupem přes Janské Lázně do Svobody. Nebo nastoupí hřeb. cestu z Jablonce nebo Liberce.

Výběr výletů.

A. Jednodenní výlety.

Lze sice dnes rychlíkovým a autobusovým spojením dostihnouti některého východiska, podniknouti krátký výlet horský, a ještě téhož dne se vrátiti; ale užitek takového výletu je turisticky i věcně vůči nákladnosti nevděčný a proto k takovým výletům neradím. Poněkud snadnější a také vůči nákladu správnější jsou jednodenní výlety z některých východisk, kterých dostihneme den před tím nebo v noci, takže se jedná o výlety ze vzdálenějších východisk (na př. z Prahy) aspoň 1½denní. Z bližších východisek jako na př. z Turnova, Jičína, Dvora a Hradce Králové je to ovšem snadnější a rychlejší.

Nejvděčnější na úpatí Krkonoš pro výlety jednodenní jsou:

Východiska.

Jilemnice.

1. Špindlerův Mlýn buď a) přes Žalý—Šeřín na Mísečky (Bucharovou cestou a do Šp. Ml. 6½ hod., autobusem do Vrchlabí k stan., nebo kratčeji b) přes Rezek a Zad. Krausovy Boudy (5¾ hod.).

2. Dvoračky—Rokytnice. Přes Vítkovice do Rezku neb Hutí. Je-li společnost 12 osob, může do Vítkovic užíti autobusu od Ant. Dontha v Jilemnici. V tom případě možno místo z Dvoraček do Rokytnice a vlakem (vše pěšky 6½ hod.) jíti také z Dvoraček do N. Světa (celkem pěšky 7 hod.) nebo do Špindlerova Mlýna (celkem pěšky 7 hod.). Cestu do Špindlerova Mlýna možno zkrátiti (na 6½ hod.) odbočením v Hutích do Mísečných Bud.

Hradsko.

3. Výlety z Jilemnice přes Rezek, možno si učiniti pohodlnějšími, jede-li se z Jilemnice do zast. Hradsko, odkudž na Rezek 1½ *km*. Zde lze se rozhodnouti pro č. 1b. (4½ hod.) nebo č. 2., nebo jíti dále přímo přes Hutě (č. 2), do Míseček a Špindl. Mlýna. (4¼ hod.). I v Hutích možno voliti místo delší cesty přes Mísečky kratší cestu přes Zadní Krausovy Boudy.

Jablonec n. Jiz.

Až sem možno přes Jilemnici doraziti na noc. Odtud pak možno voliti tyto směry:

4. Nový Svět. a) Přes Končiny na Dvoračky a na Nový Svět (autob. do Polubného k stan. 4 hod.). — b) První cestou

jen k prvním chalupám Rokytna, zde do středu osady, kde se cesty dělí; volíme cestu za kaplí v l.; po 2 *km* v l. a při rozc. v pr. Krakonošovou cestou přes Seifenbach do N. Světa (3¼ hod.).

5. Špindlerův Mlýn. a) Přes Bratrouchov (Krakonošova vyhl.) na Rezek a Skelné Hutě a dále jako z Hradska (č. 2). — b) Jako při a) do Rezku; však v Třidomí v l. na Mísečky (možno v Před. Mísečkách učiniti okliku přes Kotelné Jámy). Celkem 5½ h. — c) Jako při č. 4a. na Dvoračky a odtud přes Dvoračky a Mísečky (5½ hod.).

6. Buchštejnská Výš (rozhl.) a) Přes Paseky k rozhledně, sestup do Kořenova k stanici Polubný (4 hod.). — b) Přes Sklenářovice (možno také oklikou) přes Tříč na Vysoké n. J. nebo přes Sklenářovice, Haidstein, Buchštejn (Buchštejnská rozhl.). Sestup do Kořenova. (4 hod.).

Rokytnice.

7. Nový Svět. a) Údolím Jizery a Mumlavy pěkný pochod (3½ hod.), takže stačí ještě čas autobusem do Kořenova k Buchstejnské rozhledně a k stan. až do Tanwaldu 2 hod. (Celkem 5½ hod. a jízda autobusem). — b) Zeleně značk. cesta přes Krásnou Vyhl. do Harrachova a dále jako při a). — c) Přes Rokytno na Dvoračky, Krakonošovou cestou přes Seifenbach a Harrachov do Nov. Světa 5 hod. Autob. do Polubnýho — d) Přes »Zlatou vyhl.« (hs.) do Harrachova a Nov. Světa a dále jako při a) (4 hod.).

8. Špindlerův Mlýn přes Rokytno na Dvoračky odtud buď a) přes Kotel a Kotelské Jámy, Harrachovy Kameny na Mísečky nebo b) přímo přes Kotelskou Boudu na Mísečky a dále přímo přes Bedřichov do Špindl. Mlýna (5½ nebo 5 hod.). Autob. do Vrchlabí.

Vrchlabí.

9. Žalý, Šeřín, Špindl. Mlýn. Jednou (přes Kněžice) nebo druhou cestou na Žalý a dále jako z Jilemnice (č. 1.) na Mísečky a přes Bedřichov do Špindl. Ml. Nebo před Šeřínem odbočiti v pr. přes Zadní Krausovy Boudy (7 v posl. případě 6 hod.).

10. Špindlerův Mlýn, Špindlerova Bouda. Ranní autobus dojede přes Špindl. Mlýn až na hřebenovou cestu u Špindl. Boudy. Malá hřebenová partie přes Petrovou Boudu na Kameny Dívčí a Mlýnské a V. Šišák do Marti-

novky, odkud přes Medvědí Boudu a Dívčí Lávku do Špindl. Ml. a autobusem do Vrchlabí (3½ hod. pěší cesty).

11. Janské Lázně přes Hor. Lanov, Černý Důl k stanici do Svobody (ev. autobusem 3½ hod.).

12. Výrovka, Pece (nebo Špindl. Mlýn). Přes Pommersdorf a Rennerovy Boudy na Výrovku i odtud buď a) přes Richtrovy Boudy do Pece a autob. do Svobody (5¼ hod.) nebo b) přes Hoffmannovu Boudu do Sv. Petra a Špindl. Mlýna a autob. do Vrchlabí. — c) Přes Liščí Boudu a údolím Zelen. Potoka do Peci (5½ hod.).

Špindlerův Mlýn.

Kdo dorazí na nocleh (nutno předem zajistiti) místo do Vrchlabí do Špindl. Mlýna, má kromě partií zpětným směrem uvedených pod čísly 1., 3., 5., 8., a 12 bohatší výběr ještě těchto partií:

13. Sněžka několika směry dostupná: a) Po hřebeně přes Planinu vede cesta nejprv k Špindlerově Boudě (ev. autobus dle č. 10.), odkud přes M. Šišák a Jindř. Boudu na Planinu pod Sněžkou k Obří Boudě a na Sněžku. Sestup Obřím Dolem do Pece a autob. do Svobody. — b) K Dívčí Lávce a Webrovou cestou podle Bílého Labe a přes Luč. a Obří Boudu na Sněžku a sestup jako při a). — c) Sv. Petrem, Bucharovou cestou přes Rennerovu, Luční a Obří Boudu na Sněžku a sestup jako při a). — Každá cesta 6½ hod.

14. Nový Svět. a) Labským Dolem k Labskému Vodopádu a Labské Boudě; přes Oseckou Boudu a Slap Mumlavy do Nov. Světa a autob. do Polubného (6½ hd.). — b) Bedřichovem přes Mísečky a Dvoračky na Seifenbach a Harrachov do Nov. Světa (6 hod.).

15. Janské Lázně. Přes Keilovy, Hrnčířské a Bobí Boudy do Janských Lázní (7¾ hod.); autob. do Svobody.

Tanvald (Šumburk), Nový Svět.

16. Z Tanvaldu (nocl.) možno přes Buchštejnskou rozhl. za 3 hod. stihnouti do Nov. Světa. Po odpočinku za 2 hod. do Dvoraček a sestoupiti ještě včas k vlaku do Rokytnice. Také možno podniknouti zpětnou cestou jiný výlet do Rokytnice dle č. 7., nebo až do Jablonce n. J. dle č. 4.

17. Z Nov. Světa (nocl.) možno za jeden den vyjde-li se včas doraziti přes Dvoračky (3½ hod., oběd) a Mísečky do Špindl. Mlýna (celkem 5 hod.) k autobusu do Vrchlabí; stat-

nější turista může voliti směr hřebenové cesty k Osecké Boudě, na Sněžné Jámy (3½ hod.) a přes Vys. Kolo a V. Šišák do Martinovky (4¾ hod., oběd) a Medvědím Dolem do Špindl. Mlýna (6¼ hod.); nebo stejnou cestou přes Voseckou Boudu dojíti do Labské Boudy (4 hd.) a Labským Dolem sestoupiti do Špindl. Mlýna. (6 hod.).

Podřízenější význam pro jednodenní výlety mají ještě východiska:

18. **Trutnov** přes Žacléř a Rýchorské Hory. (Srov. díl Orlické Hory) — a

19. **Železný Brod**, odkudž přes Tepeř vede nás přímá cesta do Šumburku a přímo dále do Černé (Schwarzbrunn), kde stihneme modré hřebenové značky vedoucí k rozhl. (něm rs) na Černé (Studánce, Hoře Studničné), odkudž po hřebeně dojdeme přes M u c h o v s k é s k á l y (chata KČsT.) a Šouf (Tereziinu výšinu) k stanici do Tanvaldu. (Celkem 5½ hod.)

20. **Jablonec n. N.** (příjezd přes Rychnov elektr. drahou) je rovněž východištěm jednodenního výletu hřebenovou cestou přes Černou do Tanvaldu jako při č. 19. (Celkem 3¾ hod., viz č. 31.).

Jinak dojedeme na noc buď do Janských Lázní nebo do Peci, odkudž máme zpětným směrem výběr výletů, uvedených pod čísly 11., 12., 13. a 15. Pokud pohraničný styk dovoluje nebo cestovní pas je po ruce, jsou dobrými a vděčnými východisky pro jednoduchý přechod přes hřeben z Trutnova přístupné stanice *Landeshut, Schmiedeberg* a *Hiršberg*. (Viz u těchto stanic). Přes Polubný je za hranicemi přístupná stanice *Schreiberhava* (v 1.).

Dvoudenní výlety do Krkonoš.

Také při těchto výletech dlužno předpokládati, že na východiště se dojede o den dříve na nocleh. V tom smyslu navrhuji níže uvedené partie. Mnozí ovšem použijí ranního rychlíku 1. dne, to nicméně znamená ztrátu často ½ dne, zřídka méně. V těchto případech se kombinují dva jednodenní výlety na př. mezi Nov. Světem a Špindler. Mlýnem, nebo mezi Špindl. Ml., Sněžkou, Janskými Lázněmi a Vrchlabím nebo mezi Špindl. Mlýnem, Sněžkou po hřebenové cestě do Labské Boudy nebo až k Sněžným Jamám a Labským Dolem zpět do Špindl. Mlýna, nebo mezi Nov. Světem, Rokytnicí a Jilemnicí, nebo mezi Vrchlabím,, Špidl. Mlýnem, Sněžkou a Janskými

lázněmi a p. K vlastním dvoudenním výletům náleží jednak hřebenové pochody, jednak hřebenové přechody, které při jednodenních výletech možné nejsou.

A. Dvoudenní hřebenové pochody.

21. **Nový Svět** (nocleh). 1. den: a) Podle Mumlavy (Slapy) přes Voseckou Boudu, Jininoš k Sněžným Jamám a na nocleh do Labské Boudy (4 hod.); b) přes Harrachov, Seifenbach, Krakonošovou cestou na Dvoračky a přes Kotel k Labské Boudě (3½ hod.). — Statnější turista, jenž chce využíti plného pochodového dne, noclehuje v Tanvaldě nebo Příchovicích a jde přes Buchštejn do Kořenova (z T. 2, z Př. 1 hod.) a odtud 1½ hod. do Nov. Světa. Také možno (pro méně statné) po nocl. v T. použíti dráhy do Polubnýho a odtud přes Kořenov do N. Světa (2 hod.). — 2. dne. Dobrý chodec volí hřebenovou cestu (zacházka k Labským pramenům a zpět ½ hod.) přes Sněžné jámy, Vys. Kolo až na Sněžku (5 hod.), sestup do Pecí (1¾ hod.) a autob. do Svobody.

22. 1. dne z **Nov. Světa** jako při čísle předešlém; 2. dne z Labské Boudy po zacházce k Labským Pramenům (½ hod.) po hřebeně přes Vys. Kolo ale jen do Petrovy nebo Špindlerovy Boudy a dolů do Špindlerova Mlýna (v 1. případě 3½, v 2hém 4 hod.) a odtud autob. do Vrchlabí.

23. 1. dne z N. Světa přímo do Špindlerova Mlýna přes Dvoračky a Misečky (4¾ hod.). — 2. dne na Sněžku (viz čís. 13) a sestup do Pecí (5¾ hod.; nebo

24. 1. dne z N. Světa do Labské Boudy dle čísla 21. 2. dne (jen pro statné tur.) s ranným východem do Špindlerova Mlýna a) Labským Dolem nebo b) přes Martinovku Medvědím Dolem (2 hod.), nebo c) po Krakonoši přes Mísečky (2 hod.). — 2. dne ze Špindl. Mlýna přes Zadní Krausovy Boudy Bucharovou cestou na Šeřín a Žalý (oběd) a sestup buď přes Mrklov do stan. Jilemnice (8½ hod.), nebo přes Kněžice k stan. Vrchlabí (7½ hod.).

25. 1. dne z N. Světa dle č. 23. jen na Mísečky (nocl.); a 2. dne přes Šeřín a Žalý do Jilemnice (4½ hod.) nebo do Vrchlabí (3½ hod.).

26. **Jilemnice.** 1. dne: a) přes Žalý, Šeřín na Mísečky (4½ hod., nocl.); b) přes Rezek na Dvoračky (4½ hod., nocl.) 2. dne z obou míst k Labské Boudě a dle č. 24. do Špindl. Mlýna k autobusu do Vrchlabí. Kdo použil směrem na Rezek autobusu do Vítkovic (obj. jen pro společnost 12 osob), do

razí až do Luční boudy a volí odtud pro 2. den některou partii dle č. 21. nebo 24.

27. Z **Jilemnice** 1. den do Š p i n d l. M l ý n a přes Žalý a Zadní Krausovy Boudy (6½ hod.). 2. den některá partie ze Špindl. Ml. dle čís. 13.

28. Z **Jablonce** n. J. nebo **Rokytnice** výstup na hřeben přes Dvoračky nebo (pro statnější) přes Rezek k Labské Boudě a 2. dne některá hřebenová partie dle čís. 21. nebo 22. nebo sestup do Špindlerova Mlýna dle č. 22 nebo 24.

29. Z **Vrchlabí** 1. autobusem až k Dívči Lávce, odtud podle Bílého Labe na Sněžku a sestup do Luční Boudy (5 hod., nocleh). 2. dne přes Výrovku, Lišči Boudu, Hrnčířské a Bobí Boudy do Janských Lázní a autob. do Svobody.

30. Z **Vrchlabí** 1. dne autob. až k Boudě Špidl. a po hřebene buď do Labské Boudy (2 hod.) nebo na Sněžku. (4 hod.) 2 dne z Labské Boudy dle č. 22, ze Sněžky dle č. 29. Nebo 1. dne na Sněžku (3 hod.) přes Špindl. Mlýn (č. 13) nebo přímo přes Výrovku se sestupem do Pecí 1¾ hod.

31. **Jablonec n. N.**, jejž dostihneme přes Turnov, Rychnov — odtud elektrickou drahou na nocleh: 1. den po hřebenové cestě Ještěd—Sněžka. Z Jablonce (značky modrý hřeben) dostihne se za 1½ hod. rozhl. (26 *m* vys.) na Černé (Černé Studánce, Černé Hoře Studničné 873 *m*) s nejv. něm. tur. podnikem sev. Čech a pokračujeme hřebenovou cestou na M u c h o v s k é s k á l y (780 *m* s chatou KČsT.) a přes Šauf T e r e z i i n u V ý š i n u (623 *m*, rozhl.) do T a n v a l d u (3¾ hod.). 2. dne z Tanvaldu přes N. Svět na Krkonošský hřeben dle č. 21.—25. se sestupem do Labské Boudy nebo z Dvoraček do Špindl. Mlýna (6 hod.) a autob. do Vrchlabí.

32. **Hejnice**, jíž na nocleh dostihneme přes Raspenavu je východištěm na Jizerský hřeben, po němž 1. dne lze dostihnouti Schreiberhavy. 2. dne výstup (prudký) přes vodopád Cachly k Nové Slezské Boudě, Sněžným Jamám a Labské Boudě, odtud sestup do Špindl. Mlýna dle čís. 24.

33. **Hejnice** (viz čís. 32.) je dobrým východištěm také, nechceme-li překročiti hranice: 1. dne přes Smědov, Jizeru a Buchberg do N. Světa (7¾ hod.). — 2. dne jako při č. 24.

B. Dvoudenní přechody přes Hřeben Krkonošský.

Zásadou pro tyto přechody je: dostihnouti na nocleh místa nejvzdálenějšího, tedy místa zahraničního, což za dnešních poměrů vyžaduje dočasně buď: cestovního pasu nebo legitim.

pro překročení hranice (viz str. 48). Východišti pro nejkrásnější a pro poznání hor nejpoučnější přechody jsou:

Schreiberhava, snadno přístupná, přes **Tanvald**, **Polubný**:

34. 1. dne výstup k Nové Slezské Boudě a Labské Boudě dle čís. 32. a další postup 2. dne dle č. 24. nebo sestup přes Mísečky, Šeřín a Žalý do Jilemnice nebo Vrchlabí.

35. 1. dne výstup k St. Slezské Boudě (2 hod.), kolem Sněžných Jam do Labské Boudy; odtud buď do Špindl. Mlýna (č. 13., celkem 5 hod.) nebo do Mísešek nocleh (také ev. přes Mísečky do Špindl. Mlýna). 2. dne buď přes Sněžku do Svobody (č. 1) nebo přes Žalý do Jilemnice (č. 13).

36. 1. dne přes Agnetendorf na Šišák a buď a) přes Sněžné Jámy k Labské Boudě a Labským Dolem do Špindl. Mlýna, nebo b) přímo dále přes Hřebenovou cestu a Bradlerovy Boudy do Špindl. Mlýna (6½ hod.). 2. dne jako při č. 35. — Křižovatka na Hřebenové cestě poskytuje příležitost, aby se další cesta nastoupila v 1. k Petrově a Špindlerově Boudě a odtud do Špindl. Mlýna nebo, aby se prodloužila až do Boudy Luční a 2. dne vystoupilo na Sněžku a sestoupilo buď přes Jan. Lázně do Svobody nebo přes Výrovku do Vrchlabí, nebo k autob. do Špindl. Ml. po Bílém Labi nebo po Bucharově cestě a nebo konečně přes Hraniční Boudy k trati na Trutnov.

37. 1. den přes Agnetendorf velmi pohodlná cesta vede k Petrově Boudě a přímo dále až do Špindlerova Mlýna (5¾ hod.), odtud 2. dne jako při č. 13. resp. 36. Také tu však možno od Boudy Petrovy zabočiti buď k Sněžným Jamám a Boudě Labské (odtud 2. dne do Nov. Světa nebo Jilemnice), nebo do Boudy Luční a odtud 2. dne přes Sněžku jako při čís. 36.

Krummhübel dostupný přes Trutnov, Hiršberg leží ve velkolepé horské scenerii a poskytuje příležitost k několika nejvděčnějším přechodům.

38. 1. den přes Brückenberg (1 hod., autobus) s kostelem, Wangem (885 *m*) na Boudu Schlingelovu ¾ hod. a buď a) podle Lomnice ¾ hod. k Mal. Rybníku a vzhůru přes Hamplovu Boudu 1 hod. k Boudě Luční nebo b) přes Jindřichovu Boudu (¾ hod.) na hřebenovou cestu a 2 hod. na Sněžku (celkem 4½ hod.). 2. dne ze Sněžky jako při č. 36.

39. 1. Melzrovým Dolem (přes Wolfshau a Slezský Dům k Obří Boudě 2 hod.) na Sněžku se sestupem k Luční Boudě a buď podle Bílého Labe nebo Bucharovou cestou po Kozím

Hřbetě do Špindl. Mlýna (celkem 5 hod.). 2. den Ze Špindl. Ml. buď přes Žalý do Jilemnice nebo Vrchlabí nebo přes Výrovku do Vrchlabí nebo Janských Lázní.

Jinaké výlety dvoudenní po svazích mimo hřbety snadno si každý zkombinuje z jednodenních nebo z výletů, u jednotlivých východišť uvedených.

Cesty třídenní.

Jako do výletů dvoudenních nepočítáme ani do třídenní cesty jízdu drahou k východišti, jíž ještě škoda věnovati více času nežli stačí do 7. hod. ranní. Jinak vždy dojíždíme do stanoviště na nocleh.

Třídenní cesta umožňuje:

a) Celou hřebenovou cestu Jizerskými Horami i Krkonoši (č. 40.);

b) Příčný přechod přes hory s české strany s návratem zas na českou stranu.

a) HŘEBEN JIZERSKÝ I KRKONOŠSKÝ.

40. **Jizerskými Horami a Krkonoši.** 1. den. Z Jablonce n. N. dle č. 31. nebo z Hejnice dle č. 32. nebo 33. na Nový Svět nebo do Schreiberhavy. — 2. dne z N. Světa dle č. 21. do Luční nebo až do Petrovy neb Špindlerovy Boudy. — 3. Hřebenovou cestou na Sněžku se sestupem do Pecí, Janských Lázní, Špindlerova Mlýna nebo Vrchlabí.

b) PŘECHODY PŘES HORY. (Vyžadují jen legitimace pro přestup přes hranice viz str. 48).

41. 1. den z N o v. S v ě t a. Harrachovou cestou k Vosecké Boudě a Tvarožníku, přes Jíninoš (nový hot.) k Nové Slezské Boudě a podle vodopádu Cachly do Schreiberhavy. — 2. den výstup k St. Slezské Boudě č. 35 nebo přes Agnetendorf č. 36. nebo 37. — 3. dne jako při čís. 36. a 37.

42. 1. den z N o v. S v ě t a hřebenovou cestou až do Špindlerovky a sestup do Hainu (7 hod.). — 2. dne přes Baberhäuser a Krummhübel, Melzrovým dolem na Sněžku (nebo z Brückenbergu přes Jindř. Boudu na Sněžku (s nocl. ev. v Luční Boudě). — 3. dne. Sestup se Sněžky dle čís. 13.

43. 1. dne z J i l e m n i c e přes Šeřín a Mísečky do Labské Boudy (nocl.). — 2. dne. Přes Voseckou a Nov. Slezskou Boudu (nebo přes Jíninoš), podle vodop. Cachly, Josefininou Hutí do Schreiberhavy. — 3. dne přes Agnetendorf sedlem u Petrovy Boudy do Špindlerova Ml. a autob. do Vrchlabí.

44. 1. dne z Jilemnice přes Žalý do Špindl. Mlýna. — 2. dne ze Špindlerova Mlýna přes Špindlerovku do Hainu a Krummhüblu. — 3. dne Melzrovým dolem na Sněžku se sestupem do Pecí a autob. do Svobody.

c) VÝHRADNĚ PO ČSL. STRANĚ.

45. 1. dne z Tanvaldu nebo Nov. Světa možno dle č. 24. stihnouti do Labské Boudy (4 hod., nocl. z Tanvaldu 7 hod.) — 2. dne po hřebeně na Sněžku. — 3. dne buď a) (nocl. v Luční nebo v Rennerově Boudě) do Špindl. Mlýna (2 hod.) a do Vrchlabí (event. autob. nebo b) (jen velmi statní) přes Zadní Krausovy Boudy a Žalý do Jilemnice (8 hod.); c) z Luční Boudy přes Výrovku a Černý Vrch (oběd v boudě na Černé Pasece) do Janských Lázní (5¾ hod.).

46. **Z Tanvaldu** nebo **Nov. Světa**. 1. dne Krakonošovou cestou přes Dvoračky do Míseček (nocl.). — 2. dne přes Špindl. Mlýn dle č. 13 na Sněžku se sestupem do Pecí (6½ hod.). — 3. dne do Janských Lázní (3¼ hod., oběd) a autob. do Svobody.

47. **Z Jilemnice** možno 1. dne přes Rezek a Dvoračky (oběd) (nebo také přes Žalý, Šeřín a Mísečky (6½ hod) doraziti do Labské nebo Vosecké Boudy na nocl. (7¼ hod.). — 2. dne po hřebeně na Sněžku (6¾—7 hod.). — 3. dne přes Janské Lázně do Svobody. Kdo nechce 2. dne po hřebeně, může jíti Labským Dolem a po Kozích Hřbetech nebo podle Bílého Labe na Sněžku (noclehuje proto v Labské Boudě). — 1. dne možno také přes Žalý a Krausovy Boudy jíti do Špindl. Ml. přímo (6 hod.) 2. dne na Sněžku a 3. dne do Janských Lázní.

48. **Z Vrchlabí** možno hřebenovou cestu obrátiti způsobem tím, že nejprv jde se na Sněžku (přímo přes Výrovku), nejlépe autob. do Špindl. Mlýna a odtud dle č. 13. a pak po hřebeně zpět až do Nov. Světa nebo Tanvaldu. Nebo

49. z **Vrchlabí přes Žalý** jíti buď na Mísečky (5½ hod.) a 2 a 3 dne jako při 47., nebo přes Žalý na Vítkovice. Rezek a Dvoračky (6 hod., nocl.). — 2. dne po hřebeně na Sněžku a 3. dne jako při čís. 45. nebo 46.

50. Ze **Svobody n. Úpou** usnadněny partie autobusovým spojením do Pecí a Janských Lázní a V. Úpy I. díl. Z Pecí výstup na Sněžku (oběd). Obřím Dolem a sestup po hřebeně až do Špindlerovky (6½ hod., nocl.). — 2. dne po hřebeně na Labskou Boudu (oběd) a Harrachovou cestou do Nov. Světa. — 3. dne přes Kořenov, Buchštejnskou rozhl. do Tanvaldu. — Z Janských Lázní výstup na Sněžku přes Bobí Boudy, (oběd) Pece, Obřím Dolem na Sněžku (8 hod.) a dále jako prve; z

V. Úpy I od. Podhorního Mlýna přes Hraniční Boudy (oběd) na Sněžku se sestupem do Luční Boudy (7¼ hod., nocl.). — 2. dne odtud do Špindlerova Mlýna a buď Labským Dolem k Labské Boudě a Jamám Sněžným nebo přes Mísečky na Dvoračky. — 3. dne buď přes Šeřín a Žalý nebo přes Rezek do Jilemnice nebo Jablonce, nebo Harrachovou či Krakonošovou cestou do Nov. Světa a Tanvaldu.

Čtyřdenní cesty.

Zásadně hospodárné využití sil zejména při vícedenních cestách předpokládá denní pochod v rovině nebo mírné pahorkatině 5—6tihodinový. V horách, čím značnější a častější jsou vzestupy se tento čas více obmezuje, na 4 hod. a mnozí nesnesou více nežli 3 hod., ačkoli jsou zase lidé vytrainovaní, kteří snesou i 8—10 hodin, ale obyčejně jen jeden nebo dva dny a později shledávají, že třeba odpočívati. Není také turistika pouhým tělocvikem či sportem pohybu. Chceme také poznávati kraj, osady, města i lid a památky přírodní historické a t. d. Proto si výlety třídenní, kde se často vyžadovalo pro krátkost času většího napětí, rozdělíme na čtyřdenní, nebo si k nim přidáme malé odbočky do okolí. Text můj upozorňuje na takové předměty a odbočky, kterých by se nemělo zapomínati. Program pochodů hřebenových a přechodů přes hory (za 2 dny) i program výletů třídenních poskytuje k tomu hojně příležitosti.

Týden nebo čtrnáct dní v Horách.

Jistě je mnoho těch, kteří mají jen týdenní nebo čtrnáctidenní dovolenou nebo zase jen tolik prostředků, aby si mohli dopřáti týdenní nebo čtrnáctidenní cestu krkonošskou nebo jizersko-krkonošskou.

Sledují cíl, aby za ten čas poznali hory tak, aby si o nich dovedli učiniti ucelený obraz. To je možno po čsl. půdě dvěma cestami podélnými a dvěma příčnými. Dokonalejší obraz se získá, možno-li k tomu připojiti dva nebo tři sestupy či vzestupy po německé straně.

Týden v českých Krkonoších.

1. Vrchlabí, Pommerndorf, Výrovka, Sněžka (nocleh na Sněžce nebo v Luční Boudě).
2. Od Sněžky po hřebeně až do Labské Boudy.
3. Od Labské Boudy do Nov. Světa, s výletem na Buchstejn-

skou rozhlednu, buď s návratem zpět (k jedné cestě možno užíti autobusu) nebo sestupem do Vysokého n. Jiz.

4. Z Nov. Světa Krakonošovou cestou nebo z Vysokého přes Jablonec, Bratrouchov, Rezek na Dvoračky.
5. Z Dvoraček přes Kotel (Kotelské jámy) na Krakonoš a přes Mísečky do Špindlerova Ml.
6. Bucharovou cestou po Kozím hřbetě do Luční Boudy a zpět podle Bílého Labe (Webrovou cestou) k Dívčí Lávce a Labským Dolem do Labské Boudy.
7. Z Labské Boudy přes Mísečky, Šeřin a Žalý do Jilemnice nebo Vrchlabí.

Čtrnáctidenní cesta Krkonošská po čsl. straně.

Východiště: Vrchlabí.

1. Vrchlabí, Pommerndorf, Výrovka, Luční Bouda (zde si zamluvíme noclehy pro 2. a 4. den Sněžka. (Nocleh v Obří Boudě.)
2. Obří Hřeben, Hraniční Boudy, Mohornův Mlýn, Pece, Obří důl, Obří Bouda, Luční Bouda.
3. Luční Bouda, Výrovka, Liščí Hora, Hrnčířské a Bobí Boudy, Janské Lázně.
4. Janské Lázně, Černý Důl, Lesní Lázně, Lanov, Dol. Dvůr, Rennerovy Boudy, Luční Bouda.
5. Po hřebeně z Luční Boudy do Labské Boudy.
6. Přes Voseckou Boudu (odb. Jínínoš) podle Mumlavy do N. Světa. (Odpočinek. Okolí. (Zamluvit nocleh pro 9.)
7. Z Nov. Světa do Polubnýho (autob.) a Tanvaldu. Na Muchovské Skály. (Chata, nocl.)
8. Z Muchovských Skal přes Hamry a Příchovice na Buchštejnskou rozhl. a přes Sklenářovice do Jablonce n. J. (ev. Vys. na Jiz.).
9. Z Jablonce n. J. přes Bratrouchov a Dvoračky do Rokytnice a Janovou cestou do Nov. Světa.
10. Z Nov. Světa Krakonošovou cestou přes Dvoračky na Kotel a Šmídovou cestou přes Mísečky do Špindler. Mlýna. (Zamluvit nocl. na 11.)
11. Ze Špindlerova Mlýna Bucharovou cestou po Kozím Hřbetě do Luční Boudy a zpět podle Bílého Labe (Webrovou cestou) k Dívčí Lávce. (Nocl., ev. ve Špidl. Mlýně.)
12. Přes Dívčí Lávku Labským Dolem do Labské Boudy (Prameny Labe) a přes Martinovku a Medvědí Boudu (ev. Davidovou Boudu) zpět do Špindl. Mlýna.
13. Ze Špindlerova Mlýna Věřinou cestou přes Volský Důl.

Pommerndorf do Vrchlabí, na Žalý k rozhl. a nocl. na Zlaté Vyhlídce.

14. Ze Zlaté Vyhl. Bucharovou cestou na Šeřín ev. až na Černou Skálu a zpět na rozc. pod Šeřinem, odtud v pr. přes Zákoutí a Vítkovice nebo přímo přes Zlatou Vyhl. do Jilemnice.

Čtrnáctidenní cesta krkonošská po čsl. i německé straně.

1. a 2 dne: jako při cestě předešlé.
3. Z Luční Boudy přes Hamplovu Boudu do Krumhüblu a výstup Melzrovým Dolem k Obří Boudě (nocl.). Kdo má dosti času zdrží se v Brückenbergu—Krumhüblu (rozdělí si partii na 2 dny, pokud pohraničné poměry dovolují).
4. Z Obří Boudy po hřebeně k Jindř. Boudě, sestup do Brückenbergu (kostel Wang) a přes Hain zpět na hřeben do Špindlerovky.
5. Po hřebeně přes Petrovku na Sněžné Jámy a sestup do Agnetendorfu na cestu do Marientalu.
6. Z Marientalu do Schreiberhavy a Josefininy Hutě, výstup podle vodopádu Cachly k Nové Slezské Boudě, na Jíninoš a do Labské Boudy.

7., 8., 9., 10., 11., 12. a 13. dne jako 6.—12. v předešlém programu.

14. dne. Ze Špindlerova Ml. přes Zadní Krausovy Boudy na Bucharovu cestu k j. přes Černou Skálu a Šeřín na Zlatou Vyhl., na Žalý k rozhl. a sestup do Jilemnice.

Čtrnáctidenní cesta Krkonoši i Jizerskými Horami
(také zahraniční).

1.—4. dne: jako v programu předchozím.

5. Ze Špindlerovky po hřebeně přes Sněžné Jámy a Labskou Boudu a dále přes Voseckou Boudu do Nov. Světa.
6. Z Nov. Světa přes Polubný a Tanvald na Muchovské Skály a dále po hřebeně přes Černou (Horu Studničnou) do Jablonce n. N.
7. Z Jablonce n. N. do Hejnice.
8. Z Hejnice po Jizerském hřebeně do Schreiberhavy.
9. Výstup z Josefininy Hutě k Nov. Slezské Boudě a přes hřeben podle Vosecké Boudy na Dvoračky se sestupem do Jablonce na Jiz. (ev. i Vysokého n. J.).
10. Z Jablonce nebo Vysokého n. Jiz. přes Sklenářovice na Buchštejnskou rozhl. do Nov. Světa.

11. Jako č. 10. na str. 26. do Špindl. Mlýna.

12. Jako č. 11. a 12. na str. 27. Po Kozích Hřebenech, podle Bíl. Labe, Labským Dolem a zpět podle Medvědí Boudy do Špindlerova Mlýna.

13. a 14. jako v předešlém programu s dokončením v Jilemnici.

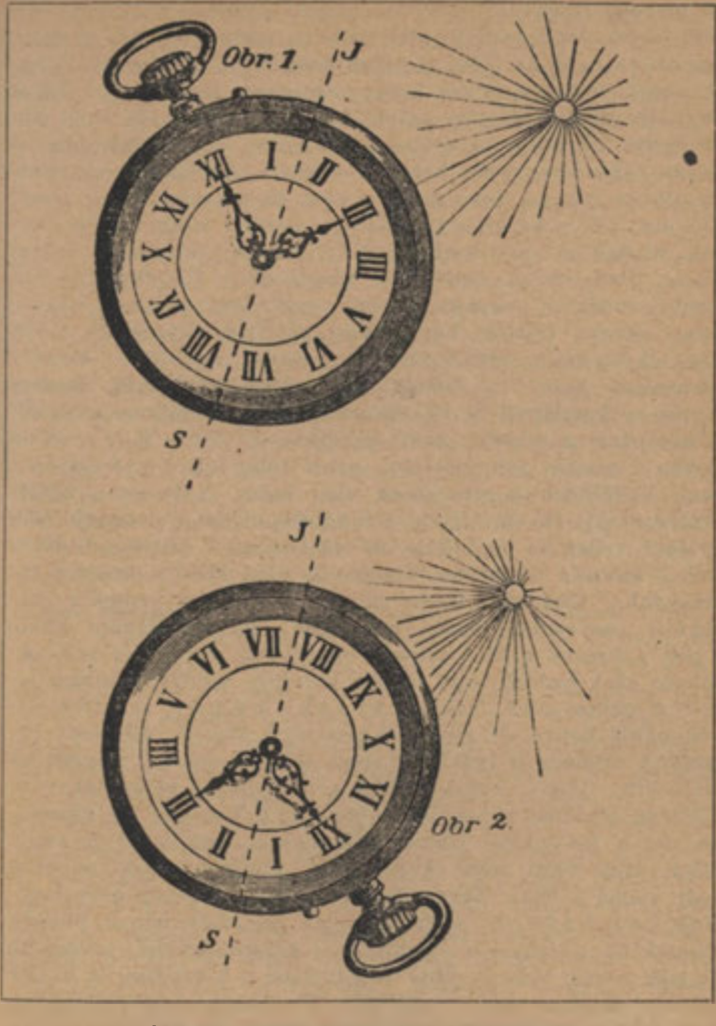
Pokyny cestovní. Cestování, jehož účelem jest poznati kraj, lidi i přírodu, jest důležitým prostředkem vzdělavacím, děje-li se s náležitou průpravou a pozorností, neboť rozšiřuje se jím duševní obzor, vzdělává vkus a podporuje zrání soudnosti. Cestování pěšky jest zároveň důležitým tělocvikem, jenž s náležitými pravidly opatrnosti přispívá zvlášť k osvěžení pochodů dýchacích, rozšíření prsou, otužení těla v celku i nervů zvláště, po kteréž stránce jest i přirozeným lékem, bylo-li ho užito s náležitou mírou ne pro chorobné jako spíše pro unavené nervy. Je také nejradikálnějším lékem proti přílišnému pessimismu. Důležitou podmínkou prvního cíle (duševního vzdělání) jest, aby cestovalo se s otevřenými zraky; těm, kdo postrádají vlastní předběžné průpravy, slouží k tomu výhodné návody cestovní čili průvodce. Cestovati bez průvodce, nemíti vlastní znalosti kraje, je jako cestovati na slepo. Dobrých průvodců v záplavě liter. toho druhu není mnoho, často se obmezují jen na užší území (nežli v přítomném dílu) nebo jen popsání cest, o málo informativnější nežli jsou turist. značky cesty. Dobrý je na českou stranu Krkonoš obmezený prův. Jana Kamenického, neboť na Krkonoších i v Jizerských Horách je většina tur. cest velmi dobře značkována. Pro ten účel postačí dobře také tur. mapa Krkonoš Kl. Čsl. T., vydaná nákl. Šolce a Šimáčka, tur. a lyžařská mapa. Zvlášť důležito je předem si vypracovati dobrý a určitý c e s t o v n í p l á n na základě průvodce a jízdního řádu. Je nejlépe vzíti tento s sebou, ač pro kratší cesty stačí také poříditi si z něho napsaný výtah. Stejně důležito je, aby se cestovalo s mapou a sice dobrou mapou v ruce a aby dobře se v ní umělo čísti. Třetí důležitou věcí je, aby se dovedl každý v krajině orientovati dle stran světových.

Pro jednodušší tury dostačí úplně mapky tomuto průvodci připojené, zejména orientovati se o poloze všech jednotlivostí, směrech vedlejších cest, místech, která se nalézají v dohledu vyhlídkových bodů. Kdo cestovati chce podrobněji, užije map voj. štábu (v měřítku 1:75.000):

Zona 2 Col. XII. Liberec-Frýdland.
» 2 » XIII. Harrachov,
» 3 » XII. Turnov,
» 3 » XIII. Vrchlabí,

na plátně napnutých. Na tyto mapy dobře jest opatřiti si brašničku z průsvitné nepromokavé gutaperči (v obchodech s vojenskými potřebami), na níž jest narýsovaná síť, jejíž čtverečky označují vzdálenosti ½ až 1 *km*.

Orientaci v krajině možno si zjednati kompasem nebo také jen kapesními hodinkami. Buď zamíříme jejich malou ručičkou směrem k slunci a úhel, který ona tvoří se směrem na XII. rozpůlíme; čára tato směřuje k jihu; nebo zamíříme malou ručičkou na směr opačný (od slunce) a dělíme úhel, jejž tvoří se směrem na XII. v půli a dělící čára směřuje k severu (obr.). Druhý účel (tělesné osvěžení a ozdravění) vyžaduje, aby cestovalo se bez všelikých obtíží, nočního bdění a hladovění, také bez starostí o domácnost, obchod a pod., aby šetřilo se zdravotních pravidel v každém směru. Třeba dle zdravotního stavu voliti směr a cíl cesty. Horská údolí působí absolutním klidem, avšak vlivy klimatickými působí dráždivě, kdežto naopak mořské pobřeží dráždí nervy neklidem, stálým pohybem, zato uklidňuje málo kolísavou teplotou, skromným výparem, větším tlakem, menším vyzařováním. Kdo několik měsíců denně dlouho při svém zaměstnání vysedával a málo se procházel, je k cestování pěšky málo způsobilý, brzy se unaví, hledá povoz a ztrácí mnoho půvabu a užitku své cesty. Třeba se proto na cestu pěsky trénovati — cvičiti malými denními pochody, zprvu krátkými a stále delšími, hlavně ve stoupajícím terénu, kde to možno (do stinných strání). Také z počátku cesty se hned postup nepřehání, nýbrž znenáhla přidává a dobře denní pochody se rozpočítávají. Hlavní věc: největší díl svého určeného pochodu hledíme uraziti za ranního a pak za večerního chládku, nebo možno-li lesem, nikdy ne ale v parnu a výsluní. Nikdy nepřeháníme pochod tak, abychom nohy sotva vlékli a raději časným odpočinkem takové únavě předejdeme. Zvláště při cestách do vrchu třeba býti opatrným. Do vrchu jest vždy stoupati stejnoměrně a zdlouha, nekouřiti při tom, odpočinouti vždy, kdykoli dostavují se obtíže v dýchání, bušení srdce, nával krve v hlavě, píchání na prsou a jiné těžkosti; pokračovati až po úplném uklidnění; po namáhavé chůzi neradno oddávati se hned klidu, nýbrž po krátkém odpočinku osvěžiti se mírným pohybem, aby zabránilo se zlenivění a ztuhnutí svalů, jímž

Určení severu kapesními hodinkami.

1. Malou ručičkou zaměříme na slunce, aby stín její s ní se kryl a dělíme úhel, jejž tvoří se směrem na XII. v půli, čímž dostaneme směr k jihu. — 2. Malou ručičku stavíme tak, aby směřovala od slunce a půlíme úhel, jejž tvoří se směrem na XII. Směr ten ukazuje k S. (Z »Domácího Vševěda«).

po případě prospívá i omývání mírně studenou vodou a osušení lihem; žízeň raději nutno snášeti, nežli předčasně v uhřátém stavu nebo na lačný žaludek krotiti; po uklidnění nejlépe se uhasí vodou s vínem nebo citronovou limonádou, není-li po ruce osvěžující vody pitné. Kouskem chleba do vína namočeným předejde se ochlazení žaludku; žízeň však uhasiti možno také beze všeho nápoje, možno-li odpočinouti ve stínu na vlhkém mechu nebo trávě a zout na nějakou chvíli obuv. Lihovin, jež z počátku povzbuzují, později však únavu zvyšují, dlužno se vystříhati. Také s jídlem dlužno šetřiti opatrnosti. Není radno choditi s přeplněným žaludkem, neboť snadno může se porušiti trávení; vyhledává se proto hlavní denní strava teprve, když kyne náležitý odpočinek, jinak však jí se málo, raději živných pokrmů a častěji. Bedlivé ošetřování kůže a čistota těla vůbec udržovaná častým mytím a koupáním je na cestách zvlášť důležitým prostředkem otužení a ochrany proti nákazám. Je nutno míti s sebou mýdlo i ostatní toil. potřeby, neboť toho nikde v hostincích není. V říčkách a pramenech není radno se koupati, ačkoli krátké omytí (15—20 vteřin) zchladlých nohou a dokonalé jich vytření velice se osvědčuje. Je však dnes v některých hotelech o koupele postaráno. Vhodno je užíti lázní v místech lázeňských. Cestování lesem za dne ve vlhkém vzduchu pryskyřicí nasyceném působí prospěšně na odměšování hlenu z plic a hrtanu u osob plícemi churavých, večer a v noci obsahuje však vzduch lesní mnoho kyseliny uhličité, osobám takovým neprospěšné. Tak zv. h o r s k á n e m o c, za které člověk náhle umírá, je sice v Krkonoších vzácná, ale není vyloučena zejména u lyžařů v zimě, kde již takové případy se přihodily. Oděv budiž lehký s příručním nepromokavým pláštěm, lehkým, plstěným kloboukem a košilemi na výměnu na noc a deštníkem. Obuv budiž dobrá, nepromokavá nikdy nová, vždy dosti volná a pohodlná, punčochy nebo ponožky vždy suché a čisté. Zavazadlo pro cestování pěšky nejpohodlnější jest b a t o c h, stahovací vak na záda (slovo původu valašského »batoh« a »batůžek«), nejpraktičtější zavazadlo na pěší cesty; béře se vždy raději větší s 2 kapsami a uvnitř plátnem na dva oddíly rozdělený. Do oddílu, jenž přiléhá na záda, vkládáme čisté prádlo, jehož každý kus se složí do podlouhlého, pevného svazku, který se stužkou sváže, aby dle potřeby každý jednotlivý kus mohl býti vyňat a vše se nemuselo rozházet. Do druhého oddílu dáváme tvrdé předměty, jako příbor, krabici s mýdlem, břitvu, vařící aparátek, stře-

vice, kartáče a p. Každý jednotlivý ve vlastním obalu, konečně: proviant, ale tento ve zvláštním pytlíčku, ne v pouhém obalu papírovém. Příručku cestovní, mapku a p. věci vkládáme do jedné zevnější kapsy, do druhé pak pohárek k pití a p. předměty, jež na cestě častěji potřebujeme. Nikdy nedáváme do batohu předměty cenné nebo peníze. — Jediná jeho vada je, že oděv, zvláště lehčí oděv ženský, jednak řemeny, jednak koncem, který na zádech spočívá, snadno poškodí. Než tomu lze snadno předejíti tím, že si pořídíme z plátna ochranné pásy, asi o 2 cm širší nežli řemeny. Tyto pásy můžeme buď přímo upevniti pod řemeny, nebo na oděv stlačovacími knoflíčky. Také na konci života širší takový pás, nebo jen pouhá podložka oděv chrání. P ř í r u č n í l é k á r n i č k a je na cesty vždy důležita; stačí několik prostých léků; dvojuhličitan sodný proti říhání, doverské prášky nebo tinkt. opiová proti průjmu, Hoffmanské kapky žalud., jodová tinkt., zinková mast nebo mandlový olej proti opruzení, které se dobře odstraní i omytím čistou vodou a ssavým papírem. Dále karb. voda, kousek anglické náplasti, kauč. náplast, dermatol. gáz, mulový obvaz, balíček vaty, ze suchých léků aspirin, octan hlinitý, chinin, manganistan draselný, anginol, gomenol, citron. kys., vaselin a p.

Doba letního cestování v Krkonoších a Jiz. Horách počíná sice již v druhé polovici června, ale v ten čas ve vyšších horských polohách jaro sotva počíná a také povětrnost a průzračnost vzduchu není příznivá; v nižších polohách, kde se také často nejedná o velké vyhlídky, je i v tu dobu již velmi vlídno. Je-li počasí krásně jasné, je nejlepší vyhl. časně ráno, po vých. slunce, někdy i před polednem, častěji po 4. hod. odpol. Květena v plném rozpuku je teprv v srpnu. Větší příliv turistů nastává však již od počátku července a končí koncem srpna, kdy teprve bývá na horách do poloviny září nejvlídněji a nejkrásněji, není-li léto jinak zvlášť nepříznivé. Nastane-li počasí deštivé, není radno vyčkávati dlouho na změnu a bývá často zbytečno stoupati na vysoké vyhlídkové body, ač někdy i z nejhustší mlhy nastane rychlé a vzácné vyjasnění, na něž stačí počkati 1—2 dny v nižší poloze.

Zimní sport pěstuje se dnes v Krkonoších i Jizerských Horách velmi hojně, takže hotely a boudy na navštěvovaných tratích jsou i v zimě otevřeny (od 1. listopadu do března a dubna), vším opatřeny i na vytápění zařízeny (někde je i top. ústřední).

Sport lyžařský je modou, která z amaterství stala se profesí. Nabízejí se za peníze nesvědomití vůdci, kteří pořádají krátké »kursy«, půjčují za peníze i lyže, dokonce vyskytly se i ženy, k tomu se nabízející; jaké procento nejistoty může poskytovati pak za sněhové bouře v horách společnost skládající se jen z dam a nováčků, nebo z vůdce a nováčků na špatných, jim neuzpůsobených lyžích? Spis arch. K. Vávry »Sport na lyžích« ukazuje správně, jakou míru nároků třeba splniti těm, kdo chtějí se státi lyžaři; je to přece jen sport ohromně namáhavý, jemuž nestačí každé srdce, každé plíce, každé ústrojí. Čím více bude těch, kteří uvažují před rozhodnutím, tím méně bude zklamaných a tím menší bude kádr těch, kteří jsou odhodláni státi se dobrými lyžaři. Každý sport vyžaduje jisté míry znalostí. Živým slovem a názorným vyučováním jich nabýváme nejlépe a nejrychleji. Nezapomeňme na pravidlo: dříve než se rozhodnete, dejte se dobře vyšetřiti lékařem a neberte jeho radu na lehkou váhu. »Pravidla pro lyžařské výpravy« napsal dr. F. Smotlacha. Sportovní oděv lyžaře žádá navrch silný vlněný sweater, pro všecky případy s sebou krátký kožich, teplou koženou nebo pletenou vestu, pod koleny pevně upjaté brýčky, dlouhé, dole stažené, podkasané kalhoty, vlněnou čapku, která se dá stáhnouti přes uši, hnědé nebo černé nepromokavé boty, měkkou košili. Za příznivého stavu sněhu jsou vypravovány z Prahy zimní sportovní vlaky, je-li zajištěno obsazení, vždy v sobotu odp. zvláště v době vánoční (do Tanvaldu), Martinic (Jilemnice), Kunčic (Vrchlabí) a Trutnova, Svobody n. Ú. (Janské Lázně).

Východiště lyžařských tur jsou *Tanvald* (Příchovice-Buchštejn), *Nový Svět*, *Harrachov* a *Vysoké n. J.* (Dvořačky a Labská Bouda), *Jilemnice* (Benecko a Žalý), *Jablonec n. J.* a *Rokytnice* (Dvořačky, Kotel a Labská Bouda), *Špindlerův Mlýn* (Petrovka a Špindlerovka, z opačné strany Agnetendorf), Míseček a Martinovka, Sv. Petr, Kozí Hřbet, Výrovka), *Svoboda n. Úp.* a *Janské Lázně* (Černá Paseka). *Pece* (Obří a Luční Bouda, Výrovka, Hrnčířské a Bobí Boudy).

Sáňkování je odměnou těm, kdož nemohou lyžařiti a pěstuje se proto stále hojněji. Sáňkové dráhy skoro všude běží paralelně s tratěmi lyžařskými a ve Špindl. Mlýně a Janských Lázních jsou po ruce motorové výtahy k Boudám vysoko položeným. Sáňky půjčují se na četných místech za nepřehnaný poplatek nebo lze najmouti horaly s roha-

čkami k výtahu sáněk i bezpečné jízdě dolů. (Jedna cesta 50—60 Kč).

Pro zimní sport, také pro mlhavé a mračné ovzduší v jiných dobách směrnice jsou zavedeny t. zv. němé značky cest (dle návrhu Muttichova), z pozinkovaného plechu se silným miniovým nátěrem. Sníh, jinovatka a p. snadno se odstraní úderem do tyče na níž je značka upevněna a rychle poví značku, na které cestě se turista nebo lyžař nalézá (str. 44 a 45).

Dopravní prostředky. Z hlavních železničních tratí vedou odbočky až po samé úbočí hor; tak z Raspenavy do Bíl. Potoka pod Jiz. Hřebenem; z Liberce přes Jablonec Jizerskými Horami do Tanvaldu. Z Rychnova elektr. drahou přes Jablonec do Honsbergu. Ze Železného Brodu do Tanvaldu, odtud ozubená dráha do Polubnýho a železnice obyčejná do Schreiberhavy, která má spojení až na Hiršberg. Z Martinic do Jilemnice a odtud přes Jablonec n. J. do Rokytnice. Z Kunčic do Vrchlabí. Z Trutnova do Svobody—Janských Lázní. Z Königshahnu do Žacléře.

Další spojení sprostředkují autobusy (autobusy české mají nápisy červeno-bílé) jichž zřizování je ve vývoji: Z *Polubnýho do Nov. Světa—Harachova* (7 *km* od vlaků a k vlakům); z *Vrchlabí* do *Špindlerova Mlýna* (15 Kč od vlaků a k vlakům, 20 Kč ve dnech malé frekvence (kromě soboty) 30 Kč. Při průkazu tur. legit. snižuje se popl. 20 Kč na 15 Kč); ze Špindl. Mlýna bývá vypravován autobus 7 *km* na hřeben (zakoupiti jízdenky dobře již ve vlaku z Kunčic do Vrchlabí od průvodčího vlaku u výpr. čes. spolku pro povznesení autoturistiky. Bývá ve Vrchlabí i autob. povoz Peschka, jenž proslul ztýráním personálu čsl. dopr. podniků. Kromě toho stát. autobus. linka. (Objednávky pro hrom. návštěvy u st. správy aut. dopr. ve Vrchlabí). Pro období 1925 bylo ohlášeno, že se doprava neprovozuje.) Otevřené auto až k Špindlerově Boudě (20 Kč). — Ze *Svobody n. Úp.* do *Janských Lázní* (3 *km*) 5 Kč a do *Peci* (12 *km*) 20 Kč. Objednávky pro hrom. výpravy u pošt. úř. ve V. Úpě, od pražských vlaků a k vlakům. Soukromé autob. pro 7 osob jsou majetkem němec. podnikatele, jenž na český podnik útočí. Z *Jilemnice* na objednávku přímo u povoz. Doutha pro 12 osob do Vítkovic. — Ze *Semil—Podmoklic* st. autob. linka do *Vys. n. Jiz.* a do *Jablonce n. Jiz.* (19 *km*, 2krát denně). — Spolek pro povznesení autoturistiky podniká také společné výpravy na větší vzdá-

MÍSTA.

Jablonec | Jánské Lázně | Nový Svět | Pec | Rokytnice

Špindlerův Mlýn | Úpa | Vrchlabí | Jakobstal

HORY.

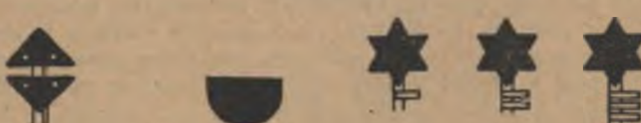

Černý Vrch | K hřebenu | Sněžka | Sněžné Jámy

Violík | Vysoké Kolo | Žalý

SMĚRY.

Obří důl | Podle Bílého Labe | K Nové Slezské | Střední (letní) cesta | Mumlavou

Němé (zimní) značky Kl. čsl. T.

BOUDY.

Němé (zimní) značky Kl. čsl. T.

lenosti, sejde-li se dostatečný počet přihlášek (20 účastníků, kteří složí zálohu 100 Kč za osobu).

Povozy jedno- a dvouspřežní hotelierů a povozníků z Nov. Světa a Harrachova (v Polubným), Rokytnice n. J., Vrchlabí, Špindlerova Mlýna (hotel, omnibusy a malé autobusy nejlépe na objednávku).

Cestovní výzbroj a peníze. Drobností neber mnoho s sebou. Důležitý je dobrý nůž, nejlépe s vývrtkou, mýdlo, hřeben, kartáček na zuby, jehly, nitě, zapich. knoflíky; na delší cestu mazadlo na boty, noční i denní prádlo, kartáč na šaty, pevná tobolka na peníze (na ni dobře krytá kapsa v oděvu), zápisník, jenž slouží zároveň za tobolku na papíry a ukrývá se vespod oděvu, kde není z venčí přístupen. Všechno, co se nese v ruce nebo se dává přes ramena na řemeni, velice obtěžuje, brzy se protíží, řemení, které křižuje prsa, obtěžuje i volnost dýchání. Proto, béřeš-li s sebou dalekohled (polní kukátko) nebo fotografický aparát, vol jen soustavy lehké, které lze schovati v kapse nebo batochu nebo připnouti na řemen okolo pasu. Je nade vše, může-li člověk cestovati nezávisle ode všech nosičů a pomahačů a neunavuje-li se zbytečně břemeny a může jako pták volně jíti beze všech starostí a obtíží. Na delší cesty nebéřeme raději peněz přímo s sebou, nýbrž uložíme je v domácí bance a necháme si je poukázati v bankách na cestě. (V českých městech jsou již četně zřízeny filiálky bank pražských.) Na menší cesty nutno ovšem vzíti celý obnos s sebou; také však možno dáti si je poukázati poštou v určitý čas na určité místo poste restante svými přáteli: tu však je třeba vykázati se poštovní legitimaci, kterou za malý poplatek vydá poštovní úřad místa, kde bydlíme. Cestujeme-li však přes hranice, neopomeňme si včas vyměniti cizí peníze; na pohraničních stanicích nebo zahraničních místech bývá na to zpravidla pozdě, tak že se ocitne snadno v nesnázích nebo ve škodě. Na hraničných místech se počítá obyčejě v obojí měně, avšak v cizí měně se zpravidla pochodí hůře.

Cestovní nocleh není nikde v horách předražen a je zpravidla levnější nežli v městských hotelích pod horami. Průměrně se čítá za lože 6, za pok. 8 Kč. Hůře bývá s opatřením noclehu na frekventov. stanicích. Těžko se dostane později k večeru nebo nastane-li počasí deštivé. Nemůžeme-li se pojistiti nocleh předem písemně nebo aspoň v poledních hodinách telefonicky, je praktické nedojíti nebo nedojeti na konečnou stanici, nýbrž voliti nocleh v jejím okolí zpravidla značně

levnější a klidnější; stejně praktické je nenoclehovati na frekventovaném místě, kde jsme se přes den zdrželi, nýbrž odjeti, či odejíti s večerem kus cesty dále ve směru zvolené cesty až na nejbližší menší místo, kde lze levně a klidně noclehovati. Následujícího dne pak nastoupíme cestu třeba tímže vlakem, kterým bychom byli opustili ráno svou poslední stanici. — Často však i ve výletních silně frekventovaných místech (v okolí silně frekventovaných bud, jako je na př. Petrova a p.) a letních sídlech dostati lze levnější nocleh, nejdeme-li přímo do přeplněných bud, hotelů a pensionátů, nýbrž ptáme se po soukromých třeba právě letními hosty opuštěných bytech nebo soukrom. noclehárnách (v selských boudách), také zde bývá nocleh klidný, čistý (snad v některých boudách, kde jsou stáje v přízemí, to právě příjemně nezavání, ale v podstřešních ložnicích dobře větraných horský vzduch zápach rychle vypudí) a levnější. — Nejhorší a často předražený bývá v hostincích nižšího řádu (v podhůří), u nichž se levnost často neprávem předpokládá. Objedná-li se zde nocleh dopisem nebo telegraficky nic neplatí, je-li však současně zaplacen, možno žádati, aby není-li po ruce, za provisi objednán byl jinde. Telefon mají *Adolfova* Bouda přes Petrovu B., *Bradlerova* přes Špindl. Mlýn, *Dvorská* č. 11 přes H. Rokytnici, *Labská* č. 21 přes Šp. Mlýn, *Liščí* č. 3 přes Pece, Martinovku č. 21/IV. přes Špindl. Mlýn, *Petrova B.* (přímo), *Špindlerova B.* č. 2 přes Petrovu B., *Sněžka* přímo, *Vosecká B.* č. 5 přes Nový Svět, Harrachov. Chcete-li ráno odjeti či odejíti časně, plaťte svůj řád i nocleh večer. Ve slušnějších i modernějších hostincích je to již zavedeno, že platí se účet jednotně hostinskému nebo jeho zástupci a tomu se také odevzdá v celku zpropitné (10%), jež chceme dát různým osobám zaměstnaným. Kde to zavedeno není, tam hostinské tomu učme. Není věru host povinen sháněti číšníka, domovníka, pokojskou a bůh ví koho, aby každému zvlášť platil, pro každého zvlášť drobné sháněl a tím se zdržoval. — V novější době pro méně majetné, nezámožné nebo také zvlášť pro ženy zřizují se společné noclehárny. Informujme se tudíž před nastoupením cesty, kde takové noclehárny (v Praze mívá prázdninovou noclehárnu Ústř. sp. čes. žen.) jsou zřízeny a neopomiňme si opatřiti průkazy, jichž je k tomu zapotřebí. (Viz N o c l e h á r n y.)

Útraty. Vyjma některá místa, kde bývá zvlášť draho (což zvlášť připomínám) nebo v silně frekventovaných místech lázeňských, nepřevyšují ceny jídel vůbec nebo jen málo ho-

telové ceny našich měst, za to bývá jídla často více a přílohy se zvlášť nepočítají; v místech pohraničných, i když bývá cena o něco vyšší, je výprava tím splendidnější. Zpropitné 10% číšníkovi je zpravidla již započítáno. Nositi s sebou jídlo je skoro zbytečno; stačí malý zákusek, kde máme před sebou pochod 3—4 hod. nebo více (zvláště v Jiz. Horách). Jen nápoje bývají na horských místech drahé. Je dobře míti s sebou skládací pohárek na pramenitou vodu, cukr a citron. šťávu nebo citron. kysel. krystal. Někdy nahradí to kys. bonbon gomenol nebo kousek čokolády.

Čeština v horách. Obyvatelstvo hor, majitelé a nájemci hotelů a bud jsou z větší části Němci — nicméně je nařízeno, že na české půdě mají míti české nápisy, české jíd. lístky a částečně aspoň čes. obsluhu. To vše se nedodržuje nejen z důvodů němec. chauvinismu, nýbrž také proto, že našinci sami neužívají čes. jazyka a neuplatňují své nároky tímto jazykem, byť i tu a tam byli proto vystaveni šikanám. Chceme-li si dobýti respektu, musíme býti výbojnými, neohroženými i obětavými pro svou věc. Nestačí vyhýbati se německým podnikům, kde není českých, je však nutno dáti přednost českým nebo aspoň těm, jež vyhovují české obsluze. Číšník má výhovět vám, ne vy jemu. Neobsluhujte číšníka.

P o z d r a v v h o r á c h budiž hlasitým projevem národního příslušenství. Češi chodí vedle sebe a proti sobě jako němí, kdežto Němci se pozdravují hlasitým »Heil«. Přesvědčil jsem se, že i Němci na český pozdrav často odpovědí, kdežto našinci zůstanou němí v překvapení českým pozdravem.

Označení cest česky (a německy?), kde měl dříve získané právo Riesengebirgsverein, vázlo dosud vyjednáváním. Teprve nyní se přikročuje k vybavení čes. ukazatelů a k českému značkování.

Překročení hranic je dovoleno na malé vzdálenosti od hřebenové cesty beze všech průkazů. Na větší vzdálenost (do nejbližších stanovišť pod Horami, do vzdálenosti 5—10 *km*) je zapotřebí průkazu na dobu 3 dnů, který vydá nejbližší četnická stanice, finanční stráž nebo okr. polit. správa v Jilemnici, Vrchlabí a Trutnově (čet. vel. ve Vel. Úpě I., proti kostelu). Důležito k tomu účelu míti s sebou legitimaci s podobiznou (úřední, zaměstnaneckou, studentskou, turistickou, sokolskou nebo domovský list. Pro jednotlivce vydává se osvědčení A. za 4 Kč, pro rodinu až 7člennou osv. B. za 8 Kč, pro společnost četnější zvláštní osv. C. Překročení času nebo povoleného pásma, jakož i překročení hranic bez osvědčení

má za následek zadržení pruskými orgány a vysoké pokuty nebo vězení. Za hranice pásma je zapotřebí cestovního pasu. Opatření je dočasné, neboť se jedná o zrušení pas. visa a pak postačí pro všecky případy jednoduchý pas.

Vysvětlivky k textu »Průvodce«. Používám dvojího rozdělení textu: přes celou šířku strany tištěny jsou texty o hlavních stanicích a hlavní tratě, dvousloupcově odbočky a jednotlivé výlety; kdo sleduje na příkl. hlavní trať, vynechává všechen dvousloup., hustější tisk a pokračuje dle tisku řidčího, přes celou šířku strany jdoucího. Hvězdičkou označeny partie zvlášť pěkné a zajímavé. Vzdálenost určujeme dle kilometrů (*km*) a času (hodin — hod., minut — m.); čísla v závorkách značí vzdálenost od východiska, čísla bez závorek vzdálenost od posledního stanoviska.

Jinak užívám zkrácenin jen nejnutnějších:

J. = jih,	vyh. = vyhlídka,
S. = sever,	nád. = nádraží,
JZ. = jihozápad,	kost. = kostel,
JV. = jihovýchod,	h. = hotel, hostinec,
SV. = severovýchod,	v l. = v levo,
SZ. = severozápad,	v p. = v pravo,
V. = východ,	n. m. = nad mořem,
Z. = západ,	m = metrů,

Noclehárny K. čs. T. pro mládež.

Jednotlivcům nebo malým skupinám, nikoliv hromadným výpravám poskytují noclehárny nocleh levně, možno-li i stravu za mírnou cenu, avšak jen, když se předloží *průkaz*, vydaný K. čs. T. v Praze. Jiné průkazky a legitimace jsou neplatné. Průkazy tyto vydávají posluchačům vys. škol kancelář těchto škol (již K. čs. T. ověřené). Stud. stř. a žákům měšť. škol vydávají je za stejných okolností ředitelství škol, dorostu učňovských besídek správy příslušných besídek. Jen dorostu K. čs. T. vydává je přímo Klub čs. T. v Praze, Jircháře č. 5. Za průkaz se seznamem nocleháren platí se 3 Kč. Návštěvník nocl. mějž s sebou svůj ručník, mýdlo, hřeben, kartáček zubní, kartáč na šaty a obuv. V každé noclehárně vyložen jest deník, do něhož návštěvník zapíše zřetelně žádané údaje. Je dobře, když návštěvník oznámí několik dní předem svou návštěvu v určitý den; to platí zejména pro skupiny návštěvníků (oznámení 14 dní předem). Jednotlivě uvádím nocl. při místech, kde jsou zřízeny a značí N = nocl. pro mužskou, ND =

nocl. pro dívčí mládež. l = nocleh na lůžku, u = nocl. na slamníku; jiné podr. (ceny, strava) jsou vypsány. Členové K. Čsl. T. požívají v chatách 50% slevy a mají přednostní právo na určitý počet lůžek do 6. hod. večer.

N. K. Čs. T. jsou jmenovitě v Benecku (Zlatá Vyhl. na Žalém, pp. Vítkovice a Jilemnice); ve Dvoračkách, Hostinném (Nár. Dům), Jablonci n. J. (měšť. škole), Jilemnici (chlapecká škola), Labské Boudě, Luční Boudě, Martinovce, Špindl. Ml. (hotel Luční Dům), Šumburku n. D. (čes. škola), Trutnově (Nár. Dům), Úpici (městský chudobinec), Vosecké Boudě, Vrchlabí (rs. K. Čs. T. u nádraží). Žákovské výpravy učiní dobře, objednají-li si nocleh o týden i více dnů předem. Viz též »Dopravní prostředky«.

Ještěd, východisko hřebenových cest Jizerskými Horami a Krkonoši.

JIZERSKÉ HORY.

Trať I. **Turnov, Liberec, Frýdland.**

V **Turnově,** jenž jest z hlavních východisk českého Pojizeří (Čes. Ráje, viz díl VII. Pojizeří a Prachovské Skály) dělí se severní dráha jedním směrem (sev.) na Železný Brod a Tanvald, druhým směrem na Liberec. Sledujeme směr poslední.

Z turnovského nádraží vyjíždíme k západu a severozápadu k *Ohraženicům* (v pr.), u nichž mineme pyramidu v rozvětvení silnice pražské k Turnovu (v pr.) a k Liberci (v l.). Minuvši na p. *Lozovy* a v l. *Stvěřín* zatáčí dr. k severu a sjíždí za nedlouho v údolí *Mohelky,* kde stihneme tunelem 636 *m* dlouhým zastávku

Sychrov, od níž v pravo nad údolím zvedá se rohanský zámek Sychrovský, jehož okrouhlá věž do výše 415 *m* (76 *m* nad základnou zámku) se zvedá. (Viz díl VII. »Pojizeří«, XVI. »Lužické Hory a Ještěd«).

Dráha překročuje Mohelku viaduktem 30 *m* vys. o 8 obloucích a tunelem u Sedlovic zahýbá ve směr údolí jejího spějíc k severu zmíněným již územím k

Hodkovicům u Liberce, od dráhy 10 min. vzdáleným (Čes. Beseda, N. Ls.) a na jižním úpatí jihozápadního kopce pohoří Ještědského položeným (viz díl XVI. Lužické Pohoří a Ještěd« s výletem na Ještěd a k rozhledně.) Také odtud ještě je pěkný výlet na Kopaninu a Frýdštejn (viz díl XVI. »Lužické Hory a Ještěd.

Za Hodkovicemi překročuje dráha pohoří Ještědské při značném stoupání velikou serpentinou Rychnovskou, sledujíc stále ještě Mohelku zatáčí se k V. vesnicí *Sv. Kříže* (v l.) s kostelem vysoko položeným a vstupuje přes Mohelku do stanice

Rychnov u Jablonce. Zde nalézáme se v sedle, jež pohoří Ještědské mezi Rychnovem a jihových. položeným *Mukařovem* dělí od Hor Jizerských. (Další viz v díle XVI. »Lužické Hory a Ještěd«.) Průmysl sklářský, výr. galalithu (umělé rohoviny), starob. kostel s obr. sv. Václava. (Host. u nádraží. města Vídně a města Prahy po 3 a 2 pok.).

Od této stanice odvětvuje elektrická dráha, které je s výhodou použiti do Jablonce, místo jeti tam oklikou přes Liberec.

Trať Ia. **Elektrickou drahou z Rychnova u Jablonce do Honsberku (Johannesbergu).**

Z Rychnova vyjíždí elektr. vlak po příjezdu každého vlaku (béře také zavazadla).

Trať vede do Rychnova 2 *km* k JV. až k *Pulečnýmu*, kde obrací se k S. a po 3 *km* staví v *Prostř. Kokoníně*, po dalším *km* v *Hor. Kokoníně* a zajíždí na **Vrkoslavice**; již od kraje Kokonína sledovati lze hřebenové modré značky, které ve Vrkoslavicích odbočují na

Hřeben Černé (Hory Studničné), nejjižnější hřeben Hor Jizerských (viz str. 6). Hned z kraje Kokonína odbočuje v l. cesta (¼ hod.) na *Dobrou* **Studnici** (Gutbrunn) s *Hradčinem*, pěkným vyhl. bodem na Rychnovsko, Jablonec a Liberecko s Ještědem.

Hřebenová cesta do Tanwaldu.

Z Vrkoslavic (Seidenschwanz) vedou značky do *Černé Studnice*, odkudž výstup na

Černou Horu Studničnou (1 hod., 873 *m*) s rozhl. 26 *m* vys. a největší rs. (pro 800 os.) něm. tur. v Hor. Jizerských, kde se Čech česky nedohovoří. N., stáje, garáže. Sáňková dráha do Jablonce. Velkolepý rozhled přes Muchovské Skály a Buchštejnskou výšinu až k Sněžce, dohlédá se až na Hejšovinu a Hory Orlické. Na západ vystupuje imposantně pohoří Ještěda a Lužické Hory (Hochwald) i kupy Čes. Středohoří s Kumerským pohořím a Dubským Švýcarskem, k S. hustě zalesněné kupy Hor Jizerských se Smrkem v pozadí, k J. krásný rozhled na Turnovsko, nezřídka se dohlédají vrcholy v okolí Jičína a rozhledna Petřínská v Praze. Cesta hřebenová zvolna klesá po 1½ *km* až na 794 *m* a stoupá opět ½ *km* na 828 *m* (Pustina), klesá zase mírně do sedla (755 *m*) mezi *Rovnovkou* k J. a Penčovem (k S. čes. škola) a vystupuje zvolna na

Muchovské Skály (786 m), kde chata K. Čs. T. je prvním českým podnikem ve vlastních Jizerských Horách. Její poloha poskytuje krásný rozhled zejména na Železnobrodsko a Tanvaldsko. Sestup k JV. přes V. Hamry je nejbližší cestou k železn. stanici Svárovu (trať Žel. Brod—Tanvald). Hřebenová cesta sestupuje v dalším kilom. na

Šouf (Terezinu Výšinu) (623 *m*) s rozhl. a do

Tanvaldu, odkudž hřebenová cesta pokračuje k Nov. Světu (viz trať IV.).

Z Vrkoslavic obrací se trať elektr. opět k SZ. a stihneme po dalších 5 *km* do Vídeňské ul. a po dalším 1 *km* (celkem 13 *km*) na Staré tržní nám v

Jablonci n. N. (viz trať II). Přímo dále k S. přes Jablonecký Vrch a brzy dostihujeme prvních domků

Mšena n. N. (Grünwaldu, 15 *km*), jenž stejně jako Jablonec je střediskem sklářského průmyslu, jenž tu již od r. 1548 má své sídlo. Kromě toho i průmysl textilní, výr. celluloidového a kov. zboží. Na Mšenském potoce údolní přehrada, jež nadržuje obrovské jezero (2·9 mil. m^3) s vodní silou pro průmyslové závody Liberce. Krajina vysoko zdvižená se zalesněnými hřebeny má půvabná údolí (*Turnergrund*, *Lučany*, ústav pro chov pstruhů). Host. z. *Birkenwäldchen* (2 p.). Pěšky 20 min. do lázní Šlagu (viz trať II.).

Ze Mšena vede trať stále krajinou osídlenou do

Rýnovic (16 *km*), kde na křiž. obrací se k S. přes

Loučné (18 *km*, pošta) hornatým krajem (v l. Kotel, 660 *m*).

Značk. cesta vede odtud nejkratčeji na druhou hřebenovou cestu přes

Tirus (*Dornst*), skvostná skupina žul. skal (zábradlí, krásný rozhled); kříž. cesta lesním údolím do Harzdorfu a na

Malinník (Himbeerb. 822 *m*) viz níže.

Z Loučné v jedno splývající s Gränzendorfem. (Z Před. Gr. značk. cesta na Tirus) dojíždí elektr. dráha do

Honsberku (Johannesbergu, 19 *km*, stanice konečné). (Host. u Města Prahy), rozkošně daleko-široko rozloženého či lépe řečeno roztroušeného v dolinách příkrými, zalesněnými vrchy obklopených. Souvisí s podobně rozloženým Gränzendorfem, Bedřichovem (Friedrichswaldem), Mal. a Vel. Semeringem. Údolí tato protkána jsou serpentinovými silnicemi směrem k Maxovu a Josefodolu, jež na silnice alpské upomínají.

Konečná stanice elektr. dr. nalézá se již na samém úpatí rozlehlých lesů Jizerských Hor. Horním Honsberkem stihneme již po 30 min. druhou hřebenovou cestu: Liberec—Příchovice (N. Svět. Viz Krkonoše trať IV.).

Trať I. (pokrač.) **Rychnov—Liberec.**

Prudkým obloukem podle kostela Rychnovského (v pr.) překročuje trať silnici libereckou a vrací se v dřívějším směru nad Mohelkou k zast.

Rádlo na silnici do Jablonce (v pr.) odbočující. Zast. Rádlo je nejbližším výchdištěm na

Císařský Kámen 45 min., odkudž lze navrátiti se ke krásné silnici, která z Rádla vede pod Hradčínem (v pr.) do *Jablonce n. N.* (1 hod.). Odtud je také nejpohodlnější výstup na hřeben

Ještěda, jehož hřebenové cesty dostihneme krásným údolím přes Záskalí.

Podle Jeřmanic (v l.) na Hermannstadt Němci překřtěných a mezi Záskalím (v l. 683 *m*) a Javorníkem (rozhl.) s jedné a pod. Cís. Kamenem (v pr. 634 *m*) s druhé strany stihneme stanici

Dlouhý Most—Jeřmanice (502 *m*) na rozvodí moře Severního (přítoky Jizery a Labe) a moře Baltického (přítoky Nisy a Odry), v sedle mezi Cís. Kamenem a Javorníkem; průmyslová krajina oživena jest na všechny strany rozptýlenými sídly, jimiž vede silnice pražsko-liberecká. Odtud vystoupiti lze na

Císařský Kámen (634 *m*) za ¾ hod. a užiti vděčné vyhl. na Ještěd a Liberecko. Z Dl. Mostu lze také snadno dostihnouti hřebenové cesty na

Ještěd (pokračov. na Hochwald) přes Javorník (s rozhl.), která druhým směrem (viz str. 57) vede do Jizerských Hor.

Trať dráhy zahybajíc v l. snižuje se do úvalu pod Ještědské Pohoří (krásné výhledy v l.), skrze Šimonovice s vyhl. v l. na Hlubokou a Hlubocký Hřeben a pod samým Ještědem stihne zast.

Pilínkov (Heinersdorf) **pod Ještědem**, odkudž v l. lze vystoupiti na

Ještěd. Značk. cesta (2 hod.) vede do sedla mezi Hlubokou (v l.) a Černou Horou (v pr.) na výši 788 *m*, kudy vede i hojně používaná cesta ze Světlé do Liberce podle sam. rs. u čes. France. Skvělý rozhled na Liberec. Jizerské Hory a Krkonoše. Dále ke Kozím Kamenům a Clam-Gallasovou cestou k vrcholi (2 hod.). Další viz v díle XVI. *»Lužické Hory a Ještěd«*. Nedaleko odtud leží

Dubí, kde menšinová jednota Sokolská si postavila tělocvičnu, vybavenou nářadím od Jednoty Pražské. Český Dělnický Dům.

Trať vzdaluje se nyní od Ještěda podle Dubí (v pr.), Vratislavicemi a Rochlicí a Růžodolem, jenž tvoří předměstí Liberce vstupuje do nádraží.

Liberec (od nádr. v l. a z hl. tř. v l. k čes. Nár. Domu). Český Manchester«, jenž dnes se svými 32.823 ob. čítá i s předměstími 75.000 ob. R. 1910 čítalo město 2217 Č. a 32893 N., r. 1921 Čechů 4894, Němců 27.929; z předměstí je nejvíce Čechů (2995 proti 2760 N.) v Růžodole, Čechové mají v L. 5tř. veř. ob. kolu v Rudolfově tř., 3 tř. matiční na Svahu; tutéž prům. šk. pokrač. a dívčí šk. pokr. — Český život soustřeďuje se v 18 spolcích, jež sídlo mají v Nár. Domě. Je zde také Česká záložna z r. 1889. Město má vlastní statut jako Praha, je sídlem krajského soudu, okr. polit. správy hlavního celního úřadu a obch. a živn. komory a má kromě vyšš. real. gymn. úst. učit., měst. prům. a vyšší prům. šk., obch. akademii, tkalcovskou šk., odb. šk. kreslířskou. Jinak nebyl L. do nedávna městem příjemným, byť se vyznamenával řadou zajímavých starobylých i moderních budov; jeho les komínů zahaluje celé úpatí Jetěda v dým a odpadky tovární znečišťují Nisu měrou odstrašující. Prům. hlavně souk. a textilní, nová tov. na radiotel. příst. Fr. Loukoty v Hanychovské tř. Nový Liberec však odstěhoval se daleko za tovární město do klínu lesnatých hor, kde zbudovány rozsáhlé villové čtvrtě s krásnými sady a moderními budovami, z nichž vyniká prům. museum, lázeň a j. Villové stavby budovány jsou na mnoze s nevšedním přepychem.

Povšimnutí zasluhuje nová r a d n i c e zbudována nákl. 980.000 K v r. 1892, v jejímž přízemí jest hojně navšť. rs. (Radniční sklep.) Arcid. kostel sv. Antonína z r. 1579—1587 (1879—83 přest.). Městský d ů m m i s t r o v s k ý s bohatou knihovnou.

Kostel S v. K ř í ž e r. 1892 rest., za nim mor. bar. socha od *M. Brauna*. Severočes. Prům. Museum. Zámek Clam. Callasův (1774) s ren. kaplí z r. 1604, jejíž hl. oltář je mistr. dílo, věž je zbytkem hradu z r. 1587. Pomník Josefa II v sadech přeměněn na Schillerův. Museum severočes. v Sedmidomkách, přírodovědecké ve Vídeňské ul. V neděli přístup volný, ve všední dny za poplatek. — V Liberci narodil se český malíř samouk *Jak. Ginzel* (1792) a církevní historik *Josef Ginzel* (1804), kustos Národního Musea v Praze *Aug. Corda* (1809), něm. polit. oekonom *Gust. Gross* (1856), pův. Němec, pak čes. historik a lexikograf *Jan Karel Rohn* (1711), r. 1794 *Josef Proksch*, proslulý hud. paedagog a znamenitý pianista, jenž ve 13. roce oslepl, r. 1867 čes. spis. *F. X. Šalda*. Spol. pro post. pom. Husova sbírá na pomník, pomýšlí se však postaviti *»Husův pensionát pro studující mládež českosl.«*.

Poblíž města **Keilsberg** poskytuje nejlepší přehled města. *Johannisstein* s útulnou pro dělnictvo Liebigových závodů, rozsáhlými sady a *kost. sv. Vincence* z r. 1887. Střelnice s terasou, jež poskytuje krásný výhled na město. Botan. zahrada přátel přírody.

Hostince: *Nár. Dům* (český) 10—12 pok. *Zlatý Lev* (84 p., 112 l.) s ter. rest. s pěknou vyhl. *Schienhof* (Starom. nám. 45 p., 60 l.) *Národní* (National) v nádr. tř. (20 p.). *Zlatý Jelen* (nádr. tř.). *Zelený Strom* (Vídeňská tř.). Odbor K. Čs. Tur. má noclehárnu (i pro hromadné návštěvy) v Matiční budově Na Svahu č. 8. Čes. hs. U Voláčků v Růžodole, U Kulbtrunků ve Víd. ul. Elektr. dráha od nádr. vede na Starom. nám. a odtud do lid. sadu; druhá linie z Ružodolu I. přes Starom. nám. přes Horní Růžodol a Rochlici. Třetí ze Souk. náměstí až k úpatí Ještěda.

V ý l e t y d o o k o l í L i b e r c e v J i z e r s k ý c h H o r á c h.

1. **Humboldtova Výšina**. Od ukaz. v Lid. sadě (Volksgarten) cestou do Rudolfova vedoucí k cestě Annenské (ukaz. zelené značky): touto lesem a lesními lukami k Baierovu Potoku (podle pot. dolů k měst. lesíku (rs. 1 hod.) a dále podle pot. až k *Baderově rokli*: potok zůstane v l., roklí vzhůru na *Humboldtovu Výš.* (1¼ hod.) k rozhl. se skvostným pohledem na Liberec, Ještědský Hřeben, Lužické Hory a Kateřinky (Liberecké Švýcarsko). Sestup do údolí na Rudolfovskou cestu. Zpět do Liberce přes výběžky Vysokého Vrchu (2½ hod.).

2. **Dračí Vrch** (*Drachenberg*, 674 *m*). Přes Ruprechtice (Frýdlantskou silnici) až na Černou Nisu (3½ hod.), podle této v pr. do *Kateřinek*. Podle četných továren do rozkošného údolí (Liberecké Švýcarsko) a odbočíme značk. cestou na Dračí Vrch (z Kateřinek ¾ hod.) se skvostným rozhledem. Návrat možný drahou ze St. Habendorfu.

3. **Tirus—Housberg**. Podle Harzdorfské údolní přehrady do Harzdorfu až k údolí, jímž v l. vede Křížová cesta na Tirus (Dornst, viz str. 54), odtud sestup do Jablonce.

4. **Císařský Kámen**. (634 *m*) nejlépe přístupný ze stanice Dlouhý Most za ¾ hod. (zelené značky). Skvělý rozhled. Sestup do Vratislavic (stanice trati

Liberec—Jablonec), láz. místa s kyselkou (velká rs., lázně). Továrny na koberce. Velký pivovar. Do Liberce zpět pěšky 1¼ hod.

5. **Chrastava**, nejblíže (6 *km*) ze stanice Star. Habendorfu ¾ h. pěšky vzdál. rod. (1800) malíře *Jos. Führicha*, jehož obrazů je mnoho po Čechách roztroušeno. V rod. domě zachována jizba s památkami na umělce. Rodiště 1816 malíře *Vil. Kandlera*. Na býv. hřbitově mezi pomníky sochařské prvotiny *Jos. Maxe*. Česká trojtřídka v nové úhledné budově.

6. **Prosečský Hřeben** s rozhl. (592 *m*). Silnicí Jabloneckou 3 *km* a v pr. z Kunnersdorfu dle značek na hřeben. Sestup do Jablonce n. N.

7. **Ještěd**, jenž spadá do dílu XVI. t. prův. (Lužické Hory—Ještěd) je z Liberce přístupen trojí cestou: a) hlavní hřebenovou (modrý hřeben): cestou od nádr. kousek k faře a v pr. železnou lávkou silnicí k host. Červ. orel, kde cesta zahýbá v pr. do Janova Údolí; b) z města Františkovskou cestou dle zelených značek přes Karolinsfeld; c) povozem (autobusy pro 10 osob) ještědskou silnicí. Pláň pod Ještědem, hs. u Šámalů, český.

Z LIBERCE JIZERSKÝMI HORAMI.

Možno podniknouti cestu dvojím směrem: A. Tak zv. hřebenovou cestou, která jest jednou větví hřebenové cesty Lužické Hory—Ještěd, jejíž druhá, hojněji navštěvovaná větev jde přes Rychnov a Černou Studnici. — B. Přes H e j n i c i, odkudž lze sledovati směr Raspenava—Smědov.

A. Hřebenová cesta přes Královku a Desnou do Přichovic.

Od parku rudolfodolskou cestou až k pěšině, která v pr. dle modrých hřebenových značek odbočuje na

Schmidtův Kámen (557 *m*, 1 hod.) s hradovitou rozhled. 25 *m* vys. a rs., která otvírá skvostný rozhled. Hřebenová cesta vede dále přes Rudolfov okrajem Bedřichova k Bedřichovské mysl., odkudž v pr. odbočiti lze na

Malinovou Horu (Himbeerberg 822 *m*), na jejímž nižším svahu leží skupina žulových skal Tirus (Dornst. zajím. vyhl.), odkudž značk. cesty vedou: a) podle Křížové cesty do Harzdorfu a zpět do Liberce; b) do Loučné; c) do Gränzendorfu a d) do Honsbergu.

Hřebenová cesta od Bedřichovské mysl. pokračuje na

Královku (558 *m*) s rozhl. a ochr. chatou, jež poskytuje skvostný pohled na hřeben Ještědský, Lužické Hory, vedle nichž vystupuje Svor (rozh.) a Bezděz (zříc.). Sestoupiti možno do Honsberku nebo na S. do Kristianova (Christianstalu, viz níže B). Hřebenová cesta vede nás nad Honsberkem ½ hod. na

Seibtův Vrch (Seibthübel, 819*m*), kde byla postavena první

železná rozhledna v Čechách. Proti ní k JV. na **Brunnbergu** druhá rozhledna. Poněkud níže sestupujeme na

Maxovský Vrch (788 *m*), přes který vede hřebenová cesta do Dol. Maxova a Antonínova (Antoniwald), (rs. jen něm. po 2 pok., Deut. Haus. 2 pok. Redlův a Berty Wiltafské), zast. trati Smržovka—Josefodol—Maxov. Průmysl sklářský. Zkušebná stanice téhož. Lepší nocl. v sousedním Josefodolu (Hot. Centrál 9 pok., Touristenheim a Koruna po 2 pok., obsl. jen něm.). Odtud sledují modré značky hřebenové krásnou silnicí k Albrechtovu, zde při rozc. v l. do Desné (na Bílé Desné), na níž výše nalézá se opět již opravená údolní přehrada, která v září r. 1916 se protrhla a zde povodní strašné spousty způsobila. Jsme tu u stanice

Desná Tiefenbach, pod peřejemi Černé Desné, za kterouž v **Dolním Polubným** hřebenová tato trať sejde se s druhou větví od Rychnova až sem značkovanou.

B. Z Liberce do Hejnice—Smědova.

Dle cesty A. hřebenovou cestou až k myslivně Bedřichovské. Odtud buď přímo oborou k loveckému zámečku *Nové Louce* (žádná rs., další viz níže u C) anebo půvabněji ještě dále na

Královku (viz výše) a odtud teprve t. zv. Tinnelem« do rozkošně položeného

Kristianova (Christianstal 3 hod. Hs.), kde se cesty dělí:

a) Přes *Holubník:* Modrožlutě značk. cesta dovede do sedla mezi Holubníkem a Černou Horou; výstup na

Holubník (Taubenhaus 1069 *m* značky červeno- žluté, 1 hod.), nejvyš. vrchol v záp. uzlu Jiz Hor s granit. skalou na vrcholi, která poskytuje skvostnou vyhl. k Frýdlantu, Žitavě na Luž, Zemskou Korunu, na Krkonoše i Středohoří a okolní lesnaté kupy a hřebeny Jiz. Hor. Druhá odbočka na

Ptačí Vrchy (Vogelkuppen, 1017 *m*) méně vděčná se špatnou cestou.

Sestup s Holubníku na původní cestu modrožlutě značk. a touto přímo dále na silnici, která vede divoce romantickou krajinou podle *Černého Stolpichu* s rozkošnými výhledy do

Ferdinandova (Ferdinandstal) a **Hejnice** (5 hod.), stanice trati Raspenava—Bílý Potok (pod Smrkem viz trať I. b) a východiště cesty po hraničním hřebenu.

b) *Přes Jizeru* (*Sichhübel, Siebhübel*). Červenožlutě značk. cesta vede přes Kneipu přímo na

Jizeru, lesnatý vrchol (1120 *m*), s nově upravenou vyhlídkou, sestup na cestu červenomodře značk., která v l. vede do

Hejnice zprvu plání, kde lesy střídají se s vřesovisky a rašelinisky, později *Roklí Stolpichu* (cesta se mění znenáhla v promenádu podle Malého Stolpichu pozvolným sestupem s krásnými vyhlídkami na Frýdlantsko do Ferdinandova Údolí (a Hejnice 2½—3 hod.), tatáž cesta v pr. vede nedaleko pod Jizerou spádem do

Smědova (Wittighaus), kde se nalézáme v klínu nejvyšších kup Jiz. Hor. Pohled na Smrk, Stoh a Flinsbergský Hřeben. Ve výši 841 *m*. Horský hs. (Berggasthaus, chválí se). Křižovatka četných silnic z hor. Kdo nechce k stan. do Bílého Potoka nebo až do Hejnic (3½ hod.), překročí Jizerskou silnici přímo na

Smrk (Tafelfichte).

c) Přes *Novou Louku:* z Kristianova vede skvostná cesta k lov. zámku *Nové Louce* k t. zv. Hejnické poutní cestě, která sestupuje do Rokle Malého Stolpichu (viz u b), a rozkošnou promenádou Ferdinandovým Údolím do Hejnice (2½—3 hod.).

S obejitím hřebenové cesty možno z Křišťanova přímo do *Josefodolu* (stanice Josefodol—Maxov 1½ hod.) a dále Antonínovem až do Příchovic 2 hod.

Liberec—Polubný viz trať II.

Trať I. (pokrač.) Liberec-Raspenava.

Za Libercem sleduje dráha daleko rozložený Růžodol a Pavlov, rod. (1864) archeologa *Karla Buchtele,* zprvu silnicí nad Nisou ku Chrastavě (viz st. 57) a Hrádku (Grottau) vedoucí, zatáčí pak v pr. nad *Černou Nisu,* z Kateřinek přicházející, míjíc stanici

Starý Habendorf, obrací se (v l.) k severu podle silnice Frýdlandské k zast.

Schönborn-Radčice (v pr.), do malebných dolin hor Jizerských (Kateřinky) k

Mníšku u Liberce. Odtud vede k západu silnice rovněž na Chrastavu a do malé hnědouhelné pánve u Hrádku (Grottau). Odtud nabízejí se dvě pěkné vycházky:

1. **Dračí Vrch** (674 *m*). Od stanice k Voigtsbachu (¼ hod. a tímto 1 *km* k cestě v pr. na vrchol ¾ hod. V mysl. pod vrcholem mléko a káva. (Str. 56).
2. **Dlouhá Barva** (Lange Farbe, 877 *m*). Holý vrchol s rozsáhlou vyhl. Jako při č. 1. Voigtsbachem; po 2 *km* cesta v l. k mysl., od níž přímo dále 1¾ *km* k průseku, jenž vede na vrchol (5 *km*).

Hned za Mníškem následuje na potoku Gersbachu rozptýlená vesnice Oldřichov v H., za níž rozkládá se západní uzel Jizerských Hor se Špičákem (697 *m*) (Čertovou Dírou, 706 *m*), Oldřichem (659 *m*), Scheibesberkem (682 m) a Kopřivnicí (Nes-

selsberg 615 *m*), v l. od trati s Kobylí Hlavou (659 *m*) s Příkrou Strání (Scharflehne 716 *m*) v pr. v romantické dolině stihneme zast.

Oldřichov v Hájích, odkudž sedlem Oldřichovým vede skvostná silnice do Raspenavy. Zvlášť u myslivny Dammjäger (z ochoty studený zákusek) jsou rozkošné procházky a vyhl. Vděčná je vycházka k

Čertovým Děrám (Teufelslochfelsen 406 *m*). Od zast. přes trať v l. vzhůru ¼ hod. k mohutným čtyřem skalním turním, z nichž nejvyšší příkrou soutěskou je přístupna a vděčný rozhled poskytuje.

Špičák, nejvyšší bod (721 *m*) Oldřichovského hřebene se skvostným okružním rozhledem. Od zast. zpět silnicí do Oldřichova 1 *km* k cestě znač., jež v pr. vede na vrchol 2 *km* vzdál.

Vylíčeným horským uzlem proražen jest tunel 528 *m* dl., za nímž brzy spatříme Vápenný Vrch (Kalksberg v l.), kolem něhož na levo zatáčíme, spatřujíce v pr. údolí potoka *Smědy* (Vitev, zněmč. Wittig), jenž přichází z Jiz. Hor z oněch míst, kde také M. Jizera má své prameny. Ve Vápenném Vrchu otevřeny rozsáhlé lomy, kdež dolomitický vápenec hadcem provázený tvoří lavice, oddělené pruhy chloritové ruly a břidlice i přechody amfibolitu v hadec a chrysotil. Sám jest hadcem impregnován, takže se znamenitý *ophicalcit* vyvinul, který jako *Eozoon bohemicum Fr.* (viz str. 7) byl popsán. Hned za vrchem stanice

Raspenava u samé Raspenavy, kde Valdštýn druhdy měl železárny, ve kterých všechny potřeby válečné se hotovily. Dnes je tu prům. textilní, tov. na porculán a cem., krytinu. Ve farním kostele *Führichův* obr. sv. Františka. Z Raspenavy jsou 4 *km* do Hejnice a Ferdinandova a 4 *km* do Lázní *Liebverdy* rovněž 4 *km* do Frýdlandu (viz níže drahou).

Hostince: *U nádraží*, 5 pok. *Eisenhammer* ve městě, 6 pok. *Waldfrieden-Ferdinand*, u dr., 4 pok. *Kalkberg*, *Sommerfrishe*, po 2 pok.

Trať I. b) **Raspenava, Hejnice, Bílý Potok.**

Z Raspenavy odbočuje trať údolím Smědy (Vítve) přes Hejnici do Bílého Potoka. Míjíc stanici *Mildenavu* (2 *km*) a zast. *Mildeneichen* (3 *km*) stihne stanici:

Hejnice, poutnické místo s dvouvěž. mar. chrámem, pův. od *Fischera z Erlachu*, po požáru od *T. Hafeneckra* v jesuitském slohu vystavěným. Oltář al fresco na stěnu namalován. Mohutný lustr z korunového skla. Starobylá dřevořezba Maria formosa pochází ze Žitavy, prý z r. 1217. Na prvním sloupu v pr. hřeb z kříže Kristova s osvědčením jeho pravosti. Hrobka rodiny Clam-Gallasů. V křiž. chodbě křídlový oltář z konce 15. stol. Vedle kostela Františkánský klášter.

Hostince: *Cís. Dvůr* (25 pok., obsl. a n. čes. i něm.), *Město Vídeň* (10 pok., obsl. a n. něm.), *Zlatý Anděl* (u nádr., 2 pok., obsl. něm.), *Město Frýdlant* (4 pok.), *Tři Lípy* (3 pok.), *Orel* (2 pok.), *Hvězda* a *Slunce* (po 1 pok.).

Výlety z Hejnice.

1. **Olivetská Hora (Oelberg, 876 *m*). Skvostrá vyhl. do středu hor Jiz. Překročíme Smědu a podle školy jdeme ¼ hod. do malebně položeného *Ferdinandova Údolí* (Linkův hostinec), kdež přes Černý Stolpich vejdeme do obory a podle Mal. Stolpichu vnikneme do divoce romantické rokle na svazích Saustirnu a Ptačí Hory. Skvostné pohledy zpět k Hejnici. Po ¾ hod. dostihneme vrcholu. Sestoupiti možno přes Poledník (Mittagsberg) k zast. Oldřichov—v Hájích nebo přímo dále krásnou parkovitou cestou přes lovecký zámeček Nov. Louku (žádná rs.) za 2 hodiny do Bedřichova a za ¾ hod. k stan. elektr. dráhy do Honsberku. (Viz zpětně dle str. 54.)

2. **Holubník—Ořešník**. Buď a) dle č. 1. údolím M. Stolpichu zpětnou cestou do sedla mezi Poledníkem (v levo) Ptačí Horou v pravo, odbočkou od hlavního směru na Bedřichov v l. na *Holubník*, — nebo b) jako níže dle A. na Pláně a odbočkou v pr. na Holubník. — Sestup zpět na cestu Hejnice-Smědov, Polubný, přes silnici a na linku vedoucí přímou čarou k SZ., po ¼ hod. dále cestou na vrchol *Ořešníku (Nussstein* 799 *m)*, jehož ostroh s křížem, zábradlím opatřený, poskytuje překrásný rozhled do okolních dolin, přes Hejnici k Frýdlandu i na hl. hřeben Jizerských Hor. Krásný sestup do údolí (nové cesty).

3. **Jizera** (Sieghübel). Viz níže ve směru A. Hejnice-Smědov-Polubný.

4. **Smědov-Smrk**. Viz níže ve směru A. (Hejnice-Smědov-Polubný) nebo ve směru I. b) (Hejnice-Smědov-N. Svět).

Viz další zpětné pochody na Liberec str. 53.

Kromě těchto specielních výletů sleduje vzdálenější turista raději směry:

A. Hejnice, Smědov, Polubný.

B. Hejnice, Liebverda, Smrk, Schreiberhava nebo pokračování trati I. b) Hejnice a Bílý Potok—Karlov, N. Svět.

A. **Hejnice—Smědov—Polubný** (3½—4 hod.).

Stolpišskou silnicí (silnicí Smědovskou byla by cesta o hodinu kratší, ale méně vděčná) přes Stolpich (pěkný pohled s mostu zpět na klášter a kostel) do pěkně položeného Ferdinandova (Ferd.-talu), kde cesta červenomodře značk. zahýbá v l. a stoupá podle Čer. Stolpichu do jeho Rokle pod sv. Máří v pr. (v l. Ořešník) (pohledy zpět, čím výše se stoupá, tím krásnější, nejkrásnější z blízkosti vodopádu); za tímto brzy stoupání přestane a po 2 hod. nalézáme se v náhorním plateau Hor Jizerských, kde kráčíme mezi lesy, rašelinisky a

vřesovišti jako po rovině, z níž okolní vrcholy jen nevysoko se zvedají. V pr. spatřujeme Holubník, více do předu Černou Horu, v l. Smědovskou Horu, která zakrývá pohled na Smrk.

Za hodinu po opuštění Ferdinandova Údolí možno odbočiti v pr. (nápis »zakázaná cesta« platí jen pro povozy), za 30 min. na

Holubník (Taubenhaus 1069 *m)*, na němž granitový balvan 8 *m* vysoký poskytuje skvostný kolový rozhl. až do Slezska, na Lužické pohoří, Ještěd i Středohoří. Sestup buď stejnou cestou na hlavní trať a dle č. 2. (výše) zpět přes Ořešník do Hejnice nebo do sedla mezi Holubníkem a Černou Horou (zásob. chata Kneipa, Cihanlova Louka s hlubokým rašeliniskem) a značkovanou cestou červenožlutou na *Jizeru* (viz níže) a sestup do Smědova.

Kdo sestoupil na hlavní cestu, obejde Smědovskou Horu (Vitev) a spatří v pr.

Jizern (*Sieghübel, Siechhübel*, jméno prý zkrácené ze Siebengiebel — Sedmištít) a spáditě sestoupí do

Smědova (*Wittighaus*, viz výše str. 59, 841 *m*); kdo by nechtěl do Polubného, může tu přestoupiti na trať I. b) (viz níže str. 63).

Cesta k Polubnýmu vede v pův. směru nejprv 2 hod. do

Souše (Darre), protáhlé horské vesnice se 3 hs. (z nich doporučuje se nejspíše ještě prostřední na Černé Desné ležící, k němuž turistická stezka se uchyluje. Odtud podle Černé Desné, která do údolí spadá většími i menšími slapy, upomínajíc tím na Bílé Labe v Krkonoších (není zde ovšem toho romantického okolí a mohutnosti), dojde se za 1¼ hod. do

Dol. Polubnýho (výb. hs. Hüttengasthaus). K nádr. je odtud ¼ hod. Odtud autobus do Nov. Světa.

B. Liebverda Lázně—Vys. Kámen—Schreiberhava.

Od nádr. Hejnice-Liebverda vzdálena je **Liebverda** krásnou alejí ½ hod. Povozy. Pošta. Malé lázeňské místo (378 *m)* na úpatí *Smrku* v lesnaté krajině s prameny dílem alkalicko-zemitými, dílem železitými. V zámku letní byty. Pěkná zařízení, vodoléčebný ústav, sady. Miner. koupele i voda pitná. Rašelina. Hostinec láz., Černý orel a Koruna. Čítárna. Zimní sporty. 30 hs. a vil. Největší: *Slunce, Koruna, Kotva, Bílý kůň;* vily Karolina, Anna, Germania, Frýdland. V zámku 14 p. s více post. V láz. domě 10 p. Obsl. a n. dosud jen něm. R. 1814 komponoval zde hudeb. sklad. *Karel Maria Weber* písně »Lýra a meč« na slova Körnerova a zpěvohru Euryanthe.

a) Z Liebverdy přes Jizerské domky.

Z Liebverdy vede modrožlutě značkovaná cesta lesnatými polohami Lužického Hřebene 1½ hod. od host. u Orla zprvu silnicí, pak od posl. domů na l. vzhůru k lesu. Za 1¼ hod. Brunnelberg s pramenem a lavičkou s pěknou vyhl. do údolí Vitve (Smědy). Dále lesem na

Smrk (Tafelfichte 1122) s rz. 18 *m* vys. (konstr.), což jest nejvyšší bod Jiz. Hor. Ochr. chata se skrovnou rs. Krásný pohled do údolí Smědy a na české hřebeny a vrcholy Jiz. Hor (panorama se prodává).

Odtud směrem východním táhne se Vys. Hřeben Jizerský až k Vys. Kamenu (Hochstein) nad stokem Mal. a Vel. Cachly (6 hod. Nutno zásobiti se potravou). Jdeme-li od ochr. chaty k V. podle značek *červených* a *zelených*, překročíme hranici zemskou a stihneme asi 200 *m* jihových. od hraničního kamene 105 vlastní vrchol hory.

Odtud 250 *m* dle značek žlutých a modrých k S. u hraničného kam. 111 jest **Tabulový kámen** (Tafelstein, 1070 *m*) s obmezenou sice nicméně krásnou vyhl. Odtud dle modrých a žlutých zn. sestup přes **Dresslerberg** (775 *m*, ochr. chýž, vyhl. leš., pěkná vyhl. do Čech i Saska) do lázní **Schwarzbachu**, 7 pram. alkal kyselky železité pro chudokrevné a choroby ženské. Také lázně slatinné a **léčba syrovatkou**. Stan. žel. Maffersdorf-Wiegandstal. Lázně, letní byty. H. *Kurhaus* a *Schweizerhaus* dobré, nikoli levné. Skrovnější *Kretschen, Friedrichshöhe, Buchenbaude.* Pensionáty. Bezprostředně u Schwarzbachu leží klim. horské láz. místo *Grenzdorf* (*Friedenschenke* s láz. úst. pens. *Buchenhaus.* Na láz. domě tur. tabule a přehled výletů.

Krásnou lesní cestou ve směru V. máme od Smrku k **Sněžné díře** 2 *km* (1057 *m*), jak nazývá se sedlo mezi touto horou a sousedním *Stohem* (Heufuder).

Také ze Sněžné díry vede cesta do lázní ***Schwarzbachu***, modře a červeně znač., od níž odbočuje níže cesta na **Flinsberg**; v opačném směru vede cesta na myslivnu Smědov (Wittighaus, modře a červeně znač., 2 hod.), od níž asi 300 kroků níže odbočuje v l. pěšina na Hernsdorfskou chýži Loveckou (Hernsd. Jagdhütte). Od této jde na V. po již. svahu hřebene silnice k *Jizerským domkům* a Karlovu, pěkné vyhl. poskytující.

Hřebenová cesta ze Sněžné Díry s vyhl. na Flinsberg pokračuje dále vých. směrem i jsme za ½ hod. na

Stohu (*Heufuder* 1107 *m*). Ochr. chýše, host. bouda 3 hod. Rz., vyhl. podobná jako se Smrku, jen v popředí hustými lesy význačnější. Pěkný pohled do údolí k Flinsbergu. Hřebenová cesta zeleně a červeně znač. vede dál směrem jihových.

V pravo odbočuje z ní pěšina na silnici výše připomenutou a k *Jizerským domkům* vedoucí. V l. odbočuje nejprve pěšina do *Flinsbergu* přes Cís. La*vici (Kaiserstuhl)*, dále pěšina do Flinsbergu přes *Grimmenbrücke* (2½ hod.) a konečně *Krakonošova stezka.*

Hřebenovou cestou (krátké odbočky: v l. do Flinsbergu, stupňovitá cesta na Brand a j.) stále skoro v stejné výši dospějeme k

Viktorce (Výš. Viktoriina, 1001 *m*) s odpočívadly a vyhl. na Sněžné Jámy Krkonošské a Kotel; odtud pak několik kroků níže stihneme k

Hřebenovým Domkům (Kammhäuser, Jednod. dobrý host. s noclehy, Waldschlösschen, u Jiz. Hřebene) (viz níže).

Po Jiz. sil. jdeme k jihu ku

Schwedlerově Planině, odkudž v l. odbočuje hřebenová cesta dále přes Tränkekammer Zel. Kupu, vlastní nejvyšší bod Jiz. Hor a dále k Bílému Hřebeni (zak. cesta, netřeba resp.)

Zelená Kupa sama neposkytuje žádné vyhl. Jen zadní její vrchol Hinterberg (Langer B.) otvírá rozhl. na celé Jiz. Hory a Krkonoše.

Bílý Hřeben má své jméno od bílé žíly křemenné (Weisse Fliess).

Dáme se tudíž od Hřebenových Domků a Schwedlerovy planiny ! J. 4 *km* do

Jizerských Domků (Vel. Jizera, Iserhäuser, 2¾ hod. od Smrku přímo na Jizeře (Vel. Jizerské Louce), kde pozorujeme zajímavý úkaz převratu pásem rostlinných; níže roste kleč a výše nad ní opět vyšší stromoví jehličnaté. Znamenitá vegetace horská. Jednod. host. *Isermühle.* Přímo dále k J. přes Jizeru hod. cesty do M. Jizery. Jdeme však od Jiz. Domků k j. 1¾ *km* do

Koblu a v l. odtud 3 *km* do

Michlovy Boudy (žádný host.) a v l. odtud celní silnicí na

Vys. Kámen (viz str. 65).

b) Z Liebverdy přes Flinsberg a po Quoisse:

Z Liebverdy modře a žlutě znač. cestou na *Smrk* (jako výše); dálna *Stoh* (Heufuder) a do *Sněžné díry*, odkud odbočuje cesta na

Flinsberg (z Libv. 3½ hod.). Lázeňské místo 500 *m* v údolí Queissy, tekoucí sem mezi *Vys. Hřebenem* (na jihu) a *Kemnickým* (na severu), který končí nad Fl. **Supím Kamenem** (Geierstein 829 *m*).

Ročně asi 2500 láz. hostí a 3000 turistů. 7 ocelitých pramenů, lázně všeho druhu. Letní byty. U nov. pramene (Z. neuen Brunnenhaus, table d'hôte). Chválený hs. u Něm. císaře. Byty soukromé. Láz. taxa. Kdo se neléčí, platí jen příspěvek na hudbu. odtud možno podniknouti odbočky na

1. **Supí kámen** (Geierstein, 829 *m)* 1—1½ hod., pěkná vyhl. Cesta značk. kemnického 3½ hod. Krásná

2. **Na Kemničný Vrch** (Kameničný 958 *m* vrchol hřebene vyhl. na Krkonoše.

3. **Do Schwarzbachu** (lázeň. místo viz str. 63) 10 *km* přes **Wigandsthal** (6 *km*), založený českými bratry 1668 pod ochranou Wiganda z Gersdorfu ½ hod. odtud na Z. »Observatorium« u Nov. Gersdorfu, nyní přístupné jako rest.

Z Flinsbergu jdeme údolím Queissy vzhůru podle *Myslivny v lese* (Forsthaus im Walde 1 hod.) mezi oběma naznačenými hřbety jizer. V l. skály Kočičí, Medvědí, Jestřábí (Katzenstein, Bärens., Habichs.), v pr. u Hraběcí tabule (Grafentafel 1¾ h.), kde stávala ochr. chýše, stará cesta na *Vys. Kámen* (1¾ h.). Mineme-li ji, stihneme ¼ hod. dále

Ludvíkovu Boudu (z Fl. 10 *km*, z Lib. 7½ hod.) do Petersdorfu ještě 3 hod. cesty. Jdeme podle žlutých značek na

Vysoký Kámen; nejdříve po silnici k *Jakubovu Údolí* (Jakobstal), pak podle ukazatele vzhůru 1¾ hod. (z Lib. 9¼ h.).

Chceme-li cestu zkrátiti, jdeme do Karlova již od Proxovy Boudy v Jablunkově údolí a sledujeme tu pak cestu do Malé Jiz. přes Černou a Bílou Desnou do Josefodolu (z Jakubova Údolí celkem 4½ hod.).

Vys. Kámen (Hochstein, 1058 *m*), východní, konečný vrchol Jizerského Vys. Hřebene, tvořený velkou skupinou žulových skal, jež z daleka zřícenině se podobají a v okolí několika podobnými skupinami jsou provázeny (Abendburg 1047 *m*, Malý a Velký Vys. Kámen, Kozí Kameny 1012 *m*, Moltkova Skála 686 *m* tato s host.). Na Malém, Vys. K. host. s nocl. Rozhl. (Warmbrunn); obraz panoramy lze zde koupiti. Odbočky:

1. K **Cukrové Misce** (Zuckerschale); tato jest viklan, t. j. viklavý balvan. Jde se k V. přes *Černou Horu* 1 hod. cesty pohodlně; pak v pravo do Mittel- a Niederhofu a nad starým kostelem katolickým vzhůru. Odtud možno pak libovol. do Petersdorfu, Schreiberhavy atd. (viz trať V.).

2. K **Huti Josefinině** (Josephinenhütte). Nejkratší cesta odtud na hřeben krkonošský. Sestup k J. podle hostince Waldschlösschen k hotelu **»Weissbachhof«** (vodoléčebný ústav).

Přes **Weissbachstein** sestoupíme zeleně značk. cestou ku *Königovu hostinci* (povozy, stanice průvodčích a nosičů) v

Mariinu Údolí (Marienthal), středu místa *Schreiberhavy*. Kdo chce si cestu k Nov. Světu zkrátiti, jde přímo k Huti Jos. Odtud vede k Z. pak k JZ. silnice přes *Weiberberg* a *V.*

Cachlu (hnědou jako všecky horské vody této strany) a lesem podle Mrtvého Vrchu (*Todtenwürgu*) (1123 *m*) do

Nov. Světa. Odtud možno do Polubnýho k stanici, nebo nastoupiti horskou cestu Krkonošskou.

Jinak z Josefininy Hutě přímý výstup k Nové Slezské Boudě.

Trať Ib. (pokrač.) Hejnice, Bílý Potok, Karlov, N. Svět.

Z Hejnice směřuje žel. trať údolím Smědy (Vitve) a po 1 *km* již končí v

Bílém Potoku, vsi s prádelnou, brusírnou skla a domácí výr. dřevěných výrobků. Hostinec (dobrý) u Vodopádu. Místo je rovněž dobrým východištěm výletů do středu Jizerských Hor jako Hejnice, jakož i východištěm střední partie Jizerské přes Smědov do N. Světa, Tanvaldu nebo Josefodolu-Maxova.

Výlety z Bílého Potoka.

1. **Smutečná stezka** (Trauersteg) podle modrých a zel. znač. krásná lesní cesta, jejíž jméno odvozuje se od útěku přívrženců reformace po bitvě bělohorské.

2. **Smrk** (Tafelfichte) (2 hod.) podle žlutých značek.

Bílým Potokem dále až k hasičské kolně, kde v l. odbočuje cesta do divoce romantického údolí pot. Hegebachu, kdež mezi Kalmrichem v l. 874 *m*) a Käuligem (v pravo) stoupáme; zpět pěkné pohledy na Bílý Potok a Hejnici. Po 40 min. v l. znač. cestou 1½ hod. na Smrk. Další str. 63.

3. **Käulig.** Bílým Potokem až na konec, kdež při nejvyšších domcích v l. *Raubschützenfels*, turně Käuligu křížem označená; výstup poněkud namáhavý vyžaduje 1¼ hod., vděčí nicméně překvapující vyhl.

4. **Polední Kameny** (Mittagsteine 1006 *m*, třetí nejvyšší vrchol v této skupině hor) od stanice v pr. k úpatí, kde do Smědy ústí Černý Potok, po jehož l. břehu sledujeme stezku kamenitou 1¼ hod. k vodopádu, od něhož cesta ještě obtížnější vede vzhůru 1 hod. na vrchol, končící osmi skalními turněmi; poskyt. skvostnou vyhl. Sestoupiti možno do sedla na silnici pod Černou Horou a přes Ferdinandov (Ferdinandstal) dojíti do Hejnice.

5. **Na Jizeru** (Sieghübel) béřeme se směrem silnice vedoucí k Smědovské mysl., odkudž dle značek za 40 min. dostihneme vrchole. Cesta tato je mnohem namáhavější nežli z Hejnice přes Ferdinandov (Ferdinandstal) [str. 61.]

Bílým Potokem vede silnice serpentinovitě stoupající od posl. domků u myslivny (v l. Raubschützenfels — viz výše č. 3.) stále krásným lesnatým údolím Smědy (v zimě se jezdívá po ní rohačkami) 1½ hod. do

Smědova (Wittighaus), 841 *m* (mysl., nový lov. zámeček) na stoku Bílé a Černé Smědy. Host. nocl., pravé eldorádo turistů v horách Jizerských, Ls. (5 pok. s 2 loži, denní pense)

V ý l e t y z e S m ě d o v a.

1. **Smrk** (Tafelfichte) a na **Stoh** (Heufuder) dle značek modrých a červených většinou lesem za 2½ hod. Za hodinu přijde se na tak zv. *Strittstück*, čtverhran na hranicích nad Jizerskou rašelinou. Za 2¼ hod. do Sněžné díry. (str. 63).

2. Na **Jizeru** (Sieghübel) (1½ hod.) po nové silnici k Ferdinandovu až ke Kneipě, zde ukazatel v l. k vrcholi.

3. **Ku slapům Desné** (2 hod.). Po nové okr. silnici tanvaldské k Börnelhausu, pod nímž pramení Černá Desná. Po 7 *km* idylické zákoutí osady Souše, kde silnice ve tři větve se dělí; jdeme v pravo 30 min ku slapům, jež po deštích nebo z jara vděčný pohled poskytují. Po dalších 30 min. dessenská papírna a Dessnou 25 min. k stan. v Polubným.

4. **Do Josefodolu** (stan. želez. 2½ hod.) kousek po Tanvaldské silinci v pr. ¼ hod. k Bornelhausu, pak u kaple v pr. na Z. a přes prameny Bílé Dessné (pod Zeleným Kopcem 969 *m*) k *Boudám* (Bauden), zde v pr. k JZ. do Josefodolu.

J i z e r s k o u s i l n i c í ze Smědova rozsáhlými lesy ubíráme se do

Malé Jizery (6 *km*) (900 *m*) pod Buchbergem (zvané také Buchberg nebo Výš. Vilémova dle zaklad. Vil. Clam-Gallasa), na něhož tu upomínkou postavena pyramida), místo s 2 sklárnami a rašelinisky. Krásné údolí, tvořené z J. *Lužickým*, ze S. *Středním hřebenem* Jiz. Kosodřevina. Naleziště Iserinu, safiru, korundu a titanového železa. Sirný pramen, jehož se nepoužívá. Východisko

1. **Na Buchberg** (999 *m* 20 m.). Nejvyšší čedičový kopec střední Evropy (vyšší nežli Milešovka). Na vých. straně jeho ústí M. Jizera do Velké. Jde se od host. u Buchbergu přímo vzhůru. Vyhl. jen k jedné straně a střídavě cestou. Za to teplomilná květena.

2. *K* **Slapům Desné** (2¼ hod.) přes Lužický Hřeben; cestou k Z. až na Černou Desnou, podle této pak JV. přes Souš k slapům a dál do Polubnýho, Kořenova nebo přímo do Tanvaldu.

3. **Do Josefodolu** (stanice, 2½ až 3 hod.) jako při 2. až na Č. Desnou, pak dále v stejném směru přes *Lom Börnerkasperův* (910 *m* s mysl. Desné) do údolí Bílé Desné) v stejném směru dál přes **Farbenberg** (847 *m*) do Josefodolu. Údolní přehrada na Bílé Desné, která se v r. 1916 protrhla. Opět restaurována.

5. **Do Kořenova** (2 hod.) po Jizerské silnici pod již. úp. Buchbergu do údolí V. Jizery a tímto až do K.; pod B. odbočuje v pr. k J. silnice na *Polubný*, kterou přijde se do K. přes *Růžový Důl* (Rosenthal).

K S. přes Jizerské a Hřebenové domky 10 *km* do Flinsbergu. Podle M. Jizery k jejímu ústí mezi Středním Jiz. hřebenem (v l.) a Buchbergem (v pr.) dovede nás cesta za 50 min. do

Karlova (Karlsthal 825 *m*). Kolonie u bývalé sklárny. Dobrý hostinec. Odtud k J. 7 *km* do *Kořenova*; po 2 *km* v l. značk. cesta přímo do N. Světa. Také tok V. Jizery od ústí M. Jizery k jihu sledovati lze až do Kořenova; po 4¼ *km* možno odbočiti v l. do Strickerhäusru ¼ *km* a odtud v l. 1½ *km* do N. Světa.

Z Karlova k S. po Staré celní silnici 3 *km* přes *Michlovu Boudu* (932 *m*, žádný hostinec) a na Vys. Kámen (5 hod.) (viz dále str. 65).

Trať I. (dokonč.) **Raspenava-Frýdland-Seidenberg.**

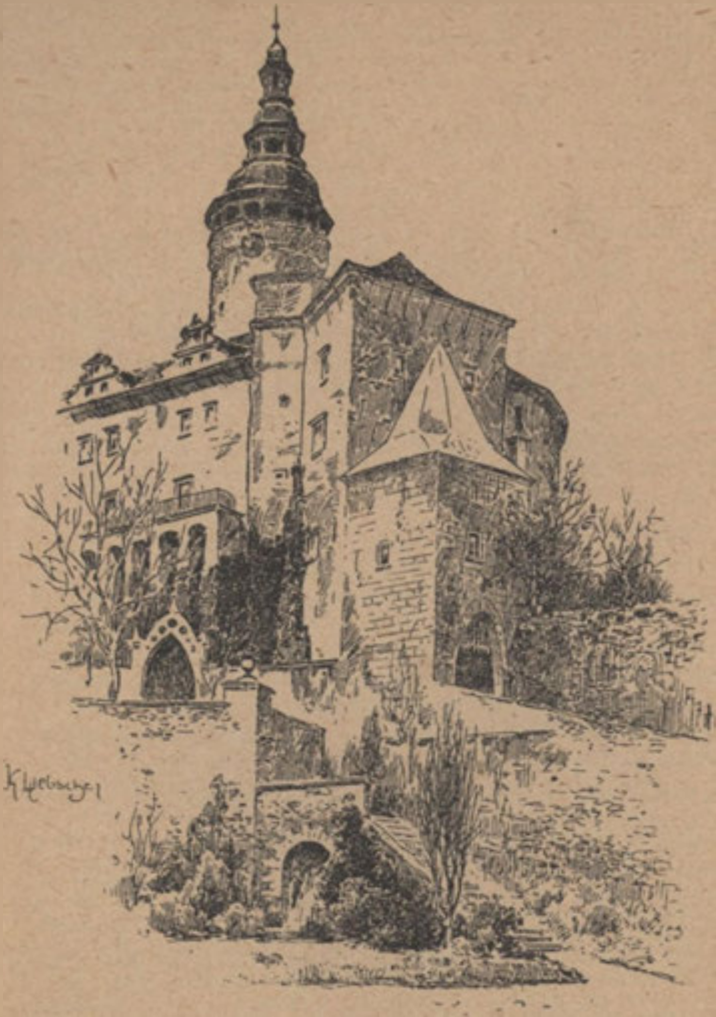
Z Raspenavy vyjíždíme frýdlandskou tratí ubírajíce se podle Smědy (Vitve) hustě osídlené do

Frýdlandu, nyní v Čechách zv., sady obklopeného. Staré město při ústí Rosnice do Smědy. Sídlo okr. pol. správy. Něm. zim. hosp. škola, nová radnice, škola hospodyňská, průmysl textilní, papírnický, strojnický, obuvnický. Museum Sokol. Biograf. Podrob. viz v díle XVI. Lužické Hory a Ještěd.

Od nádraží v pr.; silnice pro povozy dolů, cesta pro pěší v pr. dolů; na nám. několik minut. Podle silnice v pr. k zámku; jde se až za most a parkovou třídou v pr. k rybníku, odtud serpentinou vzhůru. U nádraží ukazatel k rozhledně.

Děkanský chrám, vyst. 1225, rozšířený 1549 a přestavěný 1714 a 1785 obsahuje krásná mausolea rodiny Rädernů, dřívějších pánů Frýdlandských; zvláště pozornosti zasluhuje pomník maršálka *Melichara Rädern*a z poč. 17. stol. se třemi sochami v život. velikosti, o němž sochař *Erhard Jindřich* Amsterodamský s 18 tovaryši pět let pracoval; stál pomník ten 110.820 býv. rak. k. Jsou zde též cenné obrazy od Jana *Cášského* a *Škréty*, a kamenné sochy dřívějších majitelů Biberštejnů, staré umělé práce, jež teprve v nejnov. době pracně odkryta a staletých nátěrů zbavena byla.

Zámek, od něhož Valdštýn přijal titul »vévoda Frýdlandský« (průvodčím kastelán v l. dvoře vpravo, zpropitné 2 Kc za os.), stojí na čedič. kopci, jehož sloupy zřetelně jsou patrny. Z daleka viditelnou jest hlavní jeho věž »Indica« (Ukazováček), která stávala zde již od r. 1014; zámek sám vystavěn byl v XIII. stol. a patřil 1278—1554 Biberšteinům, 1559—1620 pánům Rädernům, kteří po bitvě Bělohorské byli vypuzeni. (Viz str. 66. — Smuteční stezka.) R. 1622 koupil jej Valdštýn za 150.000 zl. Po jeho smrti daroval jej Ferdinand II. hr. Mat. Gallasovi; rodině Gallasů náleží dosud, v l. 1868 až

Hrad Frýdlant.
(Dle Sedláčkových »Hradů a zámků«.)

1869 byl zámek obnoven. Valdštýn byl jen jednou na Frýdlandě, nicméně mnoho uvnitř vystavěl a zařídil; také je zde mnoho upomínek na něho: podobizna z r. 1626, která za nejvěrnější se pokládá; podobizna dcery Valdštýnovy Marie Alžběty, pozd. hr. Kounicové (Schillerova Tekla), obraz, který za podob. nešťastného astrologa Seniho se vydává; zbraně z 30tileté války, staré nástroje hudební, sbírka dýmek, starobylý nábytek, četné obrazy, hodiny, kamna atd. Z novější doby jsou podob. Martinice, Gallasa, kard. Harracha a j. V zám. kapli z r. 1598 skvostný strop a okna s malbami na skle. S věže krásná vyhlídka na Jizerské Hory. Parkem, obecenstvu volně přístupným, procházka doporučení hodná. Podrobněji v díle XVI. (Lužické Hory a Ještěd.)

Hostince: *Černý Orel* (10 pok.), *Bílý Kůň* (8 pok.), *Menší Říšský Dvůr*, *U zl. pluhu*, *U velblouda*, *Dům zemědělců*, *Wallensteiner*, *Staroněm. pivnice*, *U údolní přehrady*.

Novou cottageovou čtvrtí vracíme se ze starého Frýdlandu k stanici, odkud odbočuje dráha přes Nové Město pod Smrkem od Jindřichovic pod Smrkem. (Viz trať III.) Druhá odbočka přes Dětřichov do Heřmanic spadá již ve sféru Lužických Hor. (Viz díl XVI.). Hlavní trať vede dále na *Seidenberg* a Zhořelec. Béře se stále údolím Smědy zprvu k SZ., pak k S. pod úpatím Steinbergu, jímž i tunel jest proražen do

Weigsdorfu, rozloženého po obou stranách hranice zemské. V l. doly na lignit (dřevité uhlí hnědé), jež se tu na hl. prodává; drobné na topné cihly zpracuje. Trať leží tu již v nížině toku Smědy, za níž k V. zvedají se znenáhla severní výběžky Jiz. H. od 300 do 500 *m*. Hned naproti Weigsdorfu spatřujeme *Předlánce* a vjíždíme do *Filipodolu* (v l. na vrchu Louče), kdež znovu překročivše Smědu staneme v

Černousech, ½ *km* od sev. hranice republiky čsl., (pasová prohl.) na níž leží

Seidenberg, konečná a celní stanice této tratě.

Kromě dráhy železné vedou z Frýdlandu k S. dvě silnice: prvním směrem poněkud SZ. podle obory do *Wuslungu* a *Předlánce*, odkudž zahýbá k SV. na Dolní Pertollice. Druhá přes Rosnici přímo na *Dolní Pertoltice* a *Seidenberg*. Od této poslední odbočuje hned za Fr. k V. silnice na *N. Město p. S.* (viz trať III.) a cesta na *Schönwald*, *Rückerdorf* a *Bärnsdorf*, vesnice táhnoucí se v souvislosti v délce 10 *km* až k protilehlé hranici zemské. K JZ. a k J. spojen jest Fr. s *Mníškem*, jejž jsme již drahou od Liberce k Raspenavě a F. minuli. Dětřichovem (Dittersbach, 3 *km* na J. od Fr.) odvětvuje se silnice k Z. do pohraničního místa Heřmanic (zast.), u nichž končí trať Markersdorf-Žitava (nejbl. stanice Markersdorf a zast. Rychnov (Reichenau), od níž do Frýdlandu běží silnice (7 *km*). Tyto tratě umožňují nám seznati výběžky Hor Jizerských, nejmalebnější v Dětřichovských lesích.

Trať II. Liberec, Jablonec, Smržovka, Josefodol-Maxov-Tanvald-Šumburk.

Z Liberce jde dráha do Tanvaldu s odbočkou na Josefodol-Maxov.

Dráha ubírá se k J. a podle Růžodolu II. (v pr. zast. velkým obloukem obrací se k V., překročuje silnici *Ještědskou*, stihne nad Nisou (v l. pohled na Liberec) nejprve zastávku

Rochlici (3 *km* s vysokopoloženým kostelem (oltář. obr. od neznámého vlašského mistra), za níž sbližuje se se silnicí Liberecko-Tanvaldskou. V l. vratislavický pivovar, v pravo Vesec (Dörfel) s obrovskými závody Liebigovými, pak stanice

Vratislavice (3 zastávky od sebe po 1 *km* vzdálené) n. N. (Maffersdorf) s továrnami na koberce (Gynzkeyovou 1 zast.) a lázněmi *Kyselkou* (Sauerbrunn) s rs. (3. zast. 6 *km* z Liber. nádr.). Odtud již lze vystoupiti na

Cís. Kámen s krásným výhledem (viz str. 54) a se sestupem do Dl. Mostu (k stanici), jakož i na

Prosečský Hřeben s rozhl. na Hory Jizerské. Oba vrcholy lze spojiti za hodinu.

Za krátko minuvši

Proseč n. N. pod stejnojmenným hřebenem vstupuje trať do romantické soutěsky Brandlovské a stihne zastávku a pak hned stanici

Jablonec n. Nis. Město, jež jsme již prohlédli si elektrickou drahou z Rychnova. Město (28.000 ob. s předměstími 36.000) s čes. menšinou je střediskem sklářského průmyslu (75% obyv. jím se živí), jehož výrobky do daleké ciziny se vyvážejí. Práci quincailleristů (odb. škola pro qu. čili pro výroby krátkého zboží, malířství skla), lze zhlédnouti v domcích okolních dědin a v odb. škole. Přádelny skla, tov. na rukav., tov. na broušení a malbu skla, výr. korálového a napodobení slonového zboží a j. Obch. škola, sídlo okr. pol. spr., nová budova pošt., divadlo, lázně, výb. zaříz. nemocnice. Děkanský kostel sv. Anny, pův. stavba z r. 1350, r. 1686 znovu vyst., protest. chrám. Pův. česká ves počátkem XVI. stol. jako pustá osazena Němci (mají tu nejv. v Čechách tělocvičnu).

Hostince: *Koruna* (50 p.). *Geling* (30 p., 70 l., koupelna). *Erlebach* (u Karl. Varů 16 p., 22 l.). *Zlatý Lev* (10 p.). *Arnold* (6 p.). Několik jednodušších (Obere Schmiede. Černý Medvěd a j.) Vys. položená střelnice s rs., kav. rs Central a j.

Dráha béře se po jižní straně města k východu na zast. *Jablonec* (Horní) a za ním po ¼ hod. stanici

Nová Ves n. Nis., kde trať křižuje silnici tanvaldskou (přes N. Ves do Tanvaldu 1½ hod.). N. Ves leží pod hřebenem Černé (Hory Studničné). Trať tu obrací se na S. do zast.

Jablonecké Paseky, u níž leží lz. Šlág (Schlag 500 *m*) se sanatoriem a pensionátem Grettlerovým (přijímá rád česká děvčata, která touží naučiti se němčině, vedení je však něm. nac.). Obsl. n. i č. Otevř. celý rok. Zvl. tur. rest. se slevou 10%. Před a po saisoně slevy 10% stud., úř. a tur. Host. nádražní hot. (u sanatoria 9 pok.), menší u Čern. Dolu a u Ráje. Pěkný výlet na Kynast s rozk. vyhl. na Jablonecko Na záp. ½ hod. malebná úd. přehrada). Trať obrací se opět k V., malým tunelem přiblížíme se k zast. *Dolní Lučany* a v zápětí k stanici

Lučany n. N. (*Wiesenthal*) městečka s prům. sklářským. Nový kostel v slohu rom. Blízko prameny Nisy. Pěkné tur. cesty značk. a s ukazateli. Host. město *Vídeň*, Měs. *Sagan*.

1. Na **Bramberg** (791 *m*) jest odtud ¾ hodiny. Od hostince »Město Sagan« dle ukazatele; na vrcholi rozhl. a malá restaurace.
Sestoupiti možno na *Honsberg* a *Liberec* viz str. 54 nebo přes *Karlsberg* na *Josefodol* (viz níže).

2. **Maxov—Josefodol** (7 *km*) pěkná a vděčná partie přes Hor. Lučany, nebo z Maxova hřebenovou cestou na Královku a dále jako na str. 57.

Z nádraží Lučanského vjíždíme do tunelu 413 *m* dlouhého t. zv. rozvodního (také Kreuzschänke-Tunel zv.). Jest zde totiž rozvodí mezi Nisou a Odrou (Vých. moře) a mezi Kamenicí a Labem (Sev. moře). U Kreuzschänke, prší-li, spadá voda s jedné strany střechy k Nise, s druhé ke Kamenici. V prostřed tunelu dostihuje trať nejvyšího svého bodu (600 *m*), silnice pak nad tunelem (629 *m*). Dráha sjíždí v krátce do stanice

Smržovka (Morchenstern 21 *km*), město skvostně položené, daleko rozptýlené v široké okolí. Průmysl sklářský a text. Ve Sm. nar. se vydavatel něm. klassiků a lexicograf *Ig. Seifert* (1784), od kat. kostela krásný výhled ke Sněžce. Host. *Antverpy* (10 pok.), *Koruna*, *Zlatý Lev*. Ls.

1. Na **Finkstein** (688 *m*) přímo nad městem se zvedající a dřevěným křížem označený (¼ h.). Zde sídlel prý skřítek Sklenářík. S vrchole (30 *m* vys. skála a *Čerlova Díra*, největší skalní výmol Jiz. Hor.) pěkný rozhl. Zpět možno též za 20 *m* přes *Bienerberg* (898 *m*) s pěk. vyhl. a odtud z ¼ hod. do *Jiřetína* (Georgenthal) a dál do Albrechtova.

2. **Cís. Vrch** ¼ hod. vzdál. s oblíbenou výl. rest. (NN) poskytuje skvostnou vyhl.

2. **Buchberg**, nejvyšší čedičo-

vý vrchol v Čechách stihne se modro-červ. značk. cestou se skvostnými výhledy. Vrcholná vyhlídka zaniklá. Bohatá květena.

4. Železniční odbočkou 4 *km* do zast. *Jiřetín—Albrechtice* a dále do *Antonínova* (viz str. 58) na cestě hřebenové z Liberce vedoucí. Konečnou stanicí je *Josefodol-Maxov* (viz str. 58 a 67), v krásné údolní poloze, odkudž se nabízejí partie:

a) Do **Smědova** 2 hod. Viz str. 62

b) Na **Jizeru** 2½—3 hod. Od dolní sklárny k myslivně, pak t. zv. »*Desfourským Švýcarskem*« skrze *Huyerův Kout* (Huyerwinkel) a přes *Tann* na *Uhelnou Planinu* (Kohlplan), kdež cesta se dělí: dáme se k sev. přes Tok (Balzhütte 1½ hod.) a Uhelný Pahorek (Kohlhübel 965 *m*) po louce kosodřevinné (Knieholzwiese) na vrchol (3 hod.). Nebo od myslivny v Horním Josefodolu k *Welzhütte* a odtud k Welzsteinu na louku Kosodřevinnou a vrchol (2½ hod.). (str. 61.

c) K vodopádu **Tannu**. Na Uhelnou Planinu jako při b), odtud pak dle žlutých značek a ukazatele přes Jedový Most (Giftbrücke) k vodopádu 12 *m* vys. (780 *m* Tannwasserfall) s pěkným pohledem do údolí.

d) Do **Kristianova** Christiansthal) a **Hejnice**. Proti toku Kamenice k Blatenské pile (Blattneisäge) a stejným směrem dál do Kristianova (1¼ hod.). Odtud pak jako trati str. 62 do Hejnice přes Olivovou Horu, po případě s odbočkou na Poledník nebo přes Holubník (viz str. 61) (4 hod.)

e) Do **Karlsbergu** a na **Seibtův Vrch**. Z Horního Josefodolu přes Kamenici k JV, vzhůru lesem do *Karlsbergu* (20 min., panský láz. dům zum Karlsbade«), odtud pak za 40 min na *Seibtův Vrch* (819 *m*) s želez. rozhl. Skvostná vy-

Pohled na Jizerské Hory od Frýdlandu. (Dle prof. dr. Kr. Kořistky.)

hlídka. Sestoupiti možno na Honsberg, kamž vede také z Karlsbergu přímá cesta přes Grafendorf (viz str. 54.).

f) Na **Holubník** (Taubenhaus) kteroukoli cestou ku Kneipě (jako při b), odtud k Sz. do Sedla jako na str. 62 a na vrchol (3 hod.). Sestup do Hejnice neb Liberce (viz str. 68. a 58.).

g) Na **Buchštejn** a do Kořenova nebo Tanvaldu (3 až 3½ hod.). Údolím dolů přes *Antonínov* a v l. vzhůru *Albrechtovem* i rovně ven ze vsi, kde naskytne se nám krásný pohled do údolí Desné a na Buchštejn. Dáme se po příkré stráni dolů do *Desné* a pak v pravo do *Tiefenbachu* a *Příchovic*; zde v levo od kostela k Rohanské chatě a za 1½ hod. pohodlně na vrchol.

Hlavní trať od Smržovky jde dále k Tanvaldu východně přes Chudeřín *(Bettelgrund)* viad. 115 *m* dl. 28 *m* vys. o 9 obl., kdež nabízí se překrásný pohled do údolí Kamenice a na Tanvald s Buchštejnem v pozadí; zastaví ještě v zast. *Střední Smržovka* (23 *km*), *Dolní Smržovka* (25 *km*) a *Dolní Tanvald* (27 *km*, nejpohodlnější východisko pro turisty) a překročivši Desnou stihne stanici

Tanvald—Šumburk (28 *km* 461 *m*, host. u Koruny se zahr. dobrý, čes. obsl.). Průmysl. místo, konečná stanice trati Liberec—T. a Žel. Brod—T., výchozí stanice tratě Tanvald—Polubný (celnice) — Polubný—Schreiberhava—Warmbrunn. Východisko na Krkonoše i do Jiz. Hor. Tyto zasahují až k Jizeře u Kořenova i spadají v obvod jejich vycházky:

Tanvald—Kořenov (11 *km*), **Kořenov—Karlov** (2 hod.), **Karlov—Smědov** (2 hod.) viz str. 67.

Z Tanvaldu možno sledovati zpětným směrem dle str. 53 hřebenovou cestu *Muchovské Skály—Černá* ((Hora Studničná) Ještěd.

Liberecká trať minuvši Tanvald po 2 *km* stihne stanici

Tiefenbach—Desná, východisko jednak přes Desnou k údolní přehradě (na Bílé Desné), jednak zpětným směrem dle str. 67 podle Slapů. Černé Desné na Souš, Jizeru a Smědov a dále do Bílého Potoka nebo s obejitím tohoto do Hejnice, také přes Smědov na Smrk. Po 2 *km* dále přes

Dolní Polubný stihneme po dalších 3 *km* zast.

Příchovice, městys ze 16. stol. (808 *m*) s rom. kost. Sv. Víta z r. 1690 (opr. r. 1862) s početnou čes. menšinou (493 Č., 2268 N.), českou jednotřídkou. (Host. něm., dobré, P. Pohlové 6 l., J. Röslera 5 l., O. Pohla 4 l., A. Pohla 4 l.) Příchovice jsou východištěm na

Buchštejn (958 *m*, rozhl.). Cesta vede podle Rohanovy chaty (něm. hs. N. jen něm obs. 10 p., 27 l., klíč k rozhl.). Krásný rozhl. na Krkonoše až ke Sněžce a na Jizerské Hory až k Ještědu Sestup dle červ. značek do Kořenova (Wurzelsdorf) ½ hod. Viz ve směru tratě Železný Brod, Tanvald—Nový Svět.

Jen 2 *km* od Příchovic vzdálena je konečná stanice tratě liberecké.

Polubný (Horní Polubný), také stanice pro Kořenov ½ hod. vzdál. a také stanice pro Nový Svět, autobusem spojený. Východiště ozubené dráhy do Dol. Polubnýho. Čsl. a říšskou celní prohl. a čsl. pasová stanice. Host. v Dol. Pol. *Riedlův* (Hüttenschänke 10 pok.) a *Linkeův* (3 pok.).

Trať III. Frýdland, Nové Město, Flinsberg-Petersdorf — (Kořenov).

Trať tato objímá severní hranici Jizerských Hor a Krkonošů, umožňujíc jako trať orientační přehled hlavních hřebenů jejich od severu; z velké části jde po půdě zahraničné a proto jen na nejdůležitějších bodech, jiné příčné tratě spojujících, se pozdržíme. — Pas nutný.

Z Frýdlandu vede k V. pěkná silnice (možno použiti dráhy). Cestou mezi Schönwaldem do dálky se táhnoucím k SV. a Raspenavou na jihu zvedá se *Vys. Heinberg* (také Glitzbusch zv. 486 *m*), nejzajímavější z čedičových kopců, jež na sev. rozptýleny v předhoří Jiz. Hor. V přímém směru

Nové Město pod Smrkem, staré hornické sídlo, založ. Melicharem z Rädernu 1584. Ve farním kostele sv. Kateřiny, založ. Rädernem 1607 a přestavěném hr. Ferd. Gallasem 1683 jsou obrazy od *Führicha* a *Quaissera*. Text. závod mladobol. tov. Klingera, skvostný park s mausoleem. Host *Hvězda*. *Rs. Švýcarský Mlýn*. Zde dráha obloukem k S. a SZ. obrací se posléz směrem vých. na Heinersdorf a dále do Greiffenbergu (Slezská horská dráha).

1. **Měděnec** (Kupferberg) 1 hod., 773 *m*, vděčná vyhl.). Na úpatí pramen kyselky.

2. **Smrk** (Tafelfichte). a) dle č. 1. ku prameni kyselky, k staré tavírně (Schmelze) na t. zv. *Smuteční stezku* (kterou prý Rädernové z Frýdlandu prchali) dle značek na Smrk. — b) Podle myslivny širokou značk. cestou (pěkné výhledy) za 2¼ hod. na Smrk (další viz na str. 63.).

Podle mysl. dále přímou silnicí přes hranici zemskou stihneme *Strasberg*.

Odtud 2 *km* k S. leží Wigandsthal K J. vede přímá cesta přes *Dresslerberg* na Smrk; jiná přes Börnelberg do *Libwerdu* (str. 63) a za vsí cesta do lázní *Schwarzbachu*; tato jde rovněž přes Dresslerberg i sejdou se obě s cestou z N. M. na

Tabulovém Kameni (Tafelstein 1066 *m*) s rozs. vyhl. do slezké roviny a na pohraničí českosl. i německé. Za ¾ hod. lze odtud sestoupiti do lázní Schwarzbachu (str. 65.) nebo za hod. dojiti tur. stezkou na nižší *Dreslerberg* (776 *m*) s rozhl. a ochr. chatou.

Hned za Strasbergem přijdeme do **Herrnsdorfu** (16 *km*), odkudž v pr. vede nás cesta k *Leopoldově Boudě* a do

Flinsberga (viz str. 64). Hlavní trať naše se tu dělí. Jedna větev bočná vede přes *Karlov* (13 *km*) do Kořenova (20½ *km*).

Jdeme silnicí, dle červ. značek k J. přes Vys. Hřeben, nebo přes jeho sedlo a Hřebenové Domky (Kammhäuser): tato posl. cesta vede přes Luisenhain, Vodopád a Germanii k Domkům (1½ hod.), jež patří ještě k Flinsbergu. Jsou zde dva hostince, jednoduché s noclehy v poloze jednotvárné, však s krás. vyhl. Nad Senderovým host. *Viktorka* (Výš. Viktorina), přes níž možno za 1½ hod. dojíti na *Stoh*. Odtud dále jako na str. 63 až do **Velké Jizery a Karlova**.

Z Karlova možno odbočiti po staré Celní silnici ke *Schreiberhavě* (str. 68); těm, kdož jedou povozem, doporučuje se vystoupiti u Branntweinu a dojíti pěšky (1½ hod.) přes *Vys. Kámen*.

Jinak jde hlavní trať z Karlova dále k J.; níže odbočuje v l. cesta zeleně a červeně značkov., t. zv. *Saulochem* do *Nov. Světa*. Za 1½ hod. jsme z Karlova v

Údolí Naděje (Hoffnungsthal, z Fl., 18 *km*), kde bývala sklárna a je dobrý hostinec. Zde přejdem Jizeru po mostě a jsme na české půdě, kde pokračujeme po okr. silnici přes *Dol. Polubný*, kde ústí *Rohanská cesta* z *Malé Jizery* do **Kořenova** (20·5 *km*).

Druhou větev, trať hlavního směru po Queise sledovali jsme již částečně až pod *Vys. Kámen*. Neodbočíme li přes tento do *Schreiberhavy*, pokračujeme ve směru dosavadním až do

Petersdorfu (20 *km*. 5 hod.), pěšky přes Vys. Kámen 6 hod. Průmyslová ves na Cachle, eleg. hotel »Silesia« u nádraží. Prenzelův h. u Hvězdy se chválí: sev od středu místa nádraží; dráhy možno použíti přes *Teplice* (Warmbrunn) do **Hiršberga**.

KRKONOŠE

Trať IV. Turnov. Železný Brod (viz též trať VI.) Tanvald. Polubný (Nový Svět).

Trať z Turnova do Želez. Brodu spadá ještě celá do oboru *Pojizeří* (d. VII.), kteréž v Želez. Brodě aspoň po levé straně (sev.) tratě opouštíme.

Železný Brod, malebně položené město na úpatí Kozákova na březích Jizery a pot. Žernovníka (287 *m*) v chráněné poloze, jež ve spojení s vonným horským vzduchem, zdravou pitnou vodou, koupelemi říčními a rozkošnými procházkami v obecních lesích činí z něho příjemné Ls. Odbočka dráhy k Tanvaldu a přes Nový Svět do Schreiberhavy. Dobré silnice. Povozy i průvodčí po ruce. Výborné východisko do hor Jizerských a Krkonošů i do čes. Ráje. Nejbližší okolí v údolích Jizery, Kamenice a Žernovníka, vyniká přirozenými krásami. Průmysl sklářský (broušení a sekání skla, výr. barevných vestových manžetových knoflíků, růženců, náhrdelníků, kroužků (vývoz do Indie) imitace drahokamů, třásní na lampy, s exp. domy, stát. odb. šk.), výroba vápna (u nádr. váp. Liebigova, pálení vápna plynem, odpadeč. výroba koksu) a textilní, lomy na břidlici, výr. zboží cihl. a pod.

Železný Brod, pův. Brodec, jak dosud sluje vesnice za řekou, při které je nádraží, táhnoucí se druhdy blíže u řeky až po místě zvané Ve Dvirkách. Jméno Brod vyskytuje se teprve ve 14. stol. Přijmí Železný dáno mu dle hutí, v nichž se až do 17 stol. pracovalo. Na l. břehu Žernovníku stávala tvrz k ochraně města a město dvojím valem obehnáno. Jako ves náležel roku 1363 pánům ze Železnice, po zději Valdštýnům a r. 1538 jako městečko Vartenberkům, po konfiskaci opět Valdštejnům a od r. 1628 až do nové doby Desfoursům. R. 1543 bylo město vydrancováno a vyhořelo, při čemž i archiv shořel, načež nové vzrostlo na nynějším místě. V městě jest dosud mnoho dřevěných domů s podloubím; ze staveb těch vynikala na př. dřevená zvonice z roku 1760 až 1769, bývalá radnice, dle níž napodoben byl pavilon lesnický na jubilejní výstavě roku 1891. Farní kostel sv. Jakuba Větš. ze 14. století r. 1769 byl obnoven. Kaple sv. Jana Nepomuckého s hrobkou hrabat Desfoursů. V Žel. Brodě nar. se čes. spis. setník *Jos. Umlauf* (1800) a spis. soudce *Jan Gross* (Damian Šroubek 1832).

Hotely: *Jizera* (u nádraží), *Na Poště*, *U Folkertů*, *Holub* (st.), *Kl. Čsl. T.* u Jizery. Dotazy ve příčině letních bytů zodpoví obecní úřad neb odb. Kl. Čsl. T.

Výlety ze Žel. Brodu.

1. **Navarov,** zámek a zřícen. hradu v krásném údolí Kamenice nad ústím pot. lhoteckého. Dostihnouti lze toho místa různými směry. — a) Dráha Železný Brod—Tanvald (stanice Navarov); b) *Palackého stezkou.* Podle Jizery Riegrovou stezkou k ústí Kamenice (Podspálovská elektrárna); přes potok Kamenici lávkou na stezku Palackého přes bočné údolí Vošmendy (pot. pstruhy bohatého, jímž možno jíti pod Bozkov k Seykorské kapli a do Semil nebo v l. vzhůru do Strnádkova, Bozkovem k nov. hřb. a za ním v l. vozovou cestou do stan. Jesený. — c) Silnicí, která vede skvostným údolím Žernovníka k S. v partii, kde hojně se láme krycí břidlice, přes Loučnici, rod. 1862 čes. vyn. včelaře a kolonisty *Vlad. Boučka*) k Držkovu (½ *km*), rod. (1845) čes. paed. spis. *Sauera z Augenburgu;* před Držkovem odbočíme v pr. 2 *km* do Navarova (10 *km*). — d) Pěší turista, chtěl-li by aspoň částečně sledovati tuto cestu, musil by z Brodu silnicí po pravém břehu Jizery proti vodě 2 *km,* pak odbočiti na l. na *Horskou Kamenici* (pěkná vyhlídka) a zde na pr. do údolí k Jesenýmu nad K. (nádr. 12 *km*). Odtud po pr. břehu Palackého stezkou možno až do Plav. (Liebig. přádelen, host. Havlík u Pelců.) Jinak kratčeji ze Žel. Br. podle nového hřbitova přes *Hrubou Horku* a *Jirkov* na vrchol Jirkova (599 *m*) s památ. jirkovskou borovicí, triang. bod, pěkná vyhlídka na Krkonoše a Černou Horu Studničnou, k J. na Tábor, Kozákov, Sokol, Mužský, k V. na Zvíčinu, k Z. na Frýdštejn a Kopaninu, Javorník a Ještěd, k JZ. na Středohoří. Tu láme se hojně krycí břidlice, vzdorující vlivům subaerickým lépe než anglická. Do *Jílova* (1 hod.), z Jílova rovně dál k Držkovu, avšak hned jak dostihneme silnice v pravo k V. (2 hod.), nebo pol. cestou přes Lastiboř do Nav. (host. Žanda). Zříc. hradu lesem zakryté nalézají se kousek nad zámkem na výšině, která oddělena byla příkopem ve skále vytesaným, nyní však zaneseným. Za příkopem spatřuje se část bašty s hradba-

mi, oddělující přehradí, za nímž přes zbytek 2. *příkopu* vstupujeme na *násep*, s něhož je přístup v l. na *hlídku*; za náspem *3. příkop* dělí přehradí od *vlastního hradu s palácem* v l. a *sklepy*. Kdy hrad byl postaven, není známo; první známý držitel je *Jindřich z Navarova* (odjinud z Valdštejna). Později byl v držení *Couchův ze Zásady*. Petr Couch pozbyl hradu z neznámé příčiny; *Jiří z Kunštátu a z Poděbrad* jej zpět dobyl a roku 1459 prodal *Mikuláši Zajícovi z Hazmburka a na Kosti*. Hrad sdílel později osudy hr. Skály, jejíž majitelé jej v dobrém stavu udržovali. Valdštýnové prodali jej paní *Gertrudě*, vdově po *Ant. de Lamote*. 1639—1642 hospodařili tu Švédové, kteří odtud celé okolí sužovali. Aby se tu nepřítel nikdy znovu neusadil, vydán r. 1644 císařský rozkaz, aby hrad byl zbořen. Ze zřícenin Navarova dala Maria Angela (dcera Gertrudy) postaviti r. 1664—1666 nynější zámek neobydlený, v němž bývá v létě česká feriální osada. — V Navarově nar. se český malíř *J. Brandejs* (1818).

2. **Černá** (Studnice, H. Studničná. Nejpřímější cesta vede nás z města přes Vrcha na *Chlistov*, kde cesta se dělí; volíme-li kratší, jdeme: a) v pr. na *Tepeř* a osadou v l. a hned k S. na Dupandu (hs.) a přímo dále stále ve stejném směru SZ. nadcházkami přes silnice až na křižovatku silnic mezi Maršovicemi a Šumburkem (7 *km*), zde přímo k S. ještě 1 *km* do osady Černé a ½ hod. značk. cestou na vrchol (viz str. 53). Do Šumburka a odtud do Černé možno také povozem podle Žernovníka 3 *km* a v l. přes Čížkovice 7 *km* do Černé. — b) Z Chlistova v l. přes Bzí (Nabzí) ves se starobylou farou a kost. z r. 1692, od něhož je pěkná vyhl. — Stud. nocl., dále Huntířovem k S. až na silnici k Černé (10 *km*). Po hřebene k vrcholu Černé nebo na Muchovské skály (česká chata) se sestupem do Tanvaldu. (Celkem 16 *km*).

3. **Okružní partie přes Frýdštejn, Kopaninu, Černou a Muchovské skály.** Drahou do Malé Skály. Odtud dle Pojizeří (díl VII.) na Vranov, Frýdštejn a Kopaninu 1 hod. S Kopaniny k S. silnicí Jabloneckou 2 *km* k rozc. (hs.), kdež v l. do Pulečnýho k stan. elektr. dráhy; použijeme této dle str. 52 do Vrkoslavic, kde značk. cestou dáme se na Černou a dle str. 53 pokračujeme na Muchovské skály až do Tanvaldu.

4. **Měděnec** (554 *m*). Riegrovou stezkou k ústí Kamenice. Elektrárna vybudována Zem. správním výborem dosud jen na zužitkování vodní síly Jizery (později má býti využitkována i vodní síla Kamenice) dvěma turbinami každou po 1400 k. s., takže při plném využití získá se 11 mil. kilow. hodin; proud transf. na 10.000 Volt rozvádí se do okolí; přebytečná energie transf. na 30.000 Volt odvádí se přes Hermanovy Sejpy do východočes. elektrárny v Poříči u Trutnova. Voda na turbiny přivádí se z nádrže u Jizerodolu krytou štolou 1320 m dl., která teprve nad elektr. je odkryta a vynutila přeložení Riegrovy stezky. Zde překročíme po lávce Kamenici a dáme se v l. na Palackého stezku, z níž odbočuje přeložená stezka Riegrova a po ½ *km* značk. cesta na **Měděnec** (554 *m*) s půvabnou vyhl. na údolí Jizery a Kamenice. Cesta neznač. pokračuje k JV. 2 *km* do Bitouchova, kde stihne stezku Riegrovu. Značkování bude provedeno směrem východnějším k Masarykově vyhl., kamž z předešlé cesty po 1 *km* vede malá odbočka v l. (modro-bílé značky).

5. **Masarykova vyhlídka.** (Sejkorská kaplička). **Semily.** Jako při č. 4., ale dále Palackého stezkou až k ústí pot. Vošmendy, nad tímto v pr. značk. cestou k rozc. Pod Bozkov a v pr. obloukem k J. k Sejkorské kapličce. Asi 2 min. odtud vzdálena je 20 *m* vys. skupina balvanů, obklopená malou zahrádkou s několika lavičkami. Na prostředním balvanu nápis »*Masarykova vyhlídka*« 17. IX. 1922, upomínající na den návštěvy presidentovy. Přes Černou Studnici přehlížíme odtud Jizerské Hory k Ještědu a Bezdězu, na jihu vrcholy českého ráje Kozákov. Tábor, Kumburk, k S. na Buchštejnskou rozhl. a Krkonoše. Sestup podle modrobílých značek a později pěšinou v l. na silnici nebo návrat k Sejkorské kapličce a odtud k J. zátočinou (v l. cesta do Vysokého) podle 2. hostince 14 pomocníků a podle Kramářovy cihelny (v l.) do Semil.

6. **Vysoké n. Jiz.** a) Jako při č. 5. k ústí pot. Vošmendy, ale ještě dále Palackého stezkou k stanici Jesenný. Odtud dále podle hl. tratě až k cestě, jež přes Jesený vede do Vysokého (viz níže). — b) Jako při č. 5. k ústí Vošmendy a podle pot. až k rozc. Pod Bozkov; zde v l. k SV. přes sil. a vzhůru dále podle Vošmendy (mimem v l. Roztoky a v pr. Helkovice) k pramenům (několik rybníčků) až k cestě od Jesenného a touto v pr. do Vysokého (13 *km*).

7. **Riegrovou stezkou do Semil.** (7 *km*) Nádherná tato tur. cesta pozbyla největší části svého půvabu výstavbou elektrocentrály pod Spálovem, neboť hlavní krásou soutěsky byly bohaté peřeje Jizery, jimž ani skvostné peřeje na Vydře se nevyrovnaly. Tyto peřeje oživnou dnes jen za vysokého stavu vody nebo v době zastavení hydrocentrály, tedy jen vyjimečně. Jinak nás poutají jen vysoké lesnaté stráně (na druhém břehu jimi proraženy železniční tunely.

Železniční tratí zprvu společně s tratí Žel. Brod—Semily, ubíráme se údolím Jizery, kady po druhém břehu vede Riegrova stezka. V l. za řekou vystupují nad lesnatými stráněmi skály, obdobné skalám Ještědským, jež se připisují útvaru silurskému. Nad ústím Kamenice, kde trať překročuje Jizeru, mohutná elektrárna Podspálovská. Riegrova stezka zde po lávce překročuje Kamenici; z ní v l. odbočuje pův. údolím Kamenice stezka Palackého (viz výše č. 1.). Trať i stezka vedou k stanici

Jesenný (6 *km*), **od obce 2** *km* **vzdálené V pr. k ní přes Kamenici značk. cesta k zámku; průmyslová ves (sklárna a brusírny skla, průmysl textilní, vápenná kruhovka). Host. Mlnářův (2 p.), Zemanův (1 pok.). Jesený je východištěm na**

Vysoké n. J., kamž značkov. cesta dovede nás po 5½ *km*. Město je středobodem českých tur. cest. (Viz níže Semily—Vysoké—Jablonec nad J.) — Možno také voliti neznačenou cestu od stanice přes most a v pr. po vodě a polní cestou v l. na *Bozkov* (1½ *km*) se star. far. kost. z r. 1690 (náhrobek gener. Ferd. hraběte de Millesimo † 1778, z jehož uniformy pořízen jest oblek sochy marianské, k níž konají se četné poutě), s vršku za farou krásná vyhl. na Jiz. Hory, před nimiž je viděti

výš. Buchštejnskou (s rozhl.) a kostel v Příchovicích, v popředí Navarov, v pr. Krkonoše. Odtud od kostela přímo SV. vzhůru 6 *km*, nejprve bez značek, pak značk. cestou (od Jeseného) ještě 4 *km* do Vysokého. Od kostela obcí po silnici 1¼ *km* ke křiž. se značk. cestou, která podle Vošmendy v l. vede do Vysokého (viz č. 6 b.), v pr. pod Bozkov k Spálovu a k *Sejkorské kapličce*—Masarykově Vyhl. a dále jako při č. 5. do Semil.

Trať i stezka Palackého sledují dále údolí Kamenice 3 *km* k stanici

Navarov. Podrobnosti viz u Želez. Brodu č. 1. Křižovatka několika tur. značk. cest.

1. **Jablonec n. J.** Od zámku a ﬁric. vede k vých. znač. cesta přes Zlatý Potok na **Stanový** (od stanice 3½ *km*), rod. básníka a spisov., autora povídkového cyklu »Blouznivci našich Hor«, románu »Na rozhraní« *Antala Staška* (Ant. Zemana ve statku u Blochů 1843); po dalších 5 *km* křižov. Zde buď v pr. 1 *km* do Vysokého nebo v l. 1 *km* do Sklenařic, těmito v pr. 3 *km* značk. cestou, která zkracuje 4 serpentiny krásné horské silnice do Jablonce n. J. (Viz trať Jilemnice—Rokytnice).

2. **Buchštejnská rozhl.** Jako při č. 1. až do Sklenařic, zde pův. cestou přímo dále 10 *km* až k Buchštejnské rozhl. (viz níže u Svárova).

3. **Nový Svět.** Jako při č. 1. až do Sklenařic; zde střední cestou k S. (mezi cestou Buchštejnskou v l., a Sklenařickou v pr.) 2 *km* do **Pasek**, dějiště *Reisových* »Zapadlých vlastenců«; sestupujeme do úvalu Jizery, kde po dalších 5 *km* stihneme ústí Mumlavy a překročivše most, podle této údolím Janovým po 2½ *km* stihneme do Nov. Světa.

4. **Muchovské Skály** (chata KČsT.) a hřebenová cesta jizerská. — Ze stanice Navarovské značk. cestou do *Držkova* (viz str. 78), odtud k S. přes Mikšovu Horu do *Rovnovky* (křižov.). Ze tří cest značk., které se tu nabízejí volíme pravou do *Vel. Hamrů*, kde odbočíme v l. na hřeben k Muchovským Skalám (7 *km*). Dále jako na str. 53. Z Rovnovky možno při rozcestí střední cestou přímo na hřeben a po tomto v pr. k Muchovským Skalám (8 *km*).

5. **Smržovka** (přes hřeben jizerský). Jako při č. 4. do Držkova, zde však ke kostelu a dále silnicí do Zásady, odkudž sledujeme značk. cestu přes hřeben do Smržovky (11 *km*) a dále jako na str. 72.

Dvěma tunely stihneme za krátko v Plavech zastávku

Plavy-Držkov. Z Plav dostihnouti lze Rovnovky (hs.) již za ½ hod. a odtud dále jako při č. 4. a 5. z Držkova. Palackého Stezku, která je ukončena proti žel. zast. Plavy-Držkov, nahražuje odtud tur. značk. silnice po pr. břehu Kamenice do Držkova přes Plavy pod železniční tratí a podle trati (v délce 2 *km*) až k následující stanici

Svárovu, kde křižujeme tur. značk. cestu od Muchovských Skal na Příchovice. Na

Muchovské Skály vede cesta přes Vel. Hamry, celkem 1¾ *km*, odkudž možno pokračovati zpětně dle str. 53 po hřebeně na Černou (Horu Studničnou) a buď přímo na Ještěd nebo

přes Jablonec a Liberec na Ještěd, nebo sestoupiti do Tanvaldu přes *Šouf* (Tereziinu Výš., rozhl.), nebo kratšeji přímo k S. znač. cestou.

Buchštejnská rozhl. Od stanice k SV. vede značk. cesta přes Český Šumburk do Příchovic 3 *km*, odkudž za 30 min. vystoupíme podle Rohanské chaty (klíč k rozhl.) k Buchštejnské rozhl. Další viz níže.

Od Svárova sledujeme dále Kamenici pod lesnatými partiemi Muchovských skal a Šoufu (v l.) do

Tanvaldu (v l.) a **Šumburku** (v pr.). Stanice vzdálena od Svárova jen 2 *km*. Tanvald (srovn. str. 53) zal. poč. 17. st. je průmyslové město (Horní a Dolní T. se Žďárem [Brand]), v malebném úvalu Jiz. Hor nad Kamenicí s Desnou se spojující, má početnou českou menšinu (1325 Č., 2446 N.), čes. šk. ob. a obč. Z průmysl. závodů zejména textilní vynikají, brusírny skla, strojovny, výr. papíru. Kostel sv. Petra a Pavla z roku 1728 (obn. 1890), nová radnice, dělnický dům. Zemská menš. kolonie pro zdravé dítky. Za Desnou, kde se nalézá i nádraží, leží městys

Šumburk (1765 Č., 1366 N.) s čes. ob. správou, čes. šk. ob., elektrárnou a závody text. Got. far. kostel sv. Frant. Ser. je novostavba z r. 1890, s krásným pískovcovým oltářem; na výšině kaplička sv. Gottharda.

Hostince: Český hot. *Jar. Mistra*, blíže nádraží, velmi dobrý (6 l.); ném. hot. Koruna v Tanvaldě (27 l.) má česk. obsl. Proti nádraží něm. hot. v Tanvaldě, menší jen něm. (Eiche 5 l., Dělnický dům 6 l., Kašpar 2 l., Torbach 2 l., Frysner 1 l.).

Výlety z Tanvaldu-Šumburka.

1. **Muchovské Skály—Liberec** (Ještěd) zpět přes Smržovku. Skvostný okružní výlet na 2—3 dny. Hřebenová cesta (modrá hřebenová značka) vede nás na Šouf (Tereziinu Výš. 683 *m* ½ hod.) s rozhl. Odtud za ¾ hod. dostihneme Muchovských Skal s chatou KČsT. a dále zpětným směrem dle str. 53 na Černou (Horu Studničnou, rozhl., rs. N.) a buď přímo zpětně dle str. 52 na Ještěd nebo dle str. 55. zpětně na Jablonec. Zd možno se rozhodnouti a) pro cestu elektr. drahou na Honsberg a přes Antonínov a Desnou dle str. 52, neb b) pr cestu ve směru dráhy Jablonec-Smržovka a dle str. 72 zpět., anebo c) pro pokračování na Liberec a Ještěd (vyžaduje zvlášť 1 dne) a zpět druhou hřebenovou cestou přes Královku a Josefodol. Maxov dle str. 57. Od chaty KČsT. na Skalách Muchovských možno však také sestoupiti přes Velké Hamry ke stanici svárovské (nejbližší) nebo značk. cestou přímo k S. zpět do Tanvaldu. Od Chaty (stejně jako na Šoufu) skvostný pohled do kotliny Vel. Hamrů k Držkovu a Žel. Brodu i na Krkonoše.

2. **Špičák** (rozhl.). Žďárem (Brand.) k S. Po 1 *km* v l. značk. cestou na vrchol (809 *m* něm. chata). Sestup k S. do *Albrechtic* a do *Desné* na Bílé Desné s přehradou, jejíž protržení r. 1916 způsobilo děsnou katastrofu v Desné (2 *km*). Tanvaldě a níže položených

Hřebenová cesta vyhne se Kořenovu, pokračujíc lesem (1 hod.) až k ústí Mumlavy do Jizery. Za mostem zatáčí se

Kořenov.

silnice v pr. nádherným lesnatým údolím Jizery, které se později otevře skvostným pohledem na Rokytnici 8 *km* vzdál.

končinách až k ústí Kamenice do Jizery, jež byla nanesenými troskami zatarasena. Podle Desné do Tiefenbachu. Nebo sestup k J. značk. cestou 1½ *km* do Hor. Tanvaldu.

3. Buchštejnská rozhledna leží ve směru hřebenové tratě k Nov. Světu.
Viz dále trať V.

Na Nový Svět pohodlnější turista přestoupí v Tanvaldě na ozubenou dráhu tratě liberecké, která po 2 *km* míjí stanici

Tiefenbach-Desná, odkudž za krátko stihnouti lze obec Desnou pod údolní přehradou a značk. cestou k S. přes Novinu dojíti za 1¾ hod. do *Souše* pod slapy Černé Desné (viz str. 62). Sem dovede také přímá cesta značk. Tiefenbachem k S. za 1½ hod. Dále do Jiz. Hor zpětně dle str. 62.

Za stanicí opět překročujeme Desnou tunelem a viaduktem přes silnici novosvětskou, v levo malebná Riedlova hrobka s kaplí) a opět malým tunelem do stanice

Dolní Polubný. Autob. spojení přes Schenkenhahn a Dol. Kořenov do *Nov. Světa*. (Jen nejrannější a nejpozdnější jízdy konají se v neděli, ve svátek, v sobotu a den před svátkem.) Lužický hřeben proráží za touto stan. tunel 932 *m* dlouhý, za nímž je stan. **Hor. Polubný** *(Grünthal)*, kde ozubená dráha končí a počíná trať V. Schreiberhava-Hiršberg. V Polubným je čes. opatr. Ú. M. Š.

Turista pěší volí značk. cestu hřebenovou (Ještěd, Sněžka-modrý hřeben), od nádr. k V. vzhůru, užívaje rozhledu stále širšího a skvělejšího na náhorní planinu, na niž leží městys

Příchovice (808 *m* v drsné poloze), zal. v XVI. stol. Má četnou čes. menšinu (493 Č., 2288 N.), českou jednotřídku a kostel sv. Víta, pův. z r. 1690. však 1862 opravený. (Host. jen něm., ale dobré. Pavly Pohlové — 6 l., dobrá strava, Rösslerův — 15 l., Oskara Pohla — 4 l., Alb. Pohla — 4 l.). — Skvostnou alejí, kterou vede značk. cesta, dojdeme za ½ hod. podle *Rohanovy Chaty* (pouze něm. hs. 10 p., 27 l.), k

Buchštejnské rozhledně (958 *m*). Skvostná a neobmezená vyhlídka, přes Příchovice na pohoří Ještědské, od něhož na sev. zvedá se Jizera a Lužický Hřeben s horou Smrkem. K S. a SV. přehlížíme krásně Krkonoše až ku Sněžce.

Sestoupiti možno buď k J. přes Sklenářice do *Vysokého n. Jiz.* (15 *km* nebo dle červ. značek příkře k S. (½ hod.) do **Dol. Kořenova** (Wurzelsdorf), místa ve výši 580 *m* s klim. rašelinnými a sirnými lázněmi z r. 1817 (velmi dobrý něm. hot. 15 pok., 40 l.) Ls. Průmyslové město pohraniční (přádelna, brusírny skla); nádr. v Polubným. Spoj. autob. Za ¼ hod. silnicí k V. se dojde k Jizerskému kamennému mostu z r. 1855 při ústí Mumlavy.

Harrachov.

Po pr. břehu Jizery odbočuje značk. cesta do lesnatých svahů přes Planýrku na Paseky (viz str. 80) a Sklenařice k Vysokému n. Jiz. (13 *km*). Po levém břehu

Janova cesta sledující zprvu rokytnickou silnicí, z níž po 1¼ *km* odbočuje v l. vzhůru a po 2½ *km* se dělí: přímo dále vede ještě 1¾ *km* do Harachova, v pr. přes *Hleďsebe* (1¼ *km*). *Krásnou Vyhlídku* nad Hranicemi, za nimiž se dělí v l. do Hor Rokytnice (od rozc. harachovského 5 *km*).

Hřebenová cesta zavádí nás do *Janova údolí* proti peřejnému toku zelených vod Mumlavy podle pily krásnými lesy do

Nov. Světa s *Harrachovem* a *Seifenbachem*, tvořícího jednu polit. obec ve výši 645 *m*. Je oblíbené horské Ls., hojně Čechy navštěvované. (343 Č., 1067 N.) Celní úřad. Pošta, telegr. a telef. Proslulé harrachovské sklárny, zal. 1630, znovuzříz. r. 1714 s brusírnou a kresličskou školou. (Přistup do skláren jen od 5. do 6. hod. odpol., návštěvy prodejných skladů skla bezvadného i výmětového jsou volny po celý den v úředních hodinách. Na požádání lze vstoupiti i do jednotlivých malířských dílen v Harrachově). Ústav pro umělý chov pstruhů (přístupný za zprop.). Pův. Harrachovský letohrádek. Česká šk. 2třídní. V Harrachově kostel sv. Václava z r. 1825 se skl. oltářem a krásným skleněným lustrem, něm. škola s tělocvičnou.

Hostince a letní byty: Český hotel *Krakonoš* s vilou Harrach (40 pok.), něm. *Kotrba* (8 p.), Lesní Domov; v Harrachově *Erlebach, Koruna, Horský Duch, Střelnice, U vodop. Mumlavy.* Informace o letních bytech podá N. J. S. Spojení s nádr. v Polubným v létě autobusy (viz str. 43.), kamž vypravují dle potřeby omnibusy hotely Krakonoš, Kotrba a Erlebach (tamtéž i povozy). Pošt. dopravník z Harrachova přes Nový svět a Kořenov do Rokytnice (15·3 *km*) třikrat denně (4 Kč).

Výlety z Nov. Světa.

1. **Čertův Vrch** (Čerťák) — **Rokytnice** (2½—2¾ h.). Z Nov. Světa sil. do Harrachova u šindelárny v pr. přes Mumlavu do *Seifenbachu* (brusírna skla, tkalcovna). Rozc. V pr. přes potok Seifenbach (žluté značky) k mysl., odtud červ. značk. Janovou cestou vzhůru na vrchol *Čerťáku* (1007 *m* 1½ hod.), s krásným rozhl. na údolí Jizery, Harrachov, Nový Svět na Jizer. Hory i hřebeny Krkonošské. Janovou cestou dále k rozc. u »*Janovy skály*«, kde odbočí se zel. značk. cestou. (Červ. znač. Janova cesta vede oklikou znovu k Sev. a odbočuje z ní v pr. po 1¾ *km* zel. značk. cestou zpět do Harrachova, anebo se pokračuje dále Janovou cestou do údolí Jizery k mostu (viz str. 80) a Janovým údolím zpět do Nov. Světa) přes Hleďsebe na Krásnou Vyhl. (hs.)« a osadou Hranicí do údolí Jizery a Rokytnice.

2. **Jininoš a vodopád Cachly**. Jako při č. 1. přes potok Seifenbach až k mysl. Zde místo v pr. dáme se v l. červ. značk. cestou Janovou, kterouž po 2 *km* stihneme cestu Krakonošovu; kamž bychom také došli Harrachovou cestou od celnice, poněkud delší; sledujeme tuto ½ *km* a odbočíme v l. dle modro-žlutých značek mezi Plecháčem (v l.) a Lysou Horou (v pr.) vzhůru a křižujeme po 2¼ *km* (za 1 hod.) cestu Harrachovu. Sem bychom došli ovšem i přímo touto cestou podle slapu Mumlavy; překročíme cestu Harrachovu a dle modro-žl. značek dále jdem přímočárně do **Vosecké Boudy** (1260 *m*, český hs., 20 p., 50 l., stanice lyžařů i Kčs. T., stud. nocl., telef., výb. kuchyně 2½ hod.). Rozc. Buď v l. přímočárně přes Jeřábí Louku 1½ *km* do Nové Slezské Boudy, půvabněji však sledujeme v pr. 10 min. hřebenovou cestu na *Tvarožník* (1332 *m*) krásnou turni se skvostnou vyhlídkou do Pruska. Malý kousek v l. rozdvojuje se *hraniční cesta*, jdem pravou větví k novému hotelu na **Jininoši** (1362 *m*), něm. akc. podnik; (velkolepý rozhled) a podle *Sviňských Kamenů* (v l.) dojdem za krátko k Nové Slezské Boudě (něm. hs.). Odtud vede spaditá, široká cesta lesem 4 *km* (za 20 až 25 min.) k rs. u vodopádu *Cachly;* tento je skryt v pr. a spouští se za vstupné (pokl. na galerii). Také je tu stále po ruce fotograf. Od vodopádu svažitě menším spádem, později nově upravenou silnicí v mladých porostech do *Hutě Josefininy*, kdo nechce do Schreiberhavy, dá se hned v l. silnicí kolem Mrtvého Vrchu (na úpatí roste *Listera cordata* a j. zajímavé rostliny) do Nov. Světa).

3. **Zlatá Vyhlídka-Rokytnice**. Jako při č. 1. až k myslivně, avšak dle žlutých značek přímo dále na Studenou se Zl. Vyhlídkou (986 *m*). Pod Zl. V. cesta se dělí; kdo si chce nadejíti k stanici žel. nebo k návratu do Nov. Světa, dá se pěšinou v pr. a může pak jíti v pr. Rokytnicí do údolí Jize-

ry a tímto v pr. až k ústí Mumlavy a Janovým údolím do Nov. Světa, anebo hned u prvních domků z pěšiny odbočiti v pr. červ. značk. cestou do Hranice a zpětně dle č. 1. do Harrachova (bez odbočky na Čerťák.)

4. **Do Schreiberhavy.** Jako při čís. 2. až na Tvarožník, však místo v l. na Jininoš přímo dále hraniční cestou ještě 35 min. k rozc. na Violiku. Zde v l. k *St. Slezské Boudě* (něm. bs. N.) a buď přímo dále nebo odb. v l. přes *Kameny Kukačči* do Schreiberhavy (od Tvarožníku 2½ hod., viz trať V.) a drahou zpět.

5. **Do Jizerských Hor.** Směrem k stanici v Strickerových Domcích. Rozc. v pr. dle červ. a zel. značek přes trať a hranici zemskou, stále lesem do **Karlova** (1¼ hod.) a dále zpětným směrem dle str. 67 do *Jizerky* pod *Bukovou* na Smědov. Nebo z Karlova zpětným směrem dle str. 67. Od *Velké Jizery* a přes Jizerský hřeben do Flinsberku (str. 64). Z Karlova v přímém směru dle str. 68 červ. značk cestou 1 hod. do Jakobstalu (stan.) a dále do Josefininy Hutě (ev. Schreiberhavy) nebo na Vys. Kámen (str. 65). Zpět buď z Jakobstalu nebo Josefininy Hutě silnicí, nebo ze Schreiberhavy přes Nov. Slezskou a Voseckou Boudu.

Z Nov. Světa po hřebeni krkonošském.

Z Nov. Světa vedou podél celými Krkonoši tři hlavní cesty, jichž vrcholným cílem je Sněžka a konečným bodem některá stanice: Svoboda (Janské Lázně, Krumhübel, Königshahn).

Tyto tři cesty jsou: A. *Hraniční*. B. *Krakonošova*. C. *Harrachova*.

A. Cesta Hraniční.

Tato cesta je pokračováním hřebenové cesty od Ještědu sledované (staré modré hřebenové značky Gebirgsvereinu). S počátku jde souběžně s cestou Harrachovou (viz C).

Z Nov. Světa jdeme buď jako výše při č. 1. k šindelárně a dále dle č. 2., nebo až k cel. úřadu, kde v l. odbočuje červenožlutě značená cesta Harrachova, lesy, dnes značně prořídlými (v pr. vyhl. na Čerťák) k

Slapu Mumlavy (728 *m*, 1 hod.). Bouda s jednod. obč.), jenž od r. 1885, z kterého pochází můj obrázek, značně se změnil účinkem mechanické síly vody. Podle vody mohutné mléčivce (*Mulgedium*), kýchavice (*Veratrum*), věsenky (*Prenanthes*) i laika poutají. Podle menších slapů po ½ hod. odbočuje z Harrachovy cesty v l. hřebenová cesta zel. značk. krásnými lesy které v zimě roku 1925 byly bouří zpustošeny, vzhůru stoupající. V pr. velkolepé výhledy na Plecháč (1210 *m*) a Sokolník, v l. ustupuje vys. les pozvolna nižším porostům, až

Vodopád Mumlavy. (Dle vlastní fotogr. z r. 1885.)

dostupujeme pásma kleče (v srpnu celé modré louky hořce) a dostoupíme tak až

Vosecké Boudy, česká rs. (viz výše č. 2), která je křižovatkou tur. cest. V l. k

Nové Slezské Boudě, zel. značk. cestu přes Jeřábí Louku (v l. Luboch 1296) a od ní dolů k vodopádu Cachly (viz výše č. 2.). K J. do

Rokytnice (modře a žlutě značk. cesta, která po 1¾ *km* křižuje Harrachovu cestu, kterou v l. dojíti lze k vodopádu Pančice červ. značkov. cestou 3 *km*.

Přímo dále v pův. směru ještě 10 min. a jsme na vlastní hraniční cestě červenomodře značené na **Tvarožníku** s krásným výhledem do Pruska a s odbočkou na

Jininoš (nový hotel něm., 1362 *m*) pod vrcholem, jejž lze do kola obejíti k *Nové Slezské Boudě* se sestupem přes vodopád Cachly do Huti Josefiny.

Vpravo po hraniční cestě za 35 min. jsme na

Labská Bouda.

Violiku (Veilchenstein, 1400 *m)*, který je rovněž křižovatkou tur. cest. V l. dle modrých značek lze sestoupiti k

Staré Slezské Boudě (něm. hs. N.). Krásný pohled do Pruska romantickými úvaly potoka Jininošského a Seifenského. Sestup buď v l. příkře přes *Kukaččí Kamenu* nebo v pr. modře značk. t. zv. Českou stezkou (Böhmersteig; v pr. malá odbočka k pěkným skalám Bräuerhansenským) za 1½ hodiny na Leiterweg (Řebříková cesta), v l. silnicí do Schreiberhavy. Odbočka (modré značky) ¾ hod. k vodopádu Chochly (Kochel), odkudž po ¾ hod. se dojde k poště ve Schreiberhavě.

Po pravé straně končí zde z jihu přicházející červ. značk. cesta Piettova, která zjednává spojení s tratí od Jilemnice. S ní chvíli souběžně jde modře značená cesta, která v l. odbočuje přes Labskou louku (lokalita marušky viz str. 14) k

Labským pramenům (1346 *m*); Labe sotva 10 min. od pramenů tvoří u Labské Boudy mohutný 50 *m* vys. vodopád (voda se ovšem nadržuje) do Labského Dolu a ubírá se tokem 1280 *km* dlouhým do Moře Severního. Dojdeme tou cestou za 10 min k ***Labské Boudě***, čes. hostinci (40 p., 120 l., dobrá rs., telefon), stanici KČsT. a Svazu lyžařů.

Také Labská Bouda je křižovatkou tur. cest. Od Nového Světa vede tudy Harrachova cesta do Labského Dolu a Špindlerova Mlýna. (Viz níže C). Ze Schreiberhavy přes St.

Slezskou Boudu vede tudy cesta na Dvoračky a Rokytnici. (Viz u Rokytnice a výše u Violíku), která jednak na Kranoši u Harrachových kamenů, jednak u Dvoraček má spojení na trati vedoucí do Jilemnice (v l.). Jsou to tři nejlepší cesty napříč přes Krkonošský Hřeben. Je tu na jedné straně spojení (červeně značk. cestou) na Voseckou Boudu, a krátká modře značk. cesta k Labským pramenům, jednak k Vých. krátká spojka přes Martinovku na Vel. Šišák, jednak přes Sněžné Jámy do Kiesewaldu.

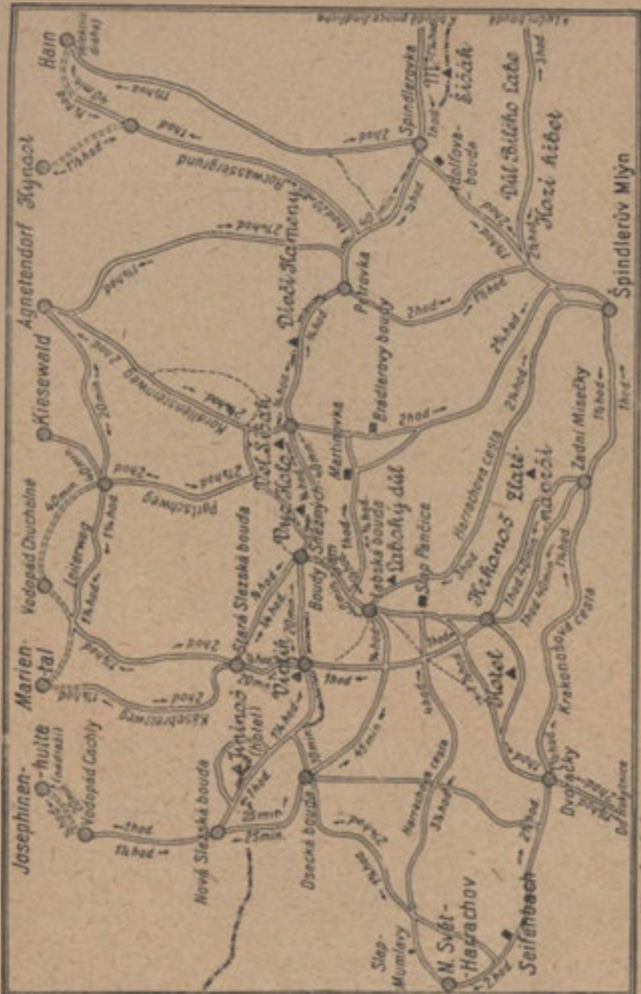
1. **Martinovka-Špindl Mlýn.** Z Labské Boudy vede červeně a zeleně značkovaná cesta ú. valem pod Vys. Kolem (v l.) 2 km do české Boudy *Martinovky* (dobrý hs. 15 p., 40 l. Předem ohlášeným hromadným výpravám 20% slevy. Telef. do Špindlerova Mlýna, kde se cesty dělí. V l. zeleně značk. vede na Veliký Šišák, kde i a hřebenové cestě setká se s červ. značk. cestou ze Špindlerova Mlýna přes Hřeben do Agnetendorfu (viz u Špindlerova Mlýna); v pr. pokračuje k JV. (červenozel. značky) a setká se touže cestou nad *Medvědí Boudou* a mezi Martinovým Dolem (v pr.) a Medvědím (v l.) sestupuje k Dívčí Lávce a do Špindl. Mlýna

2. **Sněžné Jámy. Partschova cesta, Řebříková cesta** (Leiterweg). **Kiesewald. Petersdorf.** Cesta zeleně a žlutě značkovaná vede k východnímu okraji Sněžných Jam (je zvána k poctě geologa Partsche, o výzkum ledovcových fenomenů (také v Čechách) zasloužilého. Po 1 *km* odbočuje v pr. pěšina na cestu k Agnetendorfu. Přímo dále po 2 hod. křižovatka na Řebříkové cestě: v l. 1¼ hod. do Marientalu, odbočka 40 min. k vodopádu Chochly. v pr. 1½ hod. do Agnetendorfu a přímo dále 40 min. do Kiesewaldu (shora 2½ hod.) a Petersdorfu (stanice 3½ hodiny). (Mapka.) Viz trať V. N. Svět—Schreiberhava—Hiršberg.

Hraniční cesta hřebenová pokračuje od Violíku k

Sněžným Jamám, nad nimiž vedle staré, malé boudy z r. 1837, opřené o *Čertovu* či *Krakonošovu kazatelnu*, vystavěna r. 1895/6 nová zděná restaurace na způsob hradu se sedmipatrovou věží; zařízení pohodlné, osvětlení elektrické, ústř. top., telegr., telefon, chutná jídla a nápoje za ceny přiměřeně vyšší. Pod boudou obě března, zvané Sněžné Jámy, oddělená ostrým hřebenem či sedlem; výstřel z hmoždíře vyvolává hřmící ozvěnu. Doporučuje se jíti až na konec hřev pr. Velká, v l. Malá Jáma, jejich stěny příkře spadají ke dnu mírně na sever skloněnému, na němž často i v pozdním létě ležívá sníh. Sestup po stezce je namáhavý a vyžaduje velké opatrnosti. (Před 40ti lety jsem ještě odvážil se této krkolomné cesty). Nyní je sestup zakázán a není dovoleno házeti dolů kamení. V Malé Jámě vystupuje v záp. stěně čedič do výše 1320 *m* (nejvyšší bod čediče n. m. v celé střední Evropě), vyplňující žílu na nejvyšším bodě 3 *m* širokou.

Do Velké Jámy lze proniknouti z Hermsdorfu-Agnetendorfu. Ze dna Velké Jámy vede stezka často mokřadová a nepo-

Turistické cesty ze středu, Jejž tvoří Labská Bouda a Sněžné Jámy.

hodlna na cestu ke *Korálovým Kamenům* a Agnetendorfu, jiná pak, již těžko lze nalézti, k cestě řebříkové (Leiterweg).

Hotel nad Sněžnými Jamami. (Dle vlastní fotografie z r. 1899.)

Dobří lezci mohou z V. Jámy u valu po obtížné stezce přelézti do Malé, ještě neschůdnější pak jest východ z této dolů po stezce, začátkem tyčemi označené, které níže úplně se ztrácejí.

Zajímavá i skvělá jest tu vegetace. V nádní největší rostliny krkonošské jako *Mulgedium, Aconitum, Senecio nemorensis, Adenostyles, Carduus personata, Hieracium prenanthoides, Epilobium trigonum, Pleurospermum austriac., Campanula latifolia: Anthriscus nitida, Delphinium elatum* a j. tvořívají houštiny zvýší muže. Na čediči roste *Saxifraga bryoides* a *Sax. moschata* vedle severského lomikamenu *Sax. nivalis*, jenž schází ve všech ostatních horách středoevropských; jen odtud známa jest kapraď *Woodsia hyperborea*, rovněž jako *Androsace obtusifolia* a *Arabis alpina*; z jiných zajímavých rostlin zasluhují ještě zmínky *Linnaea borealis*, vrba zakrslá *Salix herbacea*, *angelika*, *Česnek hadí (Allium*

Sněžné Jámy. (Dle vlastní fotografie z r. 1899.)

victorialis) a j. Ze severních druhů živočišných žije tu hlemýžď *Pupa arctica*. Sněžné jámy jsou zřejmým dokladem činnosti ledovcův v Krkonoších (viz J. Partsch, »*Gletscherspuren im Riesengebirge*«); na sev. východišti jam spatřuje se val, kosodřevinou porostlý, jenž jest zbytkem bývalé moreny ledovcové.

Skvostný jest pohled do hlubokých roklí, jam a přes ně dál do kraje, kde na levo spatřujeme široce rozloženou Schreiberhavu, na pravo do dálky se táhnoucí Agnetendorf a za ním Hermsdorf s vrcholem Kynastu po pravém boku, a za nimi Teplice (Warmbrunn) a v dálce Hiršberg. Ve Sněžných Jamách pramení *Chochla* (Kochel).

Cesta hřebenová (červ. a modré značky) vede nás po okraji jámy, pohodlněji po staré cestě s pěknou vyhl. 12 min. na

Vysoké Kolo (1509 *m*) na jehož kamenitém vrcholi naku-

pena jest mohyla císaře Viléma I. (bronzový relief a mramorová věnovací deska byly odstraněny) s bronz. W. na vrcholi. Balvany pokryty jsou četně lišejníkem *Lecidea geographica*. Odtud naskytuje se překrásný rozhled do pruského Slezska i na Krkonošské kraje, zejména na Sedmidolí a k Vrchlabí (průlomem Českého Hřebenu), k JV. i dále do Čech, kde vyhlídku uzavírá Ještěd, zejména i Lužické Pohoří a Rudohoří.

Dívčí Kameny. Dle prof. dr. ryt. Kořistky.

V l. sestoupiti lze do *Agnetendorfské* t. zv. *Černé Sněžné Jámy* a přes Kynast do Hernsdorfu. Za stálého rozhledu do hlubin v pr. i v l. sestoupíme hřebenovou cestou na nižší poněkud vrchol

Velkého Šišáku (Gr. Sturmhaube 1424 *m*), korunovaného kuželem žulových balvanů. V kleči prosekaný průsek značí hranici zemskou. Sestupujíce po hřebenové cestě (modro-červ. znač.), překročíme cestu (červ. znač.), jež v l. vede od Agnetendorfu a *Korálových Kamenů* na pr. přes Bradlerovy Boudy (jednoduché a dobré opatření) do Spindl. Mlýna. V l. dále vidíme pod hřebenem do *Agnetendorfské* Sněžné Jámy.

Hřebenová cesta vede dále rovně na

Dívčí Hřeben (nespr. Malé Kolo), podle *Mládenčích Kamenů* (v pr.) k *Dívčím Kamenům* (1405 *m*) a dále podle *Malých Kamenů* k *Svinskému Kameni*. Odtud cesta již se sklání do sedla *Dívčí Louky* (5¼ hod.), jímž vede příčné spojení mezi Agnetendorfem a Spindl. Mlýnem podle

Petrovy Boudy (1285 *m*). Velký restaurant a hotel se spojením telegr. na české půdě se zaskl. sálem. 44 pok. Zimní frekvence. Jízdy rohačkami do Agnetendorfu (1½ hod.,

Petrova Bouda.

nově upravená silnice) a Špindl. Mlýna. Stanice lyžařů. Pošta. Telefon.

Není-li v P. B. noclehu, lze tento najíti v blízkých boudách Davidových (Datteových) bez rs., však snídaní lze dostati.

Pod Petrovou Boudou sestupujeme po **Dívčí Louce** (1178 *m*). Odtud vede v l. cesta podle *Luderových Kamenů* na *Kynast* (2½ hod.), z níž na pr. odbočuje t. zv. *Celní silnice,*

k Hainu, bez zn., nepohodlná, kamenitá; lépe jest voliti v ten směr novou, t. zv. obchodní silnici od

Špindlerovy Boudy, po požáru znovu zbudované (1208 *m*), která leží v nejnižší poloze sedla ½ hodiny pod Petrovou Boudou pod Malým Šišákem. Od roku 1896 zvětšena, poskytuje dobré, ač ne vždy levné opatření. Čes. kuchyně. Zimní frekvence. Rohačkami jízda do Hainu a Špindl. Mlýna. Odtud viděti dobře vodopád Pančice. Obchodní silnice vede odtud v pr. přes *Leyerovy Boudy* (host. v pěkné poloze dobře zaopatř.), do údolí Bílého Labe a tímto do Špindl. Mlýna, umožňujíc nejpohodlněji přechod přes Krkonoše od Warmbrunnu přes Giersdorf a Hain. Ze Špindlerovky spojení autobusové přes Špindl. Mlýn do Vrchlabí (str. 43.). Nad boudou zvedá se k východu

Malý Šišák (1436 *m*), po němž hřebenová cesta dosti příkře vzhůru vede na severní jeho svah, po tomto pak poněkud dolů a opět vzhůru na jižní svah **Malého Kola** (1388 *m*).

Ohlížejíce se zpět máme před sebou skvostnou vyhlídku na Sedmidolí, Labský Důl, Krakonoš i do Slezska: možno k tomu cíli vystoupiti až (v pr.) na vrchol, ovšem se značnějším namáháním. Tu také možno sestoupiti *Čertovým Dolem*, dost obtížně (v pr.) do údolí *Bílého Labe* (Weisswasser) anebo přes prameny Stříbrné Vody na *Lánech* (Lahnbergu) č. Stříbrném Hřebenu dojíti do *Luční Boudy*.

Přímá cesta dovede nás ze Šp. Boudy naznačeným směrem za 1 hod. ku

Polednímu Kameni (1423 *m*) na sev. svahu Lánů *(Stříbrn. Hřebene*, Lahnbergu), proslulé skalní turně 12½ *m* vys. Výb. vyhl. Pod ním leží jiná skupina *Trojskalí* (Tři Kameny, 1204 *m*), takřka malé skalní město, kamž přímo vede značk. cesta a odtud dále podle *Kočičího Hradu* (Katzenschloss), skalního hnízda s 5 *m* vysokými stěnami (na třech stranách, na čtvrté 8 *m*), do čtverhranu 6 *m* měřícího do *Schlingelovy Boudy* (¾ hod.).

Schlingelova Bouda — Brückenberg. Hned za cestou, která vede přes Trojskalí odbočuje v l. kratší (zel. zn.) přímá cesta do *Schlingelovy Boudy* (25 min.). V půli cesty mohyla na *Donátově Poli* v upomínku na spoluzakladatele něm. krk. spolku. Za boudou se cesta dělí: v pr. 1¼ hod. přímo do *Krumhüblu*, v l. ½ hod do *Brückenbergu* a odtud 1 hod. do *Krumhüblu*, přes který možno podniknouti pěknou okružní partii buď přes Hamplovu Boudu, nebo Svahovou cestou anebo Melzrovým Dolem na Sněžku (viz trať V.)

Hřebenovou cestou (modro-červ. znač.) stihneme od Pol. Kam. za ¼ hod.

Boudu prince Jindřicha (na pruské straně r. 1888—89 post.),

Rozhled se Sněžky.

1410 *m)*, 85 loží v 30 pok., telef. do Krumhüblu (obsluha jen něm. Češi insultováni). Moderní zař. dobré. V zimě jízdy rohačkami do Krumhüblu. Rampa s vyhl. nad *Velkým Rybníkem* (1225 *m)*.

Vyhl. podobně jako u Sněžných Jam přes rokle obou Krkonošských rybníků, rozmnožená o půvabný pohled na temnou hladinu vody *Velkého Rybníka*. Tento má výměru 6·5 *ha* a při odtoku na již. straně jest 23 *m* hlub. Roste v něm jako v Šumav. jezerech šidlatka *Isoëtes lacustris* a oživují jej kromě pstruhů i přečetní drobní živočichové, mezi nimiž červ ploštěnka *Monotus relictus* jest zajímavým zůstatkem bývalé zvířeny, upomínající ještě na dobu, kdy tyto kotliny vyplněny byly vodou mořskou, jež celé Německo druhdy pokrývala. Později i v těchto končinách zanechaly ledovce stopy své činnosti; zejména hřeben, jenž dělí obě plesa (tak zv. Zölfelův Pahrbek), představuje dle prof. Partsche bývalou střední morenu ledovce. Statný lezec může se na tento hřeben odvážiti. Z pozdější zvířeny žije tu čolek alpský, z korýšů zvlášť zajímavý. *Polyphemus Acroperus leucocephalus*, *Pleuroxus exiguus*, *dureus punctatus*. V novější době byla sem nasazena *velká maréna* z jezer pomořanských.

Od Boudy Jindřichovy vede hřebenová cesta okrajem rokle Velkého a pak

Malého Rybníka, jenž 150 *m* pod námi temnou svojí hladinu rozlévá. Tento má výměru 2·9 *ha*. Oživen jest podobně jako V. R. Schází zde *Polyphemus*. Na úbočích rokle bohatá květena; často až do pozdního léta sníh, při němž stihneme i nizounkou vrbu *Salix herbacea*. Možno ovšem i po svahu sestoupiti k rybníku, čehož si však zpravidla dopřeje jen botanik; turista však jde dále partií *Na Rovině* až na křižovatku s cestou od Luční Boudy k Hamplově Boudě, kdež v l. pohodlně sestoupí k

Hamplově Boudě nad M. Rybníkem, kteráž je nyní prus. hotelem (1258 *m)*, s dobrou rs., lz., telef. a pod níž u samého břehu stojí *Rybničná Bouda* s jednod. občerstvením. (Další viz při trati V. — spojení s Krumhüblem.) Vrátivše se zpět, nalézáme se na

Planině pod Sněžkou (1445 *m)*, která v pr. kloní se mírně k Luční Boudě, kolem níž rozkládá se *Bílá Louka* s prameny *Bílého Labe* (Weisswasser) a *V. Úpy*; v l. spadá příkrými svahy *Sejpů* (Seiffenlehne) a *Srázů* (Gehänge); na pr. v pozadí spatřujeme sedlovitou **Horu Studničnou** (1555 a 1560 *m)* a před námi vynořuje se **Sněžka.** Jdouce dále spatřujeme po l. ruce pěšinu zeleně značk., jež vede podle *Zlaté Studánky* (s dobrou pitnou vodou pro okol. boudy) do údolí *Lomnice*, dále spatřujeme v l. ještě *Malou Kupu*, dolem Lomnice od Sněžky oddělenou a přijdem k

Sněžka. Pohled z Planiny přes Obří Boudu. (Dle kresby prof. dr. ryt. Kořistky.)

Obří Boudě (1364 *m)*, vlastně k dvěma host., z nichž *Slezský Dům* nalézá se na pruské půdě, stará **Obří Bouda na české půdě**; oba podniky **něm. v rukou jednoho majitele, poskytují hojně a drahého pohodlí. Zde spojují se cesty z Melzrova dolu (žlutě znač.), z Obřího dolu a od Špindlerova Mlýna přes Luční boudu přicházející: koňmo jen sem; na Sněžku koňmo není dovoleno. Stojíme na úpatí**

Sněžky (1605 *m*, nejvyšší hory sev. od Dunaje). Tato objevuje se nám jako kužel žulový, částečně svorem prostoupený. Na vrchol jde se 3 *m* širokou a hraženou, t. zv. Jubilejní cestou, která jde kolem celého kužele, anebo starou serpentinou (kratčeji) za ½—¾ hod. Doporučuje se cesty při výstupu a sestupu vystřídati.

Mezi balvany spatřujeme tu a tam ještě nizounkou kleč, zakrnělé rdesno a na balvanech červenohnědý nádech fialkového mechu (Chroolepus iolithus), který ještě hojnější jest v údolí Bílého Labe a j. proudů; za vlhka vydává vůni po fialkách, která se i po dlouhé době pokropením dá vyvolati; odtud název »fialkový kámen«. Úlomky jeho se tu prodávají. Na vrcholi 60 kroků širokém a 80 kroků dlouhém, kudy běží pohraniční čára, stojí kaple *sv. Vavřince* (mše 10. srpna) pruská meteorologická stanice z roku 1900, 15 *m* vy-

soká, celý rok obydlená. Je-li za dne na vrcholi vztýčen červený prapor, večer pak vyvěšeno červené světlo, není v boudách na vrcholi místa pro nocleh. Ostatně dávají mnozí přednost poněkud levnějšímu noclehu v Obří Boudě. Od r. 1850 na pruské straně velká Bouda, od r. 1868 menší Bouda na české straně; obě jednoho majitele. V pruské boudě velmi dobrá rs., pošta, telef., v české čsl. pošta a telegr. úřad. V obou 300 l. Ceny v celých Krk. nejvyšší. Otevřeno od května do září, jindy u hlídače v čes. boudě jednoduché opatření. Nocleh v hlavním období turistickém neklidný; nejlepší pokoje nad kuchyní možno získati jen záhy odpoledne nebo telegraficky. *Na telegramy béře se zřetel jen, je-li připojena úplná adresa objednatele. Lépe je platiti telegraf. pouk. předem.) Není-li v telegramu určitého udání o době příchodu, naloží se s pokoji, jež do 9. hodiny večer nebuly obsazeny, jinak.* K východu slunce se budí. Třeba se dobře obléci. — Vyhlídka daleká a zajímavá na všecky strany se otvírá. Znázorňuje ji připojené panorama; nejlepší rozhled kolem 4 hod. odpol. nebo před 10. hod. ráno. Příjemněji a vděčněji pozoruje se tato vyhlídka za jasna v hodinách podvečerních nežli ráno. Vždy radno toho dbáti, abychom nedleli na vrcholi spoceni a lehce oblečeni, neboť zřídka jest zde dosti teplo a bez větru.

V archivu pro výzkum Čech dělí prof. dr. Kar. ryt. Kořistka horizont v 8 polí; 1 pole. K SZ., 38° oblouk. mezi Vys. Kolem a Kynastem; vedle Vys. Kola Smrk s Jiz. hřebenem v popředí V. Rybník, za ním Schreiberhava s Vys. Kamenem; za jasna v pr. od tohoto Zemská koruna s 2 vížkami; pod ní Zhořelec. Dál na pr. v popředí Schlingelova a Zajícova Bouda, za nimi Greifenstein a Lauban. 2. pole. Dále v pr. 30° obl. mezi Kynastem a Hiršberkem, kde jako na dlani rozložená místa Brückenberg, Seidorf, kostel Wang, Warmbrunn (Teplice), Hermsdorf, Kunnersdorf, Märzdorf a Hiršberk. Za Warmbrunnem nejdále Bunzlava, za Hiršberkem Kräberbeg a Stonsdorf s Prudelberkem. 3. pole k S. 46° obl. mezi Hiršberkem a Schmiedeberkem. V popředí Melzrův Důl, ústí dolů obou Lomnic, dále do roviny Krumhübel, Sejfy (Quersciffen, Steinseiffen) Arnsdorf, Erdmansdorf, Lomnice, Schildov, Buchwald a Schmiedeberg dále v zadu Špičák u Probsthainu, Hogolie, čedičový kužel Wolfsberg, s věžemi Goldbergu a v dálce přes Kupferberg i Lehnice. 4. pole. K SV. 33° obl. mezi Schmiedeberkem a Landshutem. V popředí východ konec hřbetu Krk. s Černou Kupou a Lesním Hřebenem, celý Landshutský hř. s Friesensteiny. V pr. od Kupferbergu vidíme Javor a tři Stříhovské vrchy, v pr. od Friesensteinů přes Lesní hř. za jasna věže vratislavské 5. pole. 26° mezi Landshutem a Libavou; směrem přes Landshut vystupuje věž kostela ve Svídnici, trochu na pr. od ní vrch Sobotka; v popř. Grüssov a Waldenburské vrchy a v l. od směru na Libavu, Soví (Jilové) Hory s Vys. Sůvou. 6. pole zaujímá asi 46° mezi Libavou a Trutnovem, nad nímž zvedá se obelisk na Jablonecké Výš V popř. dol. M. Úpy, za nímž Žacléřské vrchy a Rýchorec, v pr. od Libavy Krkavčí Hory se Špičákem: dál v pr. v pozadí Hejšovína a na pr. Vrchmezí, v popředí Teplické (Weckelsdorfské) skály. 7. pole mezi Trutnovem a směrem, jenž podle svahu Hory Studničné míří na Tábor u Lomnice, kapličkou a rozhled-

nou patrný; pole to 78° široké objímá v popředí skvostný pohled do Obřího Dolu, a rozvírá se do dalekého obzoru až k výšinám Českomoravské Vysočiny, před nimiž spatřujeme kraje v okolí Hradce Králové, Josefova, Králové Dvora (Zvičína s rozhl.). 8. pole zaujímající 60° jihovýchod, směrem od pole 7. až k směru Vys. Kola, otvírá nám pohled přes Planinu pod Sněžkou v l. Studničnou Horou ohraničenou, za kterou za jasna bývá viděti až Bílou Horu u Prahy (tímtéž směrem s Petřína viděti Horu Studničnou a Sněžku, zejména dobře dalekohledem); za Planinou viděti ostrý hřeben Kozího hřbetu, za ním Krkonoš a Kotel, sedlo, v němž leží Labská Louka, v pozadí ve směru Kozího hřb. i Ještěd a za Kotlem Luž u Žitavy. Mezi oběma nejzáze hřeben rudohorský.

Sestupy se Sněžky.

Sestoupiti možno několika směry:

a) *Přes Obří Hřeben do Janských Lázní—Svobody* (viz níže ve směru hlavní hřebenové cesty).

b) *Obřím Dolem do Peci—Svobody* (viz trať V.).

c) *Přes Krumhübel do Warmbrunu, nebo Agnetendorfu.* Viz trať VIIIb.

d) *Do Špindlerova Mlýna.* Viz zpětným směrem trať VIIIb.

e) *Do Vrchlabí* viz zpětným směrem u trati VIII.

Sněžka—Janské Lázně—Svoboda.

Hřebenová cesta, již jsme od Nov. Světa sledovali, vede nás od úpatí Sněžky na východ jako *Faltysova cesta* po Obřím Hřebenu na

Černou Kupu (1407 *m*), s které sestupujíce, mineme v l. cestu značk. do

Sovího Dolu, kterouž za 1¼ hod. stihnouti lze půvabnou krajinou *Wolfshau* (690 *m*) v divoce romant. okolí s bohatým nalezištěm minerálů (korund, anatas, brookit, apatit, uranofan, uranitit a j.) na Rabenfelsen, odtud za 30 min. v l. Krumhübel, za 1¼ hod. v pr. *Lesní Boudy*. Dále *Tabákovou stezkou* 1¼ hod. k Boudám Hraničním, k nimž dospějeme ovšem kratčeji, ač méně zajímavě pokračující Faltysovou cestou.

Za odbočkou do Sovího Dolu v lesnatém sedle cesta se dělí; vlastní Faltysova cesta asi o ¼ hod. kratší vede v pr. (1 hod.), kdežto Hřebenová cesta přidržující se více Obřího, tuto Schmiedeberským zv. Hřebene vede v pr. (po ¼ hod. v l. neznačk. stezka 1 hod. na Lesní Boudy) k

Boudám Hraničním (1 hod. 20 min., 1046 *m*), oblíbenému stanovišti roháčkového sportu směrem na Schmiedeberg (7½ *km*, spád 610 *m*) Tippeltův hot. (velmi dobrý). Menší host

Goderova, Brünneckova Bouda a Adolfův hs. Celnice. Křižovatka cest. Přímo na vých. vede cesta do *Landshutu* (4½ hod.), k JV. cesta do *Valbeřic* (Adrsbachu), přímo k J. možno přes Dol. M. Úpu 1½ hod. k Mohornovu Mlýnu, avšak vděčnější značk. cesta tur. *Smrčí*, která sem vede ze Schmiedebergu pokračuje k JZ. přs Hor. M. Úpu 1¼ hod. k

Mohornovu Mlýnu. Cesta odtud k J. podle Úpy, která ještě ke Krčmě u kříže (Kreuzschränke) není bez půvabu, pozbývá tohoto čím dále tím více; neboť voda Úpy je svedena do náhonu a počnou se pak množiti budovy nekonečného *Maršova* (díl IV., III., II. a I.), jenž přímo je spojen se Svobodou n. Ú. Turista volí proto dvojí cestu:

a) Kratší, ač méně půvabnou přes Krčmu u kříže až do Temného Dolu, odkudž k JZ. odbočuje značk. cesta přes Renerovy Boudy do Janských Lázni (5½ hod.);

b) delší, však zajímavější hned z Mohornova Mlýna značk. cestou do Velké Úpy (II. díl). Zde odbočuje značk. cesta k JZ. přes Tippeltovy a Vebrovy Boudy na Bobí Boudy, odkudž přes Boudy na Černé Pasece a Volské Boudy dojdeme do Janských Lázní (6 hod.).

Z V. Úpy možno také nastoupiti cestu autobusem nebo povozem přes Janské Lázně do Svobody.

B. Krakonošova cesta z Nov. Světa.

Cesta Krakonošova (červeno-zeleně značk.) sleduje směr přes Harrachov do Seifenbachu, již z okolí N. Světa známý (str. 86). Zde však minuvše rozc. v pr. na Čerťák a Rokytnici, v l. na Voseckou Boudu, jdeme přímo dále k lesu (hs.) zprvu mírným, později prudčím vzestupem po již. svahu Plecháče s výhledem nazpět (k Z.) na kotlinu novosvětskou na

Čertovu pláň, kde v l. přechází cesta z Rokytnice přes myslivnu pod Janovou Skalou. V přímém směru k JV. Rokytno (viz trať VII.); zahneme v l. lesem k Lysé Hoře. Na konci lesa pod Lysou Horou nové rozc.: v l. na Voseckou boudu (směr z Hor. Rokytnice), v přímém směru přes holý vrchol

Lysé Hory (1343 *m*) s dalekou vyhl. k spojení s cestou, která z Rokytnice vede přes Dvoračky a kousek dále v l. odbočuje k Labské Boudě a dále v pův. směru vede na

Kotel (*Kokrháč*) (1434 *m*), a odtud k S. podle slapu Pančice na Harrachovu cestu k Labské Boudě. (Viz Trať IV. c) a na trati VII. Jablonec a Rokytnice.)

Krakonošova cesta zahýbá však v pr. přímo do blízkých

Dvoraček (1200 *m*, 2 hod.), rozptýlených bud na jz. svahu Kotle s českou velmi dobrou rs. (13 l., nouzová lůžka a stud. nocl., telef., stan. KČST. a Svazu lyžařů. Nádherné horské louky s bohatou (zvláště v srpnu) květenou (str. 13), k J. krásný rozhled do kotliny rokytnické. Mírně stoupajíce po již. svahu Kotle dostihneme po 4 hod. nejvyššího bodu cesty Krakonošovy a prudší serpentinou sestoupíme do

Kotelných Jam, proslulých nádhernou květenou, str. 13 (svahy utrpěly požárem), i jako fenomen bývalé činnosti ledovce, jehož stopou je též v Čechách jedinečný ledový stolec (str. 103). Po skalí, jež dělí obě jámy, sestupujeme lesem podle shořelé Kotelské Boudy do

Předních Mísečných Bud, za nimiž následují *Zadní Mís. Boudy* (3½ hod., něm. hs. Rennerův »U Kotle«, stan. KČST a Svazu lyžařů, 17 l., dobrá kuchyně) v roztomilé kotlině pod *Mísečnou Horou* (1050 *m*), s horskou luční květenou. Mísečky jsou křižovatkou cest od Jilemnice, Poniklé, Dušnice, Jablonce, Špindl. Mlýna, vedoucích na Krakonoš a odtud na hřeben (Labská Bouda, Sněžné Jámy, Labská louka, Jinínoš) a přes hřeben do Schreiberhavy a Agnetendorfu (viz Jilemnice při trati VII.). Krakonošova cesta vede odtud lesem (z volných míst výhledy na Kozí Hřbety) do

Bedřichova—Špindl. Mlýna (4¾ hod., viz trať VIII.), odkudž trať naše sleduje dále směr do Janských Lázní—Svobody přes

Liščí Horu. Na tuto cestu se dostaneme z jižního cípu Sp. Ml. (elev. sáňkové dráhy a lyžařský můstek) dle značek červenožlutých (*Stohová cesta*) přes pět horských potoků (Svatopetrský Potok, Mumlavý ručej, Vys. a Černá Strouha, Backhausgraben a Hluboká Strouha), skvostnou partií horskou četnými serpentinami na *Stoh* (1317 *m*); vystoup. z lesa k boudě Klínové (2¾ hod. ze Šp. Ml., něm. hs.) a Friesovým dále dle těchže značek přes rozc. pod Plání (cesta z Vrchlabí k Luční Boudě, viz trať VIII.), přímo na *Liščí Horu* (1363 *m*), která poskytuje krásný rozhled do údolí Úpy, na Sněžku a Horu Studničnou, na hřebeny obklopující úval labský a do Čech na Hostinné. Sestoupíme v přímém směru do

Liščí Boudy (velká něm. bouda s drahou rs.). Odtud v pr. odboč. přes Dolní Dvůr do Vrchlabí (viz trať VIII.); v přímém směru dále na *Boudu Lesní*, kde možno odbočiti v l. do údolí

Zeleného Potoka, z něhož modře značk. cesta vede do **Pecí** (ze Šp. Ml. 5¼ hod.), kde možno se dle trati VIII. rozhodnouti pro návrat do Šp. Ml. přes Výrovku, výstup na Sněžku (trať V.) nebo cestou přes Vel. Úpu k boudám Hraničním a dále odtud dle trati IV. A. Ze Zel. Potoka možno ovšem také vrátiti se k J. na Bobí Boudy a dále jako níže do Jans. Lázní.

Ledový stůl ve sněžném poli Kotelní Jámy.
Úžlabina nad sněhovým polem je právě nejbohatší lokalita květeny.
(Z pojednání dra Jana Obenbergera v „Kráse Našeho Domova", roč. XVII.)

V pův. přímém směru stihneme lesem

Hrnčířské Boudy (něm. dobrá rs. N.), kam z pr. strany přichází cesta z Pommerndorfu a v l. do Pecí, údolím Zele-

ného Potoka vedoucí, druhá přes Bobí Boudy, Javořím Dolem do Vel. Úpy II., kdežto cesta hlavní v pr. k J. údolím Stříbrného Potoka vede do

Černého Dolu (modré zn.), obce s kost. sv. Michala, pův. horn. kaplí ze 16. stol. r. 1781 v baroku a r. 1832 v got. přestav. na starém hřbitově, na novém rom. kaple s renais. hrobkou Rennerů; k obci patří Bobí, Tetřeví, Hrnčířské a České Boudy a Bouda Lišči ve vápencovém (pál. vápna) pásmu. Ls. pošt., tkalcovna a barevna text. s tiskárnou. Na nám. socha sv. Michala pod lipami. V 16. a poč. 17. stol. těžilo se tu zlato. Další viz při tr. VIII. Kdo chce v Jan. Lázních stihnouti dříve do Černé Hory, dá se hned první cestou v l. přes

Zrcadlové a Volské Boudy na boudy **Zinneckerovy** a cestou Prelogovou lesní partií do Černé Hory, osadou Janských Lázní. Přímá cesta (viz níže) vede od kostela v l. do

Janských Lázní přes Hofmannovu Boudu (797 *m*, ze Šp Ml. 6 hod., rs.), kde v lesnaté horské kotlině Janského potoka stuleny jsou akratothermické, indiferentní lázně s vodou téměř úplně čistou, jimž dostalo se i názvu »Čes. Gastýna«, krajinářsky jsou opravdovou perlou Krkonoš.

Horské, ač drsnější, nicméně v letních parnech velmi příjemné podnebí činí z nich i místo klimaticky zdravé a jako ls. vyhledávané.

Za pánů Zilvárů ze Silberštejna objeven zde nejspíše horníky při pátrání po zlatě pramen, při němž postavena kaple sv. Jana a zříz. dřevěná bouda. Již tehdá sem docházeli nemocní. Zilvárové pozbyli majetku konfiskací bělohorskou, vystřídalo se tu několik majitelů, až teprv r. 1675 Schwarzenbergové lázně zvelebili a rozšířili. (R. 1685 bylo tu již 22 budov.) Lázně byly pak majetkem nábož. fondu, od r. 1790 obchodníka Theera z Hostinného, jenž mnohé opravil. Teprve želez. spojení do Svobody přispělo k dalšímu povznesení lázní i turist. ruchu (zbudována láz. kolonáda, řada hotelů). Od r. 1920 převzala lázně akc. spol., která je modernisuje. — Voda 29½° C teplá zachycuje se do nádrže (na 5000 *hl* pro spol. koupele, z níž se denně vypouští, a do nádrže menší k napájení lázní vanových (thermálních, uhličitých, elektrothermálních, jehličnatých. Voda napojená kys. uhlič. je výbornou vodou stolní. V údolí Janského pot. je také pramen železitý. V Jans. Lázních léčí se neurasthenie, nespavost, nervové choroby, choroby míchy, hysterie, poruchy ústrojí zažív., chor. ženské a kožní, reumatismus, choroby srdce a chudokrevnost. Správu vede láz. komise, jež určuje i výši láz. taxy, v Černé Hoře se láz. taxa neplatí.

Hotely: V Janských lázních: *Zlatá Hvězda* (18 l. pok., č. obsl.), *Evropa* (50 po., dražší, komfortní, čes. obsl.), pens. *Astoria* (stan. KČST.). hot. rest. *Spiro*, Schier, Humpel, Wartburg, Švýcárna; Láz. dům se 100 pokoji. V Černé Hoře český host. *Skalní Hrad* (Felsenburg, 30 pok.). — Autobus do Svobody a zpět 7—8krát denně. Promenády v lese.

Výlety z Janských Lázní.

1. **Ladný** **(Ladigova Výšina)** 753 *m*, rs. (krásná vyhl. do vnitra Čech). Cesta červ. značk. vede od katol. kostela, odbočuje dle žlutých značek příkře lesem vzhůru (¾ hod.).

2. **Zlatá Vyhlídka** (809 *m*) Jako při čís. 1. na Ladný, však při 1. rozc. dle červeno-žl. značek k boudě (Ladigově),

Špindlerův Mlýn od severu.

při násl. rozc. v pr. na vyhlídku. Nebo silnicí k Čer. Dolu (modročerv. zn.) až k červenožl. značkám v l. Krásná vyhl. do vnitra Čech.

3. **Klausův Důl.** Krásnou tuto procházku řídí modrožluté značky od láz. domu Černou Horou k myslivně a podle českého hot. Skalního Hradu k rs. »Klause«, za ní v pr. k ohradě a v l. do Klausova Dolu, jímž podle Seifenbachu vede turistická cesta (bez značek) ke Kuhnlovým boudám a zpět dle značek různými směry.

4. **Harfa a Modrý Kámen.** Jako při čís. 3. k res. Klause, zde v pr. k mlýnu za potokem vzhůru příkře na *Harfu* a dále ještě 7 min na *Modré Kameny* (964 *m*, 40 min.). Krásná vyhl. K východu k Braunově boudě a dle modrožlutých značek Černou Horou zpět.

5. **Zinneckerovy Boudy, Černá Hora** (1209 *m)*, od níž má osada na úpatí své jméno. Jako při č. 3. až k myslivně, před touto v pr. do obory a Prelogovou cestou, červ. a žlutě zn. k *Zinneckerovým Boudám* (1096 *m*, 1½ hod., vyhl., hs. s noclehy) a dál podle *Volských Bud na Černou Horu* (2 hodiny. — Černá Paseka se stejnojmennou boudou). Skvostná vyhl. na Sněžku, Studničnou Horu, Liščí Horu, Krkonoše atd Zpět z Č. Paseky k Volským Boudám a zde buď v l. stejnou cestou zpět nebo v pr. přes Zrcadlo (vyhl.) do Černého Dolu a dle str. 101 přes Hofmanovy Boudy (rs.) zpět. (4½ hod.).

6. **Špindlerův Mlýn**: a) Zpětnou cestou dle hlavní trati přes Černý Důl, Hrnčířské Boudy a Liščí Horu (6 hod.). — b) jako při č. 6. na Zinneckerovy a Volské Boudy, na Černou Horu (Černou Paseku) a dále k S. na *Bobí Boudy* (3 dobré hs. něm. N. rozc.); možno dáti se v l. na Hrnčířské Boudy a sledovati dál zpětnou cestu dle a) přes Liščí Horu (7½—8 hod.) nebo k S. (levou cestou) přes Dumlichovy Boudy do Pecí (rozc.). V l. k SZ. vede cesta na Richtrovy Boudy. (Hs. něm. N.) na *Výrovku* (1365, křižovatka, rozhl.) a v stejném směru dále do Šp. Ml. (7 hod.). — c) S největší zacházkou. Jako při b) na Bobí Boudy, zde však k Z. 1 *km* na *Hrnčířské Boudy* (dobrá rs. něm. N.) a přímo dále k Z. přes Tetřevi Boudy 5 *km* na *Hanapetrovu Paseku* a ještě 1 *km* k SZ. na křižovatku s cestou od Dol. Dvora v pr. (k S.) na Rennerovky vedoucí, stále k S. (poněkud k SV.) 1 *km* k *Dvorské Boudě*, za níž první křižovatka vede v l. přes Klínovou Boudu a stoh do Šp. Ml. (9 hod.). — d) Přes Sněžku (viz níže č. 8.).

8. **Sněžka**: a) Přímá a nejkratší cesta vede přes Pece. Sledujeme dle č. 6. a 7. a cestu k Bobím Boudám a dále cestu k S přes Dumlichovy Boudy do **Pecí** (Petzer 3¾ hod., křiž.). části Vel. Úpy III., jež platí za klim. stanici (756 *m)* s několika hotely *(Horský h.* 15 p., stan. autobusů a povozů. *Sněžka* 8 p., *Grand* (25 p), *Krakonoš* (pod lesem), rs. Petzer Kretscham, byty v soukr. Viz trať V.). Žluté zn. vedou k S. Úpským později Obřím Dolem (skvostné pohledy k ústí Modři (Blaugrund, které je koncem velké ledovcové morény) k *Horské kovárně* (rs. 3½ hod.) a odtud serpentinami (pohled v l. na Krakonošovu Zahrádku a Horu Studničnou, odkudž si cestu klestil druhdy nejmohutnější ledovec krkonošský) až k *Obří Boudě* (viz str. 98). — Cestu možno dle str. 100 prodloužiti až k Hraničním Boudám a vrátiti se zpět dle str. 98 (10 hod., s nocl. v Obří Boudě nebo v Hraničných Boudách). —

b) **Přes Vel. Tippeltovy a Lei-**

schnerovy Boudy (6—7 hod.); cesta vhodná jen pro dobré chodce, za to velmi zajímavá pro ty, kdo znají Obří Důl. Jde se *Klausenským Dolem* (cestou Luisinou) k Malým a Velikým *Boudám Kühnelovým* (1050 *m*), kde ukážou nám zprvu málo patrnou cestu k Tippeltovým Boudám. Kolem Tip. Bud přijdem do krásného *Lordsgrundu*. Tímto dolů k Walšovým B. a prvním domkům V. Úpy a dolem Umrlčím (Todtengraben) ke kostelu; kousek po silnici přes most a od druhého domu v pr. pěšinou do *Schrammengrabenu*, nad nímž vede cesta se skvostnými vyhlídkami do *Leischnerových Bud;* odtud podle telegrafního vedení na Sněžku. c) Méně užívaná, nicméně zajímavá cest vede dle č. 4 na Harfu k Braunové Boudě (modrožl. zn.) a dále pod Modrými Kameny podle Reussovy Boudy přes Úpu a silnici do Temného Dolu a dále podle Úpy a konečně u kříže, zde v l. V. Úpou I. (v Temném Dole možno příležitostně zachytiti autobus do Pecí) do Velké Úpy II. Zde možno se rozhodnouti buď v l. do **Pecí** (Petzer 3¾ hod., kříž.), nebo oklikou přes Hran. Boudy v pr. značk. cestou zpětně dle str. 101 k *Mohornovu Mlýnu* a k Hraničním Boudám, odkudž k J. Faltysovou cestou na Obří Hřeben (zpětně dle str. 100) k Obří Boudě a na Sněžku; sestup pak přes Pece, anebo do Špindl. Mlýna po Koz. Hřbetě a zpět přes Stoh a Liščí Horu (na 3—4 dny), nebo také kratčeji od Luční Boudy přes Výrovku a Pece nebo přes Liščí Horu.

9. **Silberštejn, Vlčice — Trutnov.** Jdeme lázněmi k J. na červenozelené značk. cestu Heleninu, která vede vysoko lesem nad Janským potokem po svahu Janské Hory; po ¼ hod. odbočuje v pr. žlutě a modře značk. cesta do *Mladých Buků* (5/4 hod.), odkudž za ¾ hod. stihneme k hradu **Silberštejnu**, jenž v 15. stol. byl vystavěn Nyklem Zilvarem na místě pův. tvrze z r. 1056 a opraven koncem 18. stol. Od hradu pěkný rozhled, pod ním hs. Cestou k J. jsme za hodinu ve **Vlčicích**, vlídné osadě (železniční zast.)ulož. ve 13 stol., která do běloh. doby náležela Zilvárům ze Silberštejnu, kde u Adama Zilvára býval hostem *Amos Komenský*. Po bitvě bělohor. sdílely Vlčice osud Janských Lázní až za Josefa II. staly se majetkem továrníka Theera (pozdějšího pána ze Silberštejnů), jenž tu vystavěl dnešní zámek s dvorem, pivovarem a hs., odkázaným později pražské a víd. universitě. Kostel ze 14. stol má kapli s náhrobky Silberštejnů Jdeme odtud k zast., kde se cesty dělí a dáme se silnicí k V. do Trutnova (5¼ hod.). —

10. **Hostinné.** K J. lázněmi až na rozc. jako při č. 9., zde však v pravo na Ladný (Ladigovu Boudu dle č 1.), odkudž sestup do **Heřmanových Seifů** (2272 ob., z toho 109 Č.) s kost. sv. Václava s renaiss. věží (křtitelnice z r. 1607, v oratoři 3 zajímavé obrazy) s farou v rok. stylu z r. 1765, starým zámkem z r. 1602, v r. 1815 v pivovar a lihovar proměněným, novým osmivěžatým zámkem z r. 1815. Je tu i strojírna a slévárna, bělidlo a j. Podle Seifenbachu dále k J. stále mezi rozptýlenými sídly až do Arnultovic, kde z pr. ústí Stříbrný Potok, na němž nedaleko leží Theresiental s továrnou na umělé hedvábí. Arnultovicemi stihnem po 3 *km* do města Hostinného (viz trať VI. Celkem 4½ hod.). —

10. **Vrchlabí.** Přímá cesta vede dle hl. tratě zpětně (str. 101) přes Hofmanovy Boudy do Černého Dolu, kamž ovšem možno jíti také zacházkou přes Volské Boudy. V přímém smě-

ru dále do Lanova, jejž křižujeme a v stejném směru pokračujeme až do Vrchlabí (3½, se zacházkou 4½ hod.). Cesta již mezi Hofmanovými Boudami a Černým Dolem a potom stále až do Vrchlabí poskytuje pěkné výhledy na S. i k J.

Janské Lázně—Svoboda n. Ú.

Z Janských Lázní vedou do Svobody n. Ú. celkem čtyři cesty:

a) Hlavní silnice Janským Údolím (spojení autobusem), jíž se pěší turista rád pro její frekvenci vyhne, ač je nejkratší (¾ hod.). Trochu delší (50 min.) a příjemnější je souběžná promenáda t. z. *Wihardova* podle pot. Janského. Na cestě železitý pramen.

b) Málo delší cesta po svahu Janské Hory vysoko nad Janským údolím od jižního konce lázní v l. červenozeleně značk. *Helenina cesta* (1 hod.).

c) Táž cesta (Helenina) s malou zacházkou od rozc. po ¼ h.; v pr. cestou do Ml. Buku jen několik minut a opět k V. směrem do Svobody.

d) Zacházka ze sev. konce lázní od Švýcárny obloukem na hranice Svobody a Maršova. Díl I. (Červeně značkovaná *Piettova promenáda* 1 hod. 10 min.).

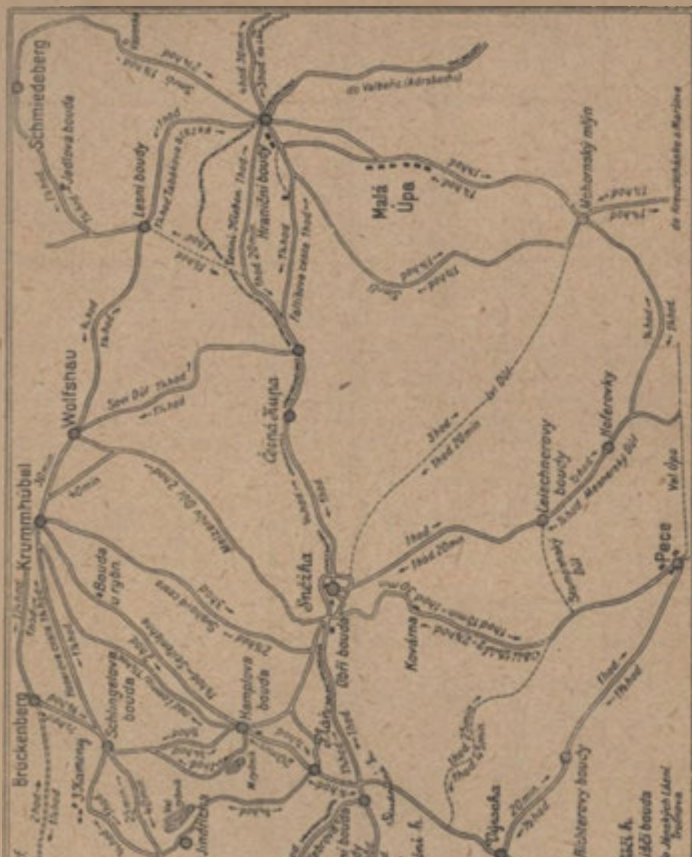
Svoboda n. Úpou (druhdy Freiheit,nesprávně přečeštěno Vrajt). Stanice dráhy z Trutnova n. Úpou, v klínu úpatí Krkonoš a Rýchorských Hor (1319 obyv., z toho 21 Č.). Má barokní farní kostel Jana Nepom. z r. 1774, postavený na místě dřev. chrámce z r. 1584 (zajímavý oltář a cechovní korouhve z 18. stol.), renaiss. zámeček tov. Pietta, mezi starými dřevěnými domky také rok. domek (čp. 107) a renaiss. lékárnu.

Osada založena v pol 16. stol. horníky, kteří v Rýchorech začli dolovati na zlato a stříbro (slula tehdy Bergstadt unter den gold. Renhorn); pak za Ferdinanda I. nadána horním právem a slula Bergfreiheit. R. 1772 dolování zaniklo, ujal se prům. textilní. Je tu papírna a tov. textilní, slévárna se strojírnou, voskárna. Sanatorium pro vodoléčbu. V nové době zejména spojením s Janskými Lázněmi a Pecemi, vzmáhá se turistický ruch.

Svoboda autob. spojením souvisí takřka s Janskými Lázněmi, jinak zaprášená cesta Maršovem o čtyřech dílech, Temným Dolem a Vel. Úpou neláká pěšího turistu, ale autob. spojení do Pecí usnadňuje nejbližší výstup na Sněžku a do Rýchorských Hor.

Hostince: Hot. *Pošta* (nám., 4 pok.), *Radnice* (2 pok.), *Kühnel* (rs., 6 p.), *Breuer* u nádraží (N.), *Reichshof* a j. Městské lázně.

1. **Sněžka.** Maršovem, Temným Dolem do V. Úpy (zde četn. stanice pro vyzvednutí přechodních pasů přes hranice), teprve od konce Maršova je zajímavější 13 *km* až do Pecí (jízdné autobusem 20 Kč, 5krát v sobotu a v neděli 6krát denně) **Maršov** *díl I.* má velkou papírnu, *díl II.* tov. na papír cigaretový, *díl III.* kostel Nanb. P. Marie, závod na

Turistické cesty na Sněžku s české i slezské strany.

broušení dřeva (sem plaví se dříví po V. a M. Úpě). Je vlastním středem celého Maršova, díl IV. má pilu, broušení dřeva, tov. na lihopiny; **Důl Temný** patří k Maršovu, má kapli P. Marie, přádelnu lněnou, broušeni dřeva a tov. na balicí a dřevitý papír, raff., brusírnu skla. **Úpa Velká**, dělená na tři části (I., II., III.) s kost. N. Trojice a daleko rozlehlými osadami a boudami; nazývá se v II. dílu obecně Sluneční stranou (Sonnenseite); slula ložiskem stříbra a olov. rudy, nyní má brusírnu dřeva. **Pece** (Petzer) jsou klim. a hl. tur. stanicí, patřící k Úpě díl III. ve výši 756 *m*, s 648 něm. obyv. Mají poštu, telegr. a teleř. spojení, četné a dobře zařízené hotely (viz str. 106), četné byty v soukromí, stanoviště autob a povozů a bohatou síť vycházek do nejbližšího okolí, z nichž doporučiti lze procházky Úpským a Modrým Dolem k Richtrovým (1¼ hod.), Leišnerovým (1¼ hod.), Hrnčířským (1½ hod.), Bobím boudám (1¼ hod.). Jinak jsou Pece východištěm těchto hlavních tur. tratí:

a) na *Sněžku* podle textu na str. 106. 3½ hod. k Obří Boudě, ¾ hod na Sněžku a dále dle str. 100.

b) k *Hraničním Boudám* zpětné dle str. 101 přes Mohornský Mlýn 3½ hod.

c) do *Libavy*. Jako při b) až k Mohornskému Ml., kde znač. cesta k SV. převede po 1 *km* na silničku; touto v pr. až k hranicím. Překročení hranice v l. lesní cestou do Pfauenzahlu a dále přes Michelsdorf a Buchwald do Libavy (5 hod.). Kdo nechce jíti přes hranice lesem na Pfauenzahl, jde přes silnici ještě 20 min. k J. k celnici, kde v l. překročí se pohodlnější cestou hranice do Kunzendorfu a odtud k S. přes *Opov* (Oppau) do Pfauenzahlu (6 hod.).

d) do *Špindl. Mlýna* vede červenozelená značka přes Richtrovy Boudy (něm. hs. N.) na Výrovku s rozhledem 1360 *m* pod vrcholem Pláně 1420 *m)*; přímo dále do Petrova Dolu a k Hofmanově Boudě a sestup Sv. Petrem do Šp. Ml. (3½ hod.). Větší zacházkou možno jíti k J. zpětnou cestou dle str. 103 údolím Zeleného potoka až k Hrnčířským Boudám, zde dáti se v pr. dle červenožlut. značek přes Liščí Boudu, Liščí Horu, L. Boudy a Stoh zpětně dle str. 102. Do Špindlerova Mlýna (4¾ hod.).

e) **Luční Bouda—Krumhübel, Sněžka.** Nejkrásnější partie z Pecí sleduje nejprve cestu d) na Výrovku, kde odbočuje se v pr. cestou přes Bílou Louku do Luční Boudy (hot rs., viz str. 110) a přímo dále k Hamplově Boudě nad Malým Rybníkem a dále zn. c. dle str. 97 a zpět z Krumhüblu (dle str. 128) na Sněžku a dolů Obřím Dolem zpětně dle č. 1. do Pecí. Partii možno ovšem zkrátiti, pochodem z Luční Boudy přímo na Obří Boudu a Sněžku.

f) Do *Vrchlabí* vede nás cesta Zeleným Potokem na Hrnčířské Boudy jako na str. 102 z Bud Hrnčířských pak k Z. k Tetřevím Boudám, kde odboč. v l přes Dolní Dvůr do Vrchlabí (4½—5 hod.). Kdo si chce zajíti, může z Hrnčířských Bud dáti se v pr. až na Liščí Boudu a zde se dáti v l. na Tetřeví Boudy; i tu možno zvoliti zacházku místo přímo k J. na Dolní Dvůr, dáti se k Z. na Pláň, kde po ¾ hod. nabízí se nové rozc.: v l. přímo k J. přes Dolní Dvůr nebo přímo dále k Z. přes cestu Dol. Dvůr —Luční Bouda přes Gansovy Boudy na Hříběcí Boudy a obloukem k J. přes *Pommerndorf* do Vrchlabí (6 hod.).

g) Do *Janských Lázní* vede cesta jako při d) podle Zeleného Potoka až k Dumlichově Boudě; rozc. v l. na *Bobí*

Boudy a přímo k J. na *Černou Horu.* (Boudy na Černé Louce, pod nimiž 1 *km* leží *Volské Boudy;* rozc v l. přes *Zinneckrovy Boudy.* Prelogskou cestou (červenožl. znač.) do osady Černé Hory a touto do Janských Lázní. — Také možno voliti dle str. 106 zpětně cestu na Temný Důl (až sem autobusem) a odtud dle modrožluté značky přes *Braunovu Boudu* (Modré Kameny a Harfu) do Jans. Lázní.

h) Žacléř. Silnicí skrze Úpu (II. a I. díl) podle Krčmy u kříže až do Maršova (IV. díl, až sem autobusem): kousek za pivovarem odbočí v l. modře značk. cesta na Rýchory a dále v pr. Novou Cestou do Žacléře (4½ hod., z Maršova jen 2 hod.). Viz též Žacléř na trati VIII.

C. Harrachova cesta.

Z Nov. Světa od celnice vede nás červenožlutě značk. cesta lesy dnes valně zpustošenými i vykácenými s výhledem v pr. na Čerťák k slapům Mumlavy (viz str. 87, 728 *m*, 1 hod., jednoduché obč.), kamž lze ovšem dojíti také kratčeji za ¾ h. od šindelárny v Harrachově. Odtud kráčíme stále (po ½ hod. křižov. se zeleně značk. cestou k Vosecké Boudě; str. 86 přes v l. přitékající potok Vosecký proti šumnému spádu Mumlavy (bohatá horská květena) až k jejím temeništím (Mumlava a Mumlačka) pod Plecháčem a Lysou Horou (v pr. krásné pohledy) a Labskou Loukou (v l.) Mineme křižovatku, která spojuje cestu Krakonošovu (z l.) přes Sokolník s cestou Hřebenovou (z pr.) a vystoupíme na *Navarskou Louku* (v l. malá odb. na *Desku* 1400 *m* skalisko z tenkých granititových desek složené s krás. vyhl. do Čech) k odbočce červ. značk. *Piettovy cesty* (v pr.) ke Kotli a kousek dále ke křižovatce s modrožlutě značk. cestou v pr. na na Krakonoš, v l. k St. Slezské Boudě (viz u Jilemnice). Zacházka:

a) **Kotel a Kotelní Jámy** je tak vděčná, že ji nevynechá, kdo již někdy tam nešel z N. Světa, odbočkou z cesty Krakonošovy (str. 10i). Dá se tedy Piettovou cestou k J., po 10 min. na křiž. v l. a hned opět v pr. k J., při rozc. v pr. na Kotel a do Kot. Jam. Návrat stejnou cestou (celkem se zastávkami 3 hod.).

b) Stejně vděčná je odbočka k Ssutému Skalí čili **Harrachovým Kamenům a na Krkonoš** pro toho, kdo nemá příležitosti vystoupiti v tato místa z Jilemnice neb Špindl. Mlýna. Malý kousek za Pietovou cestou odbočuje v pr. modrožl. zn. cesta, kterou za 15 min. dojdeme k *Harrachovým Kamenům* (1419 *m*); dáme se tu v l. kousek cestou Krakonošovou k mohyle lyžařů Hanče a Vrbaty, kteří tu v zimě 1913 zahynuli. (Zacházka 1 hod.).

Harrachova cesta pokračuje dále k V. až na kraj Labského Dolu k pramenům a slapům

Pančice, prvnímu přítoku Labe. Slap, přes který vrhá se

do Labského Dolu, leží 300 *m* nad patou tohoto. Odtud slap neposkytuje valného požitku, je však nádherný za velké jarní vody nebo pozdního tání při pohl. z Lab. Dolu. Několik kroků na S. asi 50 *m* pod okrajem skály nepřístupný vchod do jeskyně *Klenotnice*. Skvostný jest odtud pohled do Labského Dolu, vroubeného na pr. příkrými svahy *Krkonoše* (1213 *m*), *Zlatého Návrší* (Goldhöhe 1330 *m*), *Misečné Hory* (1244 *m*), v l. pak srázem, do něhož vrhá se Labe a *Sedmidolím*, jímž přitékají Labi další přítoky Pudlovka, Martinovka, Medvědí, Červený a Černý Potok, v pozadí pak mohutným dolem Bílé Labe s několika menšími přítoky, vroubené po l. straně svahy *Mal. Šišáku* (1436 *m*) a *Lánů* či *Stříb. Hory* (Lahnbergu) (1489 *m*), po pr. pak *Kozím Hřbetem*, jenž odtud vystupuje v plné nádheře svého ostří. Jdeme odtud dále k S. 1 *km* k

Labské Boudě (3¾ hod., 1284 *m*, viz str. 89), kde končí také cesta od Vosecké Boudy. Viz str. 86. Zde hranice Lab. Louky; k pramenům »Labské studánce« 10 min. (1346 *m*), odkudž Labe nastupuje svou evropskou pouť v délce 1280 *km*. Za Boudou sestup do srázu labského, odkud nejlepší pohled na vodopád 50 *m* vysoký, jenž se nadržuje a spouští. Ve srázu bohatá květena. Sestup serpentinou do Labského Dolu a podle šumného proudu Labe s křišťálovou vodou přes shora jmenované přítoky stále s krásnými výhledy zpět i do předu 1¾ hod. k

Dívčí Lávce hs. (20 l.), s rest. zahr. v krásné poloze u cesty do údolí Bílého Labe. Kdo chce přímo na Sněžku, nejde do Špindl. Mlýna, nýbrž pokračuje hned odtud Webrovou cestou podle Bílého Labe. (Další viz u Špindl. Mlýna.) Pěknou promenádou odtud ½ hod. do

Špindlerova Mlýna (viz trať VIII.), odkudž možno vystoupiti na Sněžku druhým směrem cestou Bucharovou.

Trať V. Nový Svět, Schreiberhava, Petrovice, Warmbrunn, Hiršberg.

Vyjíždíme z české celní stanice

Polubný (Grüntal) (str. 112, 700 *m*. Českosl. a něm. celní úřad, čsl. pasová prohlídka. Letovisko v údolí Jizery na hranicích Jiz Hor a Krkonošů. Čilý sklářský prům. (16 brusíren pro křišťálové sklo). Strojírny, Mateř. škola Ú. M. Š.

Hostince: Jizerský Dvůr-Iserhof (dobrý), Krakonoš-Rübezahl (6 p., rs., veranda); ¼ hod. vzdál. v Martinském údolí-

Martinstal (dobrá kuch.). — Hot. *Strickerbaude* (20 p., 40 l., koupelna, Noclehárna), Z. *Landesgrund* (5 p, 10 l.), s kolonií 700 *m* vys. pol. se skvostným rozhledem.

Výlety z Polubnýho

1. **Horní Polubný,** letovisko 20 min. níže v údolí (hs. Astelův, Bartelův, Neumannův, vinárna Johnova). Krásný výhled k Boudě u Sněž. Jam, na Ještěd a Sedmištít. Pěkně vymalovaný kostel s krásným lustrem.

2. **Schenkenhahn Příchovice. Buchštejnská rozhl.** Z Horního Polubnýho (č. 1) jihových. okr. silnicí ke kostelu; ukaz. Podle Lužického Hřebenu se skvostnými vyhl. v l. na Krkonoše v pr. na Jizerské Hory, Ještěd do Schenkenhahnu (hostinec u Schenkenhahnu 4 p., na Poště, U turisty) a odtud do Příchovic a dále dle str. 84 na Buchštejnskou Výš.

3. **Schlossersteine,** nejvyšší bod okolí (1004 *m*) přístupný přes Watzelsbrunn (½ hodiny v lese položenou částí osady) za 5 min.

4. **Karlov** *(Karlstal)* od nádr. podle žlutých značek za 1 h. do *Jizerky* (Malé Jizery) pod Bukovou Horou (949 *m*, viz str. 73). Dále zpětným směrem dle str. 73 1¾ hod. do Smědova, přes V. Jizeru neb vých. přes *Jizerskou lúrku.* (Spojení Jizery s Jizerkou) a Mohennrichfalsem do Karlova (str. 76).

Po mohutném 28 *m* vys. viaduktu překročíme Jizeru, hranici zems. zde tvořící a hned projíždíme tunelem, jenž v délce 280 *m* proráží Keulig, za ním pak z lesa vystoupíme na zast.

Strickerhäuser, kam dojiždí ten, kdo chce nejblíže pěšky (½ hod.) do Nov. Světa. (Hot. *Strickerbaude* 20 pok., 40 l., koupelna, noclehárna. Z *Landesgrenze* 5 pok., 10 l., s kolonií 700 *m* vys. pol. se skvostným rozhledem.)Po krátké jízdě míjíme výhybku

Nový Svět, pro osobní dopravu neotevřenou a Jizerskými Horami několikrát přes hranici zemskou s výhledy na Nový Svět a Harrachov, Sejfy a první vrchy Krkonošské (Čerťák, Plecháč, Kotel, Jakšův Vrch) stihneme

Jakobstal, 889 *m*, nejvýš položenou stanici Německa. Východiště krásnými lesními cestami do

1. **Karlova (Karlstalu), Hoffnungstalu, Strickerhäusrů.** Buď od nádraží nebo od Friedrichovy Boudy přes trať Koňskou Dírou (Pferdelochweg): po ½ hod. starou celní silnicí v l. přes *Michlovu Boudu* za 5⁄6 hod. do *Karlova.* Nebo sev. od st. přes trať na Theisenhübel a přímočarým průsekem dolů za 50 min. do *Karlova* (825 *m*, sklárna, jedn. hs. Schneidrův, odtud: a) K Z. přes V. Jizeru (hranice zemské) podle Buchbergu v l. po pr. břehu na české půdě skvostným údolím až k mostu, přes tento (hranice) za ¾ hod do *Hoffnungstalu* (hs.) za ¼ hod. do Strickenhäusru (stan. viz výše), nebo b) z Karlova jižně starou celní silnicí za 1 hod. (bez překročení hranice) do Hoffnungstalu; možno po ¾ h. z celní silnice odbočiti v l. přímo do Strickerhäusru.

2. Do **Flinsbergu** jako při č. 1. k Michlově Boudě a červ.

znač. cestou k SZ. na *Schwedlerovu Planinu*, odtud dle zelenočerv. značek přes Hřebenové Domky (3 hod.) nebo jako při č. 1. do *Karlova* a odtud červenozel. značek cestou přes Jizeru a Hřebenové Domky (3½ hod.) anebo konečně též Koňskou Dírou přes starou celní silnici přímočárně do Flinsbergu (3 hod). Viz str. 76

Dráha překračuje t. zv. Koňskou Díru (Pferdeloch) do utěšeného lučního údolí u Gebertovy Boudy a vstupuje do stanice

Huti Josefininy (*Josephinenhütte*) [712 *m*] na Cachle. Největší sklárna prus. Slezska, s brusírnami a malírnami (maj. Schafgotschů). Přístup do skladišť od 9—12 a 14—18 hod., do huti v době práce bezplatně na ohlášení v kanceláři. Hotel Josephinenhütte (viz níže u Schreiberhavy). Možno odtud jíti pohodlnou a pěknou silnicí do

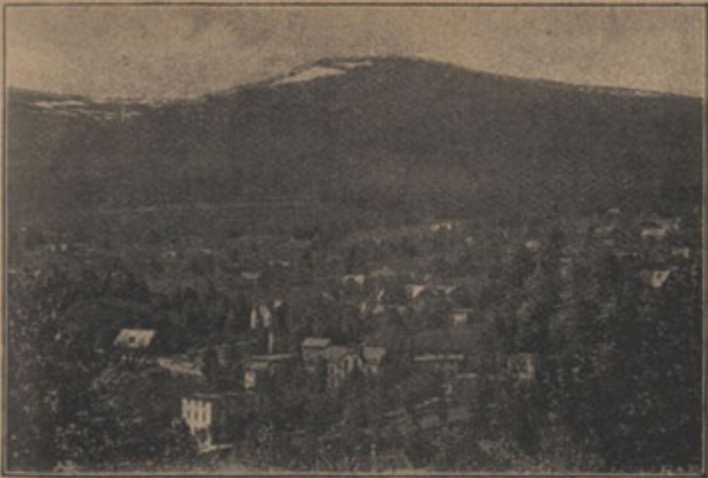
1. **Schreiberhavy** přes most Cachly (Zacken) a podle potoka. *Rabensteinu* (v pr.) a *Dutého Kamene* (v l. skály 18 *m* vys. s 2 dutinami), před níž pomník císaře Viléma I. a Bedřicha s reliefy z alabastrového skla ze zdejší huti; silnice ústí po 10 min. do hlavní třídy Schreiberhavy (¼ hod.).

Vodopád Cachly. (Zackenn.)

2. **Soutěskou k Vodopádu Cachly.** Od hotelu v l. sledujeme nově upravenou silnici (modré a červ. zn.), která otvírá přístup k hlavnímu výstupu na hřeben (viz níže u Schreiberhavy), ukazatel. Pohodlný výstup až k soutěsce (chladno, svrchník obléci), kterou vede 100 *m* dl. lávka (v nejužším místě je soutěska 1½ *m* šir.) až k vodopádu, jenž se nadržuje a spouští za poplatek (vstupenka u pokladny), když několik osob, kolik se jich právě na malé místo vejde, je přítomno. Spadá s výše 843 *m* ve třech stupních (27 *m*). Bývá tu i fotograf. Vděčný pohled. Zpět na lávku a po schodech vzhůru k rs., cukrárně a kavárně (846 *m*) se stoly ve volné přírodě a krásným rozhledem do okolí (Weisbachtal) a údolí Cachly, nad rs. pěkný pohled soutěskou na kostel. Odtud možno pokračovati na hřeben k Nové Slezské Boudě (viz níže u Schreiberhavy).

Dráha velkým obloukem z Huti Josefininy vstupuje (krásný pohled na Schreiberhavu) do hlavního nádraží

Schreiberhava—Weissbachthal.

Horní Schreiberhava (Ober Schreiberhau, 707 *m*), pod Weissbachsteinem. Velká tato horská obec a klim. stanice na pruskoslezské straně je tím, čím na české je Špindl. Mlýn. jenže v rozměrech značnějších. Zaujímá 427 km^2 ve výši 450 až 900 *m*, se 7000 obyv. (v roce 1922 bylo tu 16.577 stálých hostí a prošlo 17.497 turistů). Horní Schr. má čtvrtě Marienthal a Weissbachtal a patří k ní i Huť Josefinina (viz výše). Siebenhäuser, Kochelhäuser a několik samot (zejména čile se vyvinující letní osídlení *Strickerhäuser* (viz výše); kromě brusíren v Huti Josef. je i v Schr. mnoho brusíren, jeden ev. a dva kat. kostely, v Marientalu ev. kaple; četné obchody s bohatými výkladci. Několik sanatorií (*Hochstein* ve Weissbachtalu s fysik. diet. léčbou, pohodlně zař.; san. *Kurpark* ve Weissbachtalu; *san. dr. Wilhelma* v Marientalu; *Kurheim* a *Silberkamm* pro lehké choroby plicní v Niederdorfu; jen 9 pok.). V Marientalu jsou *lázně* se společ. basinem a rs. Platí se při stálém pobytu lázeň. taxa.

Hotely a pensionáty. O ubytování je bohatě postaráno. Hotely mají vesměs zahr. místnosti. Je při rozlehlosti obce dobře voliti nádraží, které je hotelu nejblíže. Většina jich je soustředěna v **Marientalu** (nádr. Horní Sch. — hlavní): *Lindenhof* v krásné poloze (50 p., 80 l.) s krytou terassou o

krásné vyhl., tenis, koupelny; *Königshot.* (40 p., 78 l., eleg. vinárna, koupelny; stan pro zimní sport, průvodčí, koně, nosiči); *Schenkenstein* (blíže pošty, 35 p., koupelny); *Normann, Mariental* (u lesa, 26 p., 40 l., zaskl., veranda, lehárna. koupelny, vodovod s teplou vodou); *U Zackenfallu* (45 p., 90 l., hojně tur. navštěv. noclehárna); *Lehrerheim* něm. učitelů (50 p., 90 l.), *Waldhaus* (poblíž vodopádu Cachly 10 p., 20 l.); v témže směru ležící *Alte Mühle* a *Heizelbaude* (dobrý hs. a ceny přiměřené), hs. *Marienbad* s plov., pensionáty, *Berliner Hof* (vedle hot. Lindenhof), P ns. *Du Bois, Theil, Schindler* a j. — Ve *Weissbachtalu* nejblíže k nádr. Huť Josefinina. Hot. *Josephinenhütte* (komfortní, 42 p., 90 l., dobrá rs., průvodčí, nosiči, koně, rohačky; chválí se). Na úpatí Hochsteinu hs. z. *Abendburg* (11 p., 20 l., koupelna). *Linde* (dobré pověsti). Waldschlössch (20 p., 40 l.) — Ve **Střední a Dolní Schreiberhavě** *Handwerkerheim* (také pro neřemeslníky, dobrá kuch.). *Slunce* (jednod., dobré pověsti, vyhl. 4 min. od nádr- Střední Schr.), z. *Preus. Krone* (nejlevnější), *Goldene Aussicht* (6 p., krásné panorama), *Wachstein* (v Dolní Schr. 10 p., 14 p., jednoduchý, dobré pověsti), *Dachsbaude* pod nádr. (10 p., 16 l.) doporučuje se turistům).

Výlety ze Schreiberhavy

1. **Soví kámen.** Od host. z. *Zackenfall* ½ hod. znač. cestou na vrchol (663 *m*) poblíž nov. kat. kost. Krásná vyhl. zejména večer

2. **Stará Slezská Bouda.** Pod Schenkensteinem k S. modro žlutě znač. cestou romantickými doly Seifenflossu a Reifträgerflossu ke kamenům Kukaččím příkře vzhůru (skvost. pohled zpět) a za 1¾ hodiny k Staré Slezské Boudě. (2 hod.) Krásný rozhled. (N. jednoduché a dobré opatření). Pro zpáteční cestu doporučuje se Česká stezka (Böhmersteig, modré znač.) pod boudou v pr lesem přes lávku (v pr. za několik min. sotva znatelnou pěšinou lze dostihnouti divoké skaliny Bräuerhausensteine, 1010 *m*, návrat) a příkře dolů na Řebříkovou cestu (Leiterweg), zde v l. silnicí 25 min. k prvním stavením Schreiberhavy nebo dle modrých značek dále ¾ hodiny k vodopádu Chochly (Kochelfall) a k poště ve Schr. Viz mapku na str. 91 a trať VIII.

3. **Okružní výlet: Nová a Stará Slezská Bouda.** Cesta vede do Josefininy Huti, odtud dle str. 114 k vodopádu Cachly a vzhůru prudkým vzestupem k Nové Slezské Boudě. Po ½ hod nad rs. a vodopádem Cachly (str. 114) nízký balvan (Krakonošova Kupka) a za hodinu po SZ. svahu Jinínoše na Almwiese s *Novou Slezskou Boudou* (1195 *m*, 30 p., 80 l., dobrá rs., velká veranda, v zimě čilý sport rohačkami a lyžemi do Schreiberhavy a N. světa. Vyhl. v l. na Smrk a Štoh v Jiz. Horách s Jiz. Domky přes krásné, zalesněné kupy úvalu Cachly, přímo do předu velkolepý Hochstein, v l od něho hlouběji položené Ptačí Kameny (Vogelsteine) a v údolí Schreiberhava. Asi 100 kroků nad boudou dělí se cesty i volíme červenomodře značk. cestu *Seydelovu* na **Kobylí Hlavu** (obr.), již stihnem po 20 minutách (1298 *m* na záp. straně vrchole Jinínoše (Reifträger), od jejíž paty otvírá se rozkošný rozhled. Odtud po svahu **Jinínoše** vzhůru (první kleče) k hot. Jinínoše (Deutsch-Böhmer-Haus. něm., jenž tu r. 1921/22 postaven byl

Kobylí hlava. (Dle vlastní fot. z r. 1918.)

za počeštěnou Voseckou Boudu ve výši 1360 *m* (30 p., 8 l., 2 nocl. s 20 l., koupelna). Skvělý rozhled k Hiršbergu a na Jizerské Hory. Roháčková trať do Schreiberhavy. Dolů a hřebenovou cestou k fantastickým **Svinským Kamenům** a k turni *Tvarožníku* (1332 *m*) s vyhl. na Teplice Slezské (Warmbrunn), Hiršberg, v pr. od něho Erdmannsdorf, v pozadí Sokolí Hory u Fischbachu, v popředí Kynast. K V. ve stejné výšce (stále pěk. rozhled) k Hraničnímu Kameni č 112 a v l. modře značk. cestou k Staré Slezské Boudě (viz výše č. 2. a dolů přes Kukačči Kameny (zpětně dle č. 2.) do Schreiberhavy.

4. **Hochstein** (Vys Kámen 1¾ hod.). Zel. značk. cestou k hlav. nádraží, při posl. rozcestí před nádr. pod drahou v l. na svah k Hüttenbergu k mysl., nad níž se cesta dělí: nová a přímo dále vedoucí 1½ *km* dlouhá je pohodlnější (v pravo méně pohodlně vystoupí se na hřeben, po němž vede krásnější rovná cesta). Za mezníkem č. 18 skalní skupina *Ziegensteine* (1012 *m*) s pěk

nou vyhlíd.; po 10 min. výstup z lesa na vrchol *Hochsteinu* (bez chaty), s rozhl. na řadě skal, které tvoří dvě kupy, výše Malý Hochstein (1058 *m*), odkudž přehlížejí se celé Krkonoše jako nádherné kulisy vystupující, hiršberské údolí, Probstalský Špičák, k Z Ještěd a Čerťák u Nov. Světa, Buchštejnská Výš.; krásný je pohled do údolí Queissy k Flinsbergu a Zemské Koruně. Kdo nechce toutéž cestou zpět, sestoupí a) jen k mezníku č. 19. a v pr. přímo (zel. značk.) do Weissbašského údolí až k nádr. v Josefinině Huti nebo b) po hřebeně k V. krásným lesem stálým spádem 2½ *km* v pr. do Střední Schreiberhavy (a zpět do Marientalu) nebo 1½ *km* k vodop. Chochly), nebo c) dále po hřebeně 1½ hod. až k *Moltkově Skále*, s rs. (686 *m*) a s krásnou vyhl. (vyhl. lešení) na Krkonoše a Hiršberské údolí Pod dubem pomník Moltkeův. Odtud sestup do Marientalu příkře za 1 hodinu. nebo pozvolnější střední Schreiberhavou do Marientalu za 5/4 hod.

5. **Sagenhalle.** Síň s plastikami (vstupné) vybudovaná Englerem (pozoruhodná). Jde se obcí vzhůru ½ hod. Na mostě socha *Krakonošova* od Schucharda; *rusalka* (Rautendelein) u pramene od Lewina Funkeho, Votan od Maisona. Obrazy Krkonošů a velký cyklus *Krakonoš-Votan* od Hendricha.

6 **Kynast**. Řebříkovou cestou 2½ hod. nebo zacházkou přes vodopád Chochly (Kochel). Sem jde se silnicí až k milníku 76·3, odtud pěšinou v pr. za sedm min. přes most údolím k slapu (v l. Kochelhäuser — Chochelské domky, v pr. Kazatelna). Přes můstek k host. boudě.

Vodopád 10·6 *m* vysoký náleží k nejmalebnějším. Za suchého počasí voda se nadržuje za poplatek. Restaurace. (Odtud možno proti vodě dále a pak přes Chuchelné Domky do Schreiberhavy za 45 min., zpět modře značk. cestou.)

Jinak dále přes Kiesewald (viz u Petrovic č. 1.) Bismarkovu Výš 2¾ hod. do Agnetendorfu a odtud pod Bergrovým hotelem pěšina přes Heerdberg 1 hod. na Kynast. Jinak drahou do Hermsdorfu a odtud (viz níže) ve směru hlavní trati dále.

7. **Bismarkova Výš**. spojena je přímo Řebříkovou cestou (Leiterweg 2 hod.); jinak možno jíti přes Kiesewald 2 hod. nebo přímo až do Agnetendorfu a odtud na B. V. (3 hod.) a zpět Řebříkovou cestou celkem 5, se zacházkou k vodopádu Chochly 5½ hod.

8. **Nový Svět**. Přímá cesta dolinná vede silnicí přes Josefininu Huť (na str. 114), stále lesem pod Mrtvým Vrchem (v l.) až do Nov. Světa. Horská cesta přes hřeben vede k huti Josefinině a odtud dle str. 114 k vodopádu Cachly a dále dle str. 114 k Nové Slezské Boudě: přímo dále k české Vosecké Boudě a odtud zpětným směrem dle str. 86 do Nov. Světa; možno ovšem také od slapu Mumlavy jíti dále podle Mumlavy.

9. **Labská Bouda**: okružní výlet přes Novou Slezskou Boudu (str. 114) nebo přes Jíninoš k Sněžným Jamám (str. 90), sestup k Labské Boudě, odtud zpět na Voseckou a Novou Slezskou Boudu nebo kratčeji přes Starou Slezskou Boudu (str. 89). 6½—6¾ hod.) zpět.

Ze stanice Střední Schreiberhavy, (630 *m*), sednouti ve vlaku v pr.), kolem lesnatého Oskarsteinu a plicního sanato-

Bismarkova Výšina.

ria něm. železničářů (v l.) velkým obloukem v zářezu 30 *m* hlub., se skvostnými výhledy v pr. do

Dolní Schreiberhavy (stanice): v l. Moltkeův kámen, v pr. velkolepý pohled na hory; následuje tunel (145 *m* dl., Jizerským Hřebenem) přes Malou Cachlu (Klein-Zacken-most) a údolím jejím po úpatí Nebelbergu (zast. *Seiferskau*, 2 *km* od místa vzdál.) po vysokém náspu podle Hartenbergu ku Kaiservaldau a velkým obloukem do

Petrovic (*Petersdorf*) na Cachle (Zackenu) s více než 4200 ob., s výrobou papíru, skla, cellulosy, plátna a uměl. hedvábí.

Hotely. *Silesia* u nádr., eleg., chválí se. *Berghotel* (1 *km* nahorů (14 p., 28 l.) host. *U Zackenu*, *Vier Jahreszeiten*, *Slunce* (blíže nádr.), *Hüttenschenke* se starou pivnicí a vinárnou a jiné.

Výlety z Petrovic.

1. **Kiesewald**, krásné letovisko (650 *m* proti Sněžným Jamám), prostřed lesů stojí za shlédnutí. Nejlépe přes Berghotel nebo podle zel. a žlutých značek od host. u Kor. prince (nedaleko 500letý tis) 1 hod. Hot. Schneegruben (14 p., 25 l., Glummid hs., několik loží). Skvostné lesní promenády. Krásný pohled na hřeben a do Hiršberského údolí. Možno odtud za ½ hod. dojíti na *Bismarkovu Výš.* nebo za ¾ hod. k *vodopádu Chachly* (Kochelfall).

2. **Sněžné Jámy.** Skvostný výstup ve spojení s návštěvou Kiesewaldu dle č. 1. (1 hod.) po Řebříkové cestě za 3 hod. Viz níže u Agnetendorfu.

3. **Hartenberg** v údolí Cachelky (Kl. Zacken); pěkné, tiché, levnější letovisko s krásným výhledem na hory s blízké výšiny Sandhöhel a vděčné

východisko přes Ludvíkovou Boudu (2½ hod.) do Flinsbergu (celkem 5 hod.).

4. **Bismarkova Výšina.** Kdo nejde přes Kiesewald dle č. 1. béře se od zast. Dol. Petrovic údolím Anírku (1 hod.) nebo ze Stř. Vsi podle Berghotelu a Švýcárny (krásná vyhl., 500 *m)* a podle Höllenflassu mezi Mühlbergem a Kiefernberge 1¼ hod. (na vrcholi Hs.). Skv. vyhl. přes Schindelgrund na zvedající se hřeben krkonošský, se zvláště krásným pohledem na Sněžné Jámy a Vys. Kolo (toto panorama je vymalováno Dresslerem v museu v Hiršbergu). V l. vystupují Dívčí Kam., dále na l. Polední Kámen a Sněžka, dále k V. Obří a Schniedeberský hřeben, k SV. Warmbrunn a Hiršberg.

Trať 12·6 *km* z Petrovic do Hermsdorfu vede podle Dol. Petrovic (v pr.) s vyhl. na Vilémovu Výšinu (v pr.) překročuje Cachlu (Zacken) a za silnicí z Kaiserwaldau stihneme stanici

Hermsdorf p. K. (pod Kynastem), spojenou elektr. drahou s Warmbrunnem, 4 *km* vzdáleným a Hiršbergem. Oblíbené letovisko (345—480 *m)* na úpatí Kynastu. Žádná láz. taxa.

Hostince. *Hot. Tietzeův*, velmi dobrý, se stinnou zahr. a skv. vyhl. Stanice autobusů, lyžařů, 50 koup., zimní jízdy rohačkami, východiště elektr. dráhy. — *Zum Verein* na úpatí Kynastu. Dobrý, pěkná zahrada. *Augusta Viktoria* (3 minuty od nádraží, stanice elektrické dráhy, 8 pok., 13 lůžek). *Puschmann, Zlatá Hvězda* (10p., 23 l., veranda. Dobrý). *Bílý Lev* (9 p.), jednoduchý a dobrý v pivovaře. Lázně Berghaus (10 p.). — Autobus přes Petrovice do Schreiberhavy. — Druhý přes Giersdorf, Seidorf a Arnsdorf do Krumhüblu (Schmiedebergu) a do Brückenbergu Pošt. omnibus 2krát denně do Agnetendorfu. Povozy u nádr. a Tietzeova hot. — Elektr. dráha do Warnbrunnu a Hiršbergu každých 35 minut, v červenci a srpnu každých 8 min.

Výlety z Hermsdorfu.

1. **Kynast** (1 hod.). Vsí k jihu od Tietzova hot. po pravém břehu Hermsdorfské Vody na Giersdorfskou silnici k ukazateli, zde v pr. pěšinou podle Švýcárny k okraji lesa Jiná značk. cesta vede vých. po sev. svahu vrchu. V l. Malý Hohlenstein a 7 min. dále bouda s obč., kde ústí jezdecká cesta ze vsi, po několika min. křižovatka (přímo dále Peklo — Hölle); odbočíme v l. širší cestou (odbočka k Vel. Hohlensteinu s jeskyní). Podle převislé skály dále v l. Skalisko *Koppenaussicht* (s pěknou vyhl. na hory) a za 6 min. k bráně **Kynastu,** zříc. malebného hradu, jenž zal. r. 1292 předky nynějších Schaffgotschů, r. 1674 zapálen bleskem a je od těch dob zříc. Rs. s noclehy. Za doprovod zříceninou zprop. Na zevní zdi bronz. poprsí básníka Theod. Körnera. Hrad Kynast stojí na žulovém kopci 657 *m* vys se tří stran nepřístupném. Vzhůru 105 schodů (vstupné). Skvostná vyhl. K JZ. na Jinínoš, Malé Sněžné Jámy, Vel. a Malý Šišák, Vys. Kolo, k Z. a SZ. na Seidorf a Smrk, Hermsdorf, Kaiserswaldau a Bobří Kameny, k S. na Warmbrunn, Pappelberg, k SV. na Hiršberg, k V. na Sokolí Hory, od JV.—JZ. rozklá-

dají se Krkonoše, od Sněžky k Sněžným Jamám. Z hradního nádvoří v pr. k *Pekelné brance* (Höllenpforte); před ní v l. skvostná vyhl. s místa barok. Vogtena na hist. *Höllenstein*. Brankou sestup po schodech do Pekla, temné, příkré rokle (stále v pravo) až na sedlo mezi Kynastem a Heerdbergem (546.5 *m*), kde se cesty dělí; jdeme v pr. na travnaté místo (krásný pohl. na Kynast) a sestup do Hermsdorfu.

****2. Agnetendorf-Sněž. Jámy.** (Do Agnetendorfu 4 *km*, 2krát denně pošt. omn. a 3 krát autobusem přes Hermsdorf až do Warmbrunnu.) Do Agnetendorfu buď a) přes Kynast jako při č. 1., z Kynastu pak z volného prostranství před hradem v pr. k Pekelné Brance a Peklem na Sedlo, kde se cesty dělí; dáme se v levo dle ukazatele značkovanou cestou přes Heerdberg do Agnetendorfu (2 hod.) nebo b) Z Hermsdorfu přímo dle ukaz. podle panského dvora v l. (mezi soudem a host. U lva) po l. břehu Hermsdorfské Vody za 1 hod. V *Agnetendorfu:* Bayerův hot. s villou (32 pok., v zimě jízdy rohačkami a stanice lyžařů); hotel *Agnetenhof* se zahradou v lese (20 pok., koup.). *Oberschles. Hof.* (10 p., 20 l., koup.). Pensionát Alf. Bayer, (14 pok., 20 l.). Domkové byty. Oblíbené Ls. Blízko vsi *Obětní Kameny* (pěkná vyhl.), *Turmstein* (18 *m* vys. skalisko a vyhl.). Odbočka na *Bismarkovu Výšinu* (str. 120) třemi značk. cestami ½—1 hod. — K *Sněžným Jamám* (3 hod.) jdeme buď od školy (červ. značky) vzhůru; po 1¼ hod. křižovatka (v l. *Agnetendorfská Sněžná Jáma*), dále ve výšce 1079 *m* v pr. *Korálové Kameny* (po 2 hod. stezka až k nové cestě na Sněžné Jámy; její pokračov., těžko rozeznatelné vede přímo do Velké Sněžné Jámy; z téhož místa hlavní cesty pěšina, jež po 10 min. vede do Agnetendorfské Jámy). Silný výstup dobrou cestou až na hřeben, kde stihneme hřebenovou cestu (modro-červ. znač.); touto k Z. ještě 1¼ hod. k hot. u Sněžn. Jam; přímo dále dle červ. značek přijde se k *Bradlerovým Boudám* (hot.) a do Spindler. Mlýna. K vých. ¾ hod. k Petrově Boudě. — Jiná cesta z Agnetendorfu vede (žlutě a zel. znač., 3 hod.) z poč. v pr. od Bayerova hot. až k rozcestí (drei Urlen — tři Javory), kde se dáme dle ukaz. cestou Partschovou v l. přes Suchou Chuchelnou (Kochel) vzhůru, křižujeme cestu od Korálových Kamenů k Sněž. Jámě, pak serpentinou (odpočívadla s vyhl.) po svahu V. Kola k Sněžným Jamám (překvapující výhledy).

3. **Agnetendorfská t. zv. Černá Jáma** ve výši 1200 *m* jest konec údolí, jež vyhlodala si bystřina, hlouběji *Tiefer Graben* (Hluboká Voda) zvaná. Sníh bývá tu v létě již zřídka (odtud jméno »Černá«). Zřetelná moréna ledovcová je tu patrna a v ní bludný balvan 15.000 *kg* těžký. Cesta jako při č. 2. na rozc. a odtud pěšinou v l.

4. **Hain a Zlatá Vyhlídka** (Goldene Aussicht) s hostincem Waldmühle. Ls. spojení s Warmbrunnem. Vodopád *Hainfall*. (Viz Warmbrunn-Giersdorf.)

5. **Saalberg,** ¾ hod. od Agnetendorfu, rozptýlený ve výši 500 až 600 *m* s neobyčejně mírným podnebím, takže i jemnější ovoce se tu daří. Oblíbené letovisko, kde byty sotva stačí poptávce. Pěkná silnice z Kynwassru, s krásnými výhledy. Hot. velmi pohodlný s koupelnou a telefonem *.Liebigův host.* (zahr., povozy). *Krakonoš* s nocl., *Falkenhort* v Kynwassru, velká zahr., koupelny, ocelitý pramen. Pěkné procházky na *Silberblick* (vyhl.), *Frebigtal*. host. *Waldmühle* v Hainu ½ hod., *Taufstein* (skvostná vyhl. 20 min.),

Heustein (skvostná vyhl. 20 min.). Přímá trať z Vrchlabí přes Špindlerův Mlýn do Agnetendorfu. Viz trať VIII.

Za Hermsdorfem vniká dráha do úrodné nížiny s četnými rybníky, jíž nedaleké hory tvoří krásné pozadí; podle Voigtsdorfu (v l.) stihne za krátko

Warmbrunn (Slezské Teplice) se sirnými vodami 35 až 40° C teplými. Stanice ¼ hod. od hl. hotelů. Elektr. dráha ze zámeckého nám., jednak do Hiršbergu, jednak do Giersdorfu, Hainu a Seidorfu. Autobusy. Čilá frekvence turistů. Bar. zámek Schaffgotschů z r. 1785—99 s nepřístupným parkem. Kat. chrám z r. 1711—14 s pozoruh. malbami od Willmanna (1629 až 1706), Hermana (1791—1845) a Hoffmanna (1688—1745). Rodinná hrobka Schaffgotschů i staré náhrobky jejich. S kostelem souvisí bývalé cisterc. proboštství, kde je major. knihovna, mineral., ornithol. a lepidopterologická sbírka. (Knihovna za vstupné přístupna v úterý, ve čtvrtek a v sobotu jen přesně v 10 a 11 hod. dop. a ve 3 hod. odpol. a hned po vstoupení návštěvníků se uzavře. Ev. kostel z r. 1777. V něm obr. císa Viléma I., Bedřicha Viléma III., Blüchera a Luthera. Lázeňská budova. Divadlo a s ním spojená galerie s čítárnou, hudebním salonem, společ. místností a hernou. Spolek pro domáckou práci udržuje stálou výstavu. *Škola řezbářská* (návštěva dovolena.)

Hotely. *Preussenhof* (krásná zahr., 42 p., 56 l., denně koncert. Kino). *Černý orel*, hot I. řádu se staroněm. vinárnou. *Z. Schneekoppe* (12 p., 22 l.). *Rosengarten* se zahr. u zámků. *Preuss. Krone* (rodinná lz. Kronenquelle), *Breslauer* (12 p., 24 l.), *Viktoria* (koup., lz.), *Bílý Drak* (lz.).

Výlety z Warmbrunnu.

1. **Wehrichsberg.** Z galerie promenádou k JV. k Füllnerově tov. přes Haidewasser, několik kroků proti vodě pak v l. dle ukaz. na vrchol s pře krásnou vyhl. na hory.

2. **Bobří Kameny** *(Bibersteine).* Podle Cachly (Zackelvede příjemná stezka k pivovaru (20 min.). Stinná zahr., kolonáda, s které se na konci dřevní ohrady v pr. odbočí přes most podle starých bříz (s pomníkem hr. Ziethena) stále po l. břehu a za rybníkem starým stromořadím až k rozc., přímo dále k host. Freundl-Hainovu ve Wermersdorfu s pěknou vyhl. (1 hod.); odtud vzhůru skrze *Kaiserswalden* (hs. Bieberstein) až k hs. U slunce (¾ hod.), kamž až možno jeti povozem; letovisko v krásné poloze (přístupné z nádr. v Petrovicích za 25 min.) ve výši 400—520 *m*. Odtud ½ hod. vzhůru na malebné Bobří Kameny (610 *m*) s vyhl. lešením.

3. **Heinrichsburg,** lov. zámeček, s jehož věže je krásný přehled Krkonoš. Cesta vede přes Hor. Herisdorf krásnou vyhlídkovou polohou 1 hod. do *Standorfu* (letoviska s vilou Alžbětou, křesť. ozdravovnou, letními byty a velkým parkem); je ve velice romantické

peloze s obrazárnou a kostel, jenž náleží k nejstarším ve Slezsku. Proti pivovaru **Prudelberg** (484 *m*), na který se vystoupí po schodech za ¼ hod. (Bismarckův pomník) s krásnou vyhl. Od kostela jde se k J. ½ hod. k *Stangenbergu* (506 *m*) se skálou zvanou vilou Riff a se zámečkem **Heinrichsburgem**. Odtud možno pokračovati Márydorfem do Střed. Giersdorfu k elektr. dráze.

4. **Sněžka:** A. Nejkratší cesta přes *Hirschberg* (viz níže). — B. Elektr. drahou přes *Giersdorf*, *Hain-Saalberg* a *Seidorf*. Tato dráha nejen s té strany otvírá zajímavý výstup na Sněžku, nýbrž i pohodlný přechod do Špindlerova Mlýna, pohodlné výstupy na hřeben k Petrově Boudě nebo přes Chlebovou Boudu a Kostel Wang k Malému rybníku a odtud na Sněžku. Kromě elektr. dráhy je spojení autobusy do Hor. Seidorfu, Arnsdorfu-Krumhüblu (Schmiedebergu), Brückenbergu, i zpětným směrem na Hermsdorf, Petrovice-Schreiberhavu.

Směry tyto sledujeme s české strany dle trati VIII. ze Špindlerova Mlýna, tuto nicméně orientují turistu také se strany slezské na:

1. **Giersdorf.** Z Warmbrunnu elektr. drahou nebo autobusem 30 min. Průmyslová ves (1700 obyv., 320—430 *m*), s tov. na celulosu, brusírnami skla, soustružnictvím, pilami, mlýny, uměl. chovem pstruhů a lázněmi. Stanice diakonisek. Něk. hotelů se zahradami. (*Ramsch*, 6 p., 14 l.) a u zast. elektr. dráhy *Teichschenke* (6 p.), z. Schneekoppe s koup., z. Hohen Stein (9 p., 15 l.). Odtud:

Wang-Sněžka (6 hod.). Buď od host. Schneekoppe. Krásným lesem přes Prediger Stein nebo Kalter Buchenberg (542 *m*) za 1¼ hod. k host. *Max-Heinzelstein* (666 *m*, 10 p., 20 l.), jméno dle slezského básníka, nebo od konce elektr. dráhy (Himmelreich) přes most romantickým, stinným *Bächeltalem* (Baberwasser) 1 hod. *k mlýnu* (Babermühle) a za 10 min. k host. výše jmenovanému, nebo toutéž cestou, ale v údolí první odb. v l. přes *Wurzelhäuser* k *Tannenbaude* (host.) a k výše jmenované Boudě 1 hod. Blíže již *Baberhäuser* jsou pěkná tur. střediska a letovisko o několika hs. (Boberkretschan, 12 p., dobrá kuchyně) s pensionatem, přímo dále *Brodbaude*. Při výstupu z lesa před ní vyhl. na Brückenberg s kostelem Wangem, v l. kotli na Krumhüblu s pozadím Sněžky, v pr. Šišák, Petrova Bouda a v l. Schreiberhava a Jizerský Hřeben. Brotbaude (820 *m*, host. 70 p., koup., dobré opatření), k níž možno dojeti autobusem z Krumhüblu, je křižovatka (k nádraží v Krumhüblu, Arnsdorfu do Seidorfu a Hainu (1½ hod.), přímo do Schlingelovy Boudy (1 hod.); v Brückenbergu dojdeme za 20 min. ke kostelu Wangu, odtud za ¾ hod. k Schlingelově Boudě a hřebenovou cestou za 2½ hod. na Sněžku.

b) **Hain**, letovisko, středisko zimního sportu (480—650), s elektr. osv. a vodovodem horským, má mírné podnebí a je odtud nejkratší přechod přes hory do Špindl. Mlýna (viz trať VIII.). Od konečné stanice elektr. dráhy v Hor. Giersdorfu 20 min. Četné hotely (*Oblasser* 20 p., 41 l. s krás. vyhl., koup.). *Waldschlöschen*, nejvýše na Špindlerské cestě vinárna *Adolfova*, lázně *Freundschaft*, *Haus Hertha*, *Schadeinzerhaus* a j.). V okolí pěkné výlety: *Kaiserfall* (½ hod.), *Seifenfall* (20 min.). — *Kynast* (⁵/₄ hod.); přechody k *Špindlerově* a *Petrově Boudě* (str. 95).

Hain-Sněžka. Bächeltalem za 1 hod., přes Hainfall 1½ hod. k Max-Heinzl Boudám od Baberhäusrů a dále jako z Giersdorfu na Sněžku.

c) **Seidorf,** přístupný (zvlášť se zavazadly) ze stan. Arnsdorfu odbočnou tratí Krumhübelskou a odtud 3 *km* povozem přes Hohen Zillertal; nebo z Warmbrunntalu sem nebo elektr. drahou až ke kostelu v Dol. Giersdorfu a odtud 3 *km* silnicí; pěší tur. najde vděčnou cestu přes Weihrichsberg-Märzdorf údolím, z něhož se stále nabízejí pěkné pohledy na hory (5 *km*) nebo ještě krásnější přes Stausdorf-Heinrichsburg (7 *km*). *Seidorf* je pěkná tkalcovská ves (damašek) s tov. na pečivo, horským vodovodem, elektr. osv. ve výši 384—800, oblíbené letovisko s přímým spojením přes *Brodbaudem* a kostel *Wang* (2 hod.) na Sněžku (5½ hod.). Četné hotely (*pivovar* s koup. a zahr. *Thüringer Hof,* moderní *Bergmannsbaude* — 550 *m*, s ústřed. top. a koup., pod Predigersteinem *Rotengrund* 570 *m*, 14 p., 20 l., koup., krásná poloha, v lese 670 *m*. *Hainberghöhe,* krásná vyhl., moderně zaříz. *Predigerstein,* pens. Schmidt, 25 p., 300 l., koup., pohled na hřeben). Mnoho vděčných partií ½ hod. **Heinrichsberg** s nejkrás. vyhl. na Krkonoše, **Hainburg** (Predigerstein) 1 hod. se skvělou vyhl.; **Kaple sv. Anny** buď novou silnicí do Hor. Vsi až k odb. v l. (zel. zn. ukaz.) nebo od pivovaru Schmiedebergskou sil. dle zelenožlutých značek 1½ hod. (688 *m*). Kaple vyst. na zříc. kaple ze 14 stol Pramen s výb. pitnou vodou. Mysl. s rs., a kolonádou. Krásná vyhl. zejména s výše položených Grabelsteine (20 min. 784 *m*).

Trať 6 *km* dlouhou z Warmbrunnu do Hiršbergu překonati možno elektr. drahou (v létě každých 8 min.) nebo železnicí a také autobusem. Elektrická dráha vede ze zámeckého nám. přes t. zv. Solný most do Herichsdorfu, městem Cunnersdorfem k portálu hl. nádraží v Hiršbergu. Železnice vede od konce třídy Zietenovy (nádr.) údolím Cachly (Zackenu), s krásnými vyhlídkami na hory.

Hiršberg, město (29.000 obyv.), v krásném údolí na stoku Bobry a Cachly (Zackenu), je na pruské straně hlavním uzlem, z něhož vybíhá celá řada tratí krkonošských (na Schreiberhavu—Nový Svět, do Krumhüblu přes Schmiedeberg, dál do Landshutu, do Vratislavi přes Dittersbau, odtud také do Kladska (viz Prův. Orlické Hory). Kromě toho spojení přes Lauban se Zhořelcem, Berlínem a Drážďany, s Altwassrem a Niedersalzbrunnem. Má ev. chrám z roku 1709—18 s plafondovými malbami vlašských mistrů s Lutherovým poprsím od Schadowa, znamenitou akustikou; tikání hodinek na nejhořejším choru zřetelně je slyšeti na protilehlé jeho straně, nejkrásnější varhany Slezska, opuštěný hřbitov má celou řadu znamenitě pracovaných hrobek a mříží. — 3 kat. chrámy. Gymnas. reálka. Vyšší lyceum se studijním ústavem. Slezská krajkářská škola. Krajkářská škola kněžny z Plessu.

Museum krkonošského spolku s knihovnou, novostavba z r. 1913, s přístavbami selského (bouda krkonošská) baroku, se zařízením barokním a biedermayerovským, patricijského domu (otevřeno denně kromě pondělka od 9—12 a 13½ do 16 hod. ve čtvrtek od 10—12, v neděli od 11—12½ za vstupné. Uměl. sbírky, přírodní sbírky, zejména z Krkonoš a uměl. průmyslu krkonošského, knihovna, zvláště liter. krkonoš. obrazy Krkonošů. *Kat. chrám sv. Pankratia* a *Erasma* je mohutná got. stavba kvádrová (zal. 1108, znovu vybudována r. 1304), s novými malbami z r. 1879. *Radnice* z r. 1747 s podloubím. *Umělecký a spolkový dům* z r. 1904 pro divadlo a slavnosti.

Hotely. *Drei Berge*, starý, dobrý, I. řádu (85 p., 110 l., 22 až 30 n. koup.). Zast. elektr. dráhy, poptavárna krkonoš. spolku. *Deutsches Haus* (zajímavá sbírka parohů) na nám. s velmi dobrou kuchyní (36 p.), *Straussův* u nádraží, dobře se doporučuje (43 pok., koup.). Turisty nejvíce je navštěvován *H. z. Schwan* proti nádraží (30 p., koup., ústř. top. Lázně. *Hedwigsbad:* světelné a vzdušné lz., říční plovárna spolku pro přírod. léčbu, lz vanové a parní. *Z. Hirschen* (35 p., 58 l. od 28 mk, koup., ústř. top.). *Weisser Ross* (15 p). *Bellevue* (nádr. tř., 36 p., dobře zař. — ***Elektr. dráha*** každých 8 min. do Warmbrunnu, odtud vždy po $^5/_4$ hod. do Giersdorfu (str. 123), Hainu (str. 123), Hermsdorfu a Henusdorfu. — *Autobus* od nádr. přes *Erdmannsdorf—Arnsdorf* do *Krumhüblu* přes *Warmbrunn* do *Giersdorfu* (dále viz *Seidorf* na str. 124) a *Heinbergshöhe* (Ster. Seidorf); také přes *Maiwaldu-Seittersdrop-Kebrtdorf* do *Schönau*.

Výlety z Hiršbergu.

1. **Hausberg** (373 *m*) 10 min od železničn. mostu přes Cachlu (Zacken) v předměstí Rosenau. Krásný pohled na spojení Bobry s Cachlou, město a hřeben se Sněžkou (zvláště večer). Rozhl. (vstupné).

2. **Helikon** (418 *m*), kopec s chrámcem, jenž r. 1799 zasvěcen byl paměti Bedřicha Vel. a poskytuje krásnou vyhl. Jde se jako k Hausbergu (č. 1.), však před ním v l. přes trať (15 min. od mostu). Odtud vedou cesty jiné k pěkným skaliskům *(Trafalgarfelsen, Gibraltarfelsen)* se skvostnými výhledy.

3. **Rokle Bobry** *(Sattlerschlucht)* přístupná z předm. Rosenavy v pr. silničkou kolem Hausbergu a dál po l. břehu (také po pr. břehu vede nová cesta) až k želez. lávce. U druhé továrny v pr. okolo dvora a přes lávku na pr. břeh dále lesem na cestu modře a bíle znač., jež vede divoce romantickou roklí. Náleží mezi nejkrásnější krkon. procházky.

4. **Údolím Bobry k přehradě a do Lähnu.** Vděčná partie pro pěší a) nejlépe roklí Bobry dle č. 3. 1½ hod. do Boberrohrsdorfu skvostnou Adolarovou cestou 3—3½ hod. k úd. přehradě; b) Löwenbergskou drahou až k zast. Talsperre 12 *km* k údolní přehradě; odkudž přes Bernskenstein 2 hod. Údolní přehrada obsahující 20 mil. m^3 je druhou největší přehradou Německa; technicky zajímavé a krajinářsky poutavé dílo. Výška hráze 60 *m*, délka 265, šířka 6·7 *m* (dole 50

m). Prostřed hráze postaven byl býv. císaři Vilémovi II. při otevření r. 1912 pomník. Normální stav 2500 koň. sil. Pod přehradou rs. Dále Matzdorfským dolem do Riemendorfu, do Waltersdorfu (4¾ hod.), odkudž možno buď silnici po pr. břehu do Lähnu, nebo po l. břehu přes zříc. *Lähnhous* (velmi vděčné) zříc. věže z 13. stol. Pěkná vyhl. Park se starými pomníky a horským kostelíčkem, 300 let starý sad.

5. **Kavalierberg** (472 *m*, bezprostředně nad městem, kde po bavorské válce 1788 zřízen byl (Kavalier). R. 1902 zřídil zde Krkonošský spolek *profil Krkonošu*, jedinečný pokus svého druhu. Na jižním svahu park, na sev. úpatí reálka. Vyhl.

6. **Vyhlídky v okolí města:** nejrozsáhlejší poskytuje **Fischerberg** (405 *m*) poblíž nádraží, velmi četné a rozkošné ½ hod. jihových. vzdálený městský les **Grünbusch** se **Schlossbergem** (456 *m)* a četnými skalními partiemi. **Grünbuschbandl** (5 pok.) jednoduchý hs. se skvělou vyhl. na hřeben. Lesem dojde se za $^5/_4$ hod. do *Lomnice* a drahou zpět. **Ottilienberg** (¼ hod.) nejvyšší kopec okolí (503 *m*) s výborným kolovým rozhledem. Přístup buď podle dráhy nebo přes Rosenau Krebsbachtalen a lesními pěšinami.

7. **Molkenschloss,** zříc. hradu s vyhl. lešením (kříž) a skvělým kolovým rozhledem. Drahou do Dol. Lomnice (5 *km*), lučni stezkou do Eichbergu (nebo drahou do stan. Schildau, odkudž je ½ hod. do Eichbergu) s velkou papírnou říšské tiskárny. Od zámku pěkná promenáda na Molkenberg se zříceninou (z r. 1429). Zpět přes Hortou. Pěšky tam a zpět 4 hod.

8. **Stangenberg, Kapellenberg.** Schönavskou silnicí až k mlnika 55·0; za ním v l. ukaz. na Stangenberg. (Weisser Stein 665 *m*, 2¼ hod.), jenž poskytuje jednu z nejkrásnějších vyhlídek na Krkonošský Hřeben. Hřebenovou cestou 1 hod. přes Blücherovu Výš. na *Kapellenberg* (613 *m*) se skvostným kolovým rozhledem. Sestup Berbrsdorfem na Schönovskou silnici.

9. **Sokolí Vrchy** (Falkenberge) u Fischbachu; drahou jako při č. 7. do Schildau nebo Dolní Lomnice a dále pěšky obcí Schildau k zámku Bobersteinu; v l. za tímto vzhůru do sedla mezi oběma vrchy ($^5/_4$ h.). Švýcárna (501 *m*), mysl. s rs.; za Švýcárnou pěšinou lesem, po 10 min. v l. k nejvyššímu skalnatému bodu *Folkensteinu* (650 *m*, kříž 5 *m* vys.), krásný rozhled. Zpět do sedla a vzhůru 1 hod. klikatou cestou (v l. krásné skalní útvary) na vrchol **Farsberg** (642 *m*) s dvojštítem 21 *m* vys., jedna z obou skal je přístupna 120 schody a poskytuje krásný rozhled. Sestup do Schildau a zpět do Hirschbergu.

Z Hiršbergu do Krummhüblu a na Sněžku.

Z Hiršbergu třeba nastoupiti cestu z nádraží východně od města (záp. od města nádr. *Rosenau)*, odkudž jedeme nejprve podle Bobry k vých.; v l. Hartau, kde se tratě dělí; sledujeme směr jižní do stanice

Lomnice (5 *km*), odkudž podle Erdmannsdorfu (v pr.) stihneme stanici

Zillertal Erdmannsdorf (10 *km).* V Zillertalu je 68 domů

stavěných po tyrolsku, stavěli je přistěhovalci Tyrolané. Oblíbené letovisko. V Erdmannsdorfu továrna na porcelán, nepřístupný zámek za parkem (brána z velrybích čelistí, Humboldtsplatz s vyhl. na Sněžku). Kostel ve slohu byzantinském, z l. 1836—40. Nejsou-li ve vlaku přímé vozy, nutno přestoupiti na malodráhu, která podle zastávky

Hotel Zillertal za 11 min. dopraví nás do

Arnsdorfu nad Lomnicí, vsí téměř hodinu cesty dlouhé, s několika pěkně položenými hostinci. (Dobrý *Gerichts Kretscham*, ½ hod. vzdál., ve výši 750 *m*. *Bergfriedenbaude* v krásné poloze (20 p., 35 l., koup.), se skvostnou vyhl. U nádr. *Pivovar* s pěkn. vyhl. na hory.) Minuvše v pr. horní ves arnsdorfskou, zvanou Dittrich (kterou vede přímá cesta na kostel Wang) a v l. kolonií *Birkigt* s hot. *z. Eisenhammer* (velmi dobré ls., kolonády a opatření turistů), jsme za ¼ hod. v

Krummhüblu (kamž z nádraží v Zillertalu vede také krásná cesta pro pěší — 1½ hod. — s rozkošnými výhledy). Ves v dolinách Lomnice a Lomničky s velkolepou horskou scenerií, 500—700 *m*, 1700 ob. Elektr. osvětlení. Horský vodovod. Hlavní východiště ze Slezska na Sněžku (jako v Čechách Špindl. Mlýn). Silný průchod turistů. V zimě hojně navštěvované jízdy rohačkami a lyžaři. Mnoho krásných vilových novostaveb, Sporthaus Frömberg, Ozdravovna. Láz. sál s nově zříz. divadlem. Krásná vyhl.

Hostince: Největší *Kurhotel* (dříve Z. *Schneekoppe)*, staré dobré pověsti, zahr. s kolonádami, 60 pok., 100 l. Láz. zde nově zříz. s divadlem. Krásná vyhl. Dobrou kuchyni má *Preuss. Hof* (46 p., 82 l., komf. eleg. autogaráž stanice lyžařů a rohaček, průvodců, nosičů, jezd. koní). Jednodušší je *Deutsches Haus* (6 min. od nádr., dobrá obč. kuch.), solidní, se zahr. Hs. *z. Riesengebirge*. V pěkné lesní poloze *Weildmannsheil* (55 p., koup., autogaráž, stan. zim. sportu). V Hor. *Kr. Reichshof* (34 p.). Lázně. *Vila Edelweis* (velmi pohodlná, 24 pok.). *Vila Glückauf* se zahr. (14 p.). Pens. *Villa Bertha* (20 p.), pens. *Haase* u lesa (50 p., 95 l. *Marienhöhe* s krásn. vyhl. (koup.). O bytech možno se informovati na obec. úřadě. Hotely (větší) mají povozy a omnib. k nádr.

Sanatoria: *Dr. Ziegelroth*, zaříz. zvláště pro zimní léčbu. *Charlottenheim* (v Dol. Kr. pro pány a dámy z důstoj. rodin). Zotavovna (Erholungsheim) *Waldfrieden*, spolku vratisl. obchod. cestujících (Steinreiffen).

Taxy povozní jsou úředně vyhlášeny. Přes to se doporučuje sjednání předem.

Lázeňská taxa za osobu a rodinu platí se denně dle vyhlášky.

Výlety z Krumhüblu.

1. Soví Důl. Hraniční Boudy. Silnici od nadr. podle ev. kostela (v l.) modře znač. cestou ½ hod. do **Wolfshau** (18 bud s 2 vysl.), hs. *Mariensruhe* ve skvostné poloze, výb. opatřen; z. Melzergrund 14 p., 34 l., stan. nosičů, prův., koup., jednoduchý a dobrý u *Zlaté Vyhl.*, 15 p. Lazně Haus Martha (11 pok., dobrá). (Viz str. 99.)

a) Dále dle červenožl. značek (ukazatele), jihových. mezi Kauligem a Rabenbergem (11 kamenných kup). Sovím Dolem s bohatou horskou vegetací příkře přes Mittelberg vzhůru. Nejpříkřejší cesta na hřeben s této strany 2—2½ hod. končí u ukaz. v l. na modře značk. cestu k Hraničním Boudám (Hübner, Goder, Tippel); v pr. na Sněžku. Viz str. 99. — *b)* Pohodlněji z Wolfshau modre znač. cestou 1½ hod. k *Lesním Boudám* (900—936 *m*), hs. a na *Tabákovou cestu* s pěknými výhl. k celnici v Hraničních Boudách. Na Sněžku odtud zpětným směrem dle str. 100 za 2½ hod.

2. Teichmannsbaude, horský hotel, 843 *m*, na cestě k Hamplově Boudě a na Sněžku. Komf. hotel 48 p., 75 l., terasa s velkol. vyhl., ústř. top. Světelná lázeň, koupelny. Tenisové hřiště, start rohačkové dráhy, šance pro lyžařské skoky. Nedaleko vsi 200 let stará Schnurrbartbaude (843 *m*, 12 pok.). Vede sem několik cest přes Hor. Krummhübel (v l.) ¾ hod.

3. Špindlerův Mlýn, zpětným směrem přes Hamplovu, Luční a Rennerovu Boudu dle tratě VIII. a hřebenové cesty dle

4. Melzrovým Dolem na Sněžku. Jako při č. 1. do Wolfshau (½ hod.), dále žlutě značk. cestou nejhlubší a nejdelší roklí Krkonoš, na slezské straně k *Johnově Výšině* (2½ hod.) stále podle Lomnice mezi Malou Kupou s výběžkem Lausmannshübel na J. a Obřím Hřebenem na V. Při výstupu z lesa otvírá se alpinská kotlina ledovcová, ležící již v pásmu klečovém *(Melzgrube)*. Byl tu r. 1901 zřízen hs., který však smetla lavina. Základy jeho jsou ještě patrny. Stranou 20 min. od rokle nalézá se malá *Melzergrundbaude* (1003 *m*), dobrý hs. Lomnicka zde tvoří slapy spěchajíc hlučně mezi balvany v nesčetných kaskádách do údolí. Odtud vystupuje cesta klikatě po svazích kotliny na sedlo pod Sněžkou přímo k Slezskému Domu u Obří Boudy. (Další na str. 98.)

5. Přes Boudu Schlingelovu a Jindřichovu na Sněžku. Širokou silnicí podle Touristenheimu a po 10 min. v pr. přes Lomnici modře značk. cestou *Hoserovou* (oblíbená dráha rohačková) s mírným stoupáním podle Brückenberského potoka: rozkošné vyhl. směrem k Sněžce a Hřebenu i do údolí. Po 5 *km* (od nádr. v Krumhüblu dospějeme na sestu, která od Wangu vede k boudě Schlingelové. (Další viz níže u Brückenbergu).

6. Přes Hamplovu Boudu na Sněžku. a) Velmi pěkná a oblíbená partie (3½ hod.) vede nás od host. Z. goldenen Frieden několik min. k J. k ohybu, kde dáme se v l. k ložii Waldgarten, ale nechavše ji v levo. jdeme lesem (červené značky) mírným vzestupem 1 hod. až k lávce přes Velký Seyfen. — b) Od hs. Waidmannsheilu k Fleischmannsboudě jako při č. 2. a odtud podle tam dotčené staré Schnurrbartbaude za ¾ hod. k výše dotčené lávce. Od lávky dále lesem, pak přes louku pohodlnou stezkou po dosti příkré stráni (Seifenlehne také Seufzerhahne zv.) k Hamplově Boudě. — Může se také před lavkou v l. dle žlutých značek zimní rohačkovou širokou cestou 2 hod. k Hamplově Boudě

(1258 *m*, 52 p., 110 l., ústř. top., koupelna); východiště zimního sportu do Krummhüblu. Krásná vyhl. do Hiršberského okolí. Odtud držíce se v pr. vystoupíme zel. značk. cestou za ¾ hod. k boudě Jindřichové a na Hřeben. Dále dle str. 96.

7. **Po Srázu na Sněžku** (3 h.). Tato nejkratší cesta není právě příliš vděčná. Od nádr. k ev. kostelu, zde v l. podle telegr. tyčí nebo bez odbočky dále silnicí několik min. a nad host. Z. gold. Frieden v l., po 5 min. u lesa před ložií Waldgarten v l. a dále podle telegr. vedení za stálého stoupání lesem až k Prameni nad lesem; mezi tím a na Z. ležícím Dolem Seifem (pomník lesníka Freye, jenž to pytláky byl zastřelen), za stálého stoupání na Planinu pod Sněžkou a na hřebenovou cestu (viz str. 97).

Kostel Wang.

Krummhübel, Brückenberg, Wang a Sněžka.

Sledujíce k J. silnici podle Touristenheimu v pr. přes Lomnici (most) k dom Weimaru, stihneme starou cestu, příkrou sice, ale serpentiny nové silnice křižující, touto ovšem pohodlněji do

Brückenbergu (spojení autob. k vlakům do Krummhüblu. 705—885 *m*), nejvýš položená ves Slezská, silně navštěvované letovisko . (až 10.000 hostí) a výhodné východiště horských výletů v romantické poloze s pěknými vyhlídkami. (Protějšok Špindl. Mlýna). Východiště lyžařů a sáňkářů. Elektr. osvětl. Platí se lázeňská taxa. Informace na ob. úřadě.

Hostince: Hot. *Wang* (blízko kostela, 40 p., 58 l., autogaráž, terassa s krás. vyhl., koupelna, ústř. stan. zim. sportu), *Sansouci* a Villa *Most* (50 p., autog., zahrada a les, koup.), *Franzenshöhe* (32 p., 50 l., garáž aut., ústř. top. Veranda se skvělým rozhl.). Jednodušší a dobrý *St. Hubertus* pod Brodbaude (18 p.). Patří sem i Brodbaude (viz výše) a krásný horský hotel *Teichmannsbaude* (str. 128), pak celá řada logií a hot. níže do údolí se táhnoucích: *Bad Brückenberg* na hlav. tur. cestě (25 p., 40 l., ústř. top., koup., dobré opatř.), *Schweizerhaus* u pošty (30 p., letní byty s balkony). *Krakonoš* (800 m, 28 p., 55 l., autog., ústř. top., stan. pro zimní sport) a p. Z výše *Mandel* u kostela, *Edelweiss*, *Daheim*, *Alpenveilchen Habmichlieb* (10 p., 20 l. se zahr.), *Posthof* (10 p., 19 l.). *Bergfrieden* a j. — *Autobus* přes *Krummhübel* do *Hiršbergu* (Schmiedebergu a Líbavy) a do *Schreiberhavy*. — *Elektrická*

dráha do *Hor. Giersdorfu* přes *Brodboudu-Boberhäuser* neb *Mok-Klengelstein* 1½ hod. Platí se malá láz. taxa za osobu denně.

Kostel **Wang** ve výši 885 *m* poskytuje rozkošnou vyhl. Přístup (viz návěští na vratech) nebo u pastora za mírné vstupné. Kostel úplně dřevěný je stavba z 12. stol., která až do r. 1841 nalézala se na Wangerském jezeře v Norvéžsku. Uvnitř spatřují se moderní dřevořezby Jacoba z Kupferbergu, mezi jinými nádherný krucifix. V sakristii řezby z Lutherova Buku v Durynsku. Podle kostela, který zůstane v pr., vede zeleně značk. cesta, která krátce před Schlingelovou Boudou spojuje se s Horerovou cestou do Krummhüblu (str. 96) sem vedoucí, sledujeme ji ¾ hod. do

Schlingelovy Boudy (1067 *m*, 25 p.), celoročně otevřené; na planině lesem obklopené, zimní sportovní cvičiště. Jezdecké koně. Dobrá rs. Můžeme odtud voliti trojí cestu:

a) *Přes Rybniční a Hamplovu boudu.* Bezprostředně od Schl. B. vede červ. značk. cesta 10 min k rozc. před Kozím Můstkem a v příměm směru dále ¾ hod. k Hamplově Boudě; odbočka v pr. velmi vděčná podle Lomnice stihne po ½ hod. kotlinu *Malého Rybníka* s Malou *Rybničnou Boudou* (jedn. obč.) (viz str. 97), odkudž za 15 min. stihneme

Hamplovu Boudu a dále dle č. 6 (str. 97) na Sněžku.

b) Přes *Jindř. Boudu* (viz str. 96) od Boudy Schl. v pr. modře značk. cestou k *Zaječí Boudě* (Hasenbaude), s blízkým *Kočičím hradem* (Katzenschloss) a mírným vzestupem na *Trojskalí (Dreisteine,* 1204 *m),* které náleží k nejkrásnějším skalistým turím Krkonoš, za nímž za 50 min. stihne na *Polední Kámen* (12·5 *m* vys.) a za hod. *Boudu Jindřichovu* (na str. 96).

c) *Přímo na hřeben* vede zeleně značk. cesta, kterou již za ¾ hod. stihneme Boudu Jindřichovu. Tato cesta při výstupu z lesa se dělí: v l., méně pohodlná, ale vyhlídkami bohatší nad horním srázem Rybníka podle *Donátovy mohyly* (zakladatele krkonošského spolku něm.; v pr. pohodlnější vede přímo k Boudě Jindřichově a dále dle hřebenové cesty (str. 97).

Trať VI. Želez. Brod, Semily. (Vysoké n. J.), St. Paka, Martinice. (Připojení trati VII.) Kunčice, (Připojení trati VIII.). Hostinné, Trutnov.

Opouštíme Želez. Brod dle trati IV. (str. 77), sledujíce tuto až do Podspálovské elektrárny. Odtud nás vede částečně přeložená Riegrova stezka nad kanálem elektrárny, částečně dráha několika tunely. Půvab údolí Jizery ztratil mnoho zřízením elektrárny, která zničila bohaté peřeje řeky na všechen čas normálního stavu vody. Ve vzdálenosti 3 *km* od ústí Kamenice vzhůru provedeno zahražení údolí a zřízení nádrže, které rovněž změnilo charakter krajiny v *Říkách* (Jizerodolí, přádelna o 64.000 vřetenech), za nímž za krátko stihneme

Semily (nádr. u Podmoklic), okr. města (17.281 ob., z toho 16.696 Č.), s čilým průmyslem textilním. V nádr. tur. tabule a dobrá rs. Do města 10 min. přes Jizeru na Riegrovo nám. (býv. bělidlo) se sochou sv. Václava od *Fr. Hergessela*, post. r 1864 dr. Fr. L. Riegrem na pamět jeho otce. Podle okres. domu, býv. zámku, vystav. v 18. stol. hr. Millesimem a městské zahrady (část býv. zám. parku; naproti bydlel tu *Antal Stašek*), k obecnímu domu mod. stavbě z r. 1908, s rest. a hot. sídlem okr. zast. a městské spořitelny. Výše leží městská radnice z r. 1874 (na místě bývalé dřevěné), kde je divadlo a pošt. a telegr. úřad. Naproti ní románský *chrám sv. Petra a Pavla* z r. 1911. U něho socha sv. Anny z r. 1756. Na hoř. nám. Komenského je zachován jediný starý dřevěný dům. Odtud k sadům Palackého silnicí, jež vede do Vysokého n. J. Mar. socha z r. 1708. Od radnice ulicí pod Koštofrankem ke hřbitovu na Koštofranku (Castello di Franco) s kaplí sv. Jana Křt. z r. 1727. Malá tkalcovna Schmidtova stojí na místě mlýna, kde r. 1818 nar. se dr. *Fr. L. Rieger*, kromě něhož nar. se tu zesnulý fysik Dr. *Boh. Kučera* (1874), žurnalista *Jos. Vejvara* (1869), lékař *Jos. Chaloupecký* (1864), klas. filolog *Jan Lad. Čapek* (1858) a v Podmoklicích virtuos na housle *Václ. Kopta* (1845).

Hostince: Okres. dům (6 p.), Včánkův (1 p.), Jirounkův (1 p.) s tur. noclehárnou. Rs. Kraus. Informace v okr. domě u tajemníka nebo na obec. úřadě.

Výlety ze Semil.

1. **Riegrovou stezkou do Žel. Brodu.** Zpětným směrem dle str. 80.

2. **Masarykova Vyhlídka.**

3. **Boskov. Jesený. Vysoké.** Sledujeme zpětně cestu (z Jeseného) str. 80 na Bozkov, odtud dále rovněž dle str. 80 na

Jesený a do Vysokého. Nebo dle č. 4. do Hájů, odkudž sledujeme trať Jilemnicko-Rokytnickou do N. Vsi a odboč. v l. na *Rochprachtice* (dom. prům., broušení skla, perel, far. kostel N. Trojice, vyst. r. 1756 Václ. hr. z Millesimo), rod. býv. řed. táb. akademie *Frant. Farského* (1846), jimiž dojdeme až k silnici, která v pr. vede (autob. zast.) 3 *km* do Vysokého nad J.

4. **Sytová Háje—Jilemnice.** Pojizerskou silnicí podle četných průmysl. závodů v Benešově a Rybníkách přes Loukov do Hají na stoku Jizerky (regul.) s Jizerou v místě, kde v. Arnoštova pod strání bývá hojně navštěvované přír. divadlo. Zde stanem na trati do Jilemnice, kamž dojdeme také podle Jizerky půvabnou krajinou přes Vichovou.

5. **Rezek — Dvoračky. Labska Bouda.** Jako při č. 4. Do Sytové Hájů, odkudž sledujeme trať Jilemnice—Rokytnice přes N. Ves až do *Poniklé* a odtud dále dle tratě VII.

Trať VI. a) Semily, Vysoké n. J., Jablonec n. J.

(Autobusová trať.)

Autobus, který vyjíždí od nádraží v Podmoklicích, staví v Semilech na pošt. úřadě, odtud sleduje horskou silnici ke

Kapli 14 pomocníků (od pošt. úř. 2 *km*), která je staničkou, z níž můžeme odbočiti na Masarykovu Vyhl. a Boskov. ev. přes vyhl. dojíti dle str. 80 zpětně až do Želez. Brodu. Po necelém dalším 1 *km* mineme host. u *Bílého Lva* (zast.) pod

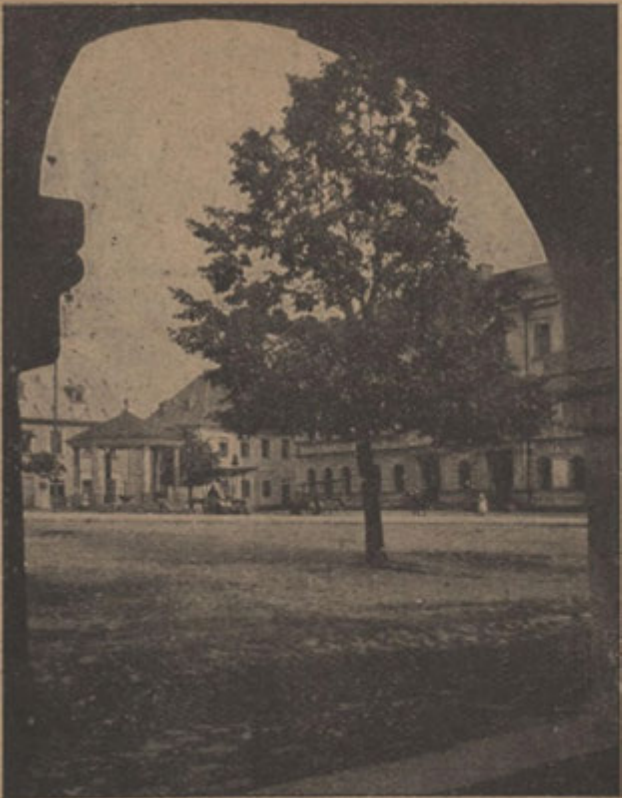
Sejkorskou Kapličkou, kde se cesty dělí. V l. možno přes Spálov a Boskov a voliti některou horskou pěší turu dle str. 80, kdežto v pr. vede aut linka dále 27 *km* na

Příkrý (stan. u host. Horákova), stále s pěknými výhledy k J. i k S. Odtud značné stoupání bezlesnou, ale vyhlídkami bohatou končinou 3 *km* na

Skodějov (Spekulace), za nímž mineme křižovatku *Zimror* s cestou, která v l. vede 20 min. do *Helkovic* (viz str. 13.), v pr. přímo ke kost. v Rochprechticích (viz výše čís. 3); s pěkným výhl. v l. do údolí u Helkovic sejdeme se u *odbočky* k *Rochprechticům* (od nádr. 13·8 hod. se silnicí z Rochprechtic (viz výše č. 3), a po dalších 2·7 *km* stihneme

Vysoké n. Jiz. pod hřebeny krkonošskými (695 *m*) se sklonem k Tříči. Příjemné letovisko za letních paren a stanoviště zimního sportu (1349 obyv., z nichž 1283 Čechů).

Město vzniklo jako osada sklářská ve 14. stol. a stalo se později střediskem prům. lnářského, jenž od r. 1876 v úpadku. R. 1775 dotkl se ho ruch selského povstání, těžce však bylo stiženo požárem r. 1834. Je rodištěm politika, publicisty *dr. K. Kramáře* (1860), filosofa *Oldřicha Kramáře* (1848), býv. lékárníka a měšťanosty v Přerově *Frant. Kramáře* (1821), národovce, jenž proslul svou činností v Olomouci *Jos. Kramáře* (1814), *Mirosl. Procházkové*, roz. Kramářové, průkopnice

Výhled z podloubí na náměstí ve Vysokém n. J.

žensk. hnutí v Olomouci (1844),|(1811) a kartografa *Fr. Mašatky*
básníka a spis. *Frant. Nečáska*|(1856).

Vysoké n. J. je městem okres. s okr. nemocnicí, má pěkně zřízený *Havlíčkův park* se sochou *K. Havlíčka*, plastickou mapou tur. a tur. chatou (lázně), jsouc i sídlem KČST. a Čes. Ski Klubu. Od r. 1786 působí tu ochot. spolek divadelní v radnici — nyní se buduje nové samost. divadlo. Kostel sv. Kateřiny, pův. ze XIV. stol., obnovený po druhé po ohni r. 1839, nese na hl. oltáři obraz od *Kandlera*. V radnici na nám.

místní museum. Zachovalá část podloubí s pěknými výhledy (obr. 133). Odb. škola hospodářská. Z průmyslu dlužno uvésti výrobu lyží a sport. saní, mech. tkalcovnu, výr. soukenné obuvi. U fotogr. Hanuše (atelier pod náměstím), lze dostati i zvětšené fotogr. z Krkonoš. Veř. čítárna v domě J. A. Nečáska.

Hostince: Mařatkova tur. a lyž. rs. »U lantverů« (4 p., 8 p.). *Turistická chata* v Havlíčkově parku (9 p., 24 l. bez stravování), *Radnice* (rs.). Několik rs. a vinárna. Soukromé byty. Informace v knihk. Mařatkové, fotogr. Hanuše a ve škole. Osobní autodoprava A. Berky, tel. č. 6, povozy (dvouspř. i jednospř.). Orientační tabule na radnici a v Havlíčkově parku. Studentská nocl. (12 l.) ve škole.

Autobus z Vysokého n. J. koná do Jablonce n. N. velkou zatáčku k SZ. příchovickou silnicí na

Sklenářice (1. zast. u host. Mexiko je vzdálena 2·5. Mech. tkalc. na bavlnu. Druhdy se tu těžila tuha. Kdo chce do Jablonce kratčeji, použije níže uvedené (č. 1.) a vděčné partie přes Třič. U Mexika (614 *m*) rozc., kde od příchovické silnice se uchylujeme k V. pětinásobnou serpentinou (tur. označ. cesta si ji nadchází) podle host. u Kobrů (z Vys. 6·8 *km*) do

Jablonce n. J. (k poště 23·5, k nádr. 24, z Vys. 7·5 *km*). Viz trať VII.

Výlety z Vysokého n. J.

Vysoké n. J. je východiště vděčných výletů, zejména těch, které z Jablonce jsou nesnadněji přístupné.

1. **Třič. Jablonec n. J.** Z náměstí spáditě 1 *km* do Třiče, kde odbočuje v l. cesta vzhůru ke kříži (½ hod., 688 *m*), odkudž je překrásný rozhled přes Jablonec a údolí Jizery na přední hřebeny Krkonošské (Kotel). Spáditě dolů k mostu do Jablonce (50 min.). Kdo se chce vrátiti pohodlněji, jde za mostem silnicí v pr. podle nádraží a za trati v pr. do Třiče a tímto do Vysokého (zpět 1 až 1¼ hod.).

2. **Sklenářice—Jablonec n. J.** Pěší turista jde autobusovou linkou jen 1 *km* pod Petráškovy Vrchy, kde uchýlí se v pr. značk. cestou, která se vyhne serpentině silnice. ¾ hod. k hs. Mexiko: odtud k V. sleduje opět autobusovou linku 20 min. a vyhne se značk. cestou v pr. zatáči nám silnice přímo do Jablonce. (1½ hod.). — Z Jabl. dále na Krkonoše viz trať VII.

3. **Nový Svět a hřebeny.** Můžeme voliti cestu trojí: 1) k rozc. ve *Sklenářicích* (autobus): při rozc. v l., zprvu ještě 20 až 25 min. silnicí, od níž odbočíme v pr. přes Haidšteju na *Buchštejnskou rozhlednu* (ze Sklenářic 1½ hod.) a dále odtud jako na str. 74 (4½ hod.). 2. Přes *Paseky*. K rozc. ve Sklenářicích, zde však prostřední cestou k S. do *Pasek*, rozptýlené vsi horské s tov. na dřevitou lepenku, s kost. sv. Václava, odkudž značk. cesta vede k SV. přes Planýrku do *Hořiny*, k Pasekám patřící části obce, kde jdeme kousek v l. a zase hned k SV. do lesa nad Jizerou, podle které dospěje-

me až do údolí k mostu, který přes Jizeru vede do Janova údolí a cestou dále podle Mumlavy do Nov. Světa (4 hod.). — 3. Přes Stanový a Navarov. Autobusovou linkou k SZ., ale jen pod Petráškovy vrchy, kde dáme se v l. značk. cestou do Stanového (1 hod., rodiště *Antala Staška*); zde k mlýnu v údolí Zlatého Potoka, k host., odkudž v pr. značk. cesta vede k zřícenině (2 hod., viz str. 78). Sestup k zastávce železnice a dále drahou nebo podle ní dle str. do Svárova (4 hod.) a dále jako na str. 81 přes Český Šumburk na Příchovice, odkudž přes Kořenov nebo Buchštejnskou rozhlednu (str. 74) do Nov. Světa (6½—7 hod.).

4. **Chlum** (689 *m*) podle něhož zpětně (dle str. 132) vede cesta přes Rochprachtice do Hájů a

5. **Bazejtův Kopec** (652 *m*), pod nímž vede cesta zpětným směrem (dle str. 132) přes St. Ves na Helkovice a odtud buď k Z. přes **Jesený** na hrad **Nikéjku** (str. 79) k stejnojmenné stanici, nebo krásnou partii k JZ. na **Boskov** a dále přes Masarykovu vyhl. (str. 89) do Semil.

Trať VI. (Pokrač.) Semily—Trutnov.

U Semil opouští želez. trať údolí Jizery ubírajíc se dál údolím přítoku jejího Volešky podle zast. *Nedvězí* k stan.

Libštátu, jehož stanice nalézá se proti vsi *Košťálovu,* proslulému nalezišti permských hořlavých lupků s četnými skelnošupinatými rybami, jež známy jsou jmény *Amblypterus* a *Palaeoniscus.* V Libštátě villa dra K. Kramáře Průmysl sklářský.

Za Libštátem krajina podle tratě se níží a často červeným zbarvením svůj permský ráz prozrazuje. Za krátko minuvše v l. ves *Bělou* spatříme trať od Kruhu a Jilemnice přicházející, podle kteréž u *Roškopova* přijdeme do stanice

St. Paka. Žel. uzel, kde kromě obou směrů jihosev. něm spoj. dráhy ústí trať od Chlumce nad Cidl. a vybíhá trať k Trutnovu (viz níže pokrač.). Dobrá nádr. rs. a blíže nádr. Hotel de France (30 pok., ústř. top.), níže menší host. u nádr. (2 pok.). Kostel sv. Vavřince z r. 1754—1760 chová pěkné obr. od *Kramolina,* na boč. olt. empir. rámec, kaditelnice výborné práce ze XVII. stol. Na hřbitově 2 pěkné kovové kříže. S. Paka souvisí blízce s N. Pakou (viz Pojizeří a Prachovské skály), rod. fil. Ant. *Niederla* (1840), původiště uměl. rodiny *Suchardu,* rod. temperamentního sochaře *Bohumila Kafky* (1878). Zajímavé památky. (Viz Pojizeří a Prachovské Skály str. 156).

Odtud jede denně 5× vlak do *Lomnice n. P.*, městečka českého s 3840 obyv. *Lomnické suchary* jsou daleko široko známy; jinak čilý průmysl bavlnářský a strojnický. Pěkný pomník Svobody od *Deyla* z Hořovic, rodiště *Cirilia* (Jana Měšťáka) spis. lat. čes. (XVI. stol.) a *Václ. Mareše* spisov. (1823). Odtud vycházka na *Tábor* (682 *m*) s lesním parkem. Na vrcholi rozhledna se znamenitou vyhl. a poutnický kostel. (Viz díl Pojizeří a Prachovské Skály.)

Na české straně leží vyhl. bod, z něhož je nejznamenitější přehled Krkonoš při trati ze St. Paky do Dvora Králové, jejž stihneme tu nejblíže ze stanice Mostku. Je to

Zvičina (641 *m*) fylitový a žalový kopec, jenž v okolních usazeninách permských a křídových tvoří osamělý ostrov prahorní. Ve volném rozhledu, jejž poskytuje vrchol s rozhl. a tur. chatou je zahrnuta jistě $^1/_{10}$ Čech.

Proto pro každého, jež si chce zjednati přehled Krkonoší před jejich návštěvou vděčná odbočka. Vděčná odbočka je také odbočka autobusovou linkou do *Pecky* (viz Pojizeří a Prachovské Skály). Trať naše ze St. Paky vede nás z počátku ve směru zpátečním přes *Roškopov* ku *Bělé;* zatáčí se tuto k SV. pod úpatím *Jivy* a mezi četnými domky osad *Svojku,* Tample a Kruhu vjíždí do zastávky

Kruh, čes. prům. vesnice (tkalcovství), rod. spis. Otak. Klazara (1857), jež táhne se odtud 3 *km* k S., a podle Roztok jde do stan.

Martinice; nádr. pro odboč. trať Jilemnice-Rokytnice (viz trať VII.) s text. dom. průmyslem. Odtud činí dráha velký oblouk k S. podle lesa *Branska* (v l.), za nímž za krátko spatříme rozlehlou (viz trať VIII.).

Hor. Brannou (zast Horní Branná, 474 *m)* u průmysl. vsi většinou české (1965 Č., 21 N.; patří k Jilemnici) s kost. sv. Mikuláše, nejstarším v Krkonoších a hrobkou Harrachů i starob. zámkem nyní pivovarem z r. 1583 jenž byl druhdy útočištěm *Jana Amose Komenského.* Výr. dřevěného zboží, obchod plátnem. V Br. nar. se spis. *B. F. Hakl* (1827), hud. skladatel *Fr. Kořán* (1818), spis. *Jos. Šír* (1859), a arch. *Jan Vejroda* (1856). Brannou možno dojíti skrze Valteřice s nimi spojené (rod vynik. lékaře a odb. spis. *Jos. Jeric* (1871) odbočením před koncem vsi v l. do *Dol. Štěpánic* (od zast. 6 *km),* kamž jinak nutno jeti a jíti přes Jilemnici (viz trať VII.).

Dráha projede vsí a podle Dol. Branné (v pr.) vsi většinou německé (218 Č., 1069 N, patří k Vrchlabí), překročujíc po 2 *km* silnici Vrchlabskou stihne stanici

Kunčice (405 *m,* rest. nádr.). Odtud odbočuje trať do **Vrchlabí.** (Viz trať VIII.)

Překročivše mostem pod nádr. Labe, dojdem k J. za ¾ h. do **Horní Kalné** (obce české), dlouhé, malebně roztroušené tkalcovské vsi podle stejnojmenného potoka táhnoucího se k SV. 3 *km* do **Dolní Kalné** rovněž rozlehlé české tkalc. osady (také velká přádelna) s výstavnou sokolovnou, pěknou školou, hosp. šk. pokračovací. Permské lupky ve stráních okolních jsou nalezištěm častých stop ještěrů, které jsou uloženy

Rozhled se Zvičiny na Krkonoše.

v Nár. Museu. V host. u Kožichů staví autobus, jenž udržuje spojení krásnou krajinou přes Čistou, Horka a Vidochov. Do N. Paky a dále přes Kumburský Újezd a Úlibice do Jičína, druhým směrem přes Ždírnici do *Slemena* (autogaráž), odkudž vede siln. (6 *km*) do *Hostinného*. Turista může však vděčně sledovati úval potoka Kalné, odtud Olešnici zvaného stejnojmenným osídlením 7 *km* až do úvalu Labského a buď překročiti Labe a žel trať a za ¼ hod. stihn. zast. *Chotěvice* (směrem k Vrchlabí) nebo se dáti k S. podle Labe 3 *km* do *Hostinného*, anebo (krásné výhledy na Krkonoše) konečně jíti podle Labe k J. 3 *km* do Horního Debrného, odkudž možno buď k Z. (v pr.) po 3 *km* dojíti k zast. Mostku (výstup na *Zvičinu*) nebo v l. dáti se k mysl. *Království* a odtud buď sledovati silničku stejnojmen. lesem nad údolní přehradou pod lesem a podle hráze přehrady, elektrárny přes Verdek do Dvora Králové (z mysl. 3 hod.). nebo voliti cestu do *Kacléřova* a dáti se krásnými partiemi podle regulované horské bystřiny potoka Hareckého přes *Huntířov* do Dvora Král. (z mysl. 3 hod.).

Od Kunčic sleduje dráha již tok labský podle zastávky

Prosečné, malebnou krajinou většinou útvaru permského podle

Lhoty Klášterské (Mönchsdorf) kde cisterciácké proboštství bylo r. 1424 Husity zničeno, ke spojení dosavadního hlavního toku Labského s Malým Labem, podle něhož vzhůru táhnou se nepřetržitě osady Prosečná a Dolní Lanov v délce 9 km až do Středního Lanova, kde křižuje tuto trať *turist. cesta z Vrchlabí do Janských Lázní*. Po 1½ *km* za stokem obou labských proudů stavíme v

Hostinném (351 *m*); městě, jež již r 1139 Soběslavem I., jenž Hradec Hostín postavil, zal. bylo. Pův. čeští obyvatelé vytlačeni Němci, jež zde Otakar II. usadil. Nicméně majitelé velkostatku byli příslušníci české šlechty. Má 8695 ob., z toho 1280 Č, kteří tu mají Nár. Dům (host.) s Čten. Bes. (knih.). Odbor Národní Jedn. Severočeské, Sokol s lyžařským odborem. Starob. starý kostel děk. ze XIV. stol. s pomníky Valdštýnů. Česká šk. dvoutřídní Frant. klášter z roku 1677 s mar. kost., klášter Voršilek s vychovávacím ústavem a zámek hr. Deyma. Okres. pol. správa. Něm. st. gymn. Průmysl textilní a papírnický (tov. Elbemühl).

Hostince: Černý Orel (16 pok.). *Secesse* (Deymův. 6 pok.). Nár. dům (5 p., 10 l., nocl. 2 l.). Nemocnice s útulkem pro choroby plicní, lázně, plov. na Labi, městský les a park.

Výlety z Hostinného.

Již sám pohled z Hostinného k S. na hory, láká k vycházkám, neméně tak krajiných půvabů poskytuje údolí Labské.

1. **Lesní Lázně.** K S. vede stále mezi domky cesta do Arnultovic až k rozc. na stok pot. Stříbrného a Sejfenského ($3\frac{1}{3}$ km); možno již před rozc. dáti se v l. podle náhonu k tov

na umělé hedvábí v *Terezienthalu* a pokračovati dále podle Stříbrného Pot. k *Lesním Lázním* (1½ hod.), prostřed lesů položeným. Letovisko (423 *m*, bez láz. taxy. Pošta a telegr.).

2 **Vrchlabí** trojí cestou:

a) Podle č. 1. na Lesní Lázně a přímo dále do *Fořtu* se zámkem a dvorem (býv. pivovar), přímo dále ještě 1½ *km* k rozc v *Čisté*, zde v l. přes kopec (pěkné vyhl.) a úval. Prostředního Lánova do Vrchlabí (4½ hod.).

b) Podle železniční tratě až ke stoku Malého Labe s Labem zde v pr. a stále podle Malého Labe mezi malebně rozloženými domky *Prosečné* a *Dol. Lánova* (1640 obyv., z toho N. 1620, přádelna, bělidlo a barevna) až do Střed. Lanova na křižov. a v l. jako výše do Vrchlabí (3½ až 4 hod.).

c) Drahou do Kunčic (pěšky do Kunčic podle Labe vděčnou krajinou 2 hod.), odtud dále jako při trati VIII. Drahou nebo pěšky podle Harty a LišČím Kopcem 1 hod. do Vrchlabí.

3 **Janské Lázně** Jako při č. 1. k rozc. v Arnultovicích, zde však v pr.; po 1 *km* nové rozc Dáme se v l. k S. *Heřmanovými Sejfy* (sem spojení poštovní, průmysl textilní, soustružnický, dřevařský), se zámkem a parkem) a na křižovatku od *Černého Dolu* odtud k V. dle str 101 přes Hoffmannovy Boudy do Janských Lázní (4 hod.); anebo jen na rozc. za Arnultovicemi a zde hned v pr. přes Leopoldov a Hertvikovice do Ml. Buků a zpětným směrem dle str. 107 do Janských Lázní, anebo Heřmanovými Sejfy dle značek. cesty až tam, kde odbočuje v pr. přes Ladný (Ladigovu Výš) cesta do Lázní (zpětným směrem dle str. 105).

4 **Sněžka** Přímá horská tura, vede k S. jako při č. 2. přes Lesní Lázně a Fořt do Čisté, odkudž k S. vede stále mezi staveními značk. cesta do *Černého Dolu*. Dále zpětným směrem dle str. 101 a značk. cestou na *Hrnčířské Boudy* a dle str. 103 úvalem Zeleného potoka podle Dumlichovy Boudy do *Pecí*, odkudž na Sněžku dle str. 106 (6½—7 hod.).

5. **Špindlerův Mlýn**. Skvostná horská partie dle č. 3. až k Hrnčířským Boudám, odtud dle str. 103 zpětným směrem přes Liščí Horu na Stoh a do Šp. Mlýna (4 hod) nebo stejným směrem přes Hrnčířské Boudy dle č. 4. až do Pecí a odtud dle str. 106 přes Vejrovku do Špindl. Mlýna.

6. **Přes Hřebén do Krummhüblu** a zpět přes Sněžku, náleží k nejskvělejším partiím. Nejlépe dle č. 5. přes Hrnčířské Boudy a Liščí Horu až na křižovatku s cestou, která z Vrchlabí vede na Luční Boudu; od křižovatky sledujeme turu Vrchlabskou (viz trať VIII.).

7. **Hraničné Boudy** a přes Sněžku zpět. Dle č. 4. až do *Čern. Dolu*, odtud 4. cestou (za kostelem) v pr. k Boudě na Černé Pasece, dále dle str. 106 přes Bobí Boudy do Vel. Úpy a dále dle str. 101 k Mohornovu Mlýnu a Hraničným Boudám. Odtud buď na Obři Hřeben a na Sněžku (nejkratšeji), anebo přes Krumhübl a odtud dle str. 126 na Sněžku (nejpůvabněji); se Sněžky pak zpětně dle č. 4.

8. **Mostek. Zvičina**. Podle Labe k J., pak 2½ *km* přes trať v pr. do Nov. Zámku při ústí Olešnice a dále k J. do H. Debrného. Odtud v l. dle str. — k zast. Mostku a na Zvičinu (viz *Pojizeří a Prachovské Skály* a *Dol. Polabí*).

9. **Dvůr Králové** (údolní přehrada v Třemešné). Jako na str. 138 až do H. Debrného, zde však v l. k mysl. Království a dále dle str. 138.

Za Hostinným opouští dráha u *Nov. Zámku* údolí labské a při úpatí Kateřinské Hory (v pr.) zatáčí na J. — a po 2½ *km* v l. k

Chotěvicům (Kottwitz, 342 *m*); ves (obyv. 1730, z toho N 1709), s úhledným novým got. kostelíkem (v l. na výšině, a kaplí sv. Kateřiny (v pr. ½ hod.), od níž je pěkná vyhl. Podle potoka Chotěvického za krátko stanice

Pilníkov (357 *m*), městečko s 885 obyv. (N. 846) s průmyslem máckým průmyslem tkalcovským, načež po 3 *km* na křižovatce silnice stihneme zastávku

Vlčice (viz str. 107). Od zast. k S. silnice vede Vlčicemi (zpětně dle str. 107) na Silberštejn a do Janských Lázní

Tratí sledujeme (v l.) silnici, která z Vlčic přes *Volanov*, jejž v l. objíždíme vede do

Trutnova, v jehož sev. obvodu u Dolního Starého Města setkáváme se na mostě labském s tratí od Svobody, vjíždějíce do stanice na vých. boku města (14.584 ob., 2791 Č., 11.793 N.), které je střediskem průmyslu textilního (lnářská škola, trhy na přízi, tov. na papír a lepenku, výr. dřev. záclon a žaluzií, strojních řemenů a p.). Okr. polit. správa, st. reálné školy, kde je uložen krkonošský herbář Kablíkové, něm. pedagogium, česká ob. škola v Hor. St. Městě musela býti otevřena za četnické asistence. Got. radnice z r. 1862, arcid. chrám zal. r. 1283, přest. r. 1769 se starými obrazy, městský park s pomníkem domorodého básníka *Ufo Horna*, v Trut. také pochovaného a se starou *Dračí Studnou*, sem z náměstí přenesenou. Střed města, náměstí s loubími má ještě starobylý ráz, kdežto ostatek je moderní.

Poprvé jmenuje se osada tato jménem Úpa 1260. Přemysl Otakar II. Zavedl sem 1264 něm. osadníky a od r. 1301 jmenuje se místo již Trutnov. v základě asi starší pověsti, jež založení místa připisuje *Trutovi*, jenž tu zahubil saň litou (viz dračí studnu). Městem jmenoval Trutnov Jan Lucemburský 1340. 1421 zničili Husité zdejší klášter. 1436 jmenován Tr. král. věnným městem. V 16. stol. bylo město i s okolím protestantským i trpělo pak protireformací. V 30leté válce 3krát bylo Švédy spustošeno. 1866 bojováno i v samém městě. Před svět. válkou proslul Trutnov ve sporu o kraj. soud, jejž tu Němci chtěli míti čistě německý, jakkoli i v místě i v okolí mnoho Čechů žije. Tito mají zde také své spolky: Českou Besedu, Veleslavín a j. Narodil se tu český průmyslník *Jan Faltys* (1796), jenž zřídil první strojovou přádelnu v Čechách (i v Rakousku), českomor. kronikář a malíř *Šim. Hüttel* (1530) o město v mnohém ohledu zasloužilý.

Hostince: Národní dům (český, stud. nocl. Hromadné návštěvy třeba oznámiti tři dny předem). *Bílý Kůň* na nám. (25 p., 30 l.), *Kleinår* (35 p.), *Central u nádraží* (také hrom. noclehárny). Autobusové spojení přes Něm. Brusnici do Dvora Králové (projekt. spojení do Úpice).

Procházka městem a bojištěm z r. 1866 (1½ hod.). Kolem hotelu Kleinova a měšť. školy do parku (Dračí Studně); po schodech k pomníku Hornovu, v l. po schodech a ke *Kapli* (Kapellenberg, vyhl. na svahu v městském sadě, rest.); dál v l. (cestou pomníky padlých vojínů) do údolí až k rozvětvení cesty a v levo na *Knebelberg* s rozhlednou (vděčná vyhlídka); *b*) v pr. ke kapli sv. Jana, bojiště ze dne 27. června 1866; v kapli kříž z nalezených zde střel a zbraní. Pomníky. Dál po široké vozové cestě na *Gablenzovu Horu*; při prvním rozvětvení cesty v pr. při druhém v l. přes silnici z Trutnova do Star. Rohoznic vedoucí na vrchol s pomníkem 85 důstojníků a 1519 mužů, kteří zde 27. června 1866 padli. Zpět cestou v l. odbočující nebo dolů na Rohoznickou silnici, městským lesíkem a parkem.

Výlety z Trutnova.

1. **Svoboda—Janské Lázně.** Do Svobody žel. spojení, ze Svobody autobusem. Další viz na str. 108, 106 a 107 ve spojení s výlety na Sněžku, Špindl. Mlýn, Hostinné, Hraniční Boudy.

2. **Janské Lázně** přes Volanov, Vlčice, Silberštejn zpětným směrem dle str. 107.

3. **Žacléř—Svoboda n. Úpou.** Novodvorskou silnicí (červenožlutě značk.) t. zv. Pruskou cestou podle N. Dvora (v pr.) na *Zámecký Vrch* (634 m, les) a dolů táhlou vsí Babí (Trautenbach se hřbitovem a kostelíkem sv. Tekly z r. 1753), malebným úvalem Rýchovských Hor serpentinami vzhůru na rozc. na Vrchách (719 *m*, v l. morový sloup z r. 1670) do **Žacléře** (3½ hod.) staré hornické (kamenouhelné doly z r. 1786) okr. místo z 13. stol. (3559 ob., z nich 780 Č.). Barok. kostel sv. Trojice z r. 1732, prostřed nám. (se starobylou zvonicí) rokokový mar. sloup z r. 1725, starobylé dřevěné domky s podloubími s pěknými lomenicemi, zámek s parkem, přádelna, sklárna, tov. na porculán. Menšinová česká škola obecná a měšťanská. Těl. jedn. Sokol. (Host. U Koruny, Města Vídně a Bürgermeister). Půvabným okolím vede cesta nejprve směrem k nádr. a příčnou ulicí v l. pak opět v levo dle modrých značek lesem, t. zv. Novou Cestou (při rozc. vždy v l.) na Vrážov a Rýchory (¾ hod., 935 *m*), ves pohraniční, jež vznikla v době růžování zlata a stříbra. Modře značk. cesta vede k Z. podle suchého lesa do IV. d. Maršova a dále jako zpětně dle str. 110 do Svobody n. Úp. (6 h.). Také možno však z Rýchor k J. dle červenomodrých značek k lomům (rozc.) a v pr. k *Maxově Huti* na *Quetschensteinu* (1001 *m*, skvostný rozhl., letní rs.) a odtud Růženinou cestou (červ. značky) po svahu *Černé Kupy* (945 *m*) do I. d. Maršova a do Svobody n. Úpou (6½ hod.). Od lomů vede také červenomodře značk. cesta lesem a po kraji lesa (1. rozc. dle červenomodr. značek přes Sklenářovice a Klince — býv. zlaté doly, k rs., oblíbené výl. místo — k stanici Kalná Voda 1½ hod.), k 2. rozc., kde odbočí se dle žlutě a modře značk. cesty přímo do Svobody n. Úpou (6½ hod.).

4. **Žacléř - Hraničné Boudy, Sněžka.** Dle č. 3. do Žacléře, odtud k nádr. a hned 1. ul. v l. k S. přes Bobr (přechod přes hranice 3 *km)* do Kunzen-

dorfu (1½ *km*), vede v l. a po 2 *km* opět přechod přes hranice 1 *km* do *Valběřic*. Odtud k S. zpětným směrem na Hraničné Boudy a dle str. 139 na Obří Hřeben a Sněžku. Sestup nejlépe Obřím Dolem do Pecí, dál přes V. Úpu a dle č. 3. zpětně z Maršovova díl IV. dle modrých značek přes Rýchory nebo dále až do Svobody a odtud drahou do Trutnova.

5. **Dvůr Králové**. Autob. linka 24·8 *km* dl. vede přes *Humburky* (2·5 *km* zast. host. Kindlerův) a *Nový Rokytník* (4·9 *km* u host. Schneiderova) mne odb. na Střítež a přes *Kyje* (9·4 *km*, zast. u host. Patzakova), obrátí se k JZ. do táhlé *Něm. Brusnice* (zast. u Lesa, 12·2 *km*), za níž dvojitou oklikou zajíždíme již do lesa Království u *Bídy Ženské* (host. Andersův 13·7 *km*). Z Království vyjíždíme u *Nové Kocbeře* (16·1 *km*, pošt. úřad) do blízké *Kocbeře* (16·9 *km*, host. Fischerův), kdež v pr. odbočuje silnice na Huntířov, autobus však ubírá se přímo k JZ. do úvalu pot. Harty (v regulaci) a tímto do Dvora Králové.

Trať VII. **Martinice, Jilemnice, Rokytnice.**

Z Martinic podle Branska (v pr. 508 *m*) sleduje žel. trať přímočárně silnici 5 *km* do stanice

Jilemnice, čistě české východiště krkonošských výletů (464 *m*, 3660 ob.) a sídlo čilého odb. a krkonošské župy KČST. a Čes. krk. spolku Ski. U nádr. Vilová čtvrt. Sídlo okr. pol. spr. a soudu, stř. (nová budova), hospodářská (nová budova), měšť. a tkalcovská škola. Stará radnice s podloubím o věži (sídlo stát. úř.). Děk. chrám Sv. Vavřince z r. 1729—35, s oltářním obrazem od *Kindermanna*. Staré srubové dřevěné domky s lomenicemi a nápisy ve štítech zachovány jen v ulici Zvědavé na Nov. Městě. Malebná městská spořitelna. Zámek Harrachův s parkem, Sokolovna. Průmysl textilní (známé rukodilné tkalcovství krkonošské), zámečnický, obuvnický, výr. lyží, saní a sport. zimních potřeb.

Jilemnice povstala asi ve XII. stol. jako část zboží Štěpánského. Od r. 1492 patřilo k němu jen část dolní, kdežto horní přidělena k tvrzi Jilemnici, obě části spojeny však znovu roku 1701 velkostatkem Harrachovským, z něhož jsou nyní lesy postátněny. Za války 30tileté vzalo místo za své, až na jediný domek. Tehdy povstalo mnoho dřevěných staveb, z nichž ovšem zas většina vymizela. R. 1716 vybudován harrachovský zámek, r. 1729—35 nynější chrám, jež zůstaly uše třeny dvěma požáry v l. 1788 a 1838. Z Jil. pocházejí: pěvkyně *Hanušová*, provdaná za skladatele *Zd. Fibicha* (1846), inž. chemie *Jos. Hanuš* (1872), profes. na vysoké škole techn. v Praze, čes. klas. filolog a gymnas. prof. a spis. *Petr Horský* (1858), proslulý geolog *Fr. Pošepný* (1836, † 1895 ve Vídni) a pivovarský odborník *Josef Rosenberg* (1849), jenž provedl mnoho staveb pivovarů a mlýnů.

Hostince a ubytování: Hot. *Modrá Hvězda* (11 pok., 20 l., tel. č. 43), *Česká Koruna* (7 p., 14 l., tel. č. 39/VIII., koup. auto). 3 Turist. nocl. (do konce srpna 72 l., ev až 120 l.) a 1 nocl. celosezonní (20 l., dot. na Od. KČsT., jedn. řed. měst. úř. J. Ambrož). Menší hostince: *H. Bedrník* (1 p., 4 l.), *Gabriel* (auto Kadavého a Řehořka). Bezvad. u nádraží, vinárna Višňákova. Tur. mapa Krkonoš v podloubí staré radnice. Orient. mapa u nádr. a na jiných vhodných místech. Cesty značkovány. Auto (kromě výše uvedených) u K. Moravce č. 9, tel. 35/VI. a 52, 51. Řehořka č. 54 (též v Hrabačově). Autobus u Ant. Dontha pro společ. 12 lidí do Vítkovic. Pošt. spojení do Vítkovic 2krát denně (v 7 a 13 hod.). Srovn. str. 25, 30, 32, 33.

Výlety do nejbližšího okolí Jilemnice.

1. **Kozinec** (561 *m*, ¼ hod., výletní rs. s krásnou vyhl. na město s pozadím Žalýho, na Hrabačov a údolím Jizerky k J. na Zvičinu, Tábor a Kumburk. Sestup do *Peřimova* a výstup na **Strážník** (603 *m*) Pěkný výhled do údolí Jizery Sestup do *Mřičné* a silnicí zpět do města (2½ hod.).

2. **Sytová Háje—Vysoké n. J.** Buď a) jako při č. 1. přes Kozinec do Peřimova, zde však v pr. do Sytové, touto v pr. do *Hájů—Arnoštova* (přírodní divadlo, výl. rs., žel. zast. Harrachova pila, regulace Jizerky) a dále dle str. 132 přes Novou Ves na *Rochprachtice* a do Vysoké. (4½ hod.) nebo b) Přímo podle Jizerky přes Hrabačov do Hájů a dál jako výše (3½ hod.).

3. **Benecko** je vděčná lyžařská stanice jmenovitě pro začátečníky, v zimě ovšem snadněji přístupná z Vrchlabí (viz trať VIII.). — Z Jil. vede nás značk. cesta přes *Hrabačov* (viz níže při hl. trati) podle Jizerky k rozc. u Bělidla, zde v pr. dle značek do *Dolních Štěpánic* (sídlo propagátora krkonošské turistiky řed. v. v. S. Buchara) a přímo dále do **Hor. Štěpánic** se zříc. hradu, jejž 1307 zal. Zdeněk z Valdštejna; kostel sv. Trojice ze XIV. stol. přestavěný r. 1796 s náhrobky Valdštejnův. Dále dle značek k SV. serpentinou lesem na křižovatku mrklovskou, zde v l. k S. na **Zlatou Vyhlídku**. (Hot. pens. s letními byty 14 p., 35 l., dobrá rs., veranda) s překrásnou vyhl. přes *Benecko* (k Z.) a přes Štěpánickou Lhotu k JZ. Přímo dále k S. dle značek ¾ *km* k rozc. pod Šeřínem, kde dáme se vl. přes *Zákoutí* značk. cestou 3 *km* do údolí Jizerky, překrásným údolím podle mlýna *Rychlova* (v pr.) dle modročerv. značek, kterýmž k J. vrátíme se k Bělidlu a Hrabačovem do Jilemnice (6½ hod.).

4. **Vrchlabí**: a) Jako při č. 3. přes Hor. Štěpánice na křižovatku Mrklovskou; zde však nikoli v l., nýbrž přímo dále zkratkou serpentiny do *Mrklova* (výb. *rs.* J. Bubeníka) a 1½ *km* na křižov. pod *Žalým*. (Zde možno odbočiti v l. k Zl. Vyhlídce, vystoupiti na Žalý — viz níže — a sestoupiti zpět k témuž bodu 1½ hod.) a pokračovati püv. směrem buď v pr. přes *Kněžice* přímo do středu města Vrchlabí (bez odbočky 3¼ hod.), nebo od křižovatky v l. do Hor. Vrchlabí (3 hod.). — b) Jako při č. 3., ale jen do *Dol. Štěpánic*, zde hned v pr. do *Valteřic* a zpětnou cestou dle str. — Horní a Dolní Brannou do Kunčic k stan. (3 hod.) a drahou do *Vrchlabí*. Kratčeji přímo z Jil. k nádraží a odtud silnicí přes Brannou (2½ hod.) do Kunčic.

5. **Špindlerův Mlýn**. Dle č. 3. sledujeme cestu na *Zlatou Vyhlídku* a dále až k rozc. *Na Rovince* pod Šeřínem. Necháme cestu přímo k S. na Šeřín vedoucí, dáme se pravou cestou k SV. přímo na Zadní Krausovy Boudy s pěknou vyhl. v pr. do údolí Labe na jezero u Krausových Bud a za ním na lesnatou Planinu s pozadím Liščí Hory. Můžeme buď před Boudami sejíti v pr. k Údolní přehradě (pohled v pr. na malebnou hráz) a podle hotelu Údolní Přehrada (Taulsperre), 4 p., 30 l., noclehárna, slevy pro spolky a školy) silnicí proti vtoku Labe do přehrady (lesem) do Bedřichova a Špindl. Ml. (6 hod.) nebo od rozc. u Krausových Bud prostřední cestou skrze Boudy, pak lesem k rozptýleným villám a pensionátům Bedřichova, těmito v pr. dolů. (Srovn. níže A. a č. 6.)

6. **Kotelské Jámy. Dvoračky.** Jako při č. 3. přes Hrabačov k rozc. u Bělidla, zde však zpětně podle Jizerky modročerv. značenou, krásnou cestou až ke křižovatce s cestou v pr. do Zákoutí, v l. Vítkovicemi vedoucí. Můžeme se dáti v l. *Vítkovicemi* oklikou na *Rezek* a odtud v pr. na *Skelné Hutě*. Vítkovice (2½ hod., 655 *m*, pošt. spoj. z Jilemnice, ev. autobus, viz str. 43). Tkalcovská ves s malou papírnou a hlazením dřeva je letovisko v poloze dosti vlhké a drsné (v parném létě příjemné) mají 1423 obyv. (135 Č.), českou jednotřídku, 8 host. Špindlerova (7 pok.); červenomodré značky vedou dále k J. přes kopec na silnici z Jilemnice přímo na Rezek vedoucí (viz níže B.), kdež jsme za hodinu; malá osada (mysl., četn. stanice) má dobrý hs. Pičmanové (4 p., 8 l.), na úpatí Vlčího Hřebene, odkudž modročerv. značky svezou nás svažitou serpentinou v pr. opět do údolí Jizerky k bývalé *Skelné Huti* (něm. hs. *Posseltův* (6 p.), český pekař Prášil, něm. jednotřídka), kamž jsme od výše dotčeného rozcestí došli podle Jizerky podle hot. *Berty Holmanové* (8 p.) kratčeji; modročerv. značky vedou dále k JV. po svahu Kuželského Hřebene do Třídomí (Tříbudy); zde je možno odbočiti v pr. k V. přes lávku vzhůru a vysokým lesem přes Bucharovu cestu pod Mechovincem (viz níže A.) dojíti za 2 hod. do Špindl. Mlýna. Nás směr však řídí odtud zelené značky v l. K S. pod Kozím Hřbetem podle Jizerky, již od pramenů nedaleko vzdálené k Předním Mísečkám. Také zde možno jíti v pr. přes Zadní Mísečky do Bedřichova a Špindl. Mlýna (8¾ hod.); nás směr však vede v pr. k S. k vyhořelé Kotelské Boudě, kde dostihneme hlavní hřebenovou cestu vedoucí podle Kotelských Jam zpětným směrem dle str. 102 na Dvoračky.

Trať VII. A. **Jilemnice. Žalý, Šeřín, Mísečky, Hřeben.**

Na Žalý, nejvýznačnější bod okolí Jilemnického můžeme jíti přes Benecko 2¾ hod. (výše č. 3.). Tato cesta je poněkud příkrá. Pohodlnější, ovšem zacházkou jdeme však z Hor. Štěpánic výše dle č. 4 a) zkratkou silniční serpentinou podle dobrého hs. Bubeníkova k rozc. pod

Žalým, kde k V. a JV. vedou dvě cesty do Vrchlabí k S.. pak rovněž dvě cesty; l. silnice sjízdná přes Moklov k *Zlaté Vyhlídce*, pravá (červ. značky) *Bucharova cesta tur.* přímo

Turistická cesta na Žalý.

k *rozhledně* na Žalém. Kamenná rozhl. s rs. (2 p., 7 l., stud. nocl.), poskytuje velkolepý rozhled.

Přehlížíme Jizerské Hory a kon. Pěkný je pohled na celé celé Krkonoše, v pozadí prv- Jilemnicko a Vrchlabí s pozaních Ještěd a Čes. Středohoří, dím Rýcherských a dále na pr. v těchto zejména krásné pásmo Orlických Hor i daleko do nitra mezi Labským Dolem a Sněž- Čech.

Od rozhledny (1012 *m*) vede dále k S. Bucharova cesta; po 10 min. v l. sestup na

Zlatou Vyhlídku, letovisko, již z Jilemnice sledujeme výše dobrá rs. s krásnou vyhl. (viz dle č. 5. do Špindlerova Mlýna. str. 147), odkudž k S. vede cesta,|

Bucharova cesta sleduje přes Zadní Žalý a Žalský Kozí hřbet na *Janský Vrch* (947) stále směrem k severu až na rozcestí

Na Rovince (Sandplan), kde sejdeme se s cestou od Štěpánic, tuto na Špindl. Mlýn křižující (viz výše č. 5.) a odbočkou přes Zákoutí v l. do Vítkovic vedoucí, i dáme se zprvu zvolna vzhůru (z mýtin vyhl. na Labský Dol mezi Špindl. Mlýn. a Vrchlabím), s pozadím Stohu (viděti Výrovku, Liščí Horu a Planinu), pak příkře průsekem nebo pozvolněji značk. serpentinou na

Šeřín (3½ hod., 1033 *m*), jehož skalistý vrchol, přístupný schodištěm a opatřený zábradlím, nese pamětní desku prvního fin. ministra a zakladatele poválečné konsolidace Čsl. republiky dr. *Al. Rašína* v Praze r. 1923 úkladně zavražděného, jenž v těchto končinách za mladého věku hledal a také nalezl své ztracené zdraví. Se skály krásný rozhled na okolní lesy. vděný výhled na Kotel a Kotelné jámy i polabské pásmo hor. Bucharova cesta vede dále lesem přímočárně na

Černou Skálu (4 hod., 1046 *m)*, jejíž skalnatý vrchol přístupný schody a ohražený, poskytuje podobnou vyhl. jako vrchol Šeřína. Cesta Bucharova sestupuje lesní malou serpentinou a vystupuje opět vzhůru.

Kdo chce odbočiti k Labi,|sovy Boudy, v zeleni ponořené:
může tu zcela bezpečně jíti bez sestoupí po stráni dolů po pro-
cesty lesem v pr. a přijde na vaze a podle této v pr. na sil-
mýtiny s hojným malinovím a nici k údolní přehradě.
krásnou vyhl. na Zadní Krau-|

Pokračujíce Bucharovou cestou, křižujeme ve vrchu cestu z *Rezku* přes *Třídomí* (viz str. 144), kterou možno v pr. dojíti za hodinu přes Zadní Krausovy Boudy do Špindl. Mlýna. Náš směr vede nás však přímo dále k S. na

Mechovinec (1079 *m*, v l. Kozlí Hřbet); v pr. krátká odbočka k

Harrachově Skále (1040 *m*, 5 Bedřichov, Špindl. Mlýn, k S
min.) s pamětní deskou z roku|na Krakonoš, k J. na Žalý, k Z
1896, s rozkošným pohledem na|a JZ. na Jizer. Hory a Ještěd.

S vrchole spáditě dolů na křižovatku (6 hod.) s Krakonošovou cestou z Nov. Světa do Špindlerova Mlýna (viz str. 102). V l. krásná poloha.

Míseček (Mísečných Bud Zad- hlídnutá pro první české horské
nich s host. Renerovým), vy- sanatorium pro choroby plicní.

Projdeme-li podle Mísečné Hory (v pr. 1241 *m*) ze Zadn. do Předních Mísených Bud, můžeme pokračovati Bucharovou

cestou modře značk. k býv. Kotlové Boudě a do Kotlových Jam. Zpět na křižovatku a v původním směru příkře vzhůru na

Přehled polohy Misečných Bud od J. k hřebeni Krakonoše.

Zlaté Návrší (6¾ hod., 1330 ského Dolu mezi vodopádem *m*), na hřebeně Krakonoše,· po Labe a Špindl. Mlýnem a proněmž vede stará Šmídova Cesta tější Sedmidolí s Vys. Kolem (krásné výhledy) v pr. do Lab- v pozadí.

Hlavní náš směr však volí níže položenou, modrožlutě značk. cestu s mírnějším vzestupem po jižním svahu *Krakonoše* až k rozcestí blíže jeho nejvyššího bodu (1419 *m*), kde nedaleko spatřuje se *mohyla lyžařů Hanče* a *Vrbaty*, kteří na místě tom podlehli horské nemoci ve sněhové vánici v březnu r. 1913. Skvostný pohled v l. do Kotelných Jam. Setkáváme se tu s cestou Šmídovou po hřebeně Krakonoše a pokračujeme v pův. směru k SZ. až na modře značk. cestu, která v pr. vede k pramenům Pančice. Skvostný pohled k V. na ostrý hrotitý hřeben Kozího Hřbetu na Špindl. Mlýn. Dále dle str. 112 k Labské Boudě. Kdo však chce přímo překročiti hřeben, mine cestu k Pančici a jde přímo dále, křižuje po 10 min. Harrachovou cestu (viz str. 112), po dalších 12 min. cestu od Nové Slezské k Labské Boudě v pr. k

Labské Louce s prameny Labe (v pr.) setká se s cestou od Labské Boudy k pramenům vedoucí a po 8 min. stihne

Hřebenovou cestu na hranicích. Překročí ji a stále v pův. směru k S. jde ještě ¼ hod. k St. Slezské Boudě, kde dle str. 90 rozhodne se pro sestup v l. či v pr. do Schreiberhavy.

Trať VII. B. **Jilemnice, Rezek, Dvoračky, Labská Bouda.**

Do Rezku (str. 132) můžeme voliti půvabnou cestu podle Jizerky přes Vítkovice (rozhodně pro turistu lépe doporučeni hodnou), nebo cestu přes Hrabačov k rozc. u Bělidla a zde místo proti toku Jizerky cestou v l. odbočující podle posledních domků Vichové n. J. k

Vichovské Lhotě, která je rodištěm malíře *Franty Kavána*. Mezi rozptýlenými domky Lhoty a Křižalic (v pr. do údolí Jizerky se táhnoucích), směrem v l. *Homolec* se Skalkou (770 *m*) stihneme tkalcovskou ves

Roudnici (v p. k Vítkovicům farou příslušnou) a za ní setkáme se z l. s cestou od Poniklé vedoucí. Přímo dále k S. po 2 *km* setkáme se z pr. s cestou vítkovickou (str. 144) a za 20 min. jsme v

Rezku (str. 132). Z leva sem přistupuje cesta od Hradska a Jablonce n. J., kteréž obě pokračují v pr. (str. 144) na Skelné Hutě (modročerv. zn.) a dále dle č. 6. na str. 144, kdežto náš směr vede zprvu k SV., pak přímo k S., t. zv. *exkursní cestou* (lesnického sjezdu) podle sev. chalup Skelné Huti (v pr.) přímo na

Dvoračky (str. 102), odkudž pokračujeme přímo k S. dále (viz str. 101) po svazích Lysé Hory (v l.) k Harrachov. Kamenům a přímo dále k SV. až k Labské Boudě (str. 89). U Harrachových Kamenů můžeme si zvoliti malou, ale vděčnou zacházku v pr. přes Kotel (ev. Kotelské Jámy). V

Labské Boudě je bohatě rozvětvená křižovatka cest, takže můžeme voliti krásný návrat Labským Dolem přes Špindl. Mlýn a Zlatou Vyhl. na Žalý (str. 144).

Trať VII. (Pokrač.) **Jilemnice—Rokytnice.**

Ze stanice Jilemnice objíždí dráha město do souvisícího s ním (v l. vyhl. na *Kozinec*)

Hrabačova, rodiště klas. fil. historika a cestopisce *Frant. Jezdinského* (1858). Kdo míří přímo na hory a nechce se zastaviti v Jilemnici, vystoupí už v Hrabačově a dá se od stanice proti toku Jizerky k rozc. u Bělidla (str. 143, 144 a 148). Dráha se tu uchyluje k SZ. a podle toku Jizerky dolů podle mlýnů, bělidel míjíc v pr *Víchovou* (rod. lékaře *Jos. Vejnara*, 1867) a pojíždějíc *Dolánkami* stihne zast.

Sytová-Háje při ústí Jizerky (v regulaci) do Jizerky souvislé s Arnoštovem. Průmysl tkalcovský, dřevařský a soustružnický. Z l. přistupuje sem silnice od Semil (str. 132), u Arnoštova pod lesnatými vrchy přírodní divadlo, které bývá hojně navštěvováno. Zde také dobrý hs. Trať obrací se k S. do hlubokého lesnatého údolí, na jehož konci leží *Nová Ves*, kde překročujeme silnici vedoucí přes

Rochprachtice do Vysokého n. sledovati dle str. 132.
Jiz., kterýž vděčný výlet lze

A hned za Novou Vsí stihneme zastávku

Přívlaky-Poniklá. Překročíme-li za zast. Jizeru do obce Poniklé vede nás touto tkalcovskou obcí (tov. i domácká výroba), v jejímž okolí je naleziště želez. rudy, antracitu a tuhy), značk. cesta podle kostela sv. Jakuba Většího na

Rezek; bezlesnou planinou stoupáme k Jestřabí a obloukem silnice k J. dospějeme na křižovatku v *Roudnici* s cestou od Jilemnice (trať VII. B.) na *Rezek*, *Dvoračky* a Labskou Boudu vedoucí (5½ h.). Kdo dojde jen do Dvoraček, může se odtud vrátit buď přes Mísečky do Špindl. Mlýna nebo přes Mísečky a Šeřín do Jilemnice, nebo do Jablonce i Rokytnice zpětným směrem dle výl. z těchto míst, níže u hlavní tratě uvedených.

Dráha po krátké zatáčce k Z. obrací se opět k S. podle *Přívlak* a *Jilemnice* (v l.) do zastávky

Hradsko, u stejnojmenné samoty s tov. na hedvábí, kde

křižujeme tur. stezku z *Vysokého n. Jiz.* na Rezek vedoucí (viz str. 132). Také možno odtud dobře do Bratrouchova (¾ hod., viz níže u Jablonce). — Před Hradskem i za ním překročíme Jizeru a ubíráme se po břehu pravém podle *Vojtěšic* (v pr.) a *Tříče* (v l.), kde opět dráha překročí Jizeru u silnice a stihneme do stanice

Jablonce n. J., městyse (400 *m*), většinou českého (z 1270 ob. 965 Č.), v údolí Jizery, zde široce rozložené. Dobré klim. letovisko s horským mírnějším podnebím. Museum N. J. S. v budově měšť. školy. Těl. J. Sokol. Textilní průmysl tov. i domácký.

Bývala tu ves již ve XIII. stol., která do r. 1492 patřívala k Štěpánicům, později k Jilemnici. Býval tu starý dřev. kostel farní sv. Prokopa, r. 1777 přestavěný v nyn. podobě.

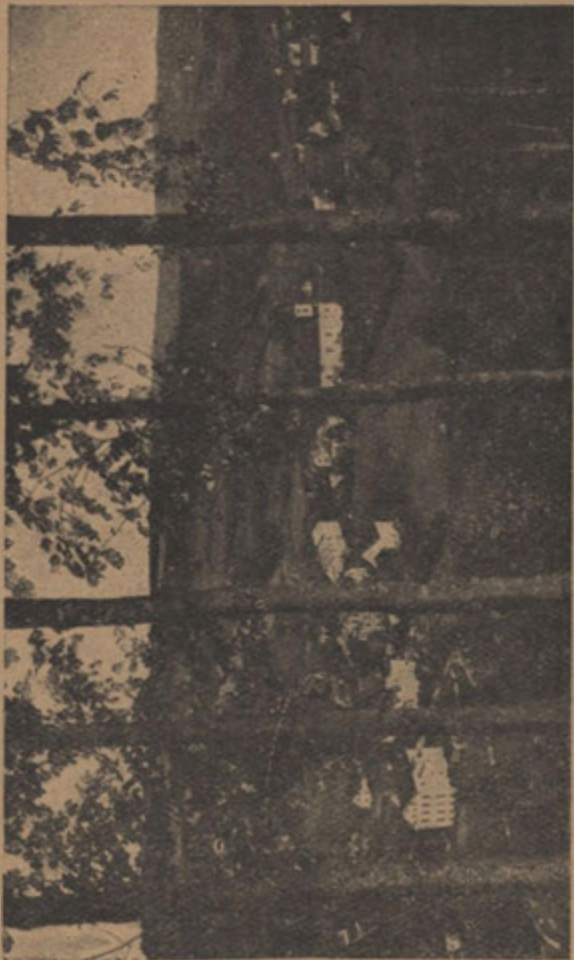
Hostince: Hot. *Paříž* (4 pok., 8 l., stanice KČsT., turist. int., velmi dobrá rs.), Hot. *Ráj* (3 pok., 8 l., pošta, telegr. a telef.). Host Fr. *Hanče* (3 pok., 6 l.), Fr. *Palanče* (2 pok., 5 l.), V. *Kobra* (2 pok., 4 l.). Stud. nocl. v měšť. škola (30 l.). Na Jizeře plovárna. Autobus přes Vysoké n. J. do Semil. Jednospř. pov. (doptávka v hotelech).

Výlety z Jablonce n. J.

1. **Vysoké n. J.** Přes Sklenařice nebo přes Tříč zpětně dle č. 1. a 2. na str. 134.

2. **Nový Svět:** a) Přes *Pasecky*. Silnicí k Rokytnickému nádr. a za ním při prvním rozc. v l. k něm. hot. *Horský zámek«* za tímto při 2. rozc. v l. přes Jizeru a vzhůru do *Pasek* s kostelem sv. Václava z r. 1789, průmyslem dřevařským a textilním. Dějiště Raisových »Zapadlých vlastenců ; od kraje vsi v pr. ½ *km* na zn cestu, kterou zabočíme v pr. přes Planýrku dle č. 2 na str. 134 až k mostu přes Jizeru a Janovým údolím na Nový Svět. — b) *Údolím Jizery.* Jako při a), avšak dále v přímém směru proti toku Jizery krásným údolím zpětně dle str. 85 až k mostu jizerskému a v pr. Janovským údolím do Nov. Světa (3 hod.). Také však je vděčno odbočiti v Hranicích značk. cestou v l. přes Jizeru a krásnou lesnatou polohou nad pravým břehem Jizery postupovati dle č. 3. na str. 81 až k Jizerskému mostu a v pr. údolím Janovským podle Mumlavy do Nov. Světa. — Nebo konečně jíti údolím Jizery až k mostu a 20 minut před Jizer. mostem v pr. odbočující Janovou Cestou buď přímo do Harrachova anebo se zacházkou na Čerťák, dolů k rozcestí v Seifenbachu a Seifenbachem přes Harrachov zpětně dle str 86 do Nov. Světa. V 1. případě o 1 hod., v 2. o 2¾ hod. dále. — c) Přes *Dol. Rokytnici. Čerťák* a *Harrachov*. Jako při a). avšak před mostem u Dol. Rokytnice dle zelených značek v pr. od hot. »*Horský Zámek*« vzhůru zpětně dle str. 86 přes Vilémov a Hranice na »*Krásnou Vyhl.*«, odtud přes Hieďsebe na *Janovu Cestu* na Čerťák a sestup od rozc. do Harrachova a Nov. Světa (3¾ hod.). — d) Přes *Horní Rokytnici a Harrachov.* Cesta značk. ke Končinám a dle značek v l. na vrchol *Stráže* (Strážníka 774

m, 1 hod.), se skvostnou vyhl. na Kotel a Lysou Horu; dále podle modro červ. značky ke kostelu v Hor. Rokytnici, odkudž vzhůru žlutě značk. cestou k »*Zlaté Vyhlídce*« ve Studené (Kaltenbachu), odtud dolů lesem do Seifenbachu až k rozc. (v pr. cesta na Voseckou Boudu viz str. 88) a v l. Harrachovem do Nov. Světa (3½ hod.). —

Jablonec nad Jizerou.

Pozadí údolí Rokytnického. Dle prof. dr. K. ryt Kořistky.

3. **Buchštejnská Výš.** (rozhl.). **Nový Svět.** Směrem autobusové linky, však nadcházkou dle značek přes Dolanky do Sklenářic k rozc. a dle str. 81 levou cestou k S. přes Javorník a Bílou Skálu (Hajädstein) na Buchšt. Výšinu (2½ hod.) a dále dle str. 81 do Nov Světa.

4. **Dvoračky—Labská Bouda.** Směrem tímto možno voliti tři cesty: a) Přes *Bratrouchov*, poslední českou dědinou tímto směrem v Podkrkonoší. Značk. cesta vede od nádr. na Spálensko v Bratrouchově (680 *m*), který je výbornou ukázkou chudé české horské osady roztroušené po svazích, kde horalé dosud těžce obdělávají půdu staročeským houpákem a vyvážejí hnojivo po provazích téměř vše jen silou lidskou. Sokol v B., zařídil na *Krakonošově Vyhl.* tur. nocl. (20 l., po pl. 3 Kč Návšt. hrom. se hlásí týden předem u jednatele Sokola. Také ve škole je nocl. 6 l. Kl. Čs. Tur. Zimní sport. Výborná dráha pro rohačky. R 1923 byly tu první sokolské lyžařské závody. Lyžaření odstranilo i zimní prázdniny školní, neboť lyžemi dostanou se děti dobře do školy i z části obce Brna, Hejlova a Šrejborce, které leží výše za vrchem. Nejpotřebnějším dětem opatřuje lyže Sokol. Do Sokolovny-Krakonošovy vych. (4 lampová rad. stanice) krásný pohl. do údolí Jizery, na Vysoké n. Jiz, Jizerské Hory (Muchovské skály). Možno sem jíti také ze ast. Hradsko). Dále dle značek přes *Hejlov* (za ním v l. cesta od Františkova) a obloukem k J. (v pr. Dušnice) do Rezku (str. 149, odtud v l. exkursní cestou dle str. 132 na Dvoračky. — b) Přes *Končiny.* Jako při č. 2. d) směrem na Končiny, však bez odbočky přímo dále dle značek přes Sachsův Kopec a lesnatými partiemi přímo na Dvoračky (2 hod.). — b) Jako při b), ale s odbočkou dle č. 2. d) k Stráži a sestup k Hor. Rokytnici, však před touto v pr. dle červenomodrých značek v pr. kolem

Bratrouchov, typ podkrkonošské vesnice. (Sokol. — Krakonošova Vyhl. Lyžařská trať.)

města k rozc. u Modré Hvězdy, před *Rokytnem* (Sahlenbach). Cestu 1. v l. mimo obec zůstavíme nepovšimnutou a můžeme jíti druhou skrze obec vzhůru k host. *Körbrovu*, za nímž překročíme cestu od Seifenbachu vedoucí a v přímém směru dostihneme cesty Krakonošovy krátce před Dvoračkami (v pr. v. str. 101). — Nebo volíme třetí cestu v pr. dle modr. značek vozovkou podle Huťského pot. k jeho slapy (hs), pak příkře k mysl. a dále podle ústí cesty od Seifenbachu a přes cestu od Končin vedoucí na Dvoračky (2 hod.). — Od Dvoraček dále na Špindl. Mlýn, ke Kotli a k Labské Boudě (3½ hod.) dle str. 102.

5. **Špindlerův Mlýn.** Buď dle č. 4. k Dvoračkám (kterýmkoli směrem) a odtud dle str. 102 do Špindlerova Mlýna, nebo dle č. 4. b) přes Končiny k rozc. na Svetrově Kopci, zde v pr. Františkovem až k cestě od Bratrouchova (č. 4. a) a společně na *Rezek* (možno také od Svetrova kopce napříč přes Františkov na Hejlov, kde rovněž setkáme se s cestou od Bratrouchova a touto v l. (malá zacházka), nebo konečně cestou přes Bratrouchov dle č. 4. a) přímo na Rezek. — Z Rezku vede cesta Bratrouchovská přímo dále na Skelné Hutě a dále dle str. 143, 144 přes Třídomí přímo na Zadní Krausovy Boudy a Špindl. Mlýn, nebo oklikou v l. přes Mísečky na Krakonošovu cestu a touto dle str. 102 do Špindl. Mlýna. (Prům. 5—5½ hod.)

6. **Jilemnice.** Kteroukoli cestou dle č. 5. na Rezek, kde však obrátíme se k J. 1 *km* k rozc. a zde v l. modročerv. značk. cestou přes *Vítkovice* do údolí Jizerky (str. 143 a tímto dle č. 6. na str. 144 do Jilemnice (4½—5 hod.).

Z Jablonce sleduje žel. trať již jen 1 *km*: tok Jizery a ústí do konečné stanice před

Rokytnici n. J. (480 *m)* zněmčeným městem (5527 obyv., 496 Č., 4639 N.), které dělí se na Dolní a Horní Rokytnici a přísluší k ní osady Vilémov, Františkov, Hleďsebe, Hranice, Studená a Rokytno, kteréž mají dohromady 1312 ob. (254 Č., 1038 N.), a z nichž nejvíce Čechů je ve Františkově (152 Č., 204 N.). Město ležící v půvabné dolině pod Plecháčem, Lysou Horou, Kotlem a Vlčím Hřbetem, obklopeno je nižší kopcovinou Stráže a Zimova (k J.) a Michovince (na Z.), na jejíž svazích a výběžcích malebně seskupena jsou obydlí, druhdy i pěkně výstavná. Město samo leží na Huťském potoku nad jeho ústím do Jizery. Je oblíbeným letoviskem klimatickým, byť jeho drsnější podnebí jen za parného léta bylo příjemné. Je oživeno průmyslem tkalcovským (11 závodů v rukou ném.) a papírnickým (papírna Fürth a P.). Tři české státní školy ob. (v Dol. a Hor. Rokytnici a Františkově), dvouletá státní škola tkalcovská. Farní kostel sv. Michala, pův. z r. 1598, obnovený 1758 s cennými obrazy. Nová budova radnice. Přírodní divadlo u nádr. Zemská menšinová kolonie pro dívky zdravé.

Původně vznikla tu osada u želez. hutí Valdštejnských ve 14. stol. Ve válkách husitských byly doly zavaleny; vznikly potom ještě hutě skelné u Rokytna v XV. stol. zal. Arnoštem Jilemnickým; osada Františkov (zv. po Frant. Harrachovi) vznikla r. 1675, když okolí zdejší velmi bylo vylidněno exulanty po švédských vpádech. V XVIII. stol. počalo se ujímati rukodílné tkalcovství, teprve r. 1856 zal. ve Vilémově první mech. tkalcovnu Vilém Rieger, po němž Vilémov nese jméno. Rokytnice je rodištěm proslulého českého prof. chirurgie *Karla Maydla* (1853).

Hostince: *Národní Dům* (majetek N. J. S. 6 pok., 12 l., stud. nocl. 6 l.). Něm. hot. *Hancy* (u kostela 6 p., 12 l.), *Hainzel* (na cestě k Dvoračkám 5 pok., 8 l.), *Horský Zámek* (Berghotel u nádr. 14 p., 16 l.). Menší hs.: *Zl. Kříž* (3 p., 6 l.). *Zitte* (nám. 2 p., 4 l.), *Trutnovská piv.* (3 p., 5 l.), *Lesní Dům* (Waldhaus na cestě k Dvoračkám 6 p., 40 l.).V Hor. Rokytnici *Pošta* (2 p., 4 l.), u nádraží *Knappe* (1 p., 8 l.) a *Felix* (1 p., 2 l.) — V osadách: *Vilémov: Zillertal* (4 p., 6 l.). *Studená: Zlatá vyhl.* (3 pok., 6 l.), *Hranice: Krásná Vyhl.* (2 p., 4 l.).

Výlety z Rokytnice.

Řadu výletů rokytnických sledovali jsme již z Jablonce. tak zejména čís. 2a. přes Paseky (odtud kratčeji od hot. Horský zámek), č. 2b. údolím Jizery (cesta v pozdější partii s obou stran uzavřená lesem), č. 2c. z Dol. Rokytnice od kostela dle zel. značek přes *Krás. Vyhl.* a Čerťák do Nov. Světa, č. 2d. z Hor. Rokytnice od kostela dle žlutých značek přes *Zlatou Vyhl.* a Seifenbach do Nov. Světa, dále dle č. 4c. z Hor. Rokytnice na rozcestí u Rokytna na Dvoračky a konečně podle čísla 2. od Horského zámku přes Paseky na Buchštejnskou Výšinu. K těmto partiím se přidružují ještě následující:

1. **Labská Bouda, Hřebeny.** Jako při č. 2 c) na str. 150 přes Vilémov a Hranice až k rozc na *Krásné Vyhl.*, zde však v pr. k mysl. seifenbašské a dále Voseckou cestou na Čertovu Pláň, kde setkáme se s cestou Krakonošovou a sledujeme ji dle str. 101 v pr. k novému rozc. pod Lysou Horou, zde volíme střední cestu na Harrachovy Kameny, a od této v l. k Labské Boudě (odtud dále dle str. 89).

2. **Vosecká Bouda, Hřebeny.** Jako při č. 1. až na Čertovu Pláň, zde však přímo dále k rozc. pod Lysou Horou a v l. k S. Voseckou cestou dle str. 88 na Voseckou Boudu — dle str. 90 dále na cestu Hřebenovou (traf IV. A.).

3. **Nový Svět** (přímo). a) Z Hor. Rokytnice do Studené a k rozc. u *Zlaté Vyhlídky* (str. 86); odtud v pův. směru dále do Seifenbachu, tímto do Harrachova a Nov. Světa. Ostatní viz zpětně u Nov. Světa na str. 85.

4. **Rezek, Jilemnice.** Cestou k Dvoračkám z H. Rok., však před rozc. u Rokytna v pr. silnicí do Františkova až k rozc., kde se dáme v l. na Rezek jako na str. 152 a dále přes Vítkovice (str. 143) a údolím Jizerky do Jilemnice dle str. 143.

Vrchlabí.

Trať VIII. Kunčice. Vrchlabí. Špindlerův Mlýn. Petrova Bouda. Agnetendorf. Schreiberhava.

Z nádraží kunčického sleduje lokálka proti proudu tok mladého Labe podle Horky a Liščí Hory (v l.) do nádr.

Vrchlabí mezi rozptýlenými sídly a továrnami, které již náležejí k městu Vrchlabí (484 *m),* kde mírná pahorkatina dílem i rovinatá poloha z okolí Hostinného přechází do horského úvalu, kolmo téměř probíhajícího směrem ke hřebenu krkonošskému, přes který tato naše tur. trať přímo vede do prus. Slezska. Klima v létě mírné a příjemné láká sem dosti letních hostí, v zimě je tu dosti drsno, je však Vrchlabí východištěm zimních sportovcův. Velkolepý tkalcovský. (česká je jen přádelna J. Menčíka), dílem papírnický průmysl. vedle strojíren, sléváren, par. mlýnů, elektráren a pivovaru atd. Něm. státní odb. škola tkalcovská a státní refermní reál. gymnasium něm, z českých škol obecná a občanská, živnost. pokrač., opatrovna Ú. M. Š. Vrchlabí Dolní i Horní má 9167 obyv. (z toho 1375 Č.). Spatřuje se tu starý zámek z r. 1546 se čtyřmi osmihrannými věžemi, r. 1894 přestavěný, se

starým ryt. sálem, zbraněmi, podobiznami Morzinů s pěkným krucifixem v reliefu, kachlovými kamny z r. 1545; při něm angl. park tur. přístupný (v úterý a v sobotu) a za ním mausoleum Černínů—Morzinů. Got. kostel z r. 1888. Vyhořelý august. klášter (1895) byl restaurován s krásným kostelem, v němž nalézá se hrobka Morzinů a dva proslulé olt. obrazy i nádherné malby. Museum krkon. spolku něm. s knihovnou, dále přírod. Městský sad na Šancích s krásnou vyhl. a letní rs.

Dějiny. Již asi v XIII. stol. byla tu ves česká, později vodní tvrz vladyků z Vrchlabí (vrchoviska Labe), kteří do konce XV. stol. poddáni byli k Trutnovu. R. 1424 dobyto Žižkou. Rozdělena na více dílů dostala se v držení Tetovských z Tetova a od nich r. 1533 Krištofu z Jandorfu, jenž usadil zde první Němce horníky, vymohl pov. vsi na horní město (dolování zaniklo v 17. stol.) a vystavěl zámek. Na hřbitově pozoruhodná hrobka Jeriů s umělým mramorovým Kristem. Albrecht z Valdštýna získal Vrchlabí koupí r. 1624 a po něm připadlo Morzinům, kteří tu august. klášter vystavěli a r. 1884 Černínům z Chudenic. Býv. lékárník *Vojtěch Kablík* snesl druhdy bohatou sbírku krkonošských přírodnin a jeho choť *Josefa Kablíková* (nar. 1787) bohatý herbář (v reál. gymn. v Trutnově).

Hostince: Proti nádr. *Host. pavillon* a st. KČsT. Občerstv., informace bez nocl. jen stud. noclehárna: druhá v české škole až 20 l.) *Český Nár. Dům* a *hot.* v projektu. *Appelt* (18 p., 36 l.), *Petera* (6 p., 12 l.) a *Bremen* (10 p., 18 l.) jsou něm., ale české obsluhy lze se dožádati. Menší něm. (řeznictví) *Meisner* (3 p., 5 l.), u *Krakonošů* Riesengebirge (3 p., 6 l.). *Doprava* autobusy Spolku pro povzn. autoturistiky v RČS. od nádr. do Špindl. Mlýna a do Špindl. Boudy, viz str. 43.

Výlety z Vrchlabí.

1. **Žalý—Jilemnice.** Na Žalý vedou tři cesty: a) Zeleně zn. cesta od zámku k Žlutému kříži a do Kněžic, za vsí rozc. a dále dle zel. značek v pr. na Žalý k rozhl., celkem 1¼ hod. — b) Z Hor. Vrchlabí vede zeleno-žlutě značk. cesta do Podžalí a na vrchol 1¼ hod. — c) Z Hor. Vrchlabí značk. cesta na Kněžice a zde jako při a) 1½ hod. — S vrchole (str. 145) sestup na Zlatou Vyhl. (červ. zn.) a při rozc. zpátky v l. na Hor. Štěpánice a do Jilemnice (4 hod.). Cesta lyžařů a sáňkařů v zimě vede přes Kněžice na rozc., zde však prostřední cestou v pr. k stanici lyžařů a lyžařských kursů na Zlaté Vyhlídce.

2. **Žalý—Jablonec n. J.** (Rokytnice). Podle č. 1. na Žalý. Sestup na Zlatou vyhl. a v pr. nebo přímo dále po hřebeně Bucharovou cestou k rozc. N. *Rovince*, zde v l. hnědě značk. cestou jako na str. 146 přes Vítkovice a podle str. 144 dále do Rezku a zpětnou cestou dle str. — po záp. svahu Vlčího Hřebene k rozc. u Františkova a zde v l. přes Bratrouchov do Jablonce n. J. (2½ hod.). — Při rozc. u Františkova možno také odbočiti v pr. Františkovem na Sachrův Kopec a zde v l. přes Končiny do Jablonce; v Končinách však také odbočiti v pr. přes *Stráž* (dle str. 143) do Horní Rokytnice nebo na Stráž v l. a do Dol. Rokytnice k nádr.

3. **Dvoračky, Vosecká a Nová Slezská Bouda, Schreiberhava:** a) Dle čís. 2. nejkratčeji přes *Žalý* (ev. Zlatou Vyhl.) na *Rovinku-Vítkovice* a přes *Rezek* přímo k S. exkursní cestou na Dvoračky (str. 148). b) Oklikou, ale velmi půvabně podle *Jizerky* dle č. 1. k rozc. za Kněžicemi, zde v l. přes zákruty silnice (Hs. Bubeníkův) do Hor. Štěpanic a dále podle pot. Cedronu Dol. Štěpánicemi až k ústí jeho do Jizerky, v pr. proti toku Jizerky (dle str. 143) do Vítkovic; zde buď v l. podle kostelíka na Rezek, nebo přímo dále podle Jizerky do Sklených Hutí a dále značk. cestou podle Jizerky až na exkursní cestu a touto na Dvoračku (str. 148). — c) *Přes Mísečky a Kotelné Jámy;* dle b) možno ve Sklených Hutích zahnouti v pr. do Třídomí, kamž se dojde však také dle č. 1. a 2. přes *Žalý na Rovinku,* kde však volí se přímý směr Bucharovou cestou dle str. 144 přes Šeřín a Černou Skálu na křižovatku od Krausových Bud do Třídomí v l. Z Třídomí v pr. k S. podle druhého pramene Jizerky k Předním Misečkám, ale hned v l. kolem nich dle str. 102 k býv. Kotelské Boudě a přes Kotelské Jámy na Dvoračky. — d) Jako při c) Bucharovou cestou, ale od křižovatky Třídomí — Krausovy Boudy dále přes Mechovinec na Misečky a dle str. 146 dále. — Z Dvoraček jdeme 1½ *km* směrem k Nov. Světu, až stihneme v pr. odboč. Voseckou cestu a touto dále dle str. 88.

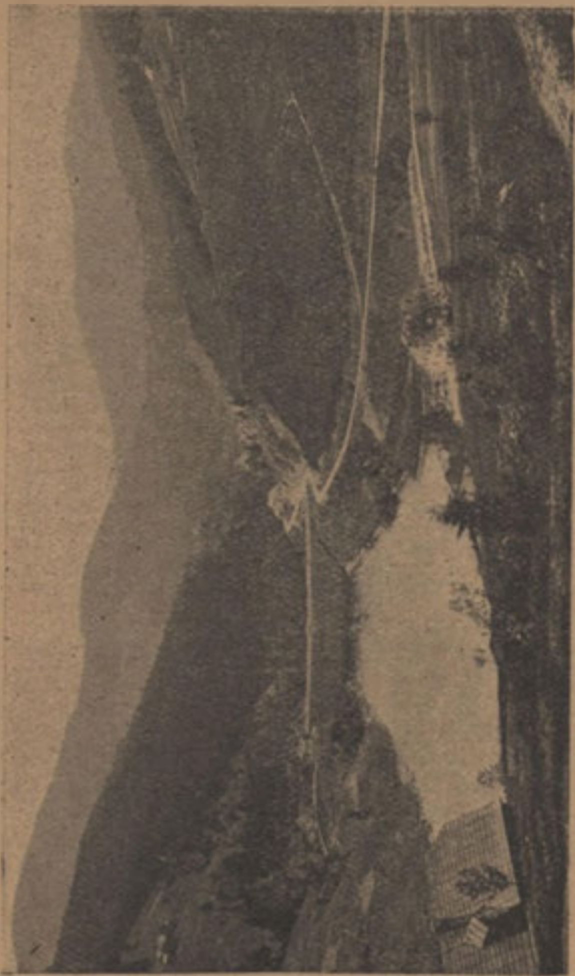
4. **Labská Bouda—Špindlerův Mlýn.** Dle č. 1. na Žalý a dále dle č. 2. a 4. Bucharovou cestou k Misečkám a dle str. 148 buď po svahu Krakonoše nebo pod Zlat. Návrším k Harrach. Kamenům, v pr. ½ *km* na křižovatku a v pr. podle Pančice k Labské Boudě (6½ hod.). Sestup do Labského Dolu a tímto (skvělý pohled na Kozí Hřbet) k Dívčí Lávce a do Špindl. Mlýna (8½ hod.).

5. **Špindlerův Mlýn.** Autobusová linka vede úvalem Labe silnicí štěrkovanou vápencem a zpravidla velmi prašivou, které se pěší turista rád vyhne, volí proto některou příjemnější ze dvou cest: a) Přes *Žalý* dle č. 1. (ev. přes Zlatou Vyhl.) na křižovatku *Na Rovince,* kde se odbočí od Bucharovy cesty v pr. dle str. 144 přes Zadní Krausovy Boudy do Špindl. Mlýna (4—5½ hod.). — b) *Horním Vrchlabím* na konec k cestě červ. značk. v pr. odbočující (t. zv. Kamenitou cestou). Po 1½ *km* rozc. pod *Strážnou Hůrou* (Wachhur, 827 *m*); odtud podle modrých značek v l. nad labský úval k *Seidlovým Domkům* a *Herlíkovicům,* obloukem v l. do *Vosského Dolu,* zde přímo k S. lesem ke *Krausovým Boudám.* Překročíme Klausův potok (v l. při jeho ústí Michlův Mlýn) a stále lesem podle *Hromovky* do Špindl. Mlýna (3¼ hod.). — c) Dle b) Horním Vrchlabím až pod Strážnou Hůru, zde však v pr. do *Pommerndorfu* a tímto vzhůru až k host. u Kovárny, kde počíná bílými pruhy (špatně) značená cesta *Věrna,* jež vede přímo do Sp. Ml. (3½ hod.).

d) Horním Vrchlabím na Pommerndorf jako při c) až k rozc. na lučině nad Šestidomím, zde místo v l. dle telef. tyčí v pr. neznač. cestou podle *Klínového Potoka* až ke *Klínové Boudě* a v l. značk. cestou přes Stoh zpětně dle str. 102. Do Sp. Mlýna.

6. **Sněžka.** Na Sněžku vedou dva hlavní směry: A. Přes *Luční Boudu.* B. Přes *Pece.* — A. K Luční Boudě vedou dvě cesty: a) Přes Pommerndorf a Výrovku. Dle č. 5. C. do Pommendorfu. Zde přes silnici k vápencovým lomům a lesem k *Labským Boudám,* pří-

kře vzhůru k Předním (1207 *m*) a Zadním *Rennerovým Boudám* (1249 *m*, 3 hod.), kde přistu-

Údolní přehrada u Klausových Bud.

puje z pr. cesta od Dol. Dvora, přímo dále podle *Friesova* *Vrchu* v l. k osamělé *Dvorské* *Boudě* v pr., za níž překročíme červenožl. značk. cestu od Šp. Mlýna na *Liščí Horu* (do *Janských Lázní*) a stihneme za nedlouho *Výrovku* (1363 *m*). Odtud dále dle str. 110 přes Pláň

Studničnou k Luční Boudě. b) Druhá cesta na *Výrovku* vede od kostela (pěkná značk. cesta) do *Dol. Dvora* (str. 160), kdež od kostela vede cesta k S. brzy se rozvětvující; volíme prvou zeleně značk. údolím Kotelského potoka k *Boudám Hanapetrovým*; zde rozc. jdeme v l. k *Boudám Kotelním*, k nimž bychom byli kratčeji, ač méně půvabně došli, kdybychom nad kostelem v Dol. Dvoře byli zvolili cestu levou, kterouž nyní v pr. pokračujeme k S. k Zadním Rennerovým Boudám a odtud dále jako při a) na Výrovku. — Z Luční Boudy dál viz níže u Špindl. Mlýna. — B. Přes *Pece* vedou 4 cesty: a) Cestou směřující do Janských Lázní z Dol. Vrchlabí přes labský most modročerveně značkovanou 1 hod. do *Lánova*, táhnoucího se v délce skoro 6 *km* podle *Mal. Labe*. Lánov vznikl jako hornická ves ve XIII. st. a ještě v XVI. stol. bývaly tu žel. samokovy, dnes převládá tu prům. textilní, tovární výroba papíru a dřevité vlny. Kostel sv. Jakuba. Větš. pochází z r. 1511 a věž jeho z r. 1603. Ve Stř. Lánově modlitebna ev. Do Dol. Lánova možno jíti také přímo od nádraží červeně zn. cestou ¾ hod. Sem možno jíti také z hlavní třídy Vrchlabské nad nádražím neznačk. cestou podle vápenic přes Zimův Vrch (485 *m*) ke kostelu ¾ hod. Tato silnice směřuje dále do Čisté. Nutno však jíti Stř. Lánovem vzhůru 1½ *km* k výše naznač. původní cestě, která dále dle modročerv. značek vede napříč k V. přes samotu Bienerových domků do *Černého Dolu* (str. 107). Jdeme jím kousek vzhůru a zastihnem červenožlutě znač. cestu vedoucí přes Zrcadlové a Volské Boudy na Černou Paseku a dál jako na str. 106 z Janských Lázní. —

Možno však také projíti Černým Dolem k S. a pokračovati v témže směru k Hrnčířským Boudám, kde se lze rozhodnouti buď pro směr k V. na *Bobí Boudy* (viz str. 106) nebo pro směr k S. do údolí Zel. Potoka jako při B. d).

b) Přes *Dolní Dvůr*. Jako výše při č. 6. A. b): B. b) Ze středu Dol. Dvora dle žlutých značek nejpříměJší cestou přes *Pomersky Vrch* (961 *m*) k *Boudám Tetřevím* (Auerwiesenbauden), zde v pr. vzhůru k *Boudám Hrnčířským*. (Hs. něm. s nocl., dobrý) a dále jako na str. 106 do Pecí a jako na str. 106 na Sněžku. — B. c) Z Dolního Dvora možno voliti také cestu od kostela po rozc. dle zel. značek (viz výše A. b) k Boudám Hanapetrovým, kdež odbočíme v pr. po žlutomodré značce přes Boudy na Pláni k Boudám Tetřevím a přímo dále k Boudám Hrnčířským a dále jako B. b). — B. d) Přes *Lišči Boudu* značnou oklikou: sledujeme buď cestu B. d) nebo cestu B. c) k Boudám Tetřevím; zde pokračuje se k S. dle žlutých značek přímo na *Lišči Boudu*. (Velký a dobrý hs. s nocl.); odtud k JV. dle zn. červenožlutých až k první *Hrnčířské Boudě* (Dreckbaude), kde v l. dolů, zákruty a podle Zeleného Potoka (viz str. 107) do Pecí a dál jako při B. b) — C. Z Vrchlabí Horního, cestou, kterou jsme sledovali dle č. 5. b) a c) přes *Pommersdorf* až na *Šestidomí* až k rozc. u *Hřlběcích Bud* a dále v pr. dle značek červenozelených skrze *Gansovy* (také t. zv. Husí) *Boudy* přes cestu Dolní Dvůr—Výrovka) k *Boudám* na *Pláni* a stále k V. přes *Tetřeví Boudy* k *Boudám Hrnčířským*. Dále jako při B. b) (do Pecí 6 hod.).

7. **Janské Lázně.** Nejkratší, ač nikoli nejpříjemnější cesta vede přes Stř. Lánov dle č. 6. B. b) do *Černého Dolu*. Odtud již dále zajímavěji přes *Hofmannovy Boudy* dle str. 104 do Janských Lázní (3 hod.) — Nebo

Misečné Boudy.

cestou vábnější, ovšem oklikou dle č. 6. B. b) přes *Černý Důl* na *Volské Boudy*; rozc. zde v pr. zpětným směrem dle str. 104 přes *Zinneckrovy Boudy* do *Černé Hory* a Janských Lázní (5 hod.) — S největší zacházkou dle č. 6. C. až k Boudám Hrnčířským, zde k V. na nedaleké *Bobí Boudy* a odtud dle str. 106 přes *Boudu* na *Černé Pasece* k Volským Boudám a dále jako výše (7 hod.).

Špindlerův Mlýn (760).

Ať již jsme stihli sem autobusem, povozem nebo pěšky údolní silnicí (viz str. 158) nebo některou horskou cestou z Vrchlabí (viz č. 5 na str. 158), objevuje se před námi ve vršinské kotlině horské jako skvostně položené klimatické léčebné místo a velice oblíbené, čím dále tím vydatněji Čechy navštěvované letovisko.

Na východě a severu chrání jej a skvostné pozadí mu tvoří Kozí Hřbet, jedinečný svého druhu, zjev geotektonický našich hor; k němu jako ochrana k severu druží se ještě Dívčí Hřeben s Vel. Šišákem, proti západu chrání mohutná hradba Krakonoše s výběžky Dívčích Strání, na východ pak zvedají se ochranné štíty Hory Studničné a Sněžky. Od jihu je kotlina uzavřena Stohem a Pláni (Planau) s jedné a výběžky šeřinského hřbetu s druhé strany.

Špindl. Mlýn, k němuž náležejí četné daleko v horách rozptýlené boudy, čítá 1270 obyv. (z toho jen 77 Č. Souvislý s ním Bedřichov má 244 ob. (53 Č.) Odb. N. J. S.). Velká je

však frekvence letních hostí a turistů (po převratě stoupl počet od 2553 až do 5500 (r. 1925), počet Čechů v některých letech (1919, 1920, 1921, 1922, 1923, stoupl až přes 92—98% hostí, z Německa ze 2·35% stoupl až na 49% (v r. 1925), kdy počet českých hostů klesl na 47—56%.

Špindlerův Mlýn (bývalé *Sedmidolní Boudy*) byl původně částí rázovité hornaté osady sv. Petra, dosud 20 min dále pod Kozím Hřbetem stulené, kde v 1. pol. XVI. stol. dolovalo se na stříbro a kde otevřena je štola sv. Josefa a sv. Pavla pod Železnou Horou. Staré doly počínají u čp. 77. Dolování přerušené válkou třicetiletou, obnoveno sice r. 1687 až 1704, vzalo za své požáry a povodněmi a selhal pokus o jeho obnovení r. 1853. Bývalá hornická kaple obnovena roku 1705 jako nynější farní kostel pro Špindl. Mlýn. Původně byl majitelem dolovisk berní hejtman Krištof z Lendorfu (1497 až 1563) a jeho dědicové až do r. 1624, kdy ujal statek zdejší Albrecht Valdštýn, po jeho smrti dostal se do držení Morzinů (další viz při Vrchlabí).

Na rozcestí u mostu velká tabule s přehledem hotelů, pensionátů a ložií. Inform. na obec úřadě a je-li přeplněno u vrátných, vrchních číšníků hotelů o ubytování v soukr.

Hostince: Český hotel *Slavie* (15 p., 32 l. s vyhlídkou pod lesem. Z ostatních něm. podniků ve Šp. Ml., Sv. Petru a Bedřichově nejspíše, je-li český hotel přeplněn, doporučují se *Horský hotel* (Berghotel s villou *Plech* u kostela v krásné poloze 60 p., 150 l., koup., ústř. topení). *Buchberger* ve Sv. Petru, *Grand Hotel* (45 pok., terassa, zimní stan. a pense *Daheim*), *Hohe Warte* (35 pok., s pens. *Pestalozzi*, koup., auto garáž, zimní sport. *Hubertus*, *Erlebach*, *Koruna* (Krone v Bedř. 46 p., 85 l., málo čes. tur.), *Marienwarte* (26 p., ústř. top.), *Slunce* (v Bedř. 12 p., auto, zanikl. ves, graci). *Schreiber* (30 p., 50 l., koup., zahr.). Kromě těchto lze vyhledati nocleh ve Šp. Ml. v *Mysl. Krakonošově* (Forsthaus Rübezahl u lesa s pěknou vyhl. 20 p., koupel.), u *Ant. Hollmana* s villou *Alžbětou*, v ložii *Badehaus* (u pošty 30 p.). *Špindl Mlýn* (proti poště, ústř. top.), *Sněžka* (veranda), *Pohl*, *Waldhaus*, villa *Kleofáš Hollman* (blíže kostela, tur. stan., také pro delší pobyt), *Richter*, pens. *Emilienruh*. — V *Bedřichově*: *Zlatá Vyhl.* (12 p., 36 l.), *Friedrichsheim*, pens. *Hubertus* (u *labského mostu* (10 p., 24 l.), *U Labe* (stanov. čes. tur.), villa *Krause* u lesa (16 p., koup.). Villa *Trömer* u lesa.

Výlety ze Špindl. Mlýna.

Krkonoše nemají ani na české ani na slezské straně takového střediska, jako Špindl. Mlýn, kde by se tratě rozbíhaly paprskovitě všemi směry jako tuto: Směrem *hlavní tratě* (viz níže pokrač. na Špindlerovku a do Aguetendorfu). — A. Směrem *Lučni Boudy* na Sněžku. — B. Směrem *Pecí na Sněžku* a k Hraničným Boudám. — C. Směrem do *Janských Lázní* — D. Směrem do *Vrchlabí*. — E. Směrem do *Jilemnice*. — F.

Slapy Bílého Labe.

Směrem do *Nov. Světa.* — G. Směrem do *Rokytnice.* — H. Směrem do *Jablonce n. J.* — Kromě toho jest tu množství půvabných procházek k Dívčí Louce, Biskupovu odpočinku, do Sv. Petra, Tannensteinu, k Údolní Přehradě, do Krausovych Bud atd.

A. Směrem Luční Boudy.

1. Po **Kozím Hřbetu** k **Luční Boudě** a na **Sněžku**. K svatopetrskému kostelu (zprvu červenozelené značky) a tuto v l. dle červenožlutých značek Bucharovou stezkou příkře vzhůru lesem na bok Kozího Hřbetu a stezkou úzkou, nyní upravenou serpentinovitě se vinoucí k *Rennerově Boudě* (1400 m, 2½ hod., velmi dobrý host. 20 p., 45 l., něm.). Stále krásné pohledy zpět do údolí k sv. Petru a přes Sedmidolí (nejkrásnější pohled na české straně) k Labské Louce; vzhůru na ostří Kozího hřbetu; v l. odbočuje neznačená (zakázaná) pěšina, místy nebezpečná na ostrý hřbet, s něhož je krásný pohled do úvalu Bílého Labe. Od Rennerovy Boudy (v pr. pohl. na Luční Horu 1555 *m* a za ní v l. Planinu (Planrer 1426 *m*, před níž leží Výrovka) v l. Bílá Louka. Dle červenozel. značky za 25 min. jsme v *Luční Boudě* (3 hod.); bývalá bouda zmizela a proměněna ve výstavný pětipatrový hotel (80 p. o prostř. zaříz., velká rs.), který ztratil mnoho na bývalé intimnosti a přívětivosti, s kterou tu vítal bývalý majitel botaniky a přírodozpytce vůbec. (Další viz při č. 2.)

2. **Úvalem Bílého Labe** k **Luční Boudě**. Směrem hlavní

Pohled s Koz. Hřbetu přes Sedmidolí k Labské Louce. Podle prof. dr. K. ryt. Kořistky.

tratě z konce Bedřichova dle žlutozel. značek po prav. břehu Labe ubíráme se (podle Dívčích Strání v 1.), ale jen k Dívčí Lávce (sem možno také Špindl. Mlýnem dle zel. značek) (příjemný hs.), kde dle zelen. značek zabočíme v pr. Dívčím Dolem 6 min. k rozc.; zde v pr. vede nás *Webrova stezka* (nazvaná k poctě býv. předsedy uěm. Krkonošského spolku), podle peřejí a slapů, které zapadají do čarokrásných zelených tůní, v nichž se proháněji pstruzi, vzhůru zprvu mírně, později příkřeji (v pr. stráně Kozího Hřbetu, později s hůry zpět pohled na Sedmidolí). Po levé straně ústí rokle Čertův Důl a Stříbrná Voda od Lánů sem sbíhající (viz str. 96). Je to konečna moréna menšího ledovce, jenž sesul se dolů s pláně mezi Lány a Třídomkem a koutem Čertova Dolu (Křivin) pod Lány a Šišákem. Vystoupíme tak na Bílou Louku (zajímavý pohled přes její vegetaci ke Sněžce, a přímo k *Luční Boudě* (3 hod.). Pokračujeme v původním směru močálovitou Bílou Loukou již po rovině s výhledem v pr. na *Luční Horu* (1555 *m*) a *Horu Studničnou*, pod níž tu postaven obelisk na paměť býv. majitele Luční boudy *Imhorsta* (srovn. č. 1.). Studničná Hora byla druhdy korunována ledovcem, jenž na východní straně do Obřího Dolu vybrázdil žlaby Krakonošovy Rukavice a Čertovy Zahrádky, uloživ tu boční moreny a zůstaviv krásné lučinné hrby a balvany (s domky). Nejpozději po ústupu ledovce do Obřího Dolu vytvořeno tu jezero, nyní ovšem již neexistující, nicméně nad ústím Modré (z Modrého Dolu) do Úpy spadají zbytky lučinatého terasu a terasov. hrby jako zbytky pozdní morény. Mezi klečí s výhl. na Horu Studničnou pokračujeme až do Obří Boudy pod Sněžkou. ($4\frac{1}{2}$ hod., výstup na Sněžku a sestup po hřebeně: do Slezska viz trať IV. a). Našinec sestu-

puje obyčejně *Obřím Dolem* (viz výstup na str. 107) a zastihne tu ¼ hod. nad Pecemi

Dlouhý důl.

ve výši 810 *m* konec velké boční morény ledovce studničního, asi 3 *km* dlouhé, která pře-hražovala až do výše 90 i 100 *m*. Důl Modří, která výše dotčené jezero nadržovala.

3. **Luční Bouda. Brückenberg-Krummhübel.** U Luční Boudy křižuje červeně značk. cesta,

která sem vede z Vrchlabí a Dolního Dvora přes Výrovku (viz str. 158) a pokračuje v pův. směru přes *Hamplovu Boudu* (zpětným směrem dle str. 97, viz též hřebenovou cestu str. 97) nad *Malým Rybníkem* a zde od rozc. buď v l. malou oklikou přes Brückenberg (kostel Wang.) nebo přímo do Krummhüblu (2 hod. od Luční Boudy). Tu uvedená cesta křižuje na Rovině (Planině pod Sněžkou v pr.) hřebenovou cestu, kterouž zpětně dle str. 97 můžeme se vrátiti podle Jindř. Boudy přes Malý Šišák k Špindlerovce a odtud k J. (ce ken. za 3 hod.) do Špindl. Mlýna. Ovšem také dle str. 96 možno od Jindř. Boudy sestoupiti do Slezska (viz str 97).

B. Směr na Pece a na Sněžku.

Tímto směrem sledovati lze dvě zajímavé partie.

4. **Přes Výrovku.** Ze sv. Petra dle červenozel. značek a *Hoffmanovy Boudy* na severní svah Stohu (1314 *m*) a příkře stoupajícím *Dlouhým Dolem* na sev. svah *Pláně Planur* (1426 *m*). *Dlouhý Dol* znamenán je zbytky morénového čela v místech, kde cesta přestupuje s pravého břehu potoka na levý. Vidíme tu žulové balvany v břidličné hornině, snesené sem ledovcem z koutu pod Kozím Hřbetem a ze svahů pod turistickou cestou k Rennerově Boudě. Tento jev přírodní pozbyl značné ceny své vzácnosti a malebnosti využitím morenových nánosů k stavbě silnic i domů (rozstříleny k tomu účeli balvany až 12 m³ veliké); plání bezlesou dostihneme *Výrovky* (viz str. 159) a pokračujeme k *Richtrovým Boudám* (str. 17. něm. hs. nocl.) a dolů lesem do Peci (viz níže při 5).

5. **Přes Stoh a Lišči Horu.** Vede nás trať IV. b) (viz str. 102). Z Pecí pak na Sněžku nebo do Hraničných Bud viz str. 102.

C. Směrem do Janských Lázní.

Vede nás pokrač trati IV. b) 3. dle str. 100.

D. Směrem do Vrchlabí.

Sledujeme zpětným směrem č. 5. a, b c, na str. 160.

E. Směrem do Jilemnice.

Sledujeme zpětným směrem výlety čís. 4. a 5. z Jilemnice na str. 144.

F. Směrem do Nov. Světa.

Vedou nás zpětným směrem tři cesty především k Labské Boudě.

6. **Harrachova cesta Labským Dolem.** Jako při A. č. 2. k *Dívčí Lávce*, kde odbočíme v l. proti toku Labe vzorně upravenou cestou; kráčíme tu velkou ledovcovou prorvou (jak ji skvostně je viděti s Kozích Hřbetů str. 163) ledovec, který byl nejmohutnější v celých Krkonoších (nad 100 *m*) a sestupoval z firnu asi 100 ha rozsáhlého na Labské Louce, od Harrachových Kamenů čili Ssutého Skalí, od Fialiku a Vys. Kola, jehož vody původně sbíhaly se ve velké jezero, jež

si pak cestu prorvalo, jako si postranními prorvami Sedmidolí zjednaly cestu ostatní ledovcové partie (viz níže ve směru hlavní tratě). Mírný vzestup podle Dvoračice a *Medvědice* (v pr.) zvolna pak stále příkřeji podle Martinovky a Pudlavy (všude viděti snesené balvany, přes něž voda peřejemi si cestu hledá) až pokrač Labského vodopádu (v pr.) s pohledem na vodopád Pančice (v l.) a příkrý sráz Krakonoše (v l.), posléz prudkou serpentinou k *Labské Boudě* (3¼ a zpětně dle str. 112 Harrachovou cestou do Nov. Světa.).

7. *Dolem Medvědice* přes Martinovku k *Labské Boudě*. Jako při A. 2 k Divčí Lávce nad níž hned za odbočkou do Labského Dolu pozorujeme v l. pluvioglacialní nánosy (zaoblené balvany), pak dvě terasy 6—8 *m* vysoké, složené z větších balvanů, které nad spojením obou labských pramenů vyrůstají až do 20 *m* při ústí Medvědice, jejímž dolem vede nás zeleně znač. cesta lesem zprvu mírným vzestupem, pak příkřeji podle *Eichlerovy Boudy* a *Medvědí Boudy* (dobrý hs., nocl.) k roze.; zde v l. podle značek červenozelených k *Martinovce* (česká bouda 15 p., 35 l., dobrá uchyně. 2¼ hod.). Zde roze. Obě cesty vedou k cíli. V l. pohodlnější červenozel. značená po svahu Vys. Kola ¾ hod. k Labské nebo v pr. zeleně znač. cesta k SV. na cestu Hřebenovou (trať IV. A.) na Velký Šišák a touto v l. zpětně dle str. 94 k Labské Boudě. Další viz u Martinovky na str. 90.

8. **Přes Krakonoš a Labskou Boudu.** Z Bedřichova sledujeme červenozeleně značk. cestu zpětně dle str. 102 k roze. u Mísеček. Zde pak volíme cestu v pr. přes Krakonoš, nebo druhou cestu po již. svahu Krakonoše dle str. k Harrachovým Kamenům (Ssutému skalí) a dále jako na téže str. k Labské Boudě. Odtud možno ovšem prodloužiti cestu až k Sněžným Jamám (4 hod.) a buď přes Voseckou Boudu jíti do Nového Světa, zpětně dle str. 88, nebo přes Voseckou Boudu a zpětně dle str. 114 přes Nov. Slezskou Boudu do Schreiberhavy. Také ze Sněžných Jam přímo přes St. Slezskou Boudu dle str. 116 do Schreiberhavy.

9. **Krakonošovou cestou.** Z Bedřichova přímo přes Mísečky a Dvoračky zpětným směrem dle tratě IV. C. (str. 102) přímo do Nov. Světa.

G. Směrem do Rokytnice.

10. *Přes Dvoračky.* Cestou Krakonošovou z Bedřichova dle č. 9., kdež volíme některou zpětnou cestu dle č. 6. až 4. na str. 152, 154 do Rokytnice přes Rokytno nebo také dle str. 154 přes Rezek a Františkov.

H. Směrem do Jablonce n. J.

11. Z *Bedřichova* zpětným směrem buď a) *Krakonošovou* cestou přes Zadní a Přední Mísečky do Třídomí a dle str. 149 zpětně přes Skelné Hutě a Rezek k zast. Hradsko a podle Jizery nebo drahou do Jablonce n. J. — b) Krakonošovou cestou až na Dvoračky a odtud buď přes Končiny nebo Rezek a Bratrouchov zpětnou cestou dle str. 152.

12. Jako při č. 11. do Rezku, odtud v pr. k S. do Františkova; roze. Zde buď v l. přes Bratrouchov zpětně dle str. 152 nebo v pr. Františkovem přes Končiny.

Trať VIII. (Pokrač.) Špindlerův Mlýn. Agnetendorf. Schreiberhava.

a) Ubíráme se k *Dívčí Lávce* (zel. znač. cestou) po levém břehu Labe směrem, který až k Špindlerově Boudě možno si zkrátiti také spojením automobilovým (viz str. 43). U Dívčí Lávky při prvním rozc. zabočíme v pr. Dívčím Dolem k 2. rozc. k 3. rozc. u *Laierovy Boudy;* tur. stezka zkracuje serpentiny automobilové linky, která běží přes taras fluvioglaciolních balvanů) a je oblíbenou tratí lyžařů a sáňkařů.

Nad posledním zákrutem v pr. dostihneme na *Adolfovu Boudu* (hs. něm. dobrý) a hned nad ní

Špindlerova Bouda (až sem spojení aut. 1¾ hod.), která se nalézá na hřebenové cestě (viz trať IV. A., str. 96). Zde možno jíti dále v pr. cestou hřebenovou až na Polední Kámen, kde odbočují cesty v l. přes Trojskali nebo Schlingelovu Boudu (viz str. 96) na Brückenberg (kostel Wang) a Krummhübel, z kterého lze podniknouti vděčnou cestu přes Sněžku a Luční Boudu zpět. Hlavní směr vede však v l. na nedalekou, odtud viditelnou *Petrovku*, k níž dospějeme přímo.

b) Od 2. rozc. a Dívčí Lávkou vrch před Leierovou Boudou v l. proti Červenému Potoku. Překročíme autobusovou linku k Špindlerovce vedoucí pod Pevností (v l. 1033 *m*) k boudám *Davidovým* a výše *Datteovým* a hned, kde byl (žádné hs.) najíti nocleh se snídaní, někdy dost vlídný (v nejhořejší), jindy nepříjemný zápachem chlévů v přízemí umístěných. (Také lidé nejsou vždy dosti vlídní.) Za nimi stihneme

Petrovku na hřebenové cestě (trať IV. A. str. 95), odkudž přímou čarou zprvu zvolna, později dosti spáditě jdeme nově upravenou silnicí dolů až k soutoků horských bystřin Bráče, Hutinské vody a potoka ze Sněžných Jam. Nová silnice je vděčným polem lyžařů a sáňkářů. Již při vycházce z lesa přijdeme na lučiny parkovitě upravené, kde odbočuje cesta v l. na *Bismarkovu Výšinu* (½ hod., 14 *m*, hs. s nocl., pensí a se skvost. vyhl. (viz str. 118, 120) a zakrátko jsme v *Horním Agnetendorfu* (4 hod., přes Špindlerovu Boudu 6 hod.), villou Wiesensteinem, který ve Středním a Dol. Agnetendofu (brusírny skla, výr. dřev. zboží), leží malebně v lesnaté kotlině a je v létě i v zimě oživeným střediskem turistů i sportovců. (Další viz na str. 121.) Kdo chce do Schreiberhavy, obrátí se před Horním Agnetendorfem v l. podle Bráče silnicí k rozc. Chce-li do Dolní *Schreiberhavy*, dá se v pr. žlutozel. znač. cestou, která u

Luisenfeldu ústí do silnice na Cachle (Zacken); zde možno k S. jíti k nádraží Dol. Schreiberhavy. Kdo chce do *Střední Schreiberhavy* nebo *Marientalu* dá se u rozc. v l. na Řebříkovou cestu (viz mapku na str. 91), která za nedlouho křižuje potok

Chochlu (*Kochel*) a modře značk. cestu, která vede k jejímu slapu a ústí na silnici pod Cachlou u

Löwensteinu. Možno odtud k S. jíti do Dol. Schreiberhavy (k nádr.), nebo silnicí podle Cachly (Zacken) do

Marientalu a zde k blízkému nádr. v Horní Schreiberhavě. Kdo však nechce jíti k slapu Chochly (Kuchel) jde dále Řebříkovou cestou k rozc. V pr. vede stará Řebříková cesta (při rozc. stále v l.) přes Útulnu učitelů v Marientalu k nádr. v Hor Schreiberhavě, v l. od rozc. překročivše několik přítoků Chochly (Velký a Malý Seifenfloss, Černou Vodu a pramen Chochly) a dospěj. k *České Stezce* (Böhmenweg), která (v l.) vede ke *St. Slezské Boudě* (viz str. 116); s její druhou větví sejdeme se v místě, kde se silnice obrací k S. Zde možno dáti se malý kousek v l. a přes lávku vzhůru cestou podle Útulku učitelů, jinak přímo dále v pr. k *Hrobu Krakonošovu* a hned v l. Marientalem do Wiesbachstalu a k nádr. *Hor. Schreiberhavy* (viz str. 114).

Trať IX. **Trutnov. Königshahn (Žacléř), Schmiedeberg a Hiršberg.**

Za Trutnovem vede nás dráha údolím Úpy do stanice

Poříčí (Parschnitz, 402 *m*, nádr. rs.), kam přichází také trať od Pardubic přes Hradec Králové a Starkoč a od Chocně přes Týniště a Starkoč. Tu je společný vojenský hřbitov. hromadný hrob padlých s krásným pomníkem. Hned proti nádr. centr. elektr. centrála východočeská, zařízená na spalování mourového uhlí, které zvláštní jeřáby z vagonů vybírají.

Zkamenělý les Radvanický stihneme od nádraží v Poříčí cestou v l. přes trať, při rozc. v pr. přes Lhotu a Bezděkov do Slavětína (1½ hod.) a dále přes Oberberg a Brenden k Radvanicům můžeme shlédnouti naleziště hojných zkřemenělých kmenů *araukaritů*.

Svatoňovice (drahou směrem na Starkoč) nebo pěšky podle Úpy k J. do Bohuslavic (¾ h.), zde přes Úpu v l. na Sedloňovice po ¾ hod. při rozc. v pr. do V. Svatoňovic a přes most (modré zn.) na Donnatův kopec, silnicí k *Zálesí* (nad ním les Varta se zbytky býv. opevnění na zem. stezce) a podle kostelíčku sv. Bartoloměje (náhrobek Jana z Vizemburku z r. 1420) k rozc. u cih. a v pr. do *Malých Svatoňovic*. Vodoléč. ústav (z r. 1772). Uhelné doly.

Poutní kaple P. Marie s kalvarií (7 kapliček z r. 1892 a boží hrob se sochami *A. Suchardy.* (V Panském hotelu stan. Čs. T., hs. V. Kábrta, nádr. rs.) Kdo nechce až do Svatoňovic, může od rozcestí za Sedloňovicemi odbočiti silnicí přes trať podle uhel dolů vystoupiti na K. **Žaltman** (*Hexenstein* 733 *m*), odkudž k Radvanicům se táhne *zkamenělý les.*

Od Poříčí údolím pot. Líčny obracíme se k severu a podle zast. *Libeč* přes Krinsdorf do

Bernartic (*Bernsdorf*), od nichž na pr. vystupuje lesnatý hřeben *Vraní Hory* (Rabengebirge) s vrcholem Špičákem (879 *m*). Severní konec hor spadá do bezlesné pahorkatiny, v níž leží stanice

Königshan (hs. u nádraží), kde odbočuje trať do

Žacléře viz str 111 a 141.

Za Königshanem po 1 *km* překročíme hranici zemskou a stihneme stanici

Libavu. (Celní prohlídka. Výměna vozů, 510 *m.)* Městečko na stoku Černé Vody s Bobrou, s velkými přádelnami. Katol. kostel z r. 1698, evang. z r. 1849. Leží na úpatí Vraních Hor a Überschaaru, s porfýrovými vyvřelinami, jež pěkné partie poskytují cestami (přes 200 *km*) dobře upravenými a označenými.

Hostince: U nádraží *Deut. Haus* (9 pok., 18 l., koup.) V městě *Hot. Kyffhäuser*, Schmidt, Krakonoš, Černý Orel. Ložie Waldfrieden 1·2 km oblíbené letovisko. Pošt. spoj. dvakrát denně přes Buchwald do Michelsdorfu a Hermsdorfu a k Hraničným Boudám (odtud dále na Sněžku).

Výlety z Libavy.

1. **Svatá Hora** (*Steiner* s křížovou cestou) hned nad nádražím. Znač. cesta vede na vrchol (¾ hod.) s rozhl. a ochr. chýší. Krásný rozhled.

2. **Einsiedlberg** (671 *m*) od nádraží v pr. (ukaz.) ½ hod. červ. znač. cestou na vrchol s ochr. chýší a pěknou vyhl. Značenou cestou přes Ullersdorf (villy a rs., omnibus, letní residence opatů z Křesoboru (Grüsau, Ls.) zpět do Libavy 2 hod.

3. **Sněžka**. K Hraničným Boudám (*Grenzbauden*) možno dojeti. Odtud dále dle značek modročervených (viz níže u Landeshutu). Celkem 6 hodin.

4. **Adersbach** přes Ullersdorf (viz č. 2.) do Schönbergu, odtud za 1¼ hod. Podmáslovou stezkou do Adersbachu. (Další v díle XIV.). Vozem za 2 hod.

Údolím Bobry mineme stanici

Blasdorf. Odtud vděčný výstup dle zelených značek na Sněžku přes Harfu, Michelsdorf (1½ hod.) a Hermsdorf, kdež od pivovaru jde se Freudentalem ¾ hod. k Mohornskému mlýnu (rs.) a dále k boudám Hraničným. (Celkem 6½ hod.).
V pěkné poloze pod Scholzenbergem stihneme po 10 *km* stanici

Landeshut (nár. rs.) okres. město 442 *m* mezi Landeshutským hřeb. a Waldenburským poh., uzel drah na Turnov, Janské Lz. a Vrchlabí, do Schmiedebergu, Alberdorfu přes Adršbach, Teplické Skály a Merzdorf), jehož náměstí je vroubeno starožitnými domy s podloubími a zdobeno pomníkem fr. Stallberga. V pěkné poloze ev. kostel z r. 1720. Při něm Wallenbergská knihovna s orig. dopisy reformátorů a Bedřicha Vel. Na Wallstrasse pomník padlých se lvem od Raucha. Čilý obchod lněným plátnem, 4 velké přádelny a tkalcovny.

Hostince: *Rabe* (12 pok., 18 l.), *Kaiserhof* u nádr. *Drei Bergen* (nám. 14 p., 20 l., koup.), Radniční sklep.

Z města 10 min. na Burgberg (rs., výhled na okolí) se zříc. hradu, jejž tu Bolko I. r. 1286 na pomezí postavil. Čtvrt hod. na *Kirschberg* s váleč. pomníkem a vyhl.; na Skalisku nápis: „Pruské Thermopyly 23. června 1760".

Výlety z Landeshutu.

1. **Scharlach** (874 *m*, rozhl. Ochr. chýše) s kolovým rozhledem na Krkonoše, hiršberské údolí, Vraní Hory, Uberschaar, Hochwald 2½ hod.). Modře zn. cestou přes Kreppelhof 1¼ hod. do Reussendorfu, kdež u nejhořejšího domku stihneme zn. zelenočervené a jdeme dle nich dále přímo kratčeji, ale příkře, nebo odbočíme v l. stinnou, delší, ale pohodlnější cestou. Na tuto cestu přijíti lze také dle ukaz. od kostela; také v pr. od rozcestí vede stinná, ale příkrá cesta na vrchol.

2. **Betlém**, zajím. místo poutnické s kříž. cestou, domem Piláta, žalářem, Coenaculem, Olivetskou Horou a kaplí, kde je upraveno nar. Krista. Nedaleko rybník s pavilonem, v němž jsou obrazy se starotestamentárními výjevy od Williama. (Vysvětlení se prod.) Rs. a koupelny. — Buď drahou do Křesoboru, odkudž je na Betlém ½ hod. nebo značenou cestou přes Nieder - Zieder Langenberg (Boudu krále Bedřicha, rs.) a po hřebeni až do Betléma.

3. **Sněžka** (6½—7 hod.). Nejpohodlnější cesta vede přes *Passkretscham* na silnici k Schmiedebergu, kamž lze také dojeti drahou nebo povozem. Zde v l. okolo vápenky znač. lesní cestou na *Hraniční Boudy* (viz str. 100) Dle znač. modročervených na *Střední Horu* (Mittelberg), sedlem mezi Krkonoši a Schmiedeberským hřebenem k prameni *Emmy* (obelisk) a dále přes *Černou Kupu* (1407 *m*, rozhled) na *Obří Hřeben* a Faltysovou cestou až k úpatí Sněžky.

Přes Schmiedeberg do Hiršbergu.

Směr trati z Landeshutu na Schmiedeberg, která se v Zillertalu-Erdmannsdorfu spojuje s tratí Hiršberg-Krummhübel (viz str. 128), mnozí volí také pěšky přes *Landeshutský Hřeben.*

Nejkratčeji (17 *km*) přes **Schreibendorf** (7 *km*, jednoduché letovisko, kamž možno jeti také povozem), na *Hohenwaldau*

zde vděčná odbočka zeleně a červeně znač. cestou na *Friesensteiny* (3 hod.) se skvělou vyhl., odkudž pokračovati možno dále opět k původní cestě). Od Hohenwaldau silnice příkře stoupá až na t. zv. *Augespann* (skoro rovina; sem dojde se od Friesensteinů za ½ hod.), načež příkře spadá přes *Buche* (vyhl.) do Schmiedebergu. — Druhá jižnější silnice je delší (23 *km*) přes *Evental*, *Pfaffendorf* a *Haselbach* na

Städt Dittersbach (letovisko 625 *m* v pěkné poloze) a přes hřeben u *Passkretschamu* (727 *m*) dolů, kdež pod Buche se sejde se silnicí starou.

Schmiedeberg, staré město na úpatí krkonošském, je průchodním bodem turistů na Sněžku. Stanoviště průvodčích, nosičů, jezd. koní atd. V poslední době značnější proud však obrátil se novou drahou na Krummhübel (viz str. 126). Místo pův. hornické, slynulo později rozsáhlým obchodem plátenickým. Dosud zde kvete výroba koberců, plyše, tkaných obrazů, chirurgických nástrojů, porcelánu, jsou zde závody barvířské appretury, tiskárny tkanin, bělidla vosku a j. Soukr. ústav pro choromyslné. Sanatorium pro ženy (rekonvalescentky) zemské pojišťovny. Oblíbené letovisko. Část kat. kostela pochází z r. 1283, ostatek s věží z r. 1674. Ev. kostel z r. 1745, radnice z r. 1786—1789. V Hor. Sch. *Kaple sv. Anny* (krásná vyhl. do údol. Hiršberského a Schmiedeberského) pochází z r. 1312.

Hostince: *Zlatá hvězda* (15 p., 30 l., chváli se). *Pruský dvůr* (zahrada, 30 p., 50 l., koup.), *Černý kůň* (18 pok.). *Schreiber* u nádr. (10 pok., 24 l.). V Hor. Sch. je *Riesengebirgsbauden* u nádr. Stř. Schm. (3 pok.)

Výlety ze Schmiedebergu.

1. **Buchwald.** K SZ. pěšinou 4 *km* do Buchwaldu (Ls.), jehož okolí dřívější majitel hr. Reden proměnil v jediný park, jehož přehlédnutí vyžaduje aspoň půl dne; pěkný přehled téhož s věže (klíče u zahradníka).

2. **Přes Krummhübel na Sněžku.** Kdo nechce použíti dráhy přes Zillertal, dá se pěšky od nádr. v pr. sadem (Buschvorwerk), jímž vede také cesta k zámku *Ruhbergu* (knížete Czantoryského). Z parku dá se v l. na Wagnerův Vrch (břízami porostlý) a stihne po ½ hod. do Buschvorwerku (pivovar se zahr.), dále dle žlutých značek 20 min. přes *Langwasser* a po ¾ hod. vsí **Steinseiffen** (ve výši 460—590 *m* 3 *km* dlouhou), pěkně v lese položenou (*Bouda Bedřichova* rs. a nocl. 2 *km* jižně od místa oblíb. ls. *Mariensruhe*, G. z. *Rabenstein*). Z horní vsi vede žlutě znač. cesta přímo do **Wolfshau a Melcrova dolu** (viz str. 100), takže netřeba činiti zacházky přes Krummhübel. Kdo nicméně chce sem dojíti, volí vzdálenou silničku od Mariensruhe přímo do Krummhüblu ½ hod. anebo jde cestou k záp. přes Lomnici a Pfaffen-

berg (628 *m*, soukr. park přístupný, pěkný pohled do Sovího a Melcrova Dolu i na Sněžku) a přes Lomničku za 1¼ hod. vstoupí do Krummhüblu (2¼ až 2¾ hod.).

3. **Na Sněžku přes Hraniční Boudy.** Cesta modře a červeně značená, až k Hran. Boudám sjízdná (4 hod.) vede podle kostelíku sv. Anny a za tímto v pr. vzhůru přes Mordhöhe a Lesní Hřeben k Hran. Boudám (2 hod.). Poněkud delší (2½ h.) je cesta horním Schmiedebergem k Passkretschamu, odtud v pr. okolo vápenky na hřeben. Cesta pak stoupá po svahu Lesního Hřebene hodinu do sedla mezi tímto a Černou Kupou (vyhl. na Erdmannsdorf). Překročí pak hranici stromovou a po dlouhém hřebenu Černé Kupy (stále vzhůru) dosáhne za 1½ hod. Sněžky. Také možno z Hran. Bud od host. vystoupiti na hřeben Lesního Hřebene (1266 *m*) až k **Tabulovému Kameni** (1281) hranici mezi panstvím Schmiedebergským a schaffgotschským. (granáty ve svoru; vyhl. do Slez. i na hory); odtud do sedla a tímto do Sovího Dolu, z kterého se za krátko vystoupí na Černou Kupu a jde dále cestou výše dotčenou (Faltysovou).

4. **Na Sněžku přes Lesní Boudy a Lesní Hřeben.** Jako při čís. 2. do Buschvorwerku (2½ hod.), ev. vozem, pak pěšinou ½ hod. dle modrých, později modro-červených značek přes Langwasser k **Lesním Boudám** (1¾ hod. *Forstlangwasser*; dobrý hos. z. Forstbaude s letními byty a vyhl. Také ve škole se zahrádkou Krkonošskou jsou ls.— Sem vede také modře znač. cesta ze Schmiedebergu podle hot. Prus. Dvora a střelnice). U školy se cesty dělí; v l. jde modře znač. cesta t. zv. *tabáková* po lesním hřbenu k Hranič. Boudám 1½ hod.; v pr. cesta do Wolfshau a Krummhüblu, od níž vede po chvíli soukromá lesní cesta na Tabulový Kámen, odkudž jest ještě 1½ hod. na Sněžku.

5. **Buk. Friesensteine.** Menší, ale velmi vděčný výlet. Od hřbitova k V. nebo starou Landeshutskou silnicí (obě cesty zel. značk.) nebo od nádr. silnicí ¼ hod. podle starobylého zámku *Neuhofen* (pěk. park) a dále ¼ hod. do *Hohenwiese* (letovisko. pěkná roháčková trať. 500 *m*. Ozdravovny pojišťoven slezských (návšt. dovol. mají velké ovocné sady — a dále ¼ hod. k *Buku* (Buche 1 hod., 634 *m*) s pěknou vyhl.; buk 15 *m* vys. s objemem kmenu 5 *m*. Dále vzhůru na *Friesensteine* (940 *m*), mohutná žulová skupina, nejvyšší bod Landeshutského hřebene se skvělým přehledem celých Krkonošů (dopoledne) a Waldenburského a Kladského pohoří a pahorkatiny Landeshutské (odpol.). Ochr. ob výše.

PO STOPÁCH RODÁKŮ, UMĚLCŮ A SPISOVATELŮV.

REJSTŘÍK JMEN MÍSTNÍCH A VĚCNÝCH.

(Silněji tisknutá č. str. znamenají, kde jest obšírnější pojednání.)

OBSAH

hornský Mlýn, Hraničné Boudy, Hřeben, Silberštejn, Vlčice, Trutnov, Heřmanovy Seyfy, Terezienthal. Hostinné, Vrchlabí 107 — Sněžka, Maršovem, Temným Dolem, Vel. Úpou přes Pece. Z Pecí k Hraničním Boudám, do Libavy, Špindl. Mlýna. Z Pecí přes Luční Boudu do Krumhüblu a zpět přes Sněžku. Z Pecí do Vrchlabí. Z Pecí do Janských Lázní 110 — Krčma—Žacléř (Maršov) přes Rýchory 111.

C. Cesta Harrachova:

Slapy Mumlavy, Mumlačka, Navarská Louka, Deska, Pietlova cesta, Kotel a Kotelní Jámy, Harrachovy Kameny (Ssuté Skalí), Mohyla lyžařů 111 — Pančice, Klenotnice, Labská Bouda, Labská Studánka, Labský Dol, Dívčí Lávka, Špindl Mlýn 112.

Trať V. **Nový Svět**, **Schreiberhava** (Jinínoš, Labská Bouda, Nový Svět), **Petersdorf**, **Warmbrunn**, **Hiršberg**, **Krummhübel**, **Sněžka**, **Obří Důl**, **Pece**, **Svoboda n. Ú.** 112

Polubný (Grüntal) 112 — Horní Polubný, Šenkenhan, Příchovice, Buchšteinská Rozhl., Schlossersteine, Karlov, Strickerhäuser, Nový Svět, Jakobsthal — Karlov, Hoffnungsthal, Flinsberg 113 — Huť Josefinina, Schreiberhava, Vodopád Cachly 114 — Horní Schreiberhava 115 — Soví Kámen, Stará Slezská Bouda, Nová Slezská Bouda, Jinínoš, Kobylí Hlava 116 — Svinské Kameny, Hochstein (Vys. Kámen) 117 — Sagenhalle, Kynast, Kiesewald, Bismarkova Výšina, Labská Bouda 118 — Dolní Schreiberhava, Petrovice — Kiesewald, vodopád Chochly, Sněžné Jámy, Hartenberg 119 — Bismarkova Výšina, Hermsdorf, Kynast 120 — Agnetendorf, Sněžné Jámy, Korálové Kameny, Petrova Bouda, Černá Jáma, Hain a Zlatá Vyhlídka, Saalberg 121 — Warmbrunn, Wehrichsberg, Bobří Kameny, Heinrichsburg 122 — Sněžka, Giersdorf, Wang-Sněžka, Hain 123 — Seydorf, Heinburg, Kaple sv. Anny, Hirschberg 124 — Hausberg, Helikon, Rokle Bobry, údolní přehrada u Lähnu 125 — Kavalierberg, Fischerberg, Grünbusch, Otilienberg, Molkenschloss, Stangenberg, Sokolí Vrchy, Falkenstein 126 — z Hirschbergu do Krummhüblu a na Sněžku, Lomnice, Zillerthal, Erdmansdorf 126 — Arnsdorf, Krummhübel 127 — Soví Důl, Wolfshau, Hraničné Boudy, Teichmansbaude, Luční Bouda—Špindlerův Mlýn Melzrovým dolem na Sněžku, přes Boudu Schlingelovu a Jindřichovu na Sněžku, přes Hamplovu Boudu na Sněžku 128 — Po Srázu na Sněžku 129 — Krummhübel, Brückenberg, Wang a Sněžka 129 — Brückenberg 129 — Kostel Wang, Schlingelova Bouda, Rybničné Boudy, Hamplova Bouda, Troiskalí, Kočičí Hrad, Polední Kámen, Jindřichova Bouda 130

Trať VI. **Železný Brod**, **Semily** (Vysoké n./Jiz.), **Stará Paka**, **Martinice** (připojení trati VII.), **Kunčice** (připoj. trati VIII.), **Hostinné**, **Trutnov** 131

Semily, Riegrovou stezkou do Želez. Brodu, Masarykova Vyhl., Bozkov, Vysoké n./Jiz. 131 — Sytová Háje — Jilemnice, Rezek, Dvoračky, Labská Bouda 132 —

PŘEHLED VYOBRAZENÍ.

PŘEHLED VYOBRAZENÍ.

Pohledy:

LIBEREC

Mapka 18 obvodů Kafkova illustrovaného Průvodce po Čechách.

Podrobný seznam viz na vnitřní straně obálky.